VANDAAG

EDBERG
...nederlaag...

109E JAARGANG — NO.: 240 ZATERDAG 17 OKTOBER 1992

AMIGOE

Preke
Smokkelaars: coca-haha-ïne

Mechu: Nobel-geld voor bescherming van indianen

GUATEMALASTAD - Rigoberta Menchu wil het geldbedrag dat verbonden is aan de haar toegekende Nobelprijs voor de vrede benutten voor de oprichting van een stichting ter bescherming van de indiaanse bevolking in Latijns-Amerika. Dat heeft Menchu gezegd in een vrijdag gepubliceerd vraaggesprek met het Duitse persbureau DPA.

De stichting moet de naam krijgen van haar vader, Vicente Menchu, die in de jaren '70 in Guatemala aan de wieg stond van de boerenvakbond CUC en enige tijd later werd vermoord. De nieuwbakken Nobelprijswinnares verklaart in het interview, dat twee dagen geleden is afgenomen, dat zij zich in de toekomst meer wil inzetten voor de rechten van de indianen in Latijns-Amerika. "Wij zullen vechten voor de rechten van de oorspronkelijke inwoners en hun recht om hun eigen lot te mogen bepalen", aldus Menchu.

Rigoberta Menchu verklaarde in een eerste reactie dat de toekenning van de Nobelprijs "een overwinning voor Guatemala" betekent. "Ik zou hebben gewild dat ik het met mijn vader en moeder had kunnen vieren. Nu vier ik het met het volk van Guatemala en in het bijzonder met die mensen die hun leven hebben gegeven waardoor het land beter is geworden", verklaarde Menchu.

Arafat paait radikalen met eis aan Israël

Palestijnen mogen van PLO naar MO-conferentie

TUNIS - Het Centrale comité van de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie (PLO) heeft Palestijnse onderhandelaars een mandaat gegeven om deel te nemen aan de volgende ronde van de vredesbesprekingen over het Midden-Oosten. Als alles volgens plan verloopt, beginnen die op 21 oktober in Washington. "Ik ben blij dat we een uitgebreid mandaat hebben gekregen om aan de onderhandelingstafel te blijven", zei delegatiewoordvoerder en belangrijkste Palestijnse onderhandelaar Haidar Abdel-Shafi in de nacht van vrijdag op zaterdag tegen verslaggevers. Het Centrale comité, dat het dagelijks bestuur is van de veel grotere Palestijnse Nationale raad (het Palestijnse parlement in ballingschap) is bijeen in Tunis sinds donderdag. Radicale Palestijnse groepen die hun basis hebben in de Syrische hoofdstad Damascus hebben Palestijnse onderhandelaars opgeroepen zich uit de vredesbesprekingen terug te trekken.

Het Centrale comité kwam donderdag bijeen om te discussieren over de vraag of Palestijnen hun onderhandelingen moeten voortzetten met Israël. Eerder had PLO-voorzitter Yasir Arafat gezegd, in een gebaar naar Palestijnse radicalen, dat vredesgesprekken met Israël zouden stoppen als dat land een resolutie van de Verenigde Naties (VN) over de terugtrekking van Israëlische troepen van Palestijns grondgebied zouden blijven negeren. "Als ze resolutie 242 niet accepteren, zullen er geen onderhandelingen zijn", zei hij in Tunis. Uitnodigingen voor de vredesconferentie, die onder het gezamenlijk voorzitterschap staat van de Verenigde Staten en Rusland, zijn gebaseerd op resolutie 242, die Israël oproept de Palestijnse gebieden prijs te geven die het in 1967 veroverde. De resolutie erkent ook het recht van alle staten in de regio om in vrede te leven en veilige grenzen te hebben. Arafat zei in Tunis dat Israël alleen resolutie 242 toepast in de onderhandelingen met Syrië met betrekking tot de geannexeerde Golan-hoogte. Palestijnen hebben gezegd dat tot nu toe de Israëlische onderhandelaars hun gesprekken over de bezette westelijke Jordaanoever en de Gazastrook niet hebben gebaseerd op resolutie 242. Radicale Palestijnse groepen hebben de onderhandelingen een "uitverkoop" genoemd omdat ze gericht zijn op beperkt Palestijns zelfbestuur in de bezette gebieden.

Taysir Khaled, een leider van het oppositionele Democratisch front voor de bevrijding van Palestina (DFLP) zei dat zijn beweging alleen voor nieuwe onderhandelingen is als Israël resolutie 242 toepast als basis voor alle aspecten van de vredesbesprekingen. Leden van het centrale comité verklaarden dat Arafats uitspraken over resolutie 242 gezien moesten worden als een gebaar naar de radicalen om in elk geval te bereiken dat zij zich neutraal ten opzichte van voortgang van de vredesbesprekingen zullen opstellen.

Abdel-Shafi zei te hopen dat Israëlische onderhandelaars bij de volgende ronde in Washington met nieuwe ideeën komen. Maar hij voegde daar aan toe: "Ik ben niet erg hoopvol.. Als er geen vooruitgang is, dan spijt me dat erg, omdat wij ons best hebben gedaan. Maar misschien kunnen de voorzitters van de conferentie (Washington en Moskou) een duidelijk standpunt innemen. Ik hoop dat ze dat doen."

Napa

In ÑAPA, de weekendbijlage van de Amigoe van vandaag, zaterdag 17 oktober 1992:

* CARIBISCHE kopstukken vergaderen op 10 en 11 november op Curaçao om de EG-problematiek te bespreken. Meer dan 300 deelnemers onder wie diverse premiers uit de regio, zullen acte de presence geven op deze conferentie, georganiseerd door de Caribbean Council for Europe (CCE) met medewerking van Curaçao Inc. Norbert Hendrikse interviewde directeur David Jessop van de CCE, die ter voorbereiding van de conferentie op het eiland was. pag.1

* DE RAMP in de Bijlmer heeft ook in de Nederlandse Antillen en op Aruba diepe indruk gemaakt. Zij die de ramp van nabij hebben meegemaakt: familie, vrienden en bekenden van de getroffenen, zijn met stomheid geslagen. En juist zij zijn het die de gelegenheid moeten krijgen om zich te uiten, om het verdriet van zich af te spreken. Over rouwverwerking en rouwgedrag sprak Jacoline Debrot met de vertegenwoordigers van het AGV Oswald Dalnoot en Anton Samson. pag. 3

* MARTIEN VERSTRAATEN geeft in de komende weken aan de Curaçaose Akademia di Arte cursussen in vorm-, kleur- en beeldgedrag. Met deze paragnost-docent, die een heel aparte benadering heeft van de creatieve mogelijkheden van de mens, had Nel Casimiri een gesprek. pag. 4

* VERDER in Ñapa deze week: Een fictief interview van Bernadette Heiligers met Christoffel Columbus, een vraaggesprek met de uitgever van 'De Dikke Van Dale' en de rubrieken Buitenland, Kerk en Wereld, Tuinieren in de Tropen, Onderwijs, Dieettips, Natuurlijk beter worden, Schaken en de wekelijkse Kruiswoordpuzzel.

Abonnees van de Amigoe ontvangen de tien pagina's tellende bijlage gratis; in de losse verkoop kosten krant en Napa samen één gulden.

Afscheid van Willy Brandt

■BERLIJN- *Bij de Schoeneber hall in Berlijn stonden vrijdag duizenden mensen in de rij om afscheid te nemen van Willy Brandt, de sociaaldemocraat die als pionier kan worden beschouwd van de Duitse eenheid en die ook algemeen erkend werd wegens zijn inzet voor de vrede.*

(AFP-satellietfoto)

Duizenden Duitsers defileren langs baar

Wereld doet Willy Brandt uitgeleide

BERLIJN - Duizenden Berlijners zijn vrijdag zwijgend langs de opgebaarde stoffelijke resten van Willy Brandt geschuifeld om de vroegere bondskanselier, die in de Duitse hoofdstad haast een legende is geworden, de laatste eer te bewijzen.

Sommigen huilden en bogen ernstig het hoofd toen zij voor de kist van Brandt stonden, die bedekt is met de Duitse vlag en omringd door een erewacht van politie. Anderen droegen kaarsen of legden bloemen neer bij de baar voordat zij het condoleance-register tekenden. Brandt, die in 1971 de Nobelprijs voor de vrede kreeg, overleed op 8 oktober aan kanker. Nog voor de begrafenis, die zaterdag plaatsvindt, hebben al meer dan tienduizend mensen hem de laatste eer bewezen.

Voor de begrafenis zaterdag zijn meer dan 11.600 prominenten uit Duitsland en het buitenland uitgenodigd. Een van hen is de voormalige Sovjetleider Michail Gorbatsjov die vrijdagmiddag in Berlijn aankwam. Behalve Gorbatsjov werden ook secretaris-generaal Boutros Boutros- Ghali van de Verenigde Naties, de Israelische minister van Buitenlandse zaken Shimon Peres, de Britse prins Charles en de Venezolaanse president Carlos Andres Perez verwacht.

Naar ander onderdak

■CAIRO - *Een Egyptisch echtpaar heeft zijn weinige bezittingen verzameld en is daarmee op weg gegaan naar een veiliger onderkomen. Het paar verloor nagenoeg alles bij de aardbeving van een paar dagen eerder. Veel mensen zijn bang dat de woningen welke nog overeind staan ook geleden hebben bij de schok.*

Rijksluchtvaartdienst :Metaalmoeheid oorzaak El Al-ramp

VS:Nog geen reden om vracht-Boeings aan grond te houden

WASHINGTON - Er is volgens de Amerikaanse luchtvaartautoriteiten geen reden om Boeing vrachtvliegtuigen van het type 747-200 aan de grond te houden naar aanleiding van het dringende verzoek van de Rijks Luchtvaartdienst aan de FAA (Federal aviation administration) om onderzoek te doen naar de luchtwaardigheid van deze toestellen met Pratt en Witney- motoren. Een woordvoerder van de FAA, Fraser Jones, zei vrijdag in Washington dat de FAA maandag of uiterlijk dinsdag Nederland formeel zal antwoorden op het verzoek om spoedinspectie.

De FAA heeft dit jaar met grote regelmaat de Boeing-vliegtuigen geinspecteerd, zodat er vooralsnog geen aanleiding is voor onmiddellijke maatregelen, aldus de zegsman. Wel heeft de FAA al een inspectie gelast naar de ophanging van de vleugels en de daarmee samenhangende luchtwaardigheid van Boeing 747 200 vrachtvliegtuigen met Pratt en Witney en Rolls Roys motoren. Maar er is volgens de woordvoerder geen aanleiding om de vliegtuigen een vliegverbod op te leggen.

Een woordvoerder van Boeing in Seatlle zei dat het nog te vroeg is voor conclusies. Chris Villirs, een woordvoerder van de vliegtuigfabrikant, zei dat Boeing met zijn eigen onderzoek bezig is, en de informatie uit Nederland zal analyseren. Beslissingen over mogelijke maatregelen zullen volgens Villirs door de FAA genomen moeten worden. Boeing zelf kan alleen aanbevelingen doen. Het is volgens Boeing nog te vroeg om te kunnen vaststellen of er verband bestaat tussen het ongeluk met een Chinees vrachtvliegtuig eind vorig jaar en dat van El Al in Amsterdam. Er bestaan grote overeenkomstigheden tussen deze ongelukken, waarbij in beide gevallen hetzelfde type vliegtuig betrokken was en waarbij de toestellen beide motoren van de rechtervleugel verloren.

TREKSTANG

Metaalmoeheid is de mogelijke oorzaak van het loslaten van de rechter binnenmotor van het op 4 oktober neergestorte El-Al vliegtuig. Dat heeft het hoofd van de luchtvaartinspectie, ir. H.N. Wolleswinkel, vrijdag verklaard tijdens een persconferentie in Hoofddorp. Wolleswinkel baseert zijn veronderstelling op een trekstang van de derde motor die afgebroken is terug gevonden, ver verwijderd van de plek waar de derde motor zelf is neergestort. Daaruit zou zijn af te leiden dat de trekstang eerder is afgebroken.

Volgens Wolleswinkel is er geen reden om aan te nemen dat de passagiersvliegtuigen van hetzelfde type Boeing-747 acuut kunnen gaan leiden aan dezelfde metaalmoeheid in de motorophanging als welke bij de vracht-Boeing van El Al wordt verondersteld. Passagiersvliegtuigen worden gemiddeld veel minder zwaar belast. Het is volgens Wolleswinkel vrijwel zeker dat motor nummer drie in zijn val ook de rechter buitenmotor (motor nummer vier) heeft meegesleurd. Er heeft vermoedelijk niet echt brand gewoed in motor nummer drie. Er zijn wat brandsporen bovenop de achterzijde aangetroffen, maar die zijn kennelijk ontstaan doordat bij het losraken van de motor brandstoftoevoerleidingen zijn gescheurd.

BEANGSTIGEND

Het vliegtuig heeft voor zover nu bekend niet zijn hydraulische besturing verloren. Wel zijn er delen van de bewegende vleugeldelen van de rechtervleugel terug-

Vervolg op pag. 8

Door regering en voormalig verzet:

VN-landverdelingsplan in El Salvador aanvaard

SAN SALVADOR - De regering en het linkse vezet in El Salvador hebben vrijdag voorstellen van de Verenigde Naties (VN) aanvaard om enkele duizenden hectare land te verdelen onder boeren en voormalige strijders van beide partijen.

Het akkoord betekent een succes voor de VN, die met eigen voorstellen kwamen nadat de beide betrokken partijen terecht waren gekomen in een bitter geschil om land, dat een bedreiging begon te vormen voor de vredesakkoorden die in januari een eind maakten aan twaalf jaar burgeroorlog. Ruim 47.000 gezinnen profiteren van de voorstellen van de VN, die betrekking hebben op 165.000 hectare land dat nu voor het grootste deel in handen is van particulieren.

Het Farabundo Marti nationale bevrijdingsfront (FMLN) is niet helemaal gelukkig met het VN-voorstel, maar kan er mee leven, aldus Schafik Handal, een van de leiders van het verzetsfront. Guerrillastrijders van het FMLN hadden gedreigd niet te demobiliseren voor de in de vredesakkoorden gestelde uiterste termijn van 31 oktober, indien het landconflict niet was opgelost.

In Irak met werkzaamheden begonnen

Uitgebreid VN-team op zoek naar Scuds

BAGHDAD - Een groot inspectieteam van de Verenigde Naties (VN) is zaterdagmorgen in Baghdad begonnen met een onderzoek naar enkele door Irak verborgen gehouden Scud-raketten. Irak heeft tot nu toe getracht de VN ervan te weerhouden het inspectieteam voor de Amerikaanse presidentsverkiezingen (begin november) te sturen.

De uit vijftig man bestaande delegatie - de grootste van de in totaal 45 teams die het afgelopen jaar in Irak hebben geopereerd - heeft ter voorbereiding een week training in Bahrayn achter de rug. Volgens de Russische wapenexpert Nikita Smidovitsj, inspecteur bij het Iraakse ontwapeningsprogramma die de leiding heeft over het inspectieteam, gaat het om een van de best voorbereide onderzoeken. "We confronteren de Irakezen met zeer specifieke vragen en we hebben informatie over de activiteiten en onderwerpen die van groot belang zijn voor de speciale commissie", aldus Smidovitsj. De Rus wilde zaterdag niet de plaats(en) aangeven waar de eerste inspecties verricht worden.

Hij bevestigde vrijdag dat onderzoeksrapporten uitwijzen dat zich in Irak "nog wel eens tweehonderd Scudraketten kunnen bevinden". Na weigering van VN-zijde om de missie uit te stellen vertrok Irak buiten Smidovitsj om deze week het hoofd van de speciale commissie, Rolf Ekeus, naar Baghdad te komen om de supervisie over het inspectieteam op zich te nemen.

Smidovitsj zei vrijdag dat het hoofddoel van deze inspectie de tracering van ballistische raketten betreft. Niettemin zal het inspectieteam ook nog andere wapenarsenalen of programma's aan een onderzoek blootstellen.

Veel medewerking voor de Teleton

WILLEMSTAD — De Teleton voor de Antilliaanse slachtoffers van de vliegramp in de Bijlmermeer begint zondagavond om half negen en zal tot één uur 's nachts doorgaan. Er hebben zich inmiddels al vele artiesten gemeld, die belangeloos willen meewerken. De Teleton is een initiatief van zestien service clubs, die zich hebben verenigd onder de naam Joint Service Clubs.

De Teleton wordt gepresenteerd door vertegenwoordigers van de verschillende *service clubs*. Niet alleen artiesten zullen te zien zijn, maar ook zal gezaghebber Wilsoe uitgebreid ingaan op de omstandigheden die mensen ertoe hebbengebracht hun heil in Nederland te zoeken en de manier waarop men daarop op de Antillen heeft gereageerd.

Tijdens de Teleton kan men persoonlijk, bij de studio, een donatie komen brengen en eventueel ook voor de televisie uitleggen waarom men het belangrijk vindt iets voor de slachtoffers te doen. Ook kan men telefonisch een donatie doen via telefoonnummer 101. Bankdirekteur Lio Capriles heeft al een eerste substantiële donatie gedaan.

Alle banken op Curaçao stellen een speciaal banknummer ter beschikking. Het gaat om de banken ABN/AMRO, Banco di Caribe, Banco Industrial de Venezuela, Banco Mercantil Venezolano, CITCO Bank, Maduro & Curiel's Bank, Mc Laughlin Bank, ORCO Bank en Pierson Heldring & Pierson. Onder vermelding van 'Fondo Victima Bijlmermeer' kunnen cheques of geld worden overhandigd.

De *service clubs* die aan deze Teleton meewerken zijn de Rotary Club, de Kiwanis Club Curaçao, Kiwanis Club Piscadera, de Lions Club, de Quota Club, American Women's Club, Union de Mujeres Latino-Americanas, B'Nai Brit, Jaycees N.A. en Jaycees Aruba, Bonbiní Club, Round Table, Soroptimist Club, Tafel Ronde, Rotaract, de Asosashon di Sekretaria en het Rode Kruis.

Medewerking is al toegezegd door het duo Schenker, Chuki, Cesar Palacias, Tica Giel, Margriet Eshuys, Tony Hassell, Eric Jacobina, Marlon Trinidad, Lio Capriles, Piet Eddine, Ernset Willems en Jacques Visser.

De coördinatie rond de Teleton is in handen van Bright Ideas & Services nv.

ALM-jubilarissen

■ *WILLEMSTAD — Twee ALM-employées Jan Geerman van de catering-afdeling en Mauriello Hermina van de technische dienst herdachten onlangs hun respectievelijke 35 en 25 dienstjaren.*

Op 30 september 1957 begon Geerman zijn carrière als bevoorrader catering bij de KLM. Toen de ALM in 1964 werd opgericht, trad hij in dienst van de ALM als bevoorrader lectuur en heeft tijdens zijn loopbaan ook in het magazijn gewerkt. Vanaf 1983 is hij **bonded store employee** *van de catering van de ALM.*

Mauriello Hermina begon bij de ALM als leerling monteur op 2 oktober 1967. In de loop der jaren heeft hij zich gespecialiseerd tot eerste monteur vliegtuigonderhoud. In 1976 is hij tot inspectie-functionaris van de technische dienst benoemd. Vanaf januari 1991 is Hermina chef inspectie en kwaliteit van die afdeling.

Op de foto staande vanaf links chef Civiele Zaken Cirilo Koolman, jubilaris Jan Geerman, ALM-president-directeur Kitland Chong, jubilaris Mauriello Hermina en chef Technische Dienst Rolando Mercera; zittend v.l.n.r. de dames Geerman en Hermina.

Johnny Kleinmoedig, een van de pianisten die gisteravond optrad tijdens de Piano Extravaganza georganiseerd door de Curacao Lions Club. Kleinmoedig bracht een wals van Albert Palm en 2 eigen composities. Ook begeleidde hij op de piano de sopraan Barbara Newton, die verscheidene bekende Curacaose melodieën bracht.

Golden Piano Extravaganza: Vlag dekt de lading niet

DE CURAÇAO Lionsclub heeft fondsen nodig voor goede doelen. Dat is een prachtig streven. In dat licht bezien is een manifestatie als de *Golden Piano Extravaganza* een voor de hand liggend middel. Er moest behoorlijk in de buidel getast worden om het gisteravond in het Centro Pro Arte te mogen meemaken. De zaal was praktisch vol.

Ook al is het dan voor het goede doel, toch vraagt het een en ander om wat kanttekeningen. En wel omdat de vlag in feite de lading niet dekt. Immers met zo'n prestigieuze titel zijn verwachtingen hoog gespannen en als ik me heel voorzichtig uitdruk, is aan die verwachtingen amper voldaan.

In de reclame vooraf was geschermd met de medewerking van pianist Harold Martina. Helaas, hij schitterde door afwezigheid. Ook Edgar Palm was er niet. Ziek. Kan gebeuren. Maar het ontneemt de avond wel direct de nodige glans, want we praten hier over pianisten van naam. Diegenen die er wel waren, hebben gezellig Curaçaose deuntjes zitten pingelen, begeleid door een orkestje dat grotendeels was samengesteld uit wat Venezolaanse violisten, die het ook niet konden helpen dat de arrangementen van het slapste soort thee waren.

Dan zong er een in dit kader verdwaalde zangeres wat liedjes en na de pauze gebeurde dat nogmaals door twee dames, die als Joyce en Linda werden aangekondigd. Maar die zongen heel goed. Hoogtepunt van de avond was de Grupo Serenada onder leiding van Harry Moen. Er kwam geen piano aan te pas en het deed de zaal zichtbaar opveren. Daar stonden twaalf vocalisten/instrumentalisten die met hetzelfde materiaal als die pianisten wérkelijk wat deden.

Die pianisten, achtereenvolgens Heinrich Angela, Edmund Chatlein, Johnny Kleinmoedig, Dominico Herrera en Norman Moron speelden eigen werk en dat van telgen van de De Palm-familie en Rudy Plaate. Leuk om eens even naar te luisteren, maar van een gelijksoortigheid, die nauwelijks rechtvaardigt om daar een hele avond aan op te hangen onder de loodzware titel *Golden Piano Extravaganza*.

En dan nog dit: ook hier, evenals een paar weken geleden bij de concerten van het Curaçao International Festival of Arts (CIFA), is het Nederlands als officiële voertaal afgeschaft. Dus is het programma in het Engels gesteld. Maar gebruik dat Engels dan ook een beetje zoals het hoort. Nu stonden er in het programma niet minder dan vijf taalfouten, afgezien van verkeerd gespelde namen.

Maar wat het eigenlijk om draait: het publiek wekte de indruk een gezellige avond te hebben gehad. De stemming was prima, de sfeer idem dito en zo hoort dat ook te zijn bij pretentieloos amusement. En niet te vergeten de sociale functie die dit soort bijeenkomsten heeft.

Vanavond is er een herhaling tegen normale toegangsprijzen.

NARDO HENRIQUEZ

Nos Patria-radiopraatje:

'Beperk zittingsduur van parlementariërs'

WILLEMSTAD — In het radiopraatje van deze week komt de politieke partij Nos Patria terug op twee van haar stokpaardjes: meer ruimte op televisie voor oppositiepartijen, en het beperken van de achtereenvolgende zittingsduur van parlementariërs en ministers.

De partij roemt politieke televisiedebatten, zoals die nu tussen de presidentskandidaten in de Verenigde Staten plaatsvinden. Dat moet hier ook kunnen. Telecuraçao is nu een regeringsmedium, waar andersluidende meningen niet voldoende aan bod komen. Daarom moet wekelijks niet alleen de coalitie tien minuten zendtijd krijgen, maar dient ook de oppositie wekelijks tien minuten aan bod te komen, vindt Nos Patria.

Verder zouden parlementariërs niet langer dan drie achtereenvolgende periodes in funktie mogen zijn. Zij zouden dan voor een bepaalde tijd moeten aftreden. In totaal zouden parlementariërs niet meer dan vierentwintig jaar in het parlement mogen zitten. Bovendien moet er een systeem komen waarbij personen worden gekozen, in plaats van partijen. Dit bevordert dat de bevolkingsbelangen worden nagestreefd, in plaats van partijbelangen.

Ook ministers zouden niet meer dan drie achtereenvolgende periodes in funktie mogen zijn en de premier zelfs niet langer dan twee periodes, vindt de plotieke partij Nos Patria. Dit geeft capabele mensen meer kans ook eens te besturen.

De opvang van de jeugd baart de partij zorgen. Daarom zouden volgens Nos Patria vrouwen die dat wensen in de gelegenheid moeten worden gesteld halve dagen te gaan werken. Of ook mannen in de gelegenheid moeten worden gesteld, meldt de partij niet.

Nos Patria stelt ook voor dat ieder diensthoofd, vijf jaar voorafgaand aan diens pensionering, een counterpart onder zich krijgt. Gepensioneerden zouden zich in een adviesraad moeten verenigen, aldus Nos Patria.

Discussiedag vakcentrales

WILLEMSTAD — De vakcentrales Kamara Sindikal en SSK houden vandaag een studie- en discussiedag over de 'antiwerknemersontwikkelingen' van de afgelopen tijd.

Volgens de vakcentrales zijn overheid, noch het bedrijfsleven zich ervan bewust dat er een explosieve situatie bestaat.

In een persbericht noemen de vakcentrales de houding van politici en werkgevers van vitale bedrijven 'onacceptabel'. Het wordt tijd dat de werknemers zich tegen die anti-werknemershouding teweer gaan stellen en in beweging komen, aldus de vakcentrales.

Eerste deel NOS-documentaire

Van Leeuwen op Nederlandse buis

HILVERSUM/WILLEMSTAD — Afgelopen dinsdag werd het eerste deel van de NOS-documentaire over Antilliaanse auteurs op de Nederlandse televisie uitgezonden. In aflevering één *Ik ben niet ik* getiteld, stond schrijver Boeli van Leeuwen centraal. *De indiaan baarde een neger*, zoals de serie heet, is een filmische interpretatie van de literatuur van Van Leeuwen, Martinus Arion en Marugg.

Van het bestaan van Caribische, in het Nederlands schrijvende auteurs, is bij het Nederlands publiek weinig bekend. Maker Sherman de Jezus wilde daarom laten zien waar hij in opgegroeid is en waar deze auteurs vandaan komen.

"Ik wilde iets laten zien wat zowel mij als de schrijvers beweegt. Ik wilde niet alleen de zon, de zee en het strand laten zien van Curaçao, maar ook de andere kant". De Jezus denkt dat de schrijversbeelden en zijn eigen ideeën over het eiland een goede combinatie vormen.

De Antilliaanse filmmaker wilde absoluut geen schrijversportretten maken. Aan de hand van figuren die door de auteurs in hun boeken worden gecreëerd, gaat hij met het drieluik de Caribische leefwereld binnen. Steeds terugkerende thema's zijn: het gevoel van verlatenheid op een geïsoleerd eiland. De opvatting dat het Caribisch bestaan moeilijk maar tevens het enige alternatief is na bedevaarten naar elders.

Het moment van uitzending (maandagmiddag half zes) noemt De Jezus 'lullig'. Het programma is namelijk bestemd voor een volwassen publiek, maar staat op een kindertijdstip geprogrammeerd.

Huub Spall, hoofd educatieve programma's van de NOS, merkt hierover op: "Het is dan misschien een malle tijd, maar laten we het beschouwen als een voorpremière. Programma's die kwaliteit hebben, komen toch wel boven drijven".

In de eerste aflevering van afgelopen dinsdag ging de uitzending over het werk van Van Leeuwen. Terwijl Van Leeuwen zelf voorleest uit eigen werk, ziet de kijker vaak mooie corresponderende beelden. De bekende Curaçaose auteur is te zien bij de van Haïti afkomstige kunstenares Jean Girigori; hij beoordeelt haar werken, grote schilderijen die in vuur en vlam lijken te staan. Van Leeuwen is verder ook te zien op een pier aan zee, waar vissers aan het strand hun vangst schoonmaken. Een indringend ogenblik vormt het moment wanneer de auteur aan de hand van gemaakte aantekeningen uitlegt hoe een van zijn boeken tot stand is gekomen. Van *bullshit* tot 'een klein begin' en dat vervolgens uitwerken. Zo ging het met *Het teken van Jona*. Het sleutelwoord was 'de walvis'. Een gesprek met Dutch van Seaquarium volgde. Zij keken gezamenlijk uit over zee en zagen een tegen de golven opboksende sleepboot. De sleepboot zou later een rol gaan spelen in het boek.

Aanstaande dinsdag 20 oktober en de maandag daarop, 27 oktober, volgen afleveringen twee en drie met respectievelijk Frank Martinus Arion en Tip Marugg, op Nederland 3 om half vijf 's middags.

Narcotica-chef Ariza in De Telegraaf:

'Antillen steeds belangrijker bij doorvoer coca naar Europa'

AMSTERDAM/WILLEMSTAD — Volgens de Antilliaanse narcotica-chef Ivan Ariza nemen de Antillen een steeds belangrijkere plaats in op het gebied van doorvoer van cocaïne. "Vanuit Venezuela en Colombia is het met een snelle speedboot, maar een paar uur varen naar een van de tientallen baaien op Aruba, Bonaire of Curaçao. Deze inhammen zijn voor ons, ondanks de aanwezigheid van enkele schepen en vliegtuigen van de Koninklijke Marine vrijwel niet te controleren", zegt hij in De Telegraaf.

Overigens is volgens Ariza de samenwerking met de marine niet optimaal. "We zouden van deze vervoermiddelen dolgraag veel meer gebruik willen maken, maar allerlei juridische belemmeringen gooien tot nu toe veel roet in het eten. De Koninklijke Marine heeft geen opsporingsbevoegdheid en het is ons niet toegestaan om mee te vliegen. We hopen desondanks toch in de nabije toekomst vaker van de mogelijkheid van de marine gebruik te kunnen maken".

De drugbendes zijn volgens hem op het eiland zo goed georganiseerd dat ze zelfs precies weten wanneer de politie uitrukt. "We hadden onlangs een grote actie op het westelijk deel van Curaçao gepland. Naderhand bleek echter dat ons bureau door handlangers van de bende in de gaten werd gehouden. Terwijl wij naar onze actieplaats reden, werden de smokkelaars op zee per draadloze telefoons gewaarschuwd, waarna zij de drugs aan de andere kant van het eiland aan wal brachten. De drugbaronnen zijn ons steeds een stap voor. Als ik een schatting moet maken, dan denk ik dat we nog geen vijf procent van de drugs onderscheppen".

In de pagina grote reportage in De Telegraaf onder de kop *De lange arm van de coke-maffia* wordt in de aanhef gewezen op recente arrestaties in drugszaken, zoals die van de broer van de Arubaanse minister van volksgezondheid en op het proces tegen de zeven Nederlanders die voor drugstransporten naar de Antillen werden gestuurd.

Volgens douanechef F. Calmero is waterdichte controle op Hato ook vrijwel onmogelijk. Ariza vult aan: "De koffers met drugs worden meestal op Schiphol — nog voor ze op de lopende band worden geplaatst — door handlangers onderschept en via de dienstuitgang afgevoerd. Dat is ook de reden dat de drugs open en bloot in koffers worden vervoerd. Verstoppen is helemaal niet nodig, omdat de douane op Schiphol de koffers niet eens onder ogen krijgt".

Officier van Justitie G.M. Veen-Jonkhout wijst in De Telegraaf op het gemak, waarmee de drugs op Curaçao kunnen worden aangeschaft. "We zien tegenwoordig steeds meer jonge moeders die pakjes *base* (een oplosbare vorm van cocaïne die kan worden gerookt of geïnjecteerd) voor vijf gulden per stuk verhandelen. Ze vormen als het ware kleine drugssupermarkten. De verkoop is weliswaar voor lokaal gebruik, maar het toont wel aan hoe het probleem oprukt", zegt ze.

Minister Suzy Römer vindt dat het drugprobleem niet hard genoeg kan worden aangepakt. "We voeren een streng beleid en doen er alles aan om in samenwerking met de Nederlandse justitie drugshandelaren achter de tralies te krijgen". Verder wijst minister Römer op het feit dat de Antillen onlangs de straffen voor opiumdelicten drastisch hebben verhoogd. "Het is nu zelfs mogelijk drugsbazen tot levenslange gevangenisstraf te veroordelen". Ook wordt er gewerkt aan een wetsontwerp om het witwassen van drugsgelden via de Antillenroute tegen te gaan. Römer stelt dat het witwassen alleen in de Antillen gebeurt.

"Het zijn internationale delicten die een wereldwijde aanpak vergen. Ik vind het onterecht dat alleen de Antillen als kwade genius worden gestempeld en ben daar verbolgen over. In plaats van een duidelijk teken van de bestrijding van deze misdaden maakt Nederalnd het ons nog moeilijker door te doen alsof we een vrijhaven zijn".

In een reactie op de kritiek van Ivan Ariza verklaart marinevoorlichter overste W. van Straten in De Telegraaf dat de marine in het Caribisch gebied een 'oog en oor'-functie heeft.

"Dat wil zeggen dat we mogelijk verdachte schepen of vliegtuigen in de gaten houden en dit doorgeven aan de lokale autoriteiten. We hebben geen opsporingsbevoegdheid en kunnen dus niet tot arrestatie overgaan. Daarom heeft het geen zin om politiemensen mee aan boord te nemen. Als de Antilliaanse autoriteiten echter ontevreden zijn over de inzet van de marine, dan is het misschien verstandig daar binnenkort eens over te gaan praten", aldus Van Straten in De Telegraaf.

Het blad wijst verder op de rol van Suriname in het drugsverkeer naar Nederland. In een van de grootste hotels van Paramaribo zouden volgens politie-informatie zeer regelmatig Nederlanders logeren die bij de drugshandel betrokken zijn. De Nederlandes consul in Paramaribo F. Steenbrink pleit ervoor dat er spoedig een liaison-officier van de CRI in Paramaribo wordt geplaatst.

Leidsters van kleuterscholen naar Jamaica

WILLEMSTAD — Een groep kleuterschoolleidsters is afgelopen dinsdag naar Kingston (Jamaica) vertrokken voor een werkbezoek aan zes kleuterscholen en de Universiteit van Jamaica. Zij gaan zich daar enkele dagen oriënteren op het kleuterschoolonderwijssysteem aldaar. De groep staat onder leiding van Shirdi Ng Chak, functionaris van de dienst Onderwijs belast met kleuterscholen.

KabNA-minister Hirsch Ballin:

'Openbaar bestuur groeit niet mee met maatschappelijke ontwikkelingen'

DEN HAAG/WILLEMSTAD — "Het openbaar bestuur in de Antillen en op Aruba is de afgelopen tientallen jaren onvoldoende meegegroeid met de maatschappelijke ontwikkelingen. Hetzelfde geldt voor de activiteiten van KabNA," schrijft minister Ernst Hirsch Ballin van het Kabinet voor Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse Zaken (KabNA).

De vraag van de Tweede-Kamercommissie voorafgaand aan dit antwoord is:

"Welke tekenen van verbetering zijn concreet zichtbaar geworden na twee jaar van systematisch verstrekte hulpactiviteiten aan het bestuur?" Deze voorbereiding van de plénaire behandeling van de KabNA-begroting op 28 en 29 oktober aanstaande. Concrete verbeteringen noemt Hirsch Ballin: redelijk helder beeld van de financiële problematiek. Verbeterd functioneren van belastingdiensten. Vertrouwen van de St. Maartense bevolking in politie en justitie. Versterking landsdepartementen en eilandsdiensten. Maar nodig blijft: "een duidelijke en effectieve politieke wil om de vaak pijnlijke beslissingen door te voeren inzake de financiële en bestuurlijke herstructurering." Van Antilliaanse en Arubaanse zijde is de politieke wil verzekerd.

Eind van deze maand, om precies te zijn op 28 en 29 oktober, zal de begroting hoofdstuk IV, die van de KabNA, in de grote vergaderzaal van de Tweede Kamer behandeld worden. In het begrotingsdebat zal minister Hirsch Ballin zijn begroting en beleid met betrekking tot de Antillen en Aruba moeten verdedigen en verantwoorden. Gebruikelijk is dat voor de plénaire behandeling eerst een schriftelijke voorbereiding plaatsvindt. Dat wil zeggen vele vragen van de vaste Kamercommissie en uitgebreide beantwoording door de minister. De stukken zijn nu openbaar. In totaal werden ruim vijftig vragen gesteld.

In het onderdeel "Hulpbeleid" wordt gevraagd: "In hoeverre is het niet goed functioneren van de overheden toe te schrijven aan een andere cultuur?" Hirsch Ballin antwoordt voorzichtig: Het in sommige opzichten minder goed functioneren van overheden is onder andere toe te schrijven aan een gegroeide andere cultuur en deels als afspiegeling daar van een andere politieke structuur. Het aspect van de andere cultuur dient echter geen te zwaar accent te krijgen. Belangrijke centrale normen en waarden worden in de Antillen en op Aruba niet anders beleefd dan in het Europese deel van het Koninkrijk." De achterstanden in het openbaar bestuur mogen niet aan culturele factoren worden toegeschreven.

BENARDE POSITIE

De commissie vraagt een zo gedetailleerd mogelijk beeld van de benarde financiële positie van de Antillen en de eilandgebieden. Uit de meest recente cijfers (eind augustus 1992) blijkt dat deze inderdaad buitengewoon benard is. De schuldpositie van de Antillen bedraagt rond de 2,5 miljard gulden. Dat is als volgt opgebouwd: het Land 888.161. Curaçao 1.371.541, Sint Maarten 150.677, Bonaire 44.598, Sint Eustatius 3.250 en Saba 3.637. Bovendien wordt het begrotingstekort voor 1992 geraamd op 145 miljoen gulden.

"Waarom heeft de regering van de Antillen nog geen concrete voorstellen gedaan voor de verdere sanering van de overheidsfinanciën?" is de vraag. De Antilliaanse regering heeft diverse alternatieven onderzocht om de begrotingen op termijn weer in evenwicht te brengen. Alleen Curaçao en Saba zijn met voorstellen voor sanering op de proppen gekomen. Daarom is er nog geen integraal plan. "Gebrek aan politieke besluitvorming bij enkele eilandgebieden is de reden van deze situatie." schrijft Hirsch Ballin. Maar hij waarschuwt: bij uitblijven van een gezamenlijk voorstel, krijgen alleen die eilanden die een saneringsplan gereed hebben en dit politiek hebben gesanctioneerd, de beloofde begrotingsteun.

Ook op een ander punt stelt de Nederlandse minister een voorwaarde met betrekking tot begrotingshulp. De bewindsman wil periodieke informatie. "Indien blijkt dat het land en/of de eilandgebieden handelen buiten de gemaakte afspraken zullen hieraan consequenties moeten worden verbonden voor de eventueel toegezegde financiële steun."

Ook uit een andere zinsnede blijkt duidelijk dat de Nederlandse minister nog allesbehalve tevreden is over het huidige functioneren van het openbaar bestuur: "De politieke daadkracht, de deskundigheid binnen het ambtelijk apparaat en het financieel-administratief systeem staan in veel gevallen niet in verhouding tot de problemen waarmee de Nederlandse Antillen momenteel worden geconfronteerd."

BIJSTAND

Om het minder goed functionerende bestuur bij te staan stelt Hirsch Ballin in zeer grote mate personele bijstand beschikbaar. De commissie wil weten hoe het met de technische bijstand gaat en of ook de kennisoverdracht hierbij betrokken wordt. Hirsch Ballin verklaart daarop dat de evaluatie van technische bijstand gebeurt door de ontvangende overheid, de betrokkenen, het departement en de Nederlandse werkgever. Omdat er zoveel verschillende vormen van bijstand bestaan, vindt evaluatie ervan plaats toegespitst op de specifieke situatie.

"Het element van kennisoverdracht is bij evaluatie een centraal criterium." Dat bepaalt of een uitzending al dan niet als succesvol wordt gekenmerkt. Voorwaarde voor honorering van het verzoek om personele bijstand is het aanwezig zijn van een Antilliaanse of Arubaanse meewerkende functionaris, die te zijner tijd de werkzaamheden kan overnemen.

RIJKSWET

Bekend is dat Hirsch Ballin een voorstel van rijkswet tot wijziging van het Statuut en een voorstel tot rgeling van het Solidariteitsfonds heeft ingediend bij de Tweede Kamer en de Staten van Aruba en die van de Antillen. In een reactie daarop, het Voorlopig Verslag genoemd, was de kamercommissie uitermate kritisch op het voorstel om Aruba na 1995 geen onafhankelijkheid meer op te dringen. De commissieleden eisten onder andere een simultane oplossing voor staatkundige problematiek van de Antillen.

Het is nu wachten op een reactie van Hirsch Ballin in de zogenoemde Memorie van Antwoord. Deze zal naar verwachting na afronding van het te houden overleg tussen de drie betrokken regeringen binnenkort aan de Tweede Kamer worden aangeboden.

"Is Aruba gelet op de situatie van de overheidsfinanciën bereid om de andere eilanden bij te staan?" is een van de vragen. De vraag met welke maatregelen Aruba gemaand kan worden dit wel te doen hoeft niet beantwoord te worden want Hirsch Ballin schrijft: De regering van Aruba staat de minder draagkrachtige eilanden van de Antillen financieel bij. Het kader daarvoor is op dit moment nog de RTC-afspraken van 1983, toen Aruba een Status Aparte voor 1986 verkreeg maar zich tegelijktertijd verbond zich solidair te gedragen inzake de Antillen van Vijf.

ACCENT

Met Hirsch Ballin heeft er ook een accentverschuiving in het hulpbeleid plaatsgevonden. Het accent ligt meer en meer bij de basis van de samenleving en economie: bestuur, onderwijs en rechtshandhaving. De consequentie hiervan is, dat investeringen in de fysieke infrastructuur minder aandacht van KabNA krijgen. In de KabNA-begroting wordt gesteld, dat voor 1993 en latere jaren rekening moet worden gehouden met een tekort aan budgettaire middelen. "Het voorziene tekort", zo meldt Hirsch Ballin, "is te verwachten in de categorie die verband houdt met programma's die zijn gestart op het gebied van rechtshandhaving, versterking van bestuur, onderwijs, de renovatie van Willemstad en de verbetering van de infrastructuur op Sint Maarten."

NIEUW STATUUT

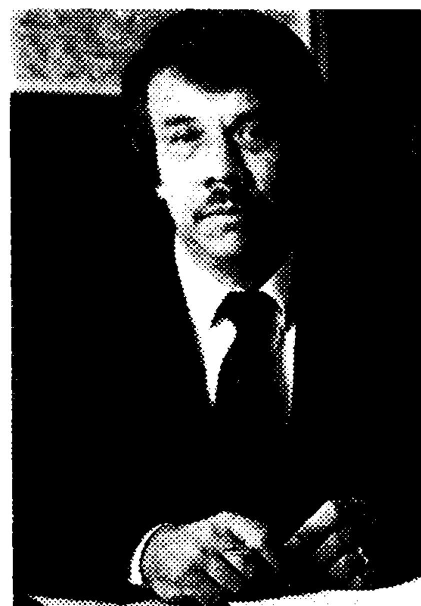
Een gemoderniseerd Statuut, nu nog nagenoeg ongewijzigd sinds 1954, waar een gemengde werkgroep mee bezig is, verschijnt later dan verwacht. Het opstellen van de proeve met toelichting vergt meer tijd. Voorzien wordt zij begin 1993 zal verschijnen.

Uit de schriftelijke voorbereiding blijkt eveneens, dat het eindrapport van het bureau A.T. Kearny, de externe deskundigen die de reorganisatie van het KabNA onderzochten, op 13 oktober is aangeboden. Het onderzoek bevat aanbevelingen over de structuur, werkwijze en formatie van het departement aan de Herengracht te Den Haag. Implementatie zal begin 1993 worden geëffectueerd.

De Kamerleden willen mede in relatie tot de garantieproblematiek inzicht krijgen in de Arubaanse overheidsfinanciën. In het antwoord staat, dat de begroting voor 1992 een omvang van 532 miljoen florin heeft, het overschot op de gewone dienst bedraagt circa twintig miljoen. "Door een nog niet optimaal functionerend comptabel bestel (het ontbreken van met name kredietbewaking en jaarrekeningen) is het feitelijk inzicht in de begrotingsuitvoering van Aruba nog onvoldoende," aldus Hirsch Ballin.

HOTELS

In juli 1992 zijn in Den Haag afspraken gemaakt, vastgelegd in het 'Raamwerk voor Nederlandse en Arubaanse Bijdrage aan oplossing hotelgarantieproblematiek Aruba'. Aruba is hulp toegezegd bij het aantrekken van een lening van 75 miljoen dollar voor de financiering van de afbouw van drie hotels. Voor het oplossen van de financieringsproblematiek bij twee hotels heeft Hirsch Ballin voorgesteld ten laste van zijn KabNA-begroting rente en aflossing te garanderen van een lening van 55 miljoen dollar. Maar de Nederlandse bewindsman laat uitdrukkelijk horen: "Het totale pakket laat onverlet dat Aruba zelf de financiële verantwoordelijkheid blijft dragen voor de in het verleden afgegeven garanties."

...MITO CROES...

Mito Croes over Ronde Tafel Conferentie:

'Houding van Nederland bepalend voor ons zelfbeschikkingsrecht'

WILLEMSTAD — Het zijn niet zozeer de internationale normen en criteria van het volkenrecht, die de werkelijke waarde van het zelfbeschikkingsrecht van Aruba en de Antillen bepalen. Het is in het bijzonder de Nederlandse politiek die bepaalt. Nederland zal zich namelijk bereid moeten tonen de internationale normen ook toe te passen in eigen koninkrijksverhoudingen. Dat betekent wellicht in uiterste consequentie, dat als Aruba mag beslissen over zijn toekomstige staatkundige status, de vijf Antilleneilanden dat ook zullen mogen.

Dat is de verwachting van Antonito (Mito) Croes. De Arubaanse expert op staatkundig gebied liep op uitnodiging van de Antilliaanse Juristen Vereniging in een lezing in landhuis Zeelandia vooruit op de komende Ronde Tafel Conferentie, waarin de drie koninkrijkspartners formeel zullen beslissen wat er gaat gebeuren nu de 'plicht' tot onafhankelijk worden voor Aruba niet meer redelijk wordt geacht. Croes sprak gisteravond.

Vooral de Verenigde Naties hebben veel gefilosofeerd over hoe gekoloniseerde volken hun zelfbeschikkingsrecht moeten herkrijgen. Deze gedachten zijn in richtlijnen neergelegd. Nederland heeft zich internationaal geprofileerd als een voorvechter voor dat zelfbeschikkingsrecht. Maar terugkijkend op twee tot drie decennia koninkrijkspolitiek denkt Mito Croes, dat Nederland zich ten aanzien van de Antillen en Suriname andere normen permiteerde dan naar buiten toe verkondigd werden. Hij rakelde nog even de ongenuanceerde opmerking op van een Nederlands parlementariër, die zei, dat als de Antillen zouden opteren voor onafhankelijkheid, deze onafhankelijkheid per luchtpost zou kunnen worden toegezonden. Voor de Seychellen Eilanden had Nederland in datzelfde jaar 1971 een totaal andere boodschap.

DYNAMIET

Een naaste medewerker van de Amerikaanse president Woodrow Wilson gaf het al aan: het woordje zelfbeschikkingsrecht is een met dynamiet geladen term. Hij zei dat in een tijd van dekolonisatie. De term zal echter het centraal discussiepunt worden in de Ronde Tafel Conferentie van 1993. Want hoe ver reikt het zelfbeschikkingsrecht van Aruba bij de beslissing wel of niet in het koninkrijk van koningin Beatrix te blijven. De verplichting van 'Het Statuut' dat Aruba na een status aparteperiode in 1996 onafhankelijk wordt, is ontkracht, maar wat heeft dit voor consequenties voor de vijf andere tropeneilanden?

De datum en de verplichting worden geschrapt. Dat is nu reeds afgesproken. Croes: "Dat betekent in feite de codificatie van het geldende volkenrecht in de eigen koninkrijksverhoudingen. Het lijkt mij bijna onmogelijk dat het Nederlandse parlement zich niet zou verenigen met de huidige voorgestelde bepalingen voor Aruba. Maar *mutatis mutandis* geldt uiteraard dat hetgeen Aruba volgens het volkerrenrecht toekomt, ook de andere eilanden dient toe te komen, in die zin dat het enkel aan hen zal liggen hoe zij hun zelfbeschikkingsrecht willen realiseren."

NATIONALITEIT

Mito Croes merkt, dat Nederland de weg van de opgedrongen onafhankelijkheid heeft verlaten. Het volgen van die weg zou tot gevolg hebben dat Nederland de Nederlandse nationaliteit ontneemt aan een groot aantal burgers die nu die nationaliteit hebben. Zo ongeveer het bekendste voorbeeld van een staat die aan burgers de nationaliteit ontnam is Hitler-Duitsland die dat deed met joden die Duitsland verlaten hadden. De Verenigde Staties hebben kort na de oorlog bepaald, dat men een persoon niet willekeurig zijn nationaliteit mag ontnemen. Dit is vastgelegd in internationale verdragen.

In april heeft Hirsch Ballin aan de Tweede Kamer het voorstel ingediend om artikel 62 uit het Koninkrijksstatuut te schrappen. Dat ontwerp houdt in, dat op Status Aparte niet langer automatisch onafhankelijkheid volgt. Aruba gaat akkoord met de inhoud van het ontwerp. Curaçao heeft daarbij vraagtekens geplaatst. In Nederland zijn er een aantal verschillende visies, verwoord door de grotere partijen in de Tweede Kamer.

D66 is zonder meer voor schrappen van de plicht tot onafhankelijk worden. Het CDA gaat ook akkoord met het schrappen, maar wil wel weten welke voorwaarden er nu wel en niet gesteld mogen worden aan het zelfbeschikkingsrecht van de ex-koloniën.

De PvdA denkt dat zelfbeschikking voor Aruba wel kan binnen het koninkrijksverband, maar dan wel met uitdrukkelijke goedkeuring van Nederland en de Antillen. Als '1996' niet tijdig geschrapt wordt, moet de onafhankelijkheid gewoon doorgaan. De PvdA pleit overigens voor een soort 'contract' waarbij de koninkrijksleden om de zoveel jaar beslissen of en hoe de verhoudingen voortgezet worden.

De VVD vindt het niet in orde dat het zelfbeschikkingsrecht vooralsnog alleen toebedeeld wordt aan Aruba, maar is er nog niet uit of en hoe dat recht dan ook moet toekomen aann de andere eilanden. Er moet eerst maar eens door de partners gepraat worden over hoe de term zelfbeschikkingsrecht in het koninkrijk geinterpreteerd moet worden.

CONSENSUS

De consensus binnen het koninkrijk is volgens Croes samen te vatten in twee punten. Ten eerste: Iedereen is het er min of meer overeens dat het recht dat geldt voor Aruba, ook mag gelden voor een ander eiland. Ten tweede: men beseft dat gezocht moet worden naar door allen geaccepteerde volkenrechterlijke normen en criteria, die ingebouwd moeten worden in het staatsrechterlijk verband van Nederland en de tropeneilanden.

Blijft over dat bij het zoeken naar andere verhoudingen niet alleen gekeken moet worden naar onafhankelijkheid, maar ook naar vrije associatie, of integratie in een soeverein land. Croes wijst op een vierde constructie, die hij niet onder één term vangt maar omschrijft als een politieke status, die in vrijheid bepaald is door de mensen die het recht op zelfbeschikking hebben. Deze oplossing leunt tegen de optie van de vrije associatie, maar onderscheidt zich daarvan door een hechtere relatie met het moederland.

Overval op pompstation

WILLEMSTAD — Vrijdagavond is het pompstation ter hoogte van de De Ruyterkade beroofd door twee mannen. Daarbij is geschoten. Een omstander werd door een kogel geraakt in zijn voet.

Omstreeks 19.45 kwamen twee mannen met een kous op hun hoofd in een groene auto aanrijden. Een van hen stapte met een pistool uit de auto. De pompbediende moest zijn geldbuidel afstaan. Toen de twee ervandoor gingen, loste een van hen een laaggericht schot in de richting van personeel van het pompstation. Geen van hen werd geraakt. Maar even later vond de politie in de Kaya Godett (Pietermaai smal) een man met een schotwond in zijn linkervoet die toevallig bij de snack vlak bij het tankstation had gestaan. De man ging op eigen kracht naar zijn dokter. De daders zijn niet gevonden.

ABVO-dienstgroep belastingen houdt poot stijf

WILLEMSTAD — De ABVO-dienstgroep binnen de belastingdiensten vergadert donderdag met de directeur der Belasting, Oswald Seferina. De laatste vond het aanvankelijk niet een goede zaak aan tafel te gaan met de vertegenwoordigers van de vakbond binnen zijn afdelingen vanwege de deelname van een bepaald vakbondslid in de overleggroep. Dit tot ergernis van de dienstgroepleden. De ABVO heeft druk uitgeoefend op de directeur om zijn mening te herzien.

Werksters wachten op loon-extraatje

WILLEMSTAD — Werksters op de internaten en op de politieschool hebben nog geen salarisverhoging gekregen terwijl minister van Justitie Römer en eerste minister Liberia dat maanden geleden wel hadden toegezegd, zo signaleert de ABVO. Men was het er aanvankelijk overeens geworden, dat de verhoging redelijk was omdat het werk van deze groep werksters "anders" is dan dat van andere overheidswerksters, aldus de ABVO. Uit berichtgeving van de vakbond blijkt dat de dames nog even afwachten wat de overheid zal doen, maar zij zullen het er zeker niet bij laten zitten.

Matige groei in de bouw

WILLEMSTAD — De produktie in de bouw, gemeten aan de hand van de waarde van de gereedgekomen bouwwerken, steeg in het eerste kwartaal van dit jaar met 65 procent. De cijfers worden echter in hoge mate beïnvloed door de oplevering van grote projekten, waardoor het zicht op de lange termijnontwikkeling wordt bemoeilijkt. De index van afgeleverde bouwblokken in de maanden januari tot en met maart van dit jaar steeg met 25 procent vergeleken met een jaar eerder.

De waarde van de afgegeven bowvergunningen, een indicator voor aan te nemen werk, daalde in het eerste kwartaal echter met 29 procent. Te verwachten valt, dat het aktiviteitenniveau in de bouw in de loop van het jaar daalt. Dat schrijft het Centraal Bureau voor de Statistiek in haar kwartaalblad Economisch Profiel.

'Dok' steelt aktentas

WILLEMSTAD — 'Dok', ook wel bekend als H.F., heeft ingebroken in een auto in de Frederikstraat omdat de eigenaar daarvan diezelfde vrijdagmorgen geen 25 gulden wilde geven. Uit de wagen nam 'Dok' een aktentasweg, waarmee hij even later door de politie in de IJzerstraat gezien werd.

Aardtrillingen op Bandabao

WILLEMSTAD — Vrijdagavond zijn aardschokken gevoeld te Bandabao. Harold Lauffer van de Meteorologische dienst bevestigt dat bewoners van het westelijk deel van Curaçao de weerkamer hebben gebeld om de waargenomen trillingen door te geven. De dienst houdt zich bezig met de weersgesteldheid en doet niet aan seismografie. Daarom is een telegram gestuurd naar een seismografische dienst in Venezuela die de mogelijk de trillingen heeft geregistreerd en misschien inzicht kan verschaffen in de aardkostbewegingen. Maandag wordt het antwoord verwacht. De politie zegt geen meldingen te hebben gehad. Er zijn vaker trillingen op Curaçao waargenomen.

Sassy Fashion

NET BINNEN:
* Elegante Skirts & Pantsset
* Stretch pants
* Jeans shorts stretch
* Sjieke, jeugdige Bermudasets
* Blazers

Allemaal in mooie kleurencombinaties !!!

Wilhelminastraat 121 (Vlakbij kruispunt Vondellaan Wilhelminastraat)

Openingsuren:
ma.-do.: 08.30 - 12.00, 14.00 - 18.00
vr.-zat.: 08.30 - 12.30, 14.30 - 18.30

IBS
International business Services

In opdracht van een van onze clienten, een lokaal gevestigd groot - en detailhandelsbedrijf in zeer gerenomeerde " Consumer Goods " en technisch apperatuur, zoeken wij kontakt met kandidaten die in aanmerking kunnen komen voor de functie van

MANAGER

De succesvolle kandidaat heeft een HEAO of vergelijkbare, samengestelde opleiding, een commerciele instelling en bewezen ervaring in de verkoop in deze toch enigzins technische branche. Hij is in staat op dynamische en praktische wijze leiding te geven aan een operationeel en commercieel team waarin hij zelf actief meedraait. Een goede kennis van de lokale markt, en beheersing van diverse populaire P.C. programma's, zijn een pre. Geboden worden: een uitstekende salariering, tantieme en secundaire arbeidsvoorwaarden.

Een medisch en psychologisch onderzoek kunnen deel uit maken van de selectie procedure.

Schriftelijke solicitaties met volledige gegevens in vertrouwen te richten aan: INTERNATIONAL BUSINESS SERVICES - Ref no. M093

P.O. BOX 86 ORANJESTAD, ARUBA, FAX: 21980, PHONE: 23035

TE KOOP
DIVERSE PERCELEN
EIGENDOMSGROND

vanaf 500 m2 tot 800 m2. Prijs: f.65,- p.m2. Gelegen te Rooi Santu, aan de asfaltweg westpunt, dichtbij zee en de in aanbouw z[ijnde] golfbaan.

Inlichtingen: INTERBUILDING N.V.
Tel.: 39091 - Fax.: 38948

ADVOCATENKANTOOR OP ARU[BA]

Heeft vacature voor de navolgende functies:

— RECEPTIONISTE:

Vereisten: Mavo 4/Havo, goede beheersing va[n] Nederlands, Engels, Spaans en Papiam[ento]. Kennis van computer.

— DIRECTIE SECRETARESSE:

Vereisten: VWO/MAO, opleiding secretaresse min[imaal] 5 jaar ervaring. Goede beheersing van het Neder[lands,] Engels, Spaans: Ervaring van Word Perfect 5.0

Sollicitatie te richten aan Amigoe di Aruba onder verme[lding] van Advocatenkantoor, Caya B. Croes 110, Oranjesta[d]

TE HUUR
gemeubileerde APPARTEMENT

voor echtpaar zonder kinderen.

Tanki Leendert 170A

WAARSCHUWING

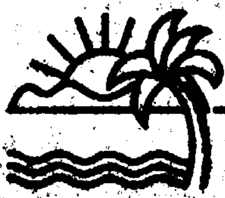
De marinierskazerne Savaneta maakt bekend dat op
— MAANDAG 19 oktober 1992 van 07.00 uur tot 13.20 uur,
— WOENSDAG 21 oktober 1992 van 07.00 uur tot 16.00 uur,
— DONDERDAG 22 oktober 1992 van 07.00 uur tot 13.20 uur

schietoefeningen worden gehouden op het terrein Arabui. Er wordt geschoten met scherpe munitie. Het onveilig gebied aan landzijde wordt afgebakend met rode vlaggen en borden.

TERREIN
TE KOOP

Geïnteresseerden tijdens kantooruren

Tel. nr. 26710

STATEN VAN ARUBA
OPENBARE VERGADERING

D.D. MAANDAG 19 OKTOBER 1992 OM 08.30 UUR DES VOORMIDDAGS

TE BEHANDELEN ONDERWERPEN

1. Ingekomen stukken.
2. Ontwerp-landsverordening houdende regelen in verband met de visserij in de wateren rondom Aruba (ZJ 1990-1991-120)
3. Ontwerp-landsverordening houdende wijziging van de wetgeving terzake van de rechtspositie van overheidspersoneel in verband met de invoering van een [...] overheidspersoneel in vaste dienst (Gelijke status) (ZJ 1991-1992-103)
4. Ontwerp-landsverordening houdende regels betreffende de landsloterij Aruba (Landsloterij Aruba) (ZJ 1989-1990-98)

De Wnd. Griffier,
Lic. J.D. Semeleer.

KANTOOR-GEBOUW
TE KOOP

Geïnteresseerden tijdens kantooruren

Tel. nr. 26710

MANSUR TRADING FREE ZONE N.V.

P.O. BOX 500 ORANJESTAD, ARUBA

Wegens uitbreiding van onze DUTY FREE SHOP hebben wij plaats voor
- een Storeroomkeeper (met ervaring)
- een Verkoopster

Gelieve de schriftelijke sollicitaties te richten aan:

MANSUR TRADING FREE ZONE INC.
t.a.v. de heer Alex Mansur Jr.
P.O. Box 500
Oranjestad - Aruba

THE SONESTA HOTEL, BEACH CLUB & CASINO ARUBA

Located in the dynamic heart of Oranjestad

Is looking for qualified and motivated persons to occupy the following positions:

* FRONT DESK CLERKS *
* DOORMEN *
* STEWARD *
* SECURITY OFFICERS *

Requirements:
Must speak English, Spanish, Dutch and Papiamento;
Willing to work shifts;

We offer a competitive salary with year end bonus, excellent benefits and social insurance program.

Please send your application form to the Human Resources Department, c/o L.G. Smith Boulevard 82, Oranjestad Aruba.

SONESTA HOTEL, BEACH CLUB & CASINO ARUBA

HET ALGEMEEN PENSIOENFONDS VAN ARUBA

roept sollicitanten op voor de functie van:

FINANCIEEL-JURIDISCHE MEDEWE[RKER]

voor de afdeling Pensioenzaken

Tot de taken van de Financieel-Juridische Medew[erker] behoort:

— Het opstellen van (beleids)adviezen.
— Het berekenen van de premies en de pensioenen.
— Het adviseren t.a.v. juridische aangelegenheden [in het] algemeen.

Functie-eisen:

— H.B.O.-opleiding, bij voorkeur H.E.A.O./Econom[isch-] Juridische richting of een gelijkwaardige opleiding.
— Bij voorkeur bekendheid met automatisering.

Arbeidsvoorwaarden:

Bezoldiging conform Bezoldigingsregeling Aruba 198[.] Secundaire arbeidsvoorwaarden conform Landsverord[ening] Materieel Ambtenarenrecht en Regeling Vakantie en V[erlof]ling van Dienst Ambtenaren.
Degenen, die reeds in overheidsdienst zijn, kunnen wo[rden] overgeplaatst.

Sollicitatiebrief vergezeld van curriculum vitae, en fo[tokopieën] van diploma's dienen binnen 3 weken te worden ver[zonden] aan de Direkteur van het Algemeen Pensioenfonds [van] Aruba, Paardenbaaistraat 10, Aruba.

De Direkteur van het Algemee[n] Pensioenfonds van Aruba
Drs. M.E. Croes-de Jongh.

ARUBA DAILY ENTERTAINMENT

KOM MORGEN NAAR HET PLAZA-LIED LUISTEREN

Geopend:
Zondag tot en met donderdag 11.00 a.m. - 2.00 a.m.
Vrijdag en zaterdag 11.00 a.m. - 3.00 a.m.
L.G. Smith Blvd. - Harbourtown
Tel.: 38826

A touch of France in Aruba

OPEN nightly from 6:00 to 11:00 PM. Telephone: [...] Reservations suggested - Proper attire. L.G. SMITH BOULEVARD, only minutes from all major hotels on the beach. (Adjacent to the Paradise Beach Villas).

VIVA LA DIFFERENCE

Voor iedere gelegenheid:
Aruba's Best loved imported wine RIUNITE on ice.
Mercurius Trading Co.
(Handelsmaatschappij Mercurius n.v.)
Uw feest slaagt zeker met RIUNITE!

BISTRO Le [...]

Vanaf 1 september 1992 zijn wij niet meer geopend voor lunch

[...] NIGHT THE MOST RO[MANTIC] CANDLELIGHT NIGHT

weekend special

PLUS 10
Catalog Store

DO YOU WANT A NEW KITCHEN INSTALLED BEFORE CHRISTMAS?

This is the LAST WEEK to place your order to make SURE that you have a NEW PLUS 10 KITCHEN by Christmas!

Stop by our Store for a Free Design and see the NEW MODEL KITCHENS!

Caya Betico Croes 162 - Phone 29001

SETA[R]

SERVICIO DI TELECOMUNICAC[ION] DI ARUBA
MEDEDELING

Het Telecommunicatiebedrijf van Aruba, SETAR, [maakt] bekend dat door noodzakelijke werkzaamheden [...] verandering van telefoonnummers er geen telefo[on...] meer mogelijk zal zijn op maandag 19 oktober [...] vanaf 08:00 uur 's morgens tot en met dinsdag [...] oktober 1992 03:00 's middags in de volgende w[ijken:] Kelm gedeeltelijk, Koyari gedeeltelijk, Washington [...] Esperanza gedeeltelijk en Malmokweg.
SETAR biedt haar verontschuldigingen aan voo[r het] ongemak.

SETA[R]

SERVICIO DI TELECOMUNICAC[ION] DI ARUBA
MEDEDELING

De publieke kaarttelefoons zullen vana[f]

VRIJDAG 16 OCTOBER 199[2]

weer in dienst zijn.

[...] een dringend verzoek ge[...] om geen misbruik te maken van deze t[elefoons,] daar gebleken is dat dit in elk [...] [...] digitng ten gevolge heeft.
Maak verantwoord gebruik van d[e] publieke telefoons.
Bedenk dat ze het algemeen belang [van] Aruba dienen.

AGENDA ARUBA

KANTOORUREN AMIGOE
pen van 08.30-12.00/14.30-17.30 uur; erdag gesloten.

ELEFOON
333. Voor spoedgevallen na kantoortijd 1639, 22316 en 24508. **Pageboy 127-879.**

TELEFAX: 22368.

ANKREKENINGNUMMER
815.445 Banco di Caribe.

OLITIE
100 (centrale) en 11141 (informatie).

ARMCENTRALE
15.

* * * * * * * *

OEKERTJES verschijnen op dinsdag en dag en kunnen iedere dag tussen 08.00-00/14.00-17.00 uur worden opgegeven; halve op zaterdag. Alleen zoekertjes, die maandag en donderdag vóór 10.00 uur nen zijn, kunnen de dag daarop (dus nsdag en vrijdag) verschijnen.

* * * * * * * *

ACHTREGELING DOKTOREN
n 18.00-07.00 uur)
njestad, Madiki, Tanki Flip, Noord, Tanki endert, Paradera en Sta. Cruz: dokter R. van Trigt, Professor Lorentzstraat A. Tel.: 22991/21835.
Chiquito, Savaneta en San Nicolas: ter E. Westrate via Centro Medico San olas (tel.: 48833) of via Alarmcentrum 5).

* * * * * * * *

OTICA'S
chtdienst)
bao brug: Oduber, Caya Betico Croes (Oranjestad). Tel.: 21780
iba di brug: San Lucas, B. v/d Veen penveldtstraat (San Nicolas), tel.: 45119.

* * * * * * * *

OR BRANDGEVALLEN, ongelukken een of ander ongeluk gelieve Alarmcen- (tel.: 115) op te bellen.

* * * * * * * *

NTRO MEDICO CARABOBO
elandstraat 7, tel.: 21777)
wacht heeft dra L.G. Beke-Martinez. 24696.

* * * * * * * *

T GELE KRUIS ARUBA
GELINGENBUREAU
ningstraat 22, tel.: 24444)
elijks geopend van 07.30-12.00/13.50-00 uur; maandag te Paradera (tel.: 43) van 08.00-11.00 uur, dinsdag: San olas (45906)/Noord (23425) van 08.00-00 uur; woensdag: Santa Cruz 28288) 08.00-11.00 uur; donderdag: Dakota 008), Oranjestad (23168), Savaneta 020) en Brazil (48301) van 08.00-11.00

* * * * * * * *

ANGER? STICHTING CIZKA geeft informatie en brengt u in contact met leden die gerschapsbegeleiding, verloskundige p en kraamzorg bieden. Bel 37687.

* * * * * * * *

ORMATIECENTRUM KONINGIN WILMINA FONDS (voor de kankerbestrijg op Aruba)
opend van maandag t/m vrijdag van 30-11.30 uur - J.E. Irausquinplein 3 t achter de pastorie van Oranjestad).

* * * * * * * *

NESTY INTERNATIONAL ARUBA
. Box 1029, tel.: 27808/48124.

* * * * * * * *

ERENARTSEN
erendsen en T.J.M. Wools, tel.: 21720. r spoedgevallen buiten kantooruren 115.

* * * * * * * *

IDGECLUB ARUBA ARIBA
oliclub, Wilhelminastraat 16)
nsdagavond om 19.30 uur speelavond. oor opgave/informatie tel.: 24953.

* * * * * * * *

LEARUBA
ATERDAG: 18.00 Cartoons; 18.30
2-1 Contact; 19.00 *Antesala* Base-; 19.30 Panel; 20.00 World Series (game 1).

ONDAG: 18.00 Studio Sport; 17.00 er School Special; 17.45 Movie; 15 Show-time; 20.00 World Series 2 (game 2).

* * * * * * * *

AANDAG
VERSEN
BELMUSEUM: geopend op elke werk- van 10.00-12.00 uur en zondag van 00-12.00 uur in de protestantse kerk.

USEO HISTORIKO ARUBANO: openings- en maandag t/m vrijdag van 09.00-12.00/ 00-19.00 uur; zaterdag van 09.00-12.00 r.

UREAU LEVENS-, GEZINS- EN HUWE-LIJKSMOEILIJKHEDEN (Layex Building, helminastraat 19): iedere werkdag van 30-12.00/13.00-16.30 uur (ook mogelijk praak te maken via tel.: 23145 of 111).

ERKDIENSTEN
AZIL: zon.: 09.00 en 19.00 uur
KOTA: zat. 19.00 uur; zon.: 08.00 en 00 uur.
ANUELKAPEL: zat.: 19.00 uur.
OORD: zat.: 19.00 uur; zon.: 07.30 en 00 uur.
RANJESTAD: zat.: 19.00 uur; zon.: 06.30, 00 en 19.00 uur.
RADERA: zat.: 19.00 uur; zon.: 10.00 17.30 uur.
OS CHIQUITO: zon.: 08.00 uur.
N NICOLAS: zon.: 08.30 en 18.30 uur.

SANTA CRUZ: zat.: 19.00 uur; zon.: 06.30, 09.00 en 18.30 uur.
SAVANETA: zat.: 19.00 uur; zon.: 17.30 uur.
TANKI LEENDERT: zon.: 09.00 uur.

* * * * * * * *

PROTESTANTSE KERKDIENSTEN
ORANJESTAD: 10.00 uur ds A. van den Doel (crèche en zondagsschool)
SEROE COLORADO: 08.30 uur ds A. van den Doel

Emotionele taferelen bij aankomst van slachtoffers

ORANJESTAD — Met Air Aruba uit Schiphol kwamen gistermiddag de geïdentificeerde stoffelijke overschotten van de slachtoffers van de Bijlmermeerramp op Aruba aan. De begrafenis vond vanmiddag plaats, nadat velen in de kapel van Tanki Leendert afscheid hadden genomen. Daarna trokken de droeve stoeten naar de begraafplaatsen te Noord en Savaneta waar de slachtoffers ter aarde werden gesteld.

Het slachtoffer Moren Vrutaal wordt morgen vanuit de Protestantse kerk in Oranjestad op de Protestantse begraafplaats aan de Boerhavestraat begraven. Inmiddels is ook het stoffelijk overschot van Gilbert van der Biezen geïdentificeerd en wordt morgen met Air Aruba naar Aruba gebracht.

De aankomst van het vliegtuig met daarin de stoffelijke overschotten, bracht gistermiddag enorm veel mensen op de been. Aruba is met negen slachtoffers, twee werden in Amsterdam begraven en één morgen op Aruba, het meest getroffen in de Nederlandse Antillen en Suriname. Velen konden hun tranen niet bedwingen toen de lijkkisten werden uitgeladen en in de begrafeniswagens werden geplaatst. Er speelden zich hartverscheurende taferelen af vooral toen familieleden, die meegereisd waren en de afgelopen dagen van nabij veel leed hadden meegemaakt, de familieleden op Aruba begroetten. Het is duidelijk gebleken dat met het overbrengen van de slachtoffers en de begrafenis op Aruba nog lang geen einde is gekomen aan het leed dat is veroorzaakt. Het overbrengen van de lijken werd mogelijk gemaakt door medewerking van het Arubahuis, de regering van Aruba, de Israelische luchtvaartmaatschappij El Al en Air Aruba.

Op de luchthaven was waarnemend minister-president Charro Kelly aanwezig omdat premier Nelson Oduber voor een werkbezoek in de Verenigde Staten verblijft en dinsdag wordt terug verwacht op Aruba. Ook minister ing. Roland Laclé, Statenvoorzitter Felix Flanegien, Statenlid Rudy Croes en een grote schare van familieleden en bekenden kwamen naar de luchthaven. Op Schiphol nam de gevolmachtigde minister Ella Tromp-Yarzagaray met haar staf afscheid.

Groeiende visconsumptie wordt aan banden gelegd

ORANJESTAD — De Staten van Aruba komen maandag in openbare vergadering bijeen om een landsverordening te behandelen over de visserij in de wateren rond Aruba. Het eiland beschikt momenteel niet over een specifieke wetgeving over de economische exploitatie van vis. De nog steeds stijgende consumptie van vis, de intrede van nieuwe vistuigen en vangsttechnieken, waardoor grote hoeveelheden vis worden gevangen, zijn de oorzaak dat de overheid hier de nodige regels voor wil opstellen. Het ontwerp is sinds september 1990 bij verschillende instanties in behandeling geweest.

Aan de hand van de door de Dienst Landbouw, Veeteelt en Visserij geregistreerde boten kan worden afgeleid dat de Arubaanse wateren dagelijks bevist worden door ongeveer veertig beroepsvissers. Daarnaast zijn er ongeveer 700 tot 1150 personen die na het werk of in de weekeinden op al dan niet geregelde basis de zee opgaan. Ten slotte zijn er ongeveer twintig Venezolaanse fruit- en groenteverkopers, die op hun reis vanuit en naar Venezuela vissen in de Arubaanse wateren. De vangst van deze drie categoriën bedraagt bij elkaar jaarlijks ongeveer honderd duizend kilogram.

In het verleden bestond er een mondiaal relatief kleine vraag naar vis, de overvloedige aanwezigheid daarvan en de technische beperkte vangtechnieken maakten het in het verleden niet noodzakelijk hier regels voor te maken. Ook het feit dat vissers zich meestal beperkten tot visgebieden van hun eigen staat, was een factor die vangstbeperkende maatregelen niet noodzakelijk maakte. Deze situatie is echter grondig veranderd.

Steeds meer landen zijn genoodzaakt regels te stellen om over-exploitatie van hun visgebieden te voorkomen. Dit kan zowel gebeuren door ingezetenen als door buitenlandse bedrijven, die doorvisvangstbeperkende maatregelen in hun eigen staat hun vloot geheel of gedeeltelijk verplaatsen naar visgebieden waar nog geen beperkende maatregelen gelden. De regering wijst er in de aanbieding van de landsverordening aan de Staten op dat het haar nog ontbreekt aan voldoende wettelijke instrumenten om te komen tot een goed overzicht van de visvangst in Arubaanse wateren. Desalniettemin beschikt de regering over enige gegevens.

Het te behandelen ontwerp beoogt de economische exploitatie van vis te reguleren. De bescherming van het mariene milieu valt derhalve niet binnen de reikwijdte en doelstellingen van deze wet. Het milieubelang wordt immers beschermd door de Mariën Milieuverordening, die van toepassing is in de gehele territoriale zee. De regering in haar aanbiedingsbrief aan de Staten: "Een en ander wil overigens niet zeggen, dat met bescherming van het economisch belang niet eveneens het milieubelang kan zijn gediend. Daar diverse beleids- en uitvoerings organen werkzaam zijn op vermelde gebieden zoals LVV, dienst Milieubeheer en de Mariën-milieucommissie zal een onderlinge uitwisseling van kennis en ervaring een positieve werking hebben op de handhaving van de regelgeving op deze terreinen". Dit ontwerp vormt de eerste neerslag van het voorgenomen visserijbeleid.

In de aanloop-periode kunnen ervaringen worden opgedaan, die in de toekomst mogelijke aanpassingen tot gevolg hebben. De regering verwacht dat vooral de ontwikkeling van de visserij binnen de eerste veertig meter dieptelijn een belangrijk aandachtspunt zal zijn.

Het Arubaanse ontwerp gaat, in navolging van de visserijwetgeving in andere landen, uit van het op 10 december 1982 te Montegobay gesloten Zeerechtverdrag. Hoewel dit verdrag nog niet in werking is getreden wordt het grotendeels - en in elk geval voor wat betreft de in deze landsverordening geregelde materie- beschouwd als codificatie van het geldende (gewoonterechtelijk) zeerecht. Het verdrag stelt de Staten in de gelegenheid een zogenaamde visserijzone in te stellen. Dergelijke zone houdt zowel rechten als verplichtingen in voor de kuststaat, die haar instelt. De rechten komen er in het kort op neer dat de kuststaat bij voorrang gerechtigd is om te vissen in de door haar ingestelde visserijzone en bovendien bevoegd is tot haar jurisdictie tot zodanige zone uit te breiden voor zover noodzakelijk om haar rechten ter zake te kunnen uitoefenen. Daar staat dan tegenover de verplichting om naar best vermogen de zogenaamde 'total allowable catch' vast te stellen. Dat is de hoeveelheid vis die in de visserijzone kan worden gevangen zonder dat daardoor de instandhouding van de vispopulatie in gevaar komt. Deze rechten en verplichtingen dienen tevens als uitgangspunten voor deze Arubaanse Visserijverordening.

Tenslotte merkte de regering nog op dat bepalingen van dit ontwerp niet slechts van toepassing zijn op de visserijzone, maar eveneens op de territoriale zee, gelegen buiten de eerste veertig meter diepte lijn.

Bij behandeling in commissievergadering werd door de Statenleden opgemerkt dat in het ontwerp een beroepsprocedure ontbreekt. Volgens minister van Justitie, mr. Hendrik Croes, stelde de raad reeds zelf dat één regeling daarvan bewust achterwege is gelaten, in de verwachting dat de Landsverordening administratieve rechtsspraak op een eerder tijdstip in werking zal treden, waardoor er in deze visserij verordening geen noodzaak bestaat voor een beroepsprocedure. Het voorstel van de Raad om indien de Landsverordening Administratieve rechtsspraak nog niet in werking is getreden in dit visserij ontwerp voorzieningen op te nemen, werd door Croes van de hand gewezen. "In een dergelijk geval staat immers de weg naar de burgerlijke rechter open", zo besloot minister Croes.

Seminar over medicijnen

ORANJESTAD — De sectie sportmedicijnen organiseert op zaterdag 7 november een seminar van 8.15 tot 15.00 uur over het toepassen van medicijnen in de sport in Roseland van het Alhambra Casino.

De vijf sprekers zijn Patricia Martina (HHP en NC), Diana Wong A Soy (gezondheids-en schoonheidstherapiste), Miriam Trejo-Baiz (oefeningsfysiologe), dr. Emile Weststrate (sportarts) en dr. Percy Ho Kang You (chirurg traumatoloog). Na de lezingen wordt een forum en paneldiscussie gehouden. Inschrijfgeld voor de seminar, inclusief koffie, thee, lunch en een certificaat, is dertig florin.

Computers in de as

ORANJESTAD — Teleurgestelde waren de leraren, die hun vakantieweek onderbraken voor een blik in de conrector- en directeurskamers van Colegio Arubano, waar op drie plaatsen een fikse brand uitbrak. In het kantoor van de rector werden alle documenten verbrand die op het bureau lagen. Ook enkele computers en alle hard disks, met daarop belangrijke gegevens van de afgelopen zes jaar, roosters, proefwerken en agenda's, gingen in vlammen op. Doordat de brand tijdig werd ontdekt, kon de brandweer snel ingrijpen en werd erger voorkomen. De daders zijn binnen gekomen door enige shutters te verwijderen. Ook een paar deuren werden opengebroken. Rector Dolf Hoevertsz gelooft niet dat de brand door leerlingen is veroorzaakt. De verzekeringsmaatschappij is doende de verzekerde schade vast te stellen en recherche onderzoekt de vermoedelijke brandstichting.

David Kock 'eerste' meester in de rechten

ORANJESTAD — Ongeveer vier jaar na de oprichting en opening van de Universiteit van Aruba (UA) in september 1988, heeft dit instituut haar eerste afgestudeerde aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid afgeleverd. Het betreft de rechtenstudent David Kock die afgelopen woensdag zijn afstudeerscriptie verdedigde, nadat hij daarvoor alle tentamens met goed gevolg had afgelegd. Kock is daarmee de eerste 'meester' in het Arubaans recht.

Kock behaalde in 1977 aan het Colegio Arubano zijn VWO-diploma. "Zoals de meeste leerlingen die net de middelbare school hadden afgerond, wist ook ik niet precies welke vervolgopleiding ik moest gaan doen. De rechtenstudie trok me toentertijd niet erg aan. Het leek me een opleiding waarin veel gelezen moest worden en waarbij ik veel wetten en wetsartikelen uit mijn hoofd zou moeten leren", aldus Kock. Daarom besloot hij in de Verenigde Staten Computer Science te gaan studeren en behaalde in 1987 zijn Associate Degree. In

ORANJESTAD — De 27-jarige David Kock, de eerste 'meester' in het Arubaans recht, zal op 20 oktober tijdens een zitting van het Gemeenschappelijk Hof van Justitie van de Nederlandse Antillen en Aruba als advocaat worden beëdigd. Gelukwensen gaan niet alleen uit naar David Kock, College van Curatoren, rector, docenten, medewerkers en studenten van de UA, maar naar de gehele Arubaanse gemeenschap.

1987 keerde hij naar Aruba terug met als doel het jaar daarop in Nederland medicijnen te gaan studeren.

"Ik hoorde dat de Universiteit van Aruba opgericht zou worden en in september zou starten met een Faculteit der Rechtsgeleerdheid. Na een aantal jaren in het buitenland vertoefd te hebben, trok het me erg aan op Aruba te blijven. Vandaar dat ik besloot me als rechtenstudent in te schrijven, samen met een zeventigtal andere studenten". Velen van deze groep vielen in de loop der jaren af, maar David behoorde in 1990 tot de groep van 21 studenten die voor het eerst, in de daarvoor bepaalde studieduur, de kandidaatsbul kreeg uitgereikt. Als doctoraalstudent rechten adviseerde hij van 1991 tot en met september 1992 de Arubaanse Bond van Werknemers in Verpleegkundige Instellingen op juridisch gebied. Tijdens zijn studie was David Kock ook één van de initiatiefnemers om de wetswinkel 'Tienda di Ley' nieuw leven in te blazen. In oktober 1991 werd hij als voorzitter gekozen en vormde met collega-studenten het bestuur van deze vereniging. In zijn laatste studiejaar was Kock bovendien student-assistent bij de docente Staats- en Bestuursrecht, mr. drs. R. van Aller.

"Nadat ik mijn laatste doctoraaltentamen behaalde, besteedde ik al mijn tijd en energie aan het laatste karwei: de afstudeerscriptie. Ik koos, mede op instigatie van vakdocent mr. dr. G. Bossers, voor een onderwerp uit het Arubaans Strafproces en gaf het de titel 'Een eenvoudige strafzaak'. Op 14 oktober verdedigde hij zijn scriptie ten overstaan van een commissie die na afloop unaniem van mening was dat aan David Kock, als eerste UA-student, de doctoraalbul uitgereikt kon worden. De verdediging werd met toestemming van de kandidaat bijgewoond door de rector van de universiteit, mr. drs. P. Pronk. De uitreiking van de doctoraalbul zal, samen met de uitreiking van enkele kandidaatsbullen, plaats vinden op 6 november in de aula van de Universiteit.

Vlaggen gestolen

ORANJESTAD — Op de rotonde bij het Cultureel Centrum, genaamd 'Plaza Las Americas', werden in verband met het achtste internationale theaterfestival de vlaggen van de deelnemende landen door DOW en Institute di Cultura geplaatst.

Thans blijkt dat verschillende van deze vlaggen spoorloos zijn verdwenen. Deze doeken zijn voor het Instituto di Cultura kostbaar omdat zij een collectie hiervan heeft, waaruit deze vlaggen werden geleend. Er wordt een vriendelijk doch dringend verzoek gedaan de vlaggen zo snel mogelijk te retourneren.

Bridge-cursus

ORANJESTAD — Bridge Club Aruba Ariba start begin november bij voldoende deelname met cursussen voor zowel beginners als gevorderden. De lessen worden in de avonduren gegeven in een ruimte die door La Cabana Beach and Racquet Club beschikbaar is gesteld. Geïnteresseerden kunnen zich voor meer informatie in contact stellen met Hans Somers, tel.24693 of 32095.

Directeur nieuwe VROM-directie:

'Ik wil papierloos kantoor zo veel mogelijk benaderen'

ORANJESTAD — C.Wilson, hoofd van de nieuwe directie Volkshuisvesting Ruimtelijke Ontwikkeling en Milieu (VROM), stelde gisteren zijn beleidsmedewerkers en ondersteunend personeel voor en gaf een toelichting op deze nieuwe afdeling van het ministerie van Publieke Werken en Volksgezondheid. Wilson: "Het zal geen grote organisatie worden, aangezien we niet zelf projekten en programma's uitvoeren maar ervoor zorgen dat dat door andere instanties wordt gedaan".

VROM heeft ten doel het voorbereiden, vormen en uitvoeren van een integraal beleid ten aanzien van Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Milieu. Wilson verwacht dat de directie begin volgend jaar kan uitgroeien van de huidige 5 naar 10 tot 13 functionarissen en tegen het eind van volgend jaar kan bestaan uit 16 tot 20 medewerkers. Wanneer de directie over een aantal jaren naar behoren functioneert, zal een bezetting van ongeveer 30 personen bereikt zijn.

"Maar we zullen moeten starten met een simpele en open structuur", aldus de directeur. "Als pas opgerichte organisatie zullen we veel tijd en inspanning moeten geven aan het inventariseren en onderzoeken van allerlei bestaande zaken en toestanden. We willen van het begin af aan zoveel mogelijk automatiseren, waarbij gebruik moet worden gemaakt van alle ondersteunende mogelijkheden voor analyse, onderzoek, gegevensbeheer, communicatie, voorlichting en documentatieverkeer. Wij willen de zogenaamde 'paperless office' zo dicht mogelijk benaderen".

In het verleden zijn er verschillende voorstellen en pogingen gedaan tot het opzetten van een overheidsorganisatie die zich bezig zou houden met het gebruik van bodem, water en lucht. Maar dat is nooit verwerkelijkt. Gedurende de laatste jaren is een en ander verhevigd en versneld onder druk van de vereiste en de gevolgen van de sociaal-economische ontwikkelingen. Het wettelijk en bestuurlijk kader voor VROM is verreweg onvoldoende voor de huidige situatie en ontwikkelingen op Aruba. Dit wordt als een zwaar en belemmerend gemis ervaren door niet alleen de regering, maar ook door vrijwel alle sectoren en groepen uit de samenleving.

Wilson: "Ik heb het voornemen te voldoen aan de vereisten van aanhoudende sociaal-economische ontwikkeling, door het creëren van adequaat onderdak voor de bevolking, een gebalanceerde ruimtelijke ontwikkeling en een optimale milieukwaliteit. Wij zullen ons niet beperken tot het Koninkrijksverband, maar gebruik maken van de samenwerkingsmogelijkheden die op regionaal en internationaal niveau beschikbaar zijn".

Volgens de nieuwe directeur zal VROM het dagelijks leven van elke Arubaanse burger raken. "Daarom is deelname vanuit de samenleving voor ons zeer belangrijk. Als de mensen bereid en in staat zijn hun belangen te verdedigen, kan VROM nóg behulpzamer zijn. Daarom zal de directie de nadruk leggen op het verschaffen van voorlichting en de toegankelijkheid van informatie voor de bevolking", aldus de nieuwe VROM-directeur.

Op Victory Boys

Jong Holland onderstreept aspiraties: 1-0 overwinning

WILLEMSTAD — Jong Holland heeft gisteravond zijn aspiraties in het Curaçaose eerste divisie-voetbal van de Federashon Futbòl Kòrsou (FFK) onderstreept met een 1-0 overwinning op Victory Boys. De Tricoloren werden daarmee de meest produktieve ploeg van de eerste ronde van de semifinales met vijf winstpunten uit drie wedstrijden. Vooralsnog moeten zij echter genoegen nemen met de tweede plaats aangezien Sithoc, dankzij de twee bonuspunten bemachtigd in de voorcompetitie, één punt meer heeft.

De Tricoloren beheersten gisteravond de strijd op alle fronten. Met uitzondering van een korte opleving bij de Sta. Rosaploeg in de hervatting, waarbij tot driemaal toe goede doelkansen werden gemist, lag het initiatief voortdurend bij Jong Holland. Het vergat echter doelpunten te maken. Een grotere score zou beslist op zijn plaats zijn geweest. Het bleef echter bij één treffer, overigens op eenvoudige wijze gescoord door Richie Maduro in de 21e minuut.

Zoals de zaken er dus nu voor staan, zijn Sithoc en Jong Holland de grootste gegadigden voor een plaats in de finale. Sithoc speelde in de eerste ronde tweemaal (doelpuntloos) gelijk (tegen Jong Colombia en Jong Holland) en zegevierde éénmaal met 1-0 (over Victory Boys). Jong Holland deed het beter met één gelijkspel (tegen Sithoc) en twee overwinningen met de 1-0 score (eerst tegen Jong Colombia en nu ook tegen Victory Boys).

Na één ronde ziet de stand er als volgt uit: 1. Sithoc 6 punten; 2. Jong Holland 5; 3. Jong Colombia 3 en 4. Victory Boys 1 (bonus)punt.

Morgenmiddag wordt reeds een aanvang gemaakt met de tweede ronde, waarbij het FFK-voetbalgebeuren wordt verplaatst naar het Sentro Deportivo Kòrsou. Jong Colombia en Sithoc, die afgelopen woensdagavond nog gelijk gespeelden (0-0), zullen dan aantreden voor hun tweede confrontatie. De Collegialen kunnen met een overwinning hun deelname aan de finale zeker stellen, omdat zij met acht punten niet meer zullen kunnen worden ingehaald door Jong Colombia en Victory Boys.

■ *ORANJESTAD — In de Nationale Bibliotheek van San Nicolas werd de jeugd in deze vakantieweek met verschillende activiteiten bezig gehouden, die in het teken van dieren stonden. In de ochtenduren werden vragen gesteld over boeken en dieren en in de middaguren kon de jeugd naar hartelust schilderen en tekenen. De kinderen die de hoogste punten behaalden, kregen een prijs.*

Jeugd in bibliotheek

Verdachte van doorzagen WEB-kabel voor de rechter

ORANJESTAD — De rechtbank behandelde de zaak van het op 11 februari 1992 doorsnijden van een belangrijke WEB-kabel ter hoogte van de Marinierskazerne Savaneta. Dit veroorzaakte op Aruba een politieke rel en vele wederzijdse beschuldigingen. De kosten van reparatie bedroegen ruim 68 mille florin. In verband met deze zaak werden vier personen aangehouden, waaronder ook de verdachte M.M. die de kabel had gekocht. M.M. hoorde een vonnis van 400 florin boete uitspreken. Indien hij niet betaalt, krijgt hij zestien dagen gevangenisstraf en een voorwaardelijke straf van drie weken met een proeftijd van twee jaar. De andere zaken zijn nog in behandeling.

Er werden in totaal vier verdachten aangehouden; drie betrokken bij het doorsnijden van de kabel: F.F., die niet voor de rechter verscheen, F.M. die juridische bijstand wenste en R.W. en M.M, welke laatste als heler bij de zaak betrokken raakte. Het trio maakte zich reeds eerder schuldig aan het stelen van WEB-kabels in het gedeelte te Barcadera waar het op dit gebied een 'free for all' was. Besloten werd ditmaal in de omgeving van Savaneta op kabeljacht te gaan. Met gereedschap, waaronder een beugelzaag, werd begonnen de kabel door te zagen, totdat men merkte dat er druk op stond. Verdachten verklaarden niet te weten dat er stikstof bij betrokken was. Als zij geweten hadden dat een dergelijke druk op de kabel stond, waren ze hier nooit aan begonnen. Met nadruk ontkende R.W. dat hier sprake was van sabotage tegen het WEB. De rechter wees erop dat het goed was geweest met stelen te stoppen, anders hadden zij nu niet terecht kunnen staan omdat zij dan getroffen waren door de 160 kilowatt van de kabel.

De kosten voor reparatie van de kabel waren erg hoog. Volgens het WEB-rapport werd 19.600 florin betaald om de kabel weer met stikstof te vullen, 10.000 florin voor reparatie van de kabel, 37.000 florin voor gebruik van de gasturbine, dat neer komt op een totaal van 68.700 florin. R.W. verklaarde zich bereid de schade te betalen, die hij veroorzaakte. Het verhoor van de verdachte M.M. was erg kort, hij kreeg twintig stukken kabel en betaalde daarvoor 100 florin.

Officier van justitie mr. Zwinkels vond het geheel een ernstige zaak. Hij kon niet begrijpen dat de rechter-commissaris de verdachten destijds op vrije voeten stelde. Wat het aanbod van R.W. betreft om de schade te betalen, zette de officier vraagtekens omdat verdachte daarvoor geen inkomen heeft. Tegen R.W. eiste hij vier maanden gevangenisstraf, waarvan twee maanden voorwaardelijk met een proeftijd van twee jaar. Hij werd veroordeeld tot drie weken voorwaardelijk met een proeftijd van twee jaar. Tegen M.M. eiste de officier een boete van 600 florin subsidiair 24 dagen en een voorwaardelijk gevangenisstraf van drie maanden met een proeftijd van twee jaar.

Bridgepaar scoort goed

WILLEMSTAD - Het bridgepaar Ds. Nicolina-Eikelboom was afgelopen woensdag de gelukkigste spelerscombinatie van bridgeclub Baranca. Met een respectabele score van 60,61 procent had het paar de hoogste score van de avond.

Alvorens over te zijn gegaan tot het afwerken van de partij hielden de bestuursleden en Baranca-leden één minuut stilte ter nagedachtenis van hun onlangs overleden competitieleider Gerard Nijhoff. Daarna werd alleen in één groep van 24 paren gespeeld.

De uitslag van de afgewerkte wedstrijd was als volgt: 1. Ds. Nicolina-Eikelboom (60,61 procent), 2. Hr. De Vries-Winkel (60,42), 3. Hr. Roerhorst-Engelmann (59,66), 4. Ds. Mayer-Daou (57,95), 5. Ds. Saladin-De Vries (57,77), 6. Ep. v. Hellenberg-Hubard (56,63), 7. Ds. Nebbeling-v. Vliet (53,60), 8. Ep. Maas (53,41), 9. Mevrouw v. Wilgenhof-Hr. v. Bochove (52,84), 10. Ds. Valkenberg-Schnog (52,46), 11. Ds. Bergsma-Engelmann (51,52), 12/13. Ds. de Paula-Kruisheer en Hr. de Paula-Kruisheer (50,38) en 14. Ds. Sluiter-Vlug (50 procent). De overige 14 paren scoorden onder het gemiddelde.

HOCKEY / DEN HAAG -De internationale hockey federatie heeft de data voor het vijftiende toernooi om de champions trophy voor mannen in Kuala Lumpur volgend jaar bepaald op 3 tot en met 11 juli. Naast wereldkampioen Nederland nemen deel: Malaysia, Duitsland, Australië, Pakistan en Spanje.

* * * * *

OLYMPISCHE SPELEN / LAUSANNE - Eind dit jaar heeft het Internationale Olympische Comité nog persoonlijke 93 leden. De Cubaan Manuel Gonzalez Guerra en de Zweed Matts Carlgren nemen binnenkort vanwege het bereiken van de 75-jarige leeftijd afscheid van het IOC. Er zijn 185 aangesloten nationale comités, waarbij tot eind dit jaar nog het GOS.

* * * * *

TENNIS / LONDEN - De Verenigde Staten en Duitsland zijn gedeeld eerste geplaatst voor de wereldgroep van het toernooi om de Davis Cup van komend jaar. Daarna volgen Zweden en Zwitserland (gedeeld derde), Frankrijk en Spanje (gedeeld vijfde), Tsjechoslowakije en Italië (gedeeld zevende). Nederland, dat niet is geplaatst, zal 20 oktober in Londen een van deze acht tegenstanders voor de eerste ronde loten. De internationale federatie bepaalde dat Rusland in de plaats komt van het GOS.

* * * * *

IJSHOCKEY / UTRECHT - John Versteeg moet dit seizoen bij Utrecht blijven ijshockeyen. Heerenveen, dat de Nederlandse international wilde inlijven, heeft de tegen de Nederlandse ijshockey bond aangespannen arbitragezaak verloren.

* * * * *

VOETBAL / ZEIST - De eredivisiewedstrijd Roda JC - Feyenoord, die voor 25 oktober op het programma stond, is verschoven naar 18 november.

Tijdens internationaal kamp in Asiento

Amerikaanse kunstzwemcoach vol lof over kunstzwemgroep Makwaku

= door Dennis Pikero =

WILLEMSTAD - De in internationale kringen hoog aangeschreven Amerikaanse kunstzwemcoach dr Mary Jo Ruggieri, gaf in de eerste helft van de herfstvakantie leiding aan een internationaal trainingskamp op Curaçao. Dankzij haar begeleiding wonnen Karen en Sarah Josephson Olympisch goud in Barcelona. Ruggieri kwam echter bescheiden over en glimlachte nerveus toen zij vertelde dat 'dat gouden plakje een grote verdienste van de zussen zelf was'. *"They deserve it, 'cause for years they were training hard and waiting for their chance."* Zij had verder alleen maar woorden van lof voor het bestuur van de Kunstzwemvereniging Makwaku, dat voor de organisatie van het trainingskamp in Asiento te Rust en Burgh tekende.

Ruggieri: "Het zal geen wonder wezen als Curaçao over vier of vijf jaar een groot regionaal kunstzwemkampioenschap organiseert. Rutzen Lucas, coördinator van dit kamp, is een enthousiasteling. Samen met de andere bestuursleden toont hij zich zeer bereidwillig. Dit kamp heeft al bewezen dat het bestuur goed kan plannen en organiseren. Als Cuba onlangs nog een groot kampioenschap kon organiseren, kan Curaçao het ook!", aldus Mary Jo Ruggieri die lui achterover leunde, nadat ze het welverdiende middageten had verorberd.

Zij is sinds 1970 de bondscoach van het kunstzwemteam van de Ohio State University en heeft meer dan 65 Amerikaanse kunstzwemselecties onder haar hoede gehad. Verder heeft ze zowel Amerikaanse als buitenlandse zwemsters individueel begeleid.

VOORBEELD

"Een van mijn meest succesvolle buitenlandse kunstzwemsters is Maria Elena Guisti. Zij zit in mijn staf nu, omdat ik weet dat ze een goede voorbeeldfunctie kan vervullen. En dat niet alleen voor de lokale jeugd hier, maar ook voor de Arubaanse zwemsters die deelnemen aan dit kamp."

■ *De Amerikaanse bondscoach dr Mary Jo Ruggieri die in de herfst-vakantie een internationaal trainingskamp van Kunstzwemvereniging Makwaku leidde. In Barcelona kon ze haar tranen niet meer bedwingen toen haar pupillen, de zussen Karen en Sarah Josephson eindelijk het Olympisch goud veroverden.*

Guisti is de Venezolaanse kunstzwemkampioene. Ze studeerde vorig jaar af aan de Ohio State University en vertegenwoordige Venezuela ettelijke malen in internationale competities. In haar laatste twee Olympische optredens liet zij een stijgende lijn zien.

Ruggieri zegt over de Venezolaanse: "Ik verwacht dat ze in Atlanta een medaille mee naar huis neemt voor haar land. Op 17-jarige leeftijd heeft zij de zestiende plaats in Seoul opgeëist. In Barcelona heeft ze vriend en vijand verrast met haar negende plaats. En de kans is groot dat ze in 1996 tijdens de Spelen in Atlanta, gezien haar Olympische optredens tot nu toe, een plak zou kunnen veroveren. Ze heeft zelfvertrouwen, een goede mentaliteit, groot doorzettingsvermogen en het verlangen om te kunnen overwinnen. Maria heeft zich echt zwoegend naar de subtop van de kunstzwemwereld gewerkt."

De bondscoach gebruikte haar pupil dan ook als voorbeeld voor de lokale zwemsters tijdens het kamp in Rust en Burgh. Het lukte haar daardoor die zwemsters te prikkelen. Guisti werd door hen op een afstand bewonderd, wanneer ze telkens tussen de pauzes door wat oefent. Deed ze een verkeerde beweging, dan begon ze helemaal opnieuw met de oefensessie.

"Maria heeft in Venezuela het kunstzwemmen groot gemaakt. Geen wonder dat de Venezolaanse regering haar als een soort ambassadrice beschouwt, en haar financieel steunt. Het is van eminent belang dat regeringen hun sporters steunen, zodat dezen zich verder kunnen ontwikkelen en daarna de eigen jeugd onder handen nemen," zegt Ruggieri.

STIMULANS

Ze wil niet dat wordt vergeten dat de eigen omgeving ook een stimulans kan zijn voor de jeugdige sporters. "Zondagavond was ik echt verrast met de opkomst van de ouders. Te gek voor woorden. Voor een sporter is die steun van de ouders, vrienden en kennissen van heel groot belang." Ruggieri meende verder dat het bestuur van Makwaku en de Curaçaose bond op de goede weg zijn. Niet alleen het door het bestuur van Makwaku samengestelde trainingsprogramma viel goed in de smaak bij haar en haar stafleden. Het trainingskamp zelf, dat op zich een *follow-up* is van een eerder in Ohio gehouden soortgelijk kamp, stemde haar ook tot tevredenheid.

"Je ziet dat men daadwerkelijk werkt en continuïteit wil garanderen. Ik hoop dat zowel Makwaku als de zwembond vanaf nu een selectie maakt van zwemsters van veertien jaar en ouder. In 1996 zijn ze dan achttien jaar en kunnen ze veel leren in Atlanta tijdens de Olympische Spelen," aldus Ruggieri.

Ze vervolgt enthousiast: "Na de twee eerstvolgende Spelen na Atlanta, kan ik je garanderen dat twee van hen zeker in de werelds top-tien terecht zullen komen. Natuurlijk indien zij drie, vier of zelfs vijf dagen per week trainen en in een dagelijks schema van twee à drie uren. Bewezen is namelijk dat hard werkende atleten hun beste jaren rond hun vijfentwintigste beleven en meestal goed blijven presteren ver boven de dertig. Kijk maar eens naar Karen en Sa[rah] Josephson die Olymp[isch] goud behaalden in Ba[rce]lona, ze zijn nu beiden de[rtig] jaar oud."

De Amerikaanse bo[nds]coach van de kunstzwe[mse]lectie in de VS blijkt ve[r]zeer te spreken over de [ont]vangst, de zwemfacilite[iten] en -clubs, de lokale ku[nst]zwemsters en hun -trai[ners] op het eiland. "Ik zie [dat] jullie getalenteerde zw[em]sters hebben. Met desk[un]dige *coaching* en const[ante] *clinics* voor de lokale t[rai]ners, krijgen jullie o[ver] twaalf jaar gegarandeerd [een] kunstzwemster in de top [van] de kunstzwemwereld."

DROOM

Rutzen Luças, op wie [de] Amerikaanse coach in [het] begin van haar gesp[rek] doelde, is ondermeer de [...] en secretaris van Kunstzw[em]vereniging Makwaku. [Hij] koesterde al lang de hoop [om] een internationaal traini[ngs]kamp voor kunstzwem[sters] te houden op Curaçao. [Hij] droomde zelfs van een ka[mp] geleid door 's werelds b[este] trainer/coach en waar zo[wel] lokale als buitenlandse ku[nst]zwemsters samen met [hun] trainers aan deelnemen.

Deze droom is nu [voor] hem werkelijkh[eid] geworden. Toeval leert [dat] zijn trainingskamp, hoe[wel] klein van opzet, zeer toe[val]selijk samenviel met de [vie]ring van het 12,5-jarig b[es]taan van Makwaku. Lu[cas] kon vanaf vorig jaar R[ug]gieri een beetje warm [kri]jgen om naar Curaçao [o]te vliegen voor het kamp.

De eerste contacten t[us]sen Kunstzwemvereni[ging] Makwaku en de Ame[ri]kaanse coach dateren [o]van vorig jaar. Een delega[tie] van kunstzwemsters en tr[ai]ners van de vereniging n[am] deel aan een trainingska[mp] in de Amerikaanse st[aat] Ohio. Daarna kwamen Lu[cas] en de zijnen Ruggieri dit j[aar] opnieuw tegen, dit keer [op] Aruba. In de maand a[pril] werd in Oranjestad name[lijk] het Aruba Internatio[nal] Synchronized Swimming In[vi]tationals gehouden. V[ier] landen in de regio wa[ar]onder ook Curaçao nam[en] daaraan deel.

Ruggieri: "Ik ken Rut[zen] dus zeker van vroeger. [...] weet je wat? Vanwege [de] contacten, de goede be[doe]lingen van het Makwa[ku] bestuur om vorderingen [en] positieve resultaten van [de] lokale kunstzwemmers [te] bewerkstelligen, zeg ik nu [al] dat ik terug wil komen [voor] een *follow-up*."

TEVREDEN

Rutzen Lucas zag er op [de] derde dag van het ka[mp] buitengewoon tevreden [uit]. De kleine schoonheidsfou[ten] tot nu toe konden [zijn] humeur niet meer beder[ven]. Zijn glinsterende o[gen] speurden het zwembadco[m]plex van Rust en Burgh g[oed]keurend af. Zijn blik b[leef] seconden gericht op Mary [Jo] Rugierri die zich na h[et] interview opnieuw voegde [bij] de groep kunstzwemsters [en] haar stafleden. Hij kn[ikte] voldaan toen de Amerikaa[nse] coach van de Arubaa[nse] Barracuda's en de lo[kale] Makwaku's kunstzwems[ters] met haar instructies beg[on].

Het kamp bleef bep[erkt] van opzet, omdat de [...] andere lokale kunstzw[em]verenigingen het lie[ten] afweten. De uitgenodi[gde] Latijnsamerikaanse la[nden] berichtten op hun beurt [dat] de uitnodigingen [van] Makwaku hen te [laat] bereikten.

Maar dat deert Lucas ni[et]. "Dit is echt een droom [die] werkelijkheid is gewor[den]. En dit alles dankzij de w[aar]devolle hulp en steun van [de] ouders, onze donateurs en [de] vrijwilligers van Makwa[ku]. Ze hebben allemaal dag [en] nacht gewerkt aan de or[ga]nisatie van dit traini[ngs]kamp. Kan je vermelden [dat] dit echt een droom is [die] werkelijkheid is geword[en]." Hij kijkt opnieuw naar [...] Ruggieri die nu luid [...] *good*'" schreeuwde om [een] van de kunstzwemsters [die] haar instructies [...] opvolgde te complimente[ren].

Staten buigen zich over Landsloterij-verordening

ORANJESTAD — In openbare vergadering buigen de Staten van Aruba zich aanstaande maandag over de Landsverordening Landsloterij Aruba. Dit ontwerp werd reeds in augustus 1989 aangeboden en wordt nu pas in openbare vergadering behandeld. Ofschoon de Landsloterij Nederlandse Antillen op Aruba ingevolge bestaande afspraken blijft werken, wordt in deze verordening wel de mogelijkheid geschapen om te zijner tijd met een eigen Arubaanse landsloterij te komen.

De structuur van deze landsverordening is dusdanig, dat uitsluitend de van de genoemde gelden bestemde procedure in het leven wordt geroepen. Daarnaast wordt de mogelijkheid geschapen om te gelegener tijd een complete Landsloterij Aruba te doen functioneren. Daartoe zullen de overige bepalingen van de landsverordening -bij landsbesluit - in werking moeten treden. Voordat de landsloterij feitelijk kan beginnen met zijn werkzaamheden, is uiteraard ook het tot stand brengen van de benodigde uitvoeringsregeling noodzakelijk.

Na de inwerkingtreding kan de Adviescommissie Verdeling Gelden Landsloterij worden opgeheven. Haar taken en werkwijze worden geregeld in deze landsverordening en worden voortgezet als Raad van Toezicht en Advies van de Landsloterij Aruba. Het bezit weliswaar de structuur om zelf loten te gaan uitgeven en loterijen te organiseren, maar het desbetreffende gedeelte van deze landsverordening treedt eerst op termijn in werking. De regering is van mening, aldus in de aanbiedingsbrief aan de Staten, dat het noodzakelijk is de Landsloterij Aruba compleet te laten functioneren. In artikel 10 van het ontwerp geeft de mogelijkheid op een bij landsbesluit te bepalen tijdstip de uitzondering van de Landsloterij Nederlandse Antillen van de werking van de Loterijverordening te beëindigen. Door het tot stand brengen van een dergelijk landsbesluit worden per het daarin genoemde tijdstip de activiteiten van de Landsloterij Nederlandse Antillen in Aruba onmogelijk. Met de inwerkingtreding van de desbetreffende gedeelten van de onderhavige landsverordening is het dan mogelijk daarvoor in de plaats te beginnen met een landsloterij Aruba. De regering is van mening dat deze mogelijkheid gecreeërd moet worden.

AGENDA SPORT

SENTRO DEPORTIVO KORSOU
(zwembad)
open van 09.00-12.00/14.00-17.00 uur; dinsdag- en donderdagmorgen gesloten.

PISINA BENNIE LEITO
(Gouverneur Van Slobbeweg z/n, Rif)
open voor publiek-zwemmen (toegang kinderen t/m 14 jaar één gulden en volwassenen twee gulden): vrijdag van 20.00-22.30 uur; zaterdag van 14.00-17.00/20.00-22.00 uur en zondag van 12.00-17.00 uur.

BOWLEN
(Damacor Bowling Club, Chuchubiweg)
openingstijden: maandag t/m donderdag van 17.00-02.00 uur; vrijdag en zaterdag van 16.00 uur tot na 02.00 uur; zondag vanaf 13.00 uur.

SCHAAKVERENIGING CURAÇAO
(Rust & Burgh)
iedere maandagavond om 20.00 uur gelegenheid tot schaken.

SCHAAKVERENIGING JANWE
(Sentro di Bario Janwé)
elke zaterdag van 09.00-12.00 uur schaakles en -training voor de jeugd vanaf 7 tot 23 jaar.

* * * * * * * *

ZONDAG
VOETBAL
(Federashon Futbòl Kòrsou)
eerste divisie
semi-finale
17.00 uur Jong Colombia vs Sithoc - Sentro Deportivo Kòrsou
(junior)
10.00 uur (B-klasse) Ch Madhuma vs St. Joris;
12.00 uur (B-klasse) Victory Boys vs De Koning - Victory Boys-terrein.
10.00 uur (B-klasse) Centro Dominguito vs Vesta - Vesta-terrein.

SCHERMEN
(Amstel-toernooi)
09.30 uur individuele degenkampioenschappen in de A-/B-/C- en S-klasse (dames/heren) - gymzaal Mgr. Zwijsen College, Grebbelinieweg.

* * * * * * * *

Spasski knabbelt punt van achterstand af: 7-4

BELGRADO - Boris Spasski heeft na 43 zetten de twintigste partij in de schaaktweekamp tegen Bobby Fischer gewonnen.

Spasski, die in Belgrado met wit speelde, bracht zijn achterstand terug tot 7-4. De eerste schaker, die tien partijen op zijn naam brengt, is vijf miljoen gulden rijker.

De 21ste partij staat voor vandaag op het programma.

Wit: Spasski (Fra).

Zwart: Fischer (Vst).

1. e2-e4, c7-c5, 2. Pg1-e2, Pg8-f6, 3. Pb1-c3, e7-e6, 4. g2-g3, Pb8-c6, 5. Lf1-g2, Lf8-e7, 6. 0-0, d7-d6, 7. d2-d3, a7-a6, 8. a2-a3, Dd8-c7, 9. f2-f4, b7-b5, 10. Kg1-h1, 0-0,

11. Lc1-e3, Lc8-b7, 12. Le3-g1, Ta8-b8, 13. h2-h3, Lb7-a8, 14. g3-g4, b5-b4, 15. a3xb4, c5xb4, 16. Pc3-a4, Pf6-d7, 17. Dd1-d2, Tf8-c8, 18. b2-b3, a6-a5, 19. g4-g5, Le7-f8, 20. Ta1-a2, Pc6-e7,

21. Pe2-d4, g7-g6, 22. Pa4-b2, Lf8-g7, 23. Pb2-c4, d6-d5, 24. Pc4xa5, d5xe4, 25. d3xe4, e6-e5, 26. Pd4-e2, e5xf4, 27. Pe2xf4, Pd7-e5, 28. Pf4-d3, Tb8-b5, 29. Pd2xe5, Dc7xe5, 30. Pa5-c4, De5xg5,

31. Lg1-e3, Dg5-h4, 32. Pc4-d6, Lg7-c3, 33. Dd2-f2, Dh4xf2, 34. Tf1xf2, Tb5-b8, 35. Pd6xc8, Tb8xc8, 36. Ta2-a7, Kg8-f8, 37. Le3-h6†, Kf8-e8, 38. Lh6-g5, f7-f6, 39. Lg5xf6, Lc3xf6, 40. Tf2xf6, La8-c6,

41. Kh1-g1, Lc6-d7, 42. Tf6-d6, Ld7-c6, 43. Lg2-f1.

Zwart geeft op.

Elf uit voormalige Sovjetunie

Oude Smyslov bereikt vierde ronde Tilburg

TILBURG - Schaker Smyslov, 71 jaar, heeft vrijdag de vierde ronde van het Interpolis-toernooi bereikt.

De Rus versloeg in Tilburg, waar een aantal barrage-duels moest worden afgewerkt, zijn landgenoot Serper.

Smyslov zit achter het schaakbord alsof hij erwten telt, hij doet zijn zetten vrijwel zonder nadenken. Serper was niet opgewassen tegen de oude vos. Nadat de eerste partij in remise was geëindigd, sloeg Smyslov toe. Hij ontmoet zaterdag opnieuw een landgenoot, Svjesnikov. Van de zestien overgebleven spelers komen elf uit de voormalige Sovjetunie.

Tiviakov schakelde de snelst spelende grootmeester ter wereld, de Indiër Anand, uit. De voor het toernooi in Tilburg nog onbekende Smirin wees de Engelsman Kosten terug en wordt door menigeen als kanshebber voor de eindoverwinning getipt.

Seirawan had grote moeite met de Zweed Andersson, maar na zes remises was de winst toch voor de Amerikaan. Short, tegenstander van Timman in de finalematch van het kandidatentoernooi van het wereldkampioenschap, had vier partijen nodig om de IJslander Petursson te verslaan.

UITSLAGEN

Derde ronde, barrages.

Seirawan (Vst) - Andersson (Zwe) 1/2-1/2 1/2-1/2 1/2-1/2 1/2-1/2 1-0, Kamski (Vst) - Winants (Bel) 1/2-1/2 1-0, Kengis (Let) - Rohde (Vst) 1-0 0-1 1/2-1/2 1/2-1/2 1-0, Anand (Vst) - Tiviakov (Rus) 0-1 0-1, Kosten (Eng) - Smirin (Isr) 0-1 0-1, Petursson (IJs) - Short (Eng) 1-0 0-1 0-1 1/2-1/2, Serper (Rus) - Smyslov (Rus) 1/2-1/2 0-1.

Indeling vierde ronde:

Tiviakov - Kortsjnoi (Zwi), Vyzmanian (Rus) - Nikolic (Bos), Smyslov - Svjesnikov (Rus), Kovalev - Adams (Eng), Joesoepov (Rus) - Kamski, Short - Smirin, Gelfand (Wru) - Kengis, Ivantsjoek (Oek) - Seirawan.

RTL-4 zendt duels van Nederland uit

HILVERSUM - RTL 4 zal de komende vier jaar alle thuiswedstrijden van het Nederlands elftal in de kwalificatietoernooien voor het WK en EK uitzenden.

Dochteronderneming Etudes et Projets van CLT/RTL heeft de uitzendrechten van de Duitse UFA film en televisiemaatschappij gekocht. De maatschappij had eerder de rechten verworven van de KNVB.

De overeenkomst loopt tot en met het seizoen 1995/1996. Dat betekent dat de commerciële zender de vijf kwalificatiewedstrijden in Nederland voor het wereldkampioenschap in de Verenigde Staten (1994) en de vijf duels voor het Europees kampioenschap, dat in 1996 in Engeland wordt gehouden, rechtstreeks gaat uitzenden. Bovendien staan elf vriendschappelijke interlands op het programma.

Volgens Henri Roemer, voorzitter van Etudes en algemeen secretaris van RTL 4, zijn ook de rechten gekocht van een groot aantal wedstrijden van clubs die spelen in de Europese voetbaltoernooien. Het gaat om wedstrijden waarvan de UEFA eveneens de rechten bezit.

FIFA steunt Sevilla in zaak-Maradona

ZUERICH - De FIFA heeft vrijdag verklaard dat Sevilla tot nu toe aan de verplichtingen ten opzichte van Napoli, in verband met de transfer van Maradona, heeft voldaan.

Volgens de wereldvoetbalfederatie heeft de Spaanse club de eerste aanbetaling, ruim viereneenhalf miljoen gulden, overgemaakt.

Donderdag nog had Napoli dit ontkend en bij de FIFA aangedrongen op een voorlopig speelverbod voor de 31-jarige Argentijn in Spanje.

In totaal dient Sevilla ruim elf miljoen gulden te betalen voor Maradona, die na een schorsing van vijftien maanden onlangs zijn rentree maakte.

Op de foto is Maradona in strijd gewikkeld met een speler van Boca Juniors. In het vriendschappelijk duel (Sevilla won met 3-2) speelde Maradona de eerste helft voor Sevilla en in de tweede helft kwam hij voor zijn oude liefde Boca Juniors uit.

Contract verlengd en ambitieus plan op tafel

Boksbond enthousiast geworden door Nederlandse Olympische successen

ROTTERDAM - Met de contractverlenging, voorlopig voor een jaar, van bondscoach Fritz Sdunek heeft de Nederlandse boksbond de basis gelegd voor een ambitieus plan. Deze week maakte de bond in Rotterdam zijn visie op de toekomst bekend, die moet resulteren in een afvaardiging van tien boksers naar de Olympische Spelen van 1996 in Atlanta.

De NBB, die nooit heeft uitgeblonken in een slagvaardig beleid, is duidelijk geïnspireerd door het zilver van zwaarwelter Orhan Delibas en de derde bronzen Olympische medaille van zwaargewicht Arnold Vanderlijde. Voorzitter Henk Los presenteerde het plan 'Olympische boksploeg Atlanta'.

Hij begon direct met een verrassing voor Sdunek, die te horen kreeg dat de financiën voor zijn aanblijven, tenminste voor het komende jaar, beschikbaar zijn. De boksbond heeft daarvoor de garantie gekregen van het bureau topsport marketing (TSM), waarmee een overeenkomst voor vier jaar is gesloten.

Peter Bonthuis verklaarde namens het bureau dat de vooruitzichten gunstig zijn om voor 1 januari de beschikking te hebben over een bedrag van 250.000 gulden. Dat geld komt, volgens Bonthuis, van een hoofdsponsor (een ton), twee tot vijf subsponsors en honderd 'vrienden van de bokssport', die allen goed zijn voor een bedrag van 1000 gulden.

Voor Arnold Vanderlijde, die een jaar rust neemt, is voor het plan 'Atlanta' een belangrijke taak weggelegd. De Limburger zette zijn handtekening onder een overeenkomst met TSM. De drievoudige Europese kampioen moet het gezicht van de ploeg worden.

Hij is ook de begeleider van de amateurselectie, die voor de komende jaren wordt geformeerd. De basis van die groep vormen Orhan Delibas, Peter Zwezerijnen, Raymond Joval, Miguel Dias en Jerry Nijman, die reeds voor Barcelona waren geselecteerd.

Voor de selectie had Sdunek, ondanks de onzekerheid of hij kon aanblijven reeds een trainings- en wedstrijdopzet voor 1993 gemaakt. Komend jaar vindt in mei in het Finse Tampere de strijd om de wereldtitels plaats en in september wordt in het Turkse Bursa het EK gehouden. De selectie neemt daarnaast deel aan een aantal toernooien en interlandwedstrijden.

BUNDESLIGA

Belangrijk zijn ook de wedstrijden in de Bundesliga omdat het merendeel van de leden van de selectie voor een Duitse club in de competitie uitkomt. Daarnaast heeft Sdunek, die ruim een jaar geleden door NBB werd aangetrokken, een aantal trainingskampen op Papendal en in Duitsland op zijn programma staan.

Vooral Delibas krijgt het druk. Sdunek heeft berekend dat de Arnhemmer, die over een jaar in zijn woonplaats een politie-opleiding gaat volgen, in de eerste helft van 1993 rond de twintig wedstrijden zal boksen. In de tweede helft zullen dat er twaalf zijn.

De zilveren medaille winnaar van Barcelona krijgt het zo druk omdat hij op grond van zijn prestatie bij de Olympische Spelen moet uitkomen in een grand prix toernooi en de challengewedstrijden, die de internationale amateur boks bond (AIBA) organiseert.

Sdunek wil zich komend jaar in Nederland vestigen. De voormalige Oostduitser, die in Leverkusen als ingenieur en bokstrainer werkzaam is bij een groot chemisch concern, geeft zijn baan op maar zal nog wel als coördinator bij de boksclub van het bedrijf werkzaam blijven.

Na Barcelona heeft de Duitser, die in ons land ook trainers gaat opleiden, aanbiedingen uit Frankrijk, Zweden, Zuid-Afrika en Duitsland gekregen. "Ik ga in Nederland werken omdat hier zeer veel talent is en de samenwerking met de boksers, de trainers en de bond mij het afgelopen jaar uitstekend is bevallen," aldus Sdunek.

Clerc, Sijbrands, Wiersma en Baljakin tweede

Herkamp nodig tussen vier dammers om wereldkampioen uit te dagen

TOULON - Het zestiende toernooi om de wereldtitel dammen krijgt een vervolg. Niet minder dan vier spelers -Clerc, Sijbrands, Wiersma en Baljakin- eindigden gezamenlijk op de tweede plaats.

Ze zullen in een herkamp gaan uitmaken, wie van hen wereldkampioen Tsjizjov volgend jaar mag uitdagen.

Reglementair moet deze barrage binnen zes maanden worden gehouden. Frankrijk heeft het eerste recht om de organisatie op zich te nemen.

Het Nederlandse publiek genoot bij de slotronde. Eerst ging de belangstelling uit naar Sijbrands, die zou moeten winnen van Mogiljanski. In een explosieve stelling zag de Nederlander echter ook al nadeel schemeren en was hij blij dat de Amerikaan zijn remise-voorstel aanvaardde. Voor de Voorstenaar begon toen het lange wachten.

Baljakin en Wiersma meldden zich binnen het uur als mede-gegadigden voor de tweede plaats. Baljakin vocht drie uur tegen een zich goed verdedigende Nimbi, maar kreeg toen plotseling de punten in de schoot geworpen. Wiersma zette Hubner onder druk, die zich met een doorbraak-combinatie probeerde te redden. Tevergeefs, want de overmacht van de Nederlander was hem al snel te groot.

De beide andere kandidaten, Koyfman en Clerc, begonnen hun onderlinge duel vrij rustig. Pas in de tijdnoodfase kwam er enige spanning en die werd Koyfman te veel. Enkele foutjes vormden de inleiding tot zijn uiteindelijk eerste nederlaag. "Ik heb wel wat punten laten liggen in dit toernooi, maar met dit resultaat ben ik ontzettend blij", aldus een lachend rondlopende Clerc, die na zijn tweede plaats in Dakar 1984 niet meer zo hoog was geëindigd.

Ook de beide andere Nederlandse deelnemers sloten het toernooi met winst af. Scholma had bijna zes uur nodig tegen Chmiel, Jansen ruim zes uur om Koeperman in een vier om twee-eindspel nog te verslaan. Met 137 winstpartijen op een totaal van 276 duels gaat dit WK-toernooi ook als het produktiefste de boeken in.

UITSLAGEN

De uitslagen en de eindstand in Toulon.

Marcos (Bra) - G. Delmotte (Fra) 1-1, Boezinski (Lit) - N'Diaye (Sen) 1-1, Hubner (Bel) - Wiersma (Nzd) 0-2, Foerman (Rus) - T. Delmotte (Fra) 2-0, Mogiljanski (Vst) - Sijbrands (Ned) 1-1, Gantwarg (Wru) - Fofana (Ivo) 2-0, Chmiel (Pol) - Scholma (Ned) 0-2, Baljakin (Wru) - Nimbi (Fra) 2-0, Koyfman (Isr) - Clerc (Ned) 0-2, Tsjizjov (Rus) - Samb (Sen) 2-0, Koeperman (Vst) - Jansen (Ned) 0-2, Valneris (Let) - Traore (Ivo) 2-0.

Eindstand:

1. Tsjizjov (wereldkampioen) 35, 2. Clerc. Sijbrands, Wiersma en Baljakin 31, 6. Gantwarg 30, 7. Koyfman en Valneris 29, 9. Foerman 28, 10. Jansen en Mogiljanski 27, 12. Boezinski 26, 13. Samb en Scholma 24, 15. N'Diaye 23, 16. Koeperman 22, 17. Traore 17, 18. Chmiel en Fofana 15, 20. G. Delmotte 13, 21. T. Delmotte 12, 22. Nimbi 11, 23. Hubner 10, 24. Marcos 9.

Vuelta niet verplaatsen Spaanse ploegen tegen september

MADRID - Spaanse wielerploegen en hun sponsors zijn tegen de verschuiving van de Ronde van Spanje van het voorjaar naar het najaar.

De organisatie, Unipublic, bereikte tijdens het WK in Spanje met de UCI (internationale wielren unie) een principe-akkoord om de Vuelta van april/mei naar september te verplaatsen met ingang van 1995.

Het veto werd in Madrid gestaafd met een rapport van de marketingmanagers van de belangrijkste sponsors van wielerploegen in Spanje zoals Banesto, Once, Kelme en Amaya. Volgens het onderzoek is een verschuiving negatief voor de Spaanse wielersport en de sponsors.

Tijdens het UCI-congres in Orlando eind volgende maand wordt het voorstel de Vuelta aan het einde van het seizoen te plaatsen behandeld en wordt ook een beslissing genomen.

* * * * *

WIELRENNEN / DEN HAAG - Nico Verhoeven heeft een eenjarige verbintenis ondertekend bij de nieuwe ploeg (Histor/Laser) van Peter Post. De renner is afkomstig uit de PDM-ploeg, die aan het einde van het seizoen ontbonden wordt. Verhoeven wordt na Eddy Bouwmans de tweede Nederlander in de ploeg van Post. Post legde eveneens de Franse renner Roland Leclerc (29) voor een jaar vast. Leclerc komt over van de Castorama-ploeg.

Durie speelt te goed toneel

LONDEN - Gordon Durie, speler van Tottenham, is door de tuchtcommissie van de Engelse voetbalbond voor drie duels geschorst.

Hij zou onlangs in het duel met Coventry een blessure hebben voorgewend.

De Schotse international kwam in botsing met verdediger Andy Pearce. Durie reageerde geïrriteerd, de spelers stapten op elkaar af en Durie liet zich vallen. De scheidsrechter gaf hem de gele kaart wegens aanstellerij.

Durie gaf geen commentaar op de opzienbarende uitspraak. Zijn zaakwaarnemer Gordon Taylor wel: "De reputatie en geloofwaardigheid van deze speler zijn aangetast. Hij zal zeker in beroep gaan."

Taylor zei dat videobeelden alleen maar tot vrijspraak van Durie hadden kunnen leiden. "Het is duidelijk zichtbaar dat beide spelers elkaar raken. De jury kan onmogelijk beoordelen hoe hard Durie daarbij is getroffen."

Volkov zet Edberg uit toernooi Tokyo

TOKYO - Stefan Edberg is in het met 1,7 miljoen gulden gedoteerde tennistoernooi van Tokyo blijven steken in de kwartfinales.

De Zweed, die hoopt voor het eind van het jaar de toppositie op de wereldranglijst te heroveren op Jim Courier, verloor vrijdag in drie sets van de Rus Alexander Volkov: 3-6 6-3 5-7.

Met Volkov plaatsten de Amerikanen Ivan Lendl en Michael Chang en de Zweed Henrik Holm zich bij de laatste vier.

Lendl maakte indruk tegen de als vierde geplaatste Kroaat Goran Ivanisevic: 6-3 6-4. Chang zegevierde niet zonder moeite over zijn landgenoot Kenny Thorne, die in de derde ronde van Richard Krajicek had gewonnen (7-6 6-3).

Holm bedwong de als zesde geplaatste Zuidafrikaan Wayne Ferreira met 7-6 6-2. De indeling voor de halve finales is: Lendl - Chang en Holm - Volkov.

KNAU gaat het behalen van nationale titels opwaarderen

DEN HAAG - De koninklijke Nederlandse atletiek unie (KNAU) gaat het behalen van een nationale titel opwaarderen.

Nederlandse kampioenen worden komend jaar afgevaardigd naar de strijd om de wereldtitels, die van 13 tot en met 22 augustus in Stuttgart wordt gehouden.

Zij dienen echter wel tussen 1 april en 25 juli te hebben voldaan aan de internationale limiet.

Van de afvaardiging van de nationale kampioen kan alleen worden afgeweken wanneer drie of meer atleten hebben voldaan aan de eis (A-limiet), die de KNAU zelf stelt voor uitzending naar de strijd om de wereldtitels. In dat geval zal een nadere afweging over de afvaardiging plaats vinden.

De periode waarin aan de A-limieten van de KNAU moet worden voldaan, loopt van 1 januari tot en met 25 juli 1993.

De atletiek unie [illegible] uitzending naar Stuttgart de volgende eisen (A-limieten) vastgesteld, tussen haakjes de IAAF-eisen (B-limiet) (eerst voor de mannen, daarna voor de vrouwen:

100 m:	10,25 (10,30) 11,30 (11,40)
200 m:	20,70 (20,80) 22,80 (23,20)
400 m:	45,55 (45,70) 51,00 (52,00)
800 m:	1.45,90 (1.46,00) 1.59,50 (2.01,30)
1500 m:	3.36,50 (3.36,50) 4.04,50
(4	1 0 ,
3000 m:	- - 8.44,00 (8.56,00)
5000 m:	13.27,00 ([illegible]) - -
10.000 m:	28.07,00 (28.07,00) 31.55,00
(3 2	4 0 ,
4 x 100 m:	39,10 (-) 43,50 (-)
4 x 400 m:	3.02,00 (-) 3.29,00 (-)
Marathon:	2.12.30 (2.16.00) 2.33.00
(2 3	5 .
100 m h.:	- - 13,70 (13,80)
110 m h.:	13,70 (13,80) - -
400 m h:	49,50 (50,00) 55,25 (56,50)
3000 m st.:	8.25,00 (8.29,00) - -
10 km snel:	- - 45.00 (48.00)
20 km snel:	1.22.00 (1.24.00) - -
50 km snel:	3.58.00 (4.05.00) - -
Hoog:	2,28 (2,28) 1,92 (1,92)
Ver:	8,00 (8,00) 6,55 (6,55)
Hinkstap:	16,95 (16,85) - -
Kogelstoten:	19,70 (19,60) 17,80 (17,40)
Discus:	63,00 (63,00) 61,00 (59,00)
Speer:	80,00 (79,00) 61,40 (61,40)
Kogelsling.:	75,00 (74,50) - -
Zevenkamp:	- - 6200 pnt. (5950)
Tienkamp:	8000 pnt (7850) - -

De KNAU stelde tevens de limieten vast voor deelneming aan het WK indoor, dat van 12 tot en met 14 maart in Toronto wordt gehouden.

60 m:	6,65 7,30
200 m:	21,25 23,70
400 m:	47,00 52,70
800 m:	1.47,60 2.03,00
1500 m:	3.42,00 4.12,00
3000 m:	7.55,00 9.04,00
60 m horden:	7,75 8.10
3000 m snelw.:	- 12.55,00
5000 m snelw.:	19.10,00 -
Hoog:	2,26 1,89
Ver:	7,85 6,50
Hinkstap:	16,60 13,00
Polshoog:	5,50 -
Kogel:	19,00 17,80

Meerkampen: op uitnodiging van de IAAF.

De limieten dienen behaald te worden tussen 1 december 1992 en 28 [illegible]

Cander Flanders uitblinker in schaaktoernooi Amistat Hubenil

WILLEMSTAD - De 10-jarige schaker Cander Flanders werd afgelopen zaterdag de meest besproken schaker tijdens het eerste jeugdschaaktoernooi Amistat Hubenil. Hij trok in Buurtcentrum Janwé veel bekijks door zijn snelle manier van spelen en zeer hoog spelniveau. Hoewel hij vier van zijn vijf afgewerkte wedstrijden voor zijn team gemakshalve won, kon hij toch niet verhinderen dat het Janwé A-team ongeslagen kampioen werd met de indrukwekkende score van 24,5 punten uit 25 wedstrijden

Zes teams, elk van vijf jeugdige spelers van Schaakvereniging Janwé en Schaakschool Agedres Na Plaka Chikí, bestreden elkaar vijf ronden lang in deze eerste toernooi-aflevering. De deelnemende vijftallen waren: Montanja-A, Capablanca, Groot Kwartier

en Montanja-B die allen onder de Schaakschool Agedres Na Plaka Chikí van Omalio Meriën vallen, een Janwe-A en Janwe-B.

Het A-team van Janwé, geleid door eerste-bordspeler Fabio Mensing, behaalde bijna een perfecte score. Het was Otmar Martina die in de allereerste ronde een half puntje verspeelde. Van de 25 maximaal te behalen punten, scoorden Fabio Mensing, Otmar en Richard Martina, Purita Sambre en Angelique Craane in totaal 24,5 punten. De tweede plaats was ook een Janwé-aangelegenheid. Het B-team van Janwé werd door de schaaksters Maria Diaz en Galliena Albertoe gedragen. Samen met Joris van der Veen (3 punten), zorgden Diaz (4) en Albertoe (4) voor meer dan de helft van de puntenproduktie van hun team. Janwé-B eindigde met 17,5 punten uit 25 wedstrijden.

[illegible] Plaka Chikí en het team van de veel besproken Cander Flanders, eindigde op de derde plaats. Het is geen wonder dat schaakdocent Omalio Meriën zijn 10-jarige pupil bombardeerde tot aanvoerder èn eerste bordspeler van zijn team. Hij eindigde met vier winstpunten. Zijn enige verliespartij was juist tegen de eerste bordspeler van Janwé-A, Fabio Mensing. Deze had vooral in de opening en in het middenspel veel last ondervonden van Flanders die uiteindelijk in het eindspel de fout inging.

Trainer en schaakmeester Alvin Lious Smith en de andere wat oudere schakers die aanwezig waren in Buurtcentrum Janwé bleven sterk onder de indruk van dit opkomende schaaktalent. Meer trainingen waar meer aandacht wordt besteed aan het midden- en eindspel en uitbreiding van zijn openingsrepertoire met nog twee openingen, kan van Cander Flanders een gevaarlijke schaker en volwaardige jeugdkampioen-kandidaat maken.

Schaakvereniging Janwé vangt morgen (zaterdag) aan met de clubcompetitie, schaaklessen en -trainingen onder leiding van trainer Alvin Smith. Ied[illegible]

Vervolg van pag. 1

gevonden die weggeslagen zijn door de vallende motoren. Het onderzoek heeft zich tot nu toe echter gericht op het verlies van de motoren en nog niet op de oorzaak van de besturingsproblemen waar de bemanning later melding van maakte tegenover de verkeersleiding.

Voorts is gebleken dat het ongeluk grote (Wolleswinkel spreekt zelfs over "beangstigende ") gelijkenis vertoont met een vliegramp met een Chinese vrachtjumbo op 29 december 1991 bij Taiwan. Beide vliegtuigen hebben dezelfde levensduur en hadden evenveel vluchten gemaakt voor zij neerstortten. De luchtvaartinspectie heeft de Amerikaanse luchtvaartautoriteiten daarvan in kennis gesteld en heeft tegenover de Amerikaanse luchtvaartautoriteiten haar twijfels geuit over de luchtwaardigheid van dit specifieke type vrachtvliegtuig met deze levensduur.

VERBODEN GEBIED

De Nederlandse Rijksluchtvaartdienst heeft de FA in de VS vrijdag dringend verzocht de luchtwaardigheid van Boeing 747-200 vrachtvliegtuigen met Pratt + Whitneymotoren die meer dan zesduizend vluchten hebben uitgevoerd, nader te onderzoeken. Indien de FAA geen "adequate reactie" geeft op dit Nederlandse verzoek, zal de RLD het Nederlandse luchtruim eventueel tot verboden gebied verklaren voor deze vliegtuigen. Dat heeft de directeur-generaal van de RLD, mr. J. Weck, vrijdag bekendgemaakt tijdens een persconferentie over de voortgang van het onderzoek naar de ramp met het vrachtvliegtuig van El Al op 4 oktober.

VVD-Kamerlid:

Teveel haast met Bijlmer-illegalen

HAREN - VVD-Kamerlid Wiebenga heeft bedenkingen over het besluit van staatssecretaris Kosto (Justitie) om illegale bewoners van de Bijlmer, die door de vliegramp zijn getroffen, te legaliseren. Wiebenga vreest dat de maatregel als een "generaal pardon" uitgelegd gaat worden.

De VVD'er zei zaterdag op een spreekbeurt in Haren begrip te hebben voor het betrekken van illegale bewoners bij het opstellen van lijsten met vermisten en slachtoffers. En het besluit om de betrokkenen te legaliseren, vindt Wiebenga "op zich sympathiek". Maar volgens het VVD-Kamerlid bestaat het risico dat hierdoor ook mensen zullen worden aangetrokken, die met de ramp niets te maken hebben. Wiebenga vroeg zich af of Kosto met zijn besluit niet beter had kunnen wachten.

Jeltsin wil uitstel van Congres volksafgevaardigden

MOSKOU - De Russische president Boris Jeltsin heeft vrijdag ervoor gepleit het zevende Congres van volksafgevaardigden, het uitgebreide parlement dat op 1 december bijeen moet komen, uit te stellen tot maart 1993.

Het Russische parlement moet zich hierover nog uitspreken. "Het congres in december bijeenroepen zal slechts tot tijdverlies, vruchteloze discussies en politieke strijd leiden", aldus Jeltsin. Verwacht wordt dat het overwegend conservatieve congres het aftreden zal eisen van de radicale premier Jegor Gajdar. De constitutionele commissie had Jeltsin om uitstel gevraagd, omdat zij tijd tekort komt om de nieuwe grondwet van de Russische federatie op te stellen.

Leger blijft winnares koppelen aan linkse guerrilla

Guatemalanen blij met Nobelprijs voor Menchu

GUATEMALASTAD - De toekenning van de Nobelprijs voor de vrede aan Rigoberta Menchu, een militante indiaanse uit Guatemala, brengt de burgerregering en het leger van Guatemala in een ongemakkelijke positie. De autoriteiten van Guatemala proberen het land, waar indianen zijn onderdrukt en gediscrimineerd, een respectabel en democratisch aanzien te geven. Vooral het leger, dat Rigoberta Menchu beschouwt als het symbool van subversie, zal de toekenning van de prijs als een belediging opvatten, zo menen waarnemers.

Menchu heeft zich meer dan tien jaar ingezet voor de mensenrechten van met name de indianen in Guatemala. Het leger zal het haar niet vergeven dat zij de wereld is rondgetrokken om te wijzen op de manier waarop het leger in Guatemala tegen indianen is opgetreden, aldus commentatoren. In kringen van het leger is op de toekenning van de vredesprijs gereageerd met nieuwe kritiek op en beschuldigingen tegen de prijswinnares. Alberto Yon

LEVENSSCHREEUW

In de dorpen San Marcos en het dichtbijgelegen San Pedro Sacatepequez liepen tienduizenden mensen uit om haar te begroeten. "We willen vrede, maar geen vrede zonder gerechtigheid", zei ze tegen de plaatselijke bevolking. "Ter nagedachtenis voor de 46.000 verdwenen Guatemalanen, laten we een schreeuw voor leven geven. De verdwenenen zullen niet sterven, zij zullen bij ons zijn, we zullen hun naam en hun strijd eren", aldus Menchu.

De mensenrechtenactiviste zei dat ze telefonisch met president Jorge Serrano gesproken had, maar ze liet zich niet over de inhoud van het gesprek uit. De Guatemalaanse regering, die in verlegenheid is gebracht door de toekenning van de Nobelprijs aan Menchu, feliciteerde haar na de bekendmaking van de prijs. Voorheen hadden regeringswoordvoerders haar beschuldigd van banden met linkse guerrillastrijders.

De voorzitter van het Guatemalaanse parlement, Edmond Mulet, verklaarde "dat van nu af aan Guatemala nooit meer hetzelfde zal zijn". "Het is een historische gebeurtenis die de dingen op een zeer fundamentele manier zal veranderen". De krant 'Prensa Libre' kwam met een hoofdartikel onder de kop "Een Nobelprijs verscheurt Guatemala". In het commentaar werd gewezen op de overeenkomst met het jaar 1967, toen de auteur Miguel Angel Asturias de Nobelprijs voor de literatuur ontving. "Toen waren er ook twee groepen: Degenen die hem toejuichten en degenen die hem vervloekten."

HAAT LEGER

Menchu is vooral in het leger gehaat, dat haar familieleden martelde en vermoordde en haar als "subversieveling" beschouwt. Dat ook andere behoudende of reactionaire krachten in de Guatemalaanse samenleving haar verafschuwen, bleek donderdag nog eens. De gouverneur van de provincie Retalhuleu verbood haar en haar medestanders een tentenkamp op te zetten en gebruik te maken van openbare voorzieningen.

Universiteitsstudenten, organisaties van mensenrechten, de katholieke kerk en solidariteitsgroepen zijn echter al bezig met de voorbereiding van een grote triomftocht door heel Guatemala. Of Menchu, die sinds 1981 na de moordpartijen op haar hele familie koos voor een leven in ballingschap in Mexico, die tocht ook daadwerkelijk maakt, is niet helemaal zeker. De regering heeft haar toegezegd dat ze vrij is om in Guatemala te blijven, maar ze heeft haar plannen nog niet bekendgemaakt. Sinds dat ze een week geleden in haar vaderland arriveerde, wordt ze zowel door de politie als door eigen veiligheidspersoneel streng bewaakt. De mensenrechtenactiviste werd de keren dat ze Guatemala bezocht, regelmatig met de dood bedreigd. Rivera, woordvoerder van de Guatemalaanse strijdkrachten, meende in een interview met een Mexicaans blad dat Menchu de prijs heeft gekregen "zonder ondersteuning van de Guatemalanen". Hij kritiseerde Menchu die naar zijn zeggen banden onderhield met de linkse guerrillabeweging URNG (Revolutionaire nationale Guatemalaanse unie).

De regering had wel moeite met een reactie maar heeft uiteindelijk toch formeel de onderscheiding van Menchu als iets positiefs erkend. Donderdag nog zei de minister van Buitenlandse zaken, Gonzalo Menendez Park, dat de regering de kandidatuur van Menchu niet heeft ondersteund vanwege haar banden met de URNG.

President Jogre Serrano Elias van Guatemala, die nog niet zo lang geleden soortgelijke beschuldigingen uitte, sprak nu van "tevredenheid" met het besluit van het Nobelcomité in Oslo en zijn woordvoerder noemde het een eer dat voor de tweede maal een Guatemalaan een Nobelprijs krijgt. De schrijver Miguel Angel Asturias kreeg in 1967 de Nobelprijs voor literatuur.

Positieve reacties op de prijs voor Menchu waren afkomstig van internationale organisaties voor de rechten van de mens, waaronder Amnesty International. Amnesty toonde zich zeer verheugd over de toekenning van de Nobelprijs aan Menchu en beschouwt de toekenning van de prijs "niet alleen als een waardering voor de mensenrechten, maar ook als een aanmoediging voor al degenen die zich op dit moment waar ook ter wereld belangeloos inzetten voor de bescherming en naleving van de mensenrechten". Talrijke regeringen van Latijns Amerika toonden zich blij en voldaan over deze onderscheiding voor Menchu. Indianen-organisaties in het zuiden van Amerika waren eveneens dolgelukkig met deze onderscheiding.

De Guatemalaanse Nobelprijswinnares Menchu heeft vrijdag een ware triomftocht gemaakt door indianendorpen in het noordwesten van Guatemala. Overal waar ze kwam, sloten de winkels, werden kerkklokken geluid en verlieten kinderen de school om de indiaanse activiste te feliciteren met haar prijs.

Zes van Birmingham

BIRMINGHAM - De benaming De zes van Birmingham had geen betrekking op de hier afgebeelde zes heren. De zes was een sextet IRA-verdachten dat jarenlang onschuldig heeft vastgezeten op beschuldiging van moord en doodslag. Zij werden veroordeeld op grond van op onwettige wijze verkregen bewijzen. Deze Zes van Birmingham waren regeringsleiders van EG-landen die de ERG-top in deze Britse stad bijwoonden om nieuw élan te geven aan de Europese unie. Bij de foto: Op de voorgrond: vlnr bondskanselier Helmut Kohl van Duitsland, president Francois Mitterand van Frankrijk en premier John Major van Groot Brittannië. Van Franse zijde werden berichten ontkend dat Mitterand ziek zou zijn geworden tijdens de vergadering. Mitterand heeft onlangs te horen gekregen dat hij aan kanker lijdt.

(AFP-satellietfoto)

Doden bij ongeregeldheden in Algerije

ALGIERS - In Algerije zijn de afgelopen dagen vijf doden en acht gewonden gevallen bij ongeregeldheden tussen veiligheidstroepen en gewapende groepen.

De schermutselingen hadden plaats in El Bayadh in het zuidwesten van het land en ook in de hoofdstad Algiers viel een dode, zo meldde de Algerijnse radio vrijdag. Er werden de afgelopen week ook tientallen mensen gearresteerd onder meer vanwege het inzamelen van geld voor gewapende bendes en het verspreiden van subversieve pamfletten.

Honecker moet nog in cel blijven

BERLIJN - De Duitse justitie heeft besloten dat de voormalige Oostduitse leider Erich Honecker in de gevangenis moet blijven ondanks het feit dat hij ernstig ziek zou zijn.

Honecker's advocaten hebben aangevoerd dat de vroegere communistische leider leverkanker in een terminaal stadium heeft en maar zes tot achttien maanden te leven heeft. De rechters, die oordeelden dat het niet uitgesloten is dat Honecker als hij vrijkomt naar het buitenland vlucht, weigerden hem vrijdag voorlopig op vrije voeten te stellen zoals hij verzocht had. De rechtbank voerde aan dat de gezondheid van Honecker, volgens een medisch rapport van eind augustus, geen beletsel vormt voor zijn detentie.

***

Het FRANSE lucht- en ruimtevaartconcern Aerospatiale schrapt in 1993 1.150 arbeidsplaatsen wegens een sterke daling van de orderontvangst. In 1991 is de orderontvangst afgenomen van ... miljard frank tot 22 miljard frank (Nf 7,3 miljard) en in deze situatie is in dit jaar nog geen verandering gekomen. Nog voor het einde van dit jaar zal ook werktijdverkorting worden ingevoerd.

AGENDA BONAIRE

POLITIE: 8000
BRANDWEER: 8222
TAXICENTRALE: 8845
HOSPITAAL: 8900

LANDFILL te Lagoen: maandag t/m vrijdag van 07.00-16.00 uur; zaterdag van 08.00-12.00 uur; zondag gesloten.

OPENBARE BIBLIOTHEEK
(**openingstijden** voor het publiek)
maandag en donderdag van 14.00-18.00 uur; dinsdag en vrijdag van 08.00-12.00/14.00-20.00 uur; zaterdag van 10.00-12.00 uur.
(**openingstijden** voor lezers)
woensdag van 14.00-19.00 uur.

POSTSLUITING: maandag t/m vrijdag aangetekende stukken om 15.30 uur; gewone stukken om 16.30 uur.

SERVICE CLUBS
Lions: informatie H. van Bommel, tel.: 8896.
Rotary: woensdag 12.00 uur - Restaurant Beefeater.

GALERIA DI ARTE BONAIRE (Kaya Grandi 70): openingstijden: maandag t/m vrijdag van 08.00-12.00/14.00-18.00 uur; zaterdag van 08.00-12.00 uur.

POLITIECLUB (Weg naar Willemstoren): open op vrijdag van 20.00-24.00 uur; zaterdag van 12.00-24.00 uur.

LVV: **openingstijden Slachthuis** i.v.m. afwezigheid van de keurmeester zal tot nader order uitsluitend op donderdagen en vrijdagen geslacht en gekeurd worden.

STICHTING DIERENASIEL BONAIRE (Bonaire Animal Shelter Foundation, Lagunweg 26. Tel.: 8080): **openingstijden** maandag t/m zaterdag van 08.00-12.00/15.00-17.00 uur.

****

KLACHTEN(BEZORGING)
Shon Ma Carolina, Bld. J. Abraham 15, tel.: 8204 (na 18.00 uur tel.: 8342).

****

Patun Saragoza ongeslagen winnaar

Chamba 2 opnieuw overall winnaar Bonaire regatta

KRALENDIJK — Kapitien Jan Akkermans van de 'Chamba II' heeft opnieuw geen steekje laten vallen. Dat was ook niet te verwachten van deze oude rot in de Bonaire Sailing Regatta. Vele jaren voerde Akkermans strijd met de Venezolaanse 'Troon' om de eerste plaats, maar de laatste jaren heeft de 'Troom' het laten afweten. De 'Chamba II' wist met 4,5 punten nog net boven 'Coyote', met zes punten, te blijven. De rest van het veld speelde in de *overall* klasse I, II en III geen rol.

Constantino 'Patun' Saragossa deed wat van een Olympische deelnemer werd verwacht. Hij bezette in de windsurfklasse de eerste plaats en ongeslagen. Felle tegenstand werd geleverd door de Amerikaan Tinho Dornellas, maar ook hij kon Saragossa niet benaderen. Elvis Martinus leverde een prachtige prestatie door op de derde plaats te eindigen. Elvis had een slechte voorbereiding op deze regatta en bleek bovendien geplaagd door technische problemen met zijn materiaal.

In de windsurf-klasse zwaar gewicht eindigde naar verwachting de Amerikaan David Stanger op de eerste plaats. De enige Bonaireaan in deze klasse was Ellery Chirino, die een bewonderswaardige vierde plaats in het eindklassement wist in te nemen.

SUNFISH

De sunfish-klasse was een Bonaireaanse zaak. Venezolanen noch Curaçaoënaars konden een Bonaireaanse overwinning bedreigen. Op de eerste plaats Cabes Soliana, onmiddellijk gevolgd door Yellowman, terwijl de enige Curaçaoënaar die wat tegenspel kon geven op een eervolle derde plaats eindigde. Het was Raoul de Rooy. De volgende drie plaatsen waren weer voor Bonaireanen.

Bij de catamarans waren de Venezolanen oppermachtig. Joaquín da Silva was niet te genaken. Met een enorme voorsprong wist hij zijn eerste plaats te behalen en te behouden. De enigen die nog wat partij konden geven aan de Venezolanen waren Emile Govaert (Cur) op de derde plaats en N. Bilderman (Cur) op de zesde plaats.

Windsurf light

1. Saragosa Costan	BON
2. Dornelias Tihno	USA
3. Martinus Elvis	BON
4. Wuthrich Laurent	VEN
5. Navarro Pedro	VEN
6. Soleano Ethiene	BON
7. Hueso Eduardo	VEN
8. Vargas Fernando	VEN
9. Adair Anne	USA
10. Jorge Zabaco	VEN
10. Stagg Marshall	VEN
12. Cortina Alberto	BON
13. Schrijver Frank	VEN
14. Cedra Pablo	VEN
15. Stanger Ivy	USA
16. Timbis Carlos	VEN

Sunfish

1. Soliano Cabes	BON
2. Yellow Man	BON
3. De Rooy Raoul	CUR
4. Soliano Franklin	BON
5. De Vries Artie	BON
6. Bielderman Jorge	BON
7. V.d. Hoeven Arno	CUR
8. Massieri Silvio	VEN
9. Coelho Randy	CUR
9. Braakman Niels	CUR
11. Blanka Joel	CUR
12. Soliano Lucio	BON
12. V.d. Hoeven Robin	CUR
14. Josic Rudy	VEN
15. Schlingmann Osca	CUR
16. Engelhardt Edwar	BON
17. Cardina Kenneth	CUR
18. Molina Joe	BON
19. Ebran Alex	VEN
20. Herrera Eduadro	VEN
21. Pacheco Jesus	VEN

Laser

1. Alvarez Rene	VEN
1. Saba Yamil	VEN
3. Bieder Christian	VEN
4. Ruiz Gabriela	VEN
5. Fontana Nicolas	VEN
6. Chacon Jose	VEN

Optimist A

1. Bastardo Roman	VEN
2. Cendro Donato	VEN
3. Bastardo Marianel	VEN
4. Saba Andrea	VEN
5. Da Silva Gabriela	VEN
6. Advilar Alexandra	VEN
7. DA Silva Carlo	VEN
8. Laesker Richi	VEN
9. Rosales Diego	VEN
10. Sanchez B. Elena	VEN
11. Debran Johny	VEN
12. Sanchez B. Maria	VEN

Definitieve einduitslagen

Catamarans Overall

1. DA Silva Joaquin	VEN
2. Saba Jamil	VEN
3. Govaert Emile	CUR
4. Guareschi Luis	VEN
5. Zabaco Jorge	VEN
6. Bielderman N.	CUR
7. Morales Fernando	VEN
8. Van ERven Oscar	CUR
9. Redema Fred	CUR
10. Alvarez Ariel	VEN
11. Hopkins Henry	VEN
12. Thomas Alexjandro	VEN
12. Cruz Gabriel	VEN
14. Cendra Carlos	VEN
15. Muccio Paolo	VEN
16. Damen Lars	BON

Windsurf heavy

1. Starnger David	USA
2. Garcia Carlos	VEN
3. Martinez Oscar	VEN
4. Chirino Ellery	BON
5. Schilder Kees	CUR
6. Adair Mike	USA
7. V.d. Wal Geerlot	NED
8. Espin Pedro	VEN
8. Fernandez Juan	VEN
8. Sanata Jose	VEN
8. Romero Armando	VEN
8. Martin Sergio	VEN
8. Cabecas Alejandro	VEN

Yachts IV

1. Wilson E	Carina Rose	CUR
2. Hogestr.	Lady Samanth	ARU
3. Verboom	Makuaku	CUR
4. V.d. Hoeven	Silver Shark	CUR
5. Sille S.	Sol y Mar	CUR
6. Schaafsma	Twentse Ros	CUR
7. Wellens A	Slick 50	CUR
8. V.d. Werf	Susanna	BON
9. Gratner B.	Seacure	CUR

1	ACKERMANS	CHAMBA II	II	CUR	171
2	GOULD DUN	COYOTE	II	CUR	122
3	OTERO EDWI	OLAFO II	I	VEN	119
	HAGEDOORN	TRANQUILO	II	ARU	168
4	CALVO M	DEMARAGE	II	CUR	171
5	DREW T.	MY FAIR LAD	I	VEN	75
6	PETERSEN G	SAGA	I	VEN	93
7	V. DOOREN I.	WINDHUSH II	III	BON	195
8	DAVILA ROM	TROON	I	VEN	100
	O'CONNOR F	CHINCHO	III	CUR	186
9	CASCO E	PAPAGAYO	II	VEN	129
10	REHRING K.	TWEETY	I	VEN	66
11	RICARDO	SARITA	I	VEN	100
12	STRASSER E	COOL RUNNI	II	VEN	126
	NEBBELING	VROUWE AN	II	CUR	102
13	DE KRAKER P	QUINTESSEN	II	CUR	119
14	NAVAS CESA	COVI	III	VEN	186
15	NUNEZ L.	FLYING SCO	I	VEN	93

Birmingham-top:EG beter aan grote publiek verkopen

BIRMINGHAM - De twaalf EG-landen willen gezamenlijk verder op de weg van integratie, zoals afgesproken in het Verdrag van Maastricht. Dat was de belangrijkste boodschap die de staats-en regeringsleiders vrijdag in Birmingham voor het voetlicht wilden brengen.

Tot opluchting van veel politici en diplomaten werd dat doel bereikt. Premier Ruud Lubbers noemde het een nuttige top. De rijen zijn gesloten en de voortgang van de ratificatie van 'Maastricht' is lang niet slecht. Ook andere regeringsleiders lieten zich na afloop van de tussentijdse topconferentie in soortgelijke bewoordingen uit. De Duitse bondskanselier Helmut Kohl zei dat alle twaalf het erover eens waren dat de Europese trein verder moet rijden.

De staats- en regeringsleiders lieten zich kennelijk niet ontmoedigen door de opvatting van de meerderheid van het Deense parlement dat aan Denemarken wettelijk bindende uitzonderingen op "Maastricht moeten worden toegestaan. De twaalf bevestigden daarentegen hun opvatting dat over het verdrag niet opnieuw kan worden onderhandeld. De Deense premier Poul Schluter, die met de boodschap van zijn parlement naar Birmingham was gekomen, werd door zijn collega's niet lastig gevallen. Zij beschouwen de kwestie voorlopig als een Deens probleem. Tijdens de volgende top in Edinburgh zullen zij zien of zij een nieuw voorstel kunnen inpassen.

De EG-leiders spraken uit dat de zegeningen van de EG voor de burger duidelijker over het voetlicht moeten worden gebracht, dat de doorzichtigheid van de besluitvorming, de openheid en de democratische controle moet worden verbeterd.

Er was wel een ander acuut probleem bijgekomen: De onderhandelingen met de Amerikanen over een GATT-handelsakkoord (General agreement on tarifs and trade). De top wist te voorkomen dat de Fransen, met het oog op de boerenbelangen, een veto over het bijna-akkoord zouden uitspreken. Aan de andere kant bedong Mitterrand dat de commissie de onderhandelingen voortzet, zonder het huidige mandaat te buiten te gaan en waarschuwde hij dat het Franse parlement er zich over zal moeten kunnen uitspreken.

VNU stelt over het boekjaar 1992 een onveranderd interimdividend op de gewone aandelen beschikbaar van Nf 1 per aandeel.

■*KRALENDIJK — De gezagvoerder van het Venezolaanse fregat 'Esequibo', Hector Ramírez Pérez, heeft deze week een beleefdheidsbezoek afgelegd bij waarnemend gezaghebber Eddy Silie. De kapitein van het troepentransportschip werd vergezeld door zijn waarnemer kapitein ter zee Denis Lovera en commandant Rubén Saa. Ook de Venezolaanse consul op Bonaire, Vasco Altuve Febres, was daarbij aanwezig.*

Commandant Ramírez Pérez benadrukte nog eens een keer dat de Venezolaanse marine met plezier medewerking heeft verleend aan het welslagen van de Bonaireaanse regatta.

Waarnemend gezaghebber Silie dankte namens het Bestuurscollege de bereidwilligheid van Ramírez Pérez en zijn bemanning. Uit handen van de Venezolaanse gezagvoerder van de 'Esequibo' Hector Ramírez Pérez ontving waarnemend gezaghebber Eddy Silie een mand met Venezolaanse produkten.

Le Troubadour winnaar vissersboten A-klasse

KRALENDIJK — De schaduw over de race van de vissersboten was het kostbare verlies van vissersboot 'Veloz' van eigenaar Doei Diaz. De deelname van de vissers was minder groot dan voorgaande jaren en een echte sterke Curaçaose deelname werd node gemist. Dat maakte overigens de strijd niet minder interessant. Jammer was dat twee boten gediskwalificeerd moesten worden en daarmee een goede klassering de mist in zagen gaan. Dat waren in klasse C de 'Super Fly' van kapitein Igemar Soliana en 'Flash' van Dudley Constancia.

In de A-klasse gaf kapitein O. Margaritha geen krimp. Met zijn 'Le Troubadour' wist hij alle belagers van zich af te schudden en finishte vrijdag op de eerste plaats. Hij werd gevolgd door 2. 'Lembe' (Eky Martina), 3. 'Charl' (Karel Soliana) en 4. 'Tera Herz' (Anchi Soliana). In deze klaase voeren twee Curaçaose vissersboten, te weten 'Lembe' en 'Tera Herz'.

In de B-klasse werden slechts twee schepen genoteerd. Op de eerste plaats eindigde de 'Aquila' van Patun Soliana en de 'Cara Sucia' van B. Thodé eindigde als tweede.

Merkwaardig in de C-klasse was de deelnames van twee Bonaireaanse en vier Curaçaose vissersboten. De Bonaireanen lieten de Curaçaoënaars duidelijk achter zich: 1. 'Troubadour Jr.' (Joie Soliana), 2. 'Velos Jr.' (Giovanni Soliana), 3. 'Super Fly' (Igemar Soliana), 4. 'Alfa Romeo' (Frensel Bonifasio), 5. 'Flash' (Dudley Constancia) en 6. 'Lembe II' (Jime Martina).

Meer medewerking handel is gewenst

KRALENDIJK —Hoewel racemanger en tevens coördinator van de 25e International Sailing Regatta, Roy Bottse, in het algemeen erg tevreden is over het verloop van de zeilweek, bleek de directeur van Manon Service n.v. toch wel ook enige kritische kanttekeningen te hebben. Niet ten aanzien van het zeilen of de deelnemers, maar meer over de bijdrage en medewerking van het bedrijfsleven en de bevolking.

Bottse merkte op dat hij van Bonaireaanse zijde een wat positievere houding had gewenst voor de internationale regatta. Dit jaar, zo stelde de directeur van Manon Service n.v., werd hij vaker met een negatieve dan met een positieve houding geconfronteerd op het moment dat hij of een van zijn medewerkers het bedrijfsleven van Bonaire benaderde voor een bijdrage aan de regatta.

Roy Bottse benadrukte dat de verkoop van advertenties in het programmaboekje en de verkoop van T-shirts de grootste bron van inkomen is voor de stichting Regatta. Uiteraard samen met de grote sponsors van het evenement, zoals de ALM, Coca cola, Amstel Bier en de Antillen n.v. De wat teleurgestelde Bottse wilde desgevraagd wel een nadere toelichting geven.

"Ik wil dat de Bonaireanen begrijpen dat de stichting Regatta bestaat uit vijf leden en een coördinator. De medewerking die wij dit jaar hebben ondervonden was erg beperkt. In plaats van hun bijdrage te leveren, werden er van diverse zijde opmerkingen gemaakt. Wij hebben heel wat moeten aanhoren van bepaalde ondernemers, alvorens zij dan ten slotte besloten een advertentie in ons programmaboekje te plaatsen. Maar het gebeurde ook heel vaak dat er toch geen advertentie werd geplaatst".

Een vaak gehoorde opmerking was volgens Bottse, dat de regatta voor het bedrijfsleven niet belangrijk is.

"Maar dat is een vergissing, want de regatta is voor elke Bonaireaan belangrijk. Op de een of andere manier heeft iedereen daar wel voordeel van. Daarom zal iedereen die op Bonaire woont, zijn steentje moeten bijdragen. Niet alleen de vijf leden van de stichting en de algemeen coördinator. Dat moet iedereen heel goed begrijpen", aldus Roy Bottse op wie niet alleen de gehele verantwoordelijkheid drukte van het regattagebeuren, maar die vooral gezorgd heeft voor een feilloos uitgevoerde organisatie.

■*KRALENDIJK — Het was nog even spannend vrijdagmorgen in de laatste wedstrijd bij de jachten en de catamarans. In de baai van Kralendijk, vlak voor de kust streden de schepen tegen elkaar en tegen het horloge. Bij de jachten werd weer de 'Chamba II' winnaar in de klasse II, maar ook **overall** winnaar in de klasse I, II en III.*

Bij de catamarans was het duwen en wringen bij de boei voor de kust. Joaquín da Silva liet zich echter niet van de wijs brengen en wist als eerste uit de kluwen van catamarans te komen.

In BULGARIJE worden de elektriciteitstarieven voor zakelijke verbruikers op 1 november met tien procent verhoogd om de produktiekosten te kunnen dekken. De regering overweegt de tarieven voor huishoudelijk gebruik met dertig procent te verhogen. Daarover valt naar verwachting spoedig een beslissing.

JERUZALEM - De Israëlische regering wil Syrië nieuwe voorstellen doen over de bezette Golanhoogte. De regering-Rabin zou Syrië volgende week tijdens de vredesonderhandelingen over het Midden-Oosten een gedeeltelijke terugtrekking en een wederzijdse demilitarisering van het gebied willen voorleggen. Dat heeft het Israëlische dagblad Jediot Acharonot vrijdag gemeld.

De Israëlische delegatieleider Itamar Rabinowitsch verklaarde echter donderdag nog tegenover journalisten dat tijdens de komende onderhandelingsronde in Washington "geen nieuwe posities" zouden worden ingenomen. Hooguit kan er sprake zijn van aangepaste formuleringen van gedane voorstellen.

Israel heeft in het kader van de vredesbesprekingen aangeboden zich gedeeltelijk van de Golan-hoogte terug te trekken. Voorwaarde is wel dat Syrië duidelijk maakt wat het onder een allesomvattende vredesregeling verstaat. Damascus stelt pas over vrede te willen praten als Israël zich terugtrekt uit alle gebieden die het sinds 1967 bezet.

***

Het CANADESE aluminiumconcern ALCAN heeft in het derde kwartaal van dit jaar een verlies geleden van tien miljoen dollar tegen een winst van zes miljoen dollar in dezelfde periode van 1991. De omzet groeide fractioneel van 1,95 miljard dollar tot 1,96 miljard dollar. Over de eerste negen maanden was er een verlies van 50 miljoen dollar nadat in hetzelfde tijdvak van vorig jaar quitte werd gespeeld. De omzet verminderde van 5,92 miljard dollar tot 5,75 miljard dollar.

VS-Democraten wilden speciale aanklager:

Onderzoekrechter voor dubieuze leningen Irak

WASHINGTON - De Amerikaanse minister van Justitie heeft vrijdag een speciale onderzoeker benoemd die zich moet gaan bezig houden met twijfelachtige bankleningen aan Irak en de rol die president Bush daarin heeft gespeeld. Dit heeft minister William Barr vrijdag op een persconferentie verklaard.

De gepensioneerde rechter Frederic Lacey zal het onderzoek leiden naar dubieuze leningen die een Amerikaans filiaal van een Italiaanse bank aan Irak heeft verstrekt. Met die leningen waren miljarden dollars gemoeid. De Democraten wilden dat een speciale aanklager benoemd zou worden om de kwestie te onderzoeken, maar dat ging Barr kennelijk te ver, ook al sloot hij niet uit dat, mochten Laceys bevindingen daartoe aanleiding geven, alsog een speciale aanklager kon worden benoemd.

Het filiaal in Atlanta van de Italiaanse BNL-bank verstrekte Irak voor vier miljard dollar aan leningen, sommige met regeringsgarantie. Dankzij de leningen kon Irak voor de Golfoorlog voedsel, maar ook wapens, kopen. De Democraten beschuldigen de regering-Bush ervan op de hoogte te zijn geweest van de kredieten en die geheim te hebben gehouden om de diplomatieke betrekkingen met Rome niet te schaden en het falen te maskeren van het Irak-beleid van de regering.

Russisch ministerie van Financiën:

Gorbatsjovs stichting nalatig met belastingen

MOSKOU - Het Russische ministerie van Financien heeft de stichting van ex-Sovjetleider Michail Gorbatsjov beschuldigd van belastingfraude. Dat meldt het Russische blad Argoementi i Fakti in een zaterdag te verschijnen vraaggesprek.

Volgens inspecteur-generaal Joeri Danilevski van het ministerie heeft de stichting nagelaten de aanslag voor het eerste kwartaal van 1992 te betalen, ter hoogte van 7,2 miljoen roebel (35.200 gulden). Danilevski schat de winst van Gorbatsjovs internationale stichting voor sociaal-economisch en sociaal onderzoek voor die periode op 22,5 miljoen roebel.

Bovendien wil de fiscus dat Gorbatsjovs stichting de schulden betaalt van de school voor internationale kaders van de - inmiddels ontbonden - communistische partij. Het gebouw van de school werd overgenomen door de stichting, maar is inmiddeis genaast door president Boris Jeltsin. Gorbatsjov wordt door de Russische autoriteiten dwars gezeten om hem te dwingen te getuigen op het proces over de Communistische partij.

Om ANC wind uit de zeilen te nemen

De Klerks amnestie voorstel is beperkt

KAAPSTAD - De Zuid-afrikaanse regering heeft vrijdag een voorstel tot beperkte amnestie gelanceerd om het Afrikaanse nationaal congres (ANC) enigszins de wind uit de zeilen te nemen. De amnestievoorstellen vallen aanzienlijk minder ruim uit dan politieke experts hadden voorspeld.

De algemene wet op amnestie die door de minister van Justitie Kobie Coetzee aan het parlement is voorgelegd geeft de Zuid-afrikaanse president Fredrik de Klerk het recht om politieke tegenstanders vrij te spreken, zij het wel op advies van een speciale door De Klerk aangewezen commissie.

Staatsagenten worden door het wetsvoorstel niet automatisch gevrijwaard van hun verantwoordelijkheid voor gepleegde misdrijven die in verband staan met apartheid. Het parlemennt, dat hoofdzakelijk uit blanken bestaat, zal woensdag het wetsvoorstel in stemming brengen. Regeringsonderhandelaars hebben de afgelopen maand intensief met het ANC onderhandeld over een algehele amnestie voor alle met apartheid in verband gebrachte misdrijven. De Klerk gaf te kennen zelfs amnestie te willen verlenen aan gevangenen die nog niet zijn berecht of van wie slechts wordt vermoed dat hun overtreding een politieke achtergrond had.

Het ANC staat er daarentegen op dat vrijlating van overheidsfunctionarissen pas behandeld kan worden door een overgangsregering die uit zowel blanken als zwarten bestaat. Het ANC heeft bezworen een door blanken geïntroduceerde amnestie nooit te zullen accepteren. Het heeft zich steeds een fel tegenstander betoond van de instelling van algemene amnestie, omdat op die wijze ook leden van de ordetroepen worden vrijgesproken die uit naam van de apartheid misdaden hebben begaan en daarvoor nimmer zijn bestraft.

Tienduizend wooneenheden door beving getroffen

Leger Egypte helpt bij controle huizen

CAIRO - De Egyptische regering heeft de hulp ingeroepen van legertechnici om bouwvalige huizen te controleren op veiligheid en te besluiten of de bewoners ervan in aanmerking komen voor herhuisvesting. Regeringsfunctionarissen hebben dat vrijdag meegedeeld.

De technici beginnen vandaag met hun werk, dat binnen drie dagen afgerond moet zijn. Zij zullen experts van de regering assisteren die al met karwei begonnen zijn. Volgens de gouverneur van Caïro, Omar Abdel Akhar, zijn door de aardbeving van afgelopen maandag zeker tienduizend woningen onbewoonbaar geworden.

Met de maatregel probeert de regering de kritiek te pareren dat zij te weinig doet om de mensen te helpen die door de aardbeving hun huizen verwoest of zwaar beschadigd zagen worden. Boze bewoners van sloppenwijken die al vijf nachten in de openlucht slapen, belegeren regeringsfunctionarissen en dringen er bij hen op aan dat ze sneller geholpen worden.

De aardbeving heeft tot nu aan meer dan 530 mensen het leven gekost. Reddingswerkers, die in de nacht van donderdag op vrijdag nog een overlevende onder het puin vandaan haalden, sluiten zo goed als uit dat ze nog meer levende mensen vinden. Wel proberen ze hun werk zoveel mogelijk handmatig te verrichten en wordt het gebruik van machines daarbij vermeden. Belangrijkste klus is momenteel het zoeken naar de overblijfselen van een restaurant dat onderin een 14-verdiepingen tellend flatgebouw gevestigd was.

Savimbi legt stellingname uit

■ *HUAMBO - UNITA-leider Jonas Savimbi heeft in zijn bolwerk Huambo tijdens een persconferentie uiteengezet dat hij president Jose Eduardo dos Santos zou ontmoeten. Om over het bestendigen van het bestand te praten en wat daarvoor vereist is. Van Savimbi's houding hangt het lot van duizenden Angolezen af die al een langdurige bloedige en verschrikkelijke burgeroorlog achter de rug hebben.*
(AFP-satellietfoto)

AMSTERDAM - Deskundigen van de woningbouwvereniging . Nieuw-Amsterdam en een verzekeringsmaatschappij gaan een diepgaand onderzoek instellen naar de vraag, welke delen van de flats Groeneveen en Klein Kruitberg moeten worden gesloopt.

Dat onderzoek zal ongeveer een maand gaan duren, zo zegt woordvoerder R. Grotendorst van de woningbouwvereniging. De betrokken flats zijn gedeeltelijk verwoest bij de ramp met het El Al-toestel. Ongeveer zeventig woningen zijn geheel weggevaagd of zodanig beschadigd, dat ze meteen moesten worden gesloopt. Het bouwtechnisch onderzoek zal moeten uitwijzen hoeveel van de 160 overige appartementen die zijn ontruimd tegen de vlakte moeten.

Pas als daarover een besluit is genomen kan de schade worden vastgesteld. De bouwkosten van de appartementen bedragen ongeveer 130.000 tot 140.000 gulden per stuk. Wordt besloten tot de sloop van alle woningen dan betekent dat een schadepost voor de verzekeraar van dertig miljoen gulden.

Na voortzetten van Turkse aanvallen

PKK-Kurden blokkeren route naar Kurdistan

ZAKHO - Turkse Kurden van de Kurdische Arbeiderspartij PKK hebben een blokkade opgeworpen voor het verkeer naar noord-Iraaks Kurdistan. De actie is een vergelding voor aanvallen van Iraakse Kurden die hen proberen te verdrijven uit hun posities bij de Iraaks-Turkse grens.

De brug bij de grensplaats Habur, die een week geleden nog verstopt was door het verkeer, was vrijdag vrijwel geheel verlaten, afgezien van een paar Turkse vrachtwagens die terugkeerden uit noord-Irak met hun gebruikelijke hoeveelheid gesmokkelde diesel. Chauffeurs zeiden dat de PKK in het zuidoosten van Turkije pamfletten had verspreid met waarschuwingen om weg te blijven uit noord-Irak. De PKK had vorige week al twee vrachtwagens in brand gestoken om de boodschap kracht bij te zetten, aldus chauffeurs.

De weg via zuidoost-Turkije is nagenoeg de enige aanvoerroute voor Iraaks Kurdistan. Een langdurige blokkade zou de uitvoering gevaar kunnen brengen van het VN-hulpplan van 82 miljoen dollar dat de Kurden door de winter zou moeten helpen. Kurdistan lijdt al der meer al onder een dubbele boycot: De VN-boycot tegen Irak en een boycot die Baghdad een jaar geleden heeft ingesteld tegen Kurdistan.

De Turkse luchtmacht heeft vrijdag het bombardement op PKK-stellingen in het noorden van Irak in hevigheid voortgezet. Doelwit was het gebied rond de Noordiraakse stad Zakho aan de grens met Turkije. De operatie is bedoeld om Kurdische guerrillastrijders uit Turks grondgebied te houden.

Stockmarket-NEWS

YORK	PREV.	16-10	FRANKFURT	PREV.	16-10	AMSTERDAM	PREV	16-10
JONES	3174	3174	DAX INDEX	1453	1461	EOE	277.28	275.51
.EXP.	20.50	20.00	ASKO	465.00	475.00	ABN-AMRO	49.10	48.80
USER B	54.50	55.00	BASF	205.20	207.40	AEGON	68.90	69.80
T	42.00	42.25	BMW	454.00	458.50	AHOLD	76.60	76.10
DEN	27.38	27.63	COMMERZBANK	240.30	241.70	AMEV	59.20	59.50
PBELL S	42.75	42.88	DAIMLER BENZ	522.50	528.00	AKZO	131.30	129.70
YSLER	24.13	24.25	DEUTSCHE BANK	648.00	653.00	BOLS	40.70	40.00
TICORP	15.38	16.75	HOECHST	219.70	220.50	BUHR.TET.	30.10	29.80
STAL CO	28.75	29.25	KAUFHOF	415.50	417.00	DAF	13.50	13.30
A COLA	39.25	40.25	MAN	258.00	250.00	DSM	87.30	85.20
ITAL	35.00	34.38	PREUSSAG	311.00	312.60	ELSEVIER	105.80	105.80
PONT	46.88	47.50	SIEMENS	546.10	548.50	FOKKER	17.10	16.70
T.KODAK	42.25	41.88	VW	267.50	269.00	GIST BROC.	31.50	30.60
XON	62.75	62.88				HAGEMEYER	122.00	121.50
D	36.88	37.50				HEINEKEN	171.40	178.00
.ELECT.	75.00	76.13	LONDON			HOOGOVENS	34.50	51.50
.MOTORS	30.50	29.38				HUNT.DOUGLAS	41.20	52.30
INS	38.00	39.00	FT-100 INDEX	2546	2565	ING	47.60	36.00
STAKE	12.63	12.50				KLM	24.60	44.50
M	72.88	70.75	ARGYLL	3.59	3.62	KNP	29.80	63.20
LLOGG	71.00	71.88	BARCLAYS BANK	3.36	3.19	NEDLLOYD	35.00	36.40
DONALDS	42.63	42.50	BASS	5.15	5.17	PHILIPS	22.00	99.00
RCK	43.75	42.50	BRITISH STEEL	0.60	0.60	ROBECO	88.20	97.90
NES.MNG	99.38	98.88	BRITISH TEL	3.60	3.68	ROLINCO	89.00	71.90
IL CORP	62.75	62.00	BTR	4.79	4.80	RORENTO	75.70	54.90
IZER	74.13	73.75	CADBURY	4.30	4.37	RODAMCO	42.50	142.30
.MORRIS	79.75	77.00	CABLE & WIRE	5.80	5.92	ROYAL DUTCH	142.50	185.00
AKER	63.50	63.50	GRAND MET	3.84	3.83	UNILEVER	183.60	46.30
ARS	41.63	41.88	MARKS & SPENCER	3.25	3.27	VMF STORK	26.60	43.40
JOHN	31.25	30.75	REDLAND	3.21	3.14	VNU	80.00	81.50
OLWORTH	32.13	32.50	TATE & LYLE	3.32	3.40	WESSANEN	94.10	88.20
LD	342.40	343.10	TOKYO			TORONTO		
LVER		3.74	NIKKEI DOW IND.	17628	17369	TSE 300	3196	3207
DE OIL	21.29	21.29	BRIDGESTONE	1150	1110	ALCAN	15.50	16.00
			CANON	1270	1260	BELL	43.13	42.50
/Yen	119.80	119.85	DAI ICHI KANGYO	1580	1520	BANK OF NS		5.25
			DAINA SEC.	870	890	CAN.PAC.	15.00	15.13
/DMARK	1.47	1.48	HITACHI	762	748	IMASCO	37.13	37.13
			HONDA MOT.	1300	1300	LAIDLAW	9.63	9.88
/US$	166.60	165.50	JAPAN AIRLINES	603	603	MOORE	18.13	17.88
			NOMURA SEC.	1580	1560	NORANDA	18.38	18.88
/NLG	1.66	1.66	NIPPON STEEL	296	296	PLACER DOME	13.88	14.50
/US$	133.00	131.90	MASDA	446	439	POWER CORP.	14.50	14.50
/US$	80.16	80.12	SONY	4130	4060	ROYAL BANK	23.00	23.25

Politburolid Li: Deng zwemt nog in de oceaan

TOKYO - China's sterke man Deng Xiaoping (88) is zo gezond dat hij zelfs dit jaar tijdens de zomervakantie in de Oceaan heeft gezwommen. Dat maakte, zo meldde het Japanse persbureau Kyodo, een belangrijk lid van het Politburo van de Chinese communistische partij vrijdag in Tokyo bekend na een ontmoeting met een Boeddhistische leider.

"Tijdens de zomer in Beidaihe (een Noordchinese badplaats) zwom hij soms in zee .... Hij is erg gezond", verklaarde Li Tieying. Deze week zal het veertiende partijcongres van de Chinese communisten zich vermoedelijk achter de koers scharen die Deng enige tijd geleden heeft uitgezet.

Deng riep in januari dit jaar op tot het versnellen van de economische hervormingen en de invoering van een socialistische markteconomie, zonder overigens meer politiek vrijheid toe te staan en het monopolie van de partij op te geven. De pragmatische Deng streeft ernaar dat de economische hervormingen ook na zijn dood gehandhaafd blijven.

De Chinese communistische partij vervangt eenderde van de leden van het Centraal comite tijdens het veertiende partijcongres. Dat heeft de in Hong Kong verschijnende pro-communistische krant Wen Wei Po zaterdag bekendgemaakt. Rond honderd van de 285 leden van het beleidsbepalende Centraal comite, vanwaaruit de hoge leiders gekozen worden, is niet herkiesbaar, aldus Wen Wei Po

Militaire regering van Nigeria:

Top partijen ontbonden, nieuwe voorverkiezingen

LAGOS - De militaire regering van Nigeria heeft vrijdag aangekondigd dat de top van de twee politieke partijen in het land wordt ontbonden.

Ook is de uitslag van de voorverkiezingen voor de presidentsverkiezingen, waar hevig gefraudeerd zou zijn, binnen beide partijen ongeldig verklaard, zo meldde de staatsradio. President Ibrahim Babangida heeft nieuwe voorverkiezingen gelast, nadat de regerende raad van de strijdkrachten het verslag van de kiescommissie over het verloop van de voorverkiezingen in september had bestudeerd. Bij de voorverkiezingen moesten de kandidaten vastgesteld worden die mee zouden doen aan de presidentsverkiezingen in december. De enorme fraude bij de verkiezingen verbaasde vele Nigerianen en waarnemers.

Alle kandidaten die de eerste keer meededen mogen zich opnieuw verkiesbaar stellen terwijl er ook nieuwe kandidaten zullen worden toegelaten, aldus Babangida. De leiding van de politieke partijen wordt overgenomen door twee voorlopige comites. De militaire regering van Nigeria, die sinds 1983 aan de macht is, heeft het op zich genomen onder haar toezicht over een burgerdemocratie in te voeren. De bedoeling is dat de junta begin 1993 de macht overdraagt aan een burgerregering. Daartoe heeft zij alle bestaande politieke partijen verboden en twee nieuwe partijen opgericht, een progressieve en een conservatieve. Andere partijen zijn niet toegestaan.

Tot na publicatie stembusuitslag

Uitstel Angola-top

LUANDA - Het onderhoud tussen UNITA-leider Jonas Savimbi en president Jose Eduardo dos Santos van Angola is uitgesteld tot waarschijnlijk maandag. Aanvankelijk was gemeld dat zij elkaar vrijdagmiddag al zouden treffen, naar dat ging niet door.

De ontmoeting vindt plaats in de Angolese hoofdstad Luanda na bemiddeling van de Zuidafrikaanse minister van Buitenlandse zaken Roelof Botha. Uit diplomatieke bronnen is vernomen dat Savimbi niet van plan is eerder dan maandag naar Luanda te gaan. Hij geeft er de voorkeur aan de bekendmaking, in principe op zaterdag, van de officiele uitslag van de presidents- en parlementsverkiezingen van 29 en 30 september af te wachten in zijn thuisbasis Huambo.

Savimbi had gedreigd de burgeroorlog te hervatten als de resultaten van de verkiezingen gepubliceerd zouden worden voor een onderzoek naar zijn fraudeklachten was afgerond. Dat onderzoek heeft uitgewezen dat er van fraude geen sprake is geweest.

De secretaris -generaal van de Verenigde Naties (VN), Boutros Boutros- Ghali, heeft telefonisch bevestigd dat Dos Santos 49,57 procent van de stemmen had gekregen en Savimbi 40,07. Bij de parlementsverkiezingen had de regerende MPLA van Dos Santos wel de absolute meerderheid behaald, aldus Savimbi. De vroegere verzetsbeweging UNITA kreeg 34,10 procent. Volgens Savimbi moet er een tweede ronde worden gehouden voor de presidentsverkiezingen.

Gorbatsjovs op reis

MOSKOU - Michail Gorbatsjov (rechts) en echtgenote Raisa stonden op de Moskouse luchthaven de pers te woord voordat zij richting Duitsland afreisden om de herdenking van Willy Brandt bij te wonen. Gorbatsjov heeft problemen met het Constitutionele hof in Moskou over een getuigenis dat hij moet afleggen en dat de voormalige Sovjet-leider aanvankelijk weigerde. De Russische president Boris Jeltsin is ook in het geweer getreden tegen Gorbatsjov en heeft hem beschuldigd te hebben gezwegen over door de SU indertijd bedreven misdrijven. Gorbatsjov heeft dit ontkend.
(AFP-satellietfoto)

Somalische milities wacht aangezegd

NEW YORK - De Veiligheidsraad heeft vrijdag de gewapende Somalische facties die de haven van de hoofdstad Mugdisho controleren, gewaarschuwd de stationering van VN-troepen niet tegen te werken.

Als ze dat wel doen, ligt de verantwoordelijkheid voor de verergering van de situatie in Somalia volledig bij hen, luidde de kern van een verklaring die de Franse voorzitter van de V-raad, Jean-Bernard Merimee, aan journalisten gaf. Mohamed Sahnoun heeft als speciaal vertegenwoordiger van VN-secretaris-generaal Boutros Boutros- Ghali voor Somalia, de vijftien leden van de V-raad ingelicht over de desastreuze situatie in het Afrikaanse land.

Nederlands comite over Nobelprijs voor vrede:

Aandacht moet op Guatemala gericht

DEN HAAG - De toekenning van de Nobelprijs voor de vrede aan de mensenrechtenactiviste Rigoberta Menchu moet leiden tot meer aandacht voor de "vergeten problematiek" van Guatemala. Dat zegt een woordvoerster van het in Utrecht gevestigde Guatemala-comité in reactie op toekenning van de prestigieuze prijs aan Menchu.

"We zijn heel blij met de prijs. Het is een erkenning van haar strijd tegen de schendingen van de mensenrechten en die van de indianen in Guatemala. En juist in het jaar 1992, waarin herdacht wordt dat het vijfhonderd jaar geleden is dat 'Amerika' herdacht werd, is de toekenning van de prijs aan haar van grote symbolische waarde."

De woordvoerster van het comité zegt dat de situatie in Guatemala de aandacht van de wereld nodig heeft. "Want de repressie van het leger en rechtse doodseskaders gaat nog steeds door, vooral in de streek waar Rigoberta vandaan komt. Ondanks het toerisme en ondanks dat het land een democratisch gekozen president heeft. Naar buiten toe probeert de Guatemalaanse overheid een prachtig imago uit te dragen, maar het vermoorden van arme boeren en indianen gaat nog elke dag door."

CAIRO - Leden van de verboden Islamitische organisatie -Jamaa Islamiya hebben donderdag vier Egyptische christenen vermoord. Ook vielen zij winkels van christenen aan en staken zij een kerk in brand in Tima, 460 kilometer ten zuiden van de hoofdstad Caïro.

Het ministerie van Binnenlandse zaken reageerde met de mededeling dat de veiligheidstroepen "beslist en hard" zullen optreden tegen dergelijke provocaties op het moment dat het land de zwaarste aardbeving uit zijn geschiedeniis probeert te boven te komen.

Concert voor Bob Dylan

NEW YORK — Dylan, de legendarische protest- en folkzanger, kon gisteren met volle teugen genieten van zijn songs, zoals gebracht door tal van collega's. Die waren bijeen in het New Yorkse Madison Square Garden. Dylan bracht 30 jaar geleden zijn eerste album uit. Hierna volgden er tientallen meer. Bekende namen uit de muziekwereld zongen voor Bob. Onder hen Ron Wood, George Harrison, Eric Clapton, Johnny Cash, Johnny Winter en John Mellencamp

Belgrado waarschuwt voor burgeroorlog in Servië en Montenegro

Joegoslavië en Kroatië eens over confederatie Bosnië-Hercegovina

BELGRADO - President Dobrica Cosic van rest-Joegoslavië heeft vrijdag gewaarschuwd voor een burgeroorlog in Servië en Montenegro. Cosic liet het federale parlement tevens weten overeenstemming te hebben bereikt met zijn Kroatische ambtgenoot Franjo Tudjman om Bosnië-Hercegovina om te vormen tot een confederatie van Serviërs, Kroaten en Moslims.

Volgens Cosic is de bevolking met recht bang voor een burgeroorlog in Servië en Montenegro, na de bloedige oorlogen in Slovenië, Kroatië en Bosnië. "Er zijn nu meer gewapende burgers dan politie-agenten en soldaten", hield hij de afgevaardigden voor. De paramilitaire formaties en milities van politieke partijen, zoals de radicalen van de extreem-rechtse Vojislav V. Seselj, moeten worden ontbonden om "verdere sancties van de Verenigde Staten, Groot-Brittannië, de EG en de CVSE" te voorkomen.

ZINVOL

"De Kroatische president Franjo Tudjman en ik zijn het eens over de bestuursvorm van Bosnië-Hercegovina", zo liet Cosic de afgevaardigden weten. "We menen dat Bosnië enkel als een confederatie van de drie bevolkingsgroepen uit de burgeroorlog kan komen". Cosic deelde voorts mee met Tudjman te hebben afgesproken dat beide landen afzien van grenswijzigingen die met geweld tot stand worden gebracht. Het Joegoslavische staatshoofd eiste tevens de ontwapening van de restanten van de Servische milities in klein-Joegoslavië uit vrees voor "verdere sancties van de Verenigde Staten (VS), Groot-Brittannië, de EG en de CVSE".

De Joegoslavische president rechtvaardigde de terugtrekking van het door Serviërs gedomineerde federale leger van het Kroatische schiereiland Prevlaka als de "enige rationele en zinvolle" oplossing. De regerende Servische socialisten en de radicalen, die in het Joegoslavische parlement de meerderheid vormen, zijn fel gekant tegen de terugtrekking.

AANVARING

In het noorden van Bosnië zetten Servische milities hun aanvallen voort om het Savadal in handen te krijgen. Voornaamste doelwitten van de Servische beschietingen waren wederom Gradacac, Tuzla en Brcko. Rond de laatste stad hebben de Serviërs versterkingen bijeengebracht, zodat de Bosnische militairen rekening houden met een nog sterker offensief.

De VN-troepen in de hoofdstad Sarajevo kwamen vrijdag in aanvaring met Bosnische eenheden, die een versperring hadden opgeworpen op de weg naar het vliegveld om een mogelijke Servische aanval tegen te houden. De Bosniërs verhinderden dat de blauwhelmen de barricade opruimden. Daardoor moest een hulpkonvooi met tachtig ton goederen voor de stad worden omgeleid naar Vitez in Servisch gebied.

Op de Joegoslavië-conferentie in Geneve pleitte de Macedonische president Kiro Gligorov vrijdag voor volkenrechtelijke erkenning van zijn land om uitbreiding van de oorlog op de Balkan te voorkomen. Tijdens zijn onderhoud met Cyrus Vance en Lord Owen, de VN en EG-bemiddelaars van de conferentie, noemde Gligorov het onbegrijpelijk dat het weigerachtige Griekenland de houding van de EG als geheel kon bepalen. Owen en Vance gaven de president te kennen dat de kwestie zo snel mogelijk zal worden opgelost.

NEGATIEF

De Verenigde Staten (VS) hebben vrijdag negatief gereageerd op een oproep van Bosnische top-politici het wapenembargo tegen Bosnië op te heffen. De Amerikaanse minister van Buitenlandse zaken, Lawrence Eagleburger, verklaarde dat de regering op dit moment niet voornemens is het wapenembargo op te heffen. De Bosnische minister van Buitenlandse zaken had eerder gezegd dat de VS medeplichtig zouden zijn aan een "monsterlijke misdaad", wanneer zij zich zouden verzetten tegen de wens van zijn land wapens geleverd te krijgen.

Ericsson-GE-training op Curaçao

*De deelnemers aan de **sales training** van Ericsson-GE, die uit diverse hoeken van de regio kwamen, onderbraken hun sessie in La Belle Alliance even voor de groepsfoto. Geheel links op de foto Indell-directeur Ekke Huisman.*

WILLEMSTAD — Van zondag 11 tot en met donderdag 15 oktober hebben vertegenwoordigers van de firma Ericsson-GE uit tien landen op Curaçao een intensieve training gevolgd op het gebied van het laatste *trunking*-systeem. Onderdeel van de cursus vormde ook een rondleiding bij de lokale agent en regionale distributeur van Ericsson-GE, Indel op Groot Davelaar.

Het kantoor van Ericsson-GE vaardigde vier Amerikaanse instructeurs van de afdeling *sales marketing & engineering* af om hier een *sales training* te geven. De cursus werd gegeven in La Belle Alliance van het Avila Beach Hotel. De vertegenwoordigers kwamen uit Aruba, Argentinië, Brazilië, Canada, Colombia, Curaçao, Mexico, Puerto Rico en Trinidad & Tobago.

In de regio hebben naast Curaçao alleen Mexico en Puerto Rico ervaring met het systeem. Dinsdag werd daarom in het kader van de training de werking van het systeem van nabij bekeken bij het Indel-kantoor op Groot Davelaar. De regionale vertegenwoordigers stonden ervan te kijken dat op een eiland als Curaçao dergelijke moderne systemen al volop in gebruik waren. Zij met hun multi-miljoenen bedrijven zijn vaak nog in een pril stadium van studie om naderhand tot invoering over te gaan.

Dat Curaçao is gekozen voor de lokatie van deze training komt volgens een Ericsson-GE-zegsman door de uitstekende ligging, de goede infrastrcutuur (vliegveld, wegennet, hotels etc.) en de goede ervaringen met de firma Indel. Dit bedrijf loopt continu voorop met laatste communicatie-apparatuur en weet de concurrentie zachter zich te laten. Het Curaçaose bedrijf is mondiaal gezien ook een van de meest succesvolle distributeurs van Ericsson-GE en geniet een uitstekende reputatie in het Caribisch gebied en Latijns-Amerika. Ericsson-GE organiseert regelmatig zulke trainingen. Curaçao maakt goede kans om daarvoor als lokatie te blijven gelden.

Uitstel sluiting Britse mijnen en massa-ontslag

LONDEN - Duizenden Britse mijnwerkers kregen uitstel van executie toen het hooggerechtshof vrijdag besloot het voorstel van de Britse regering om meer dan de helft van de kolenmijnen in Groot-Brittannie te sluiten tot een later tijdstip te verdagen.

British Coal, het staatsbedrijf dat drie dagen geleden bekendmaakte 31 van de in totaal vijftig kolenmijnen binnen vijf maanden te sluiten, bevestigde dat er niet eerder dan volgende week vrijdag een ontslagbrief naar de gedupeerde mijnwerkers zal uitgaan.

Premier John Major van Groot-Brittannie heeft vrijdagavond zijn besluit verdedigd meer dan de helft van de Britse mijnen te sluiten.

Het was nodig en economisch onvermijdelijk, aldus Major, over het besluit dat nogal wat heeft losgemaakt, niet alleen bij mijnwerkers maar ook bij tegenstanders binnen Majors conservatieve partij. Major zei dat het besluit, dat dertigduizend mensen hun baan kost, hem moeite had gekost, maar dat er geen alternatief was. Hij kondigde compenserende maatregelen voor de mijnwerkers aan.

MENSEN

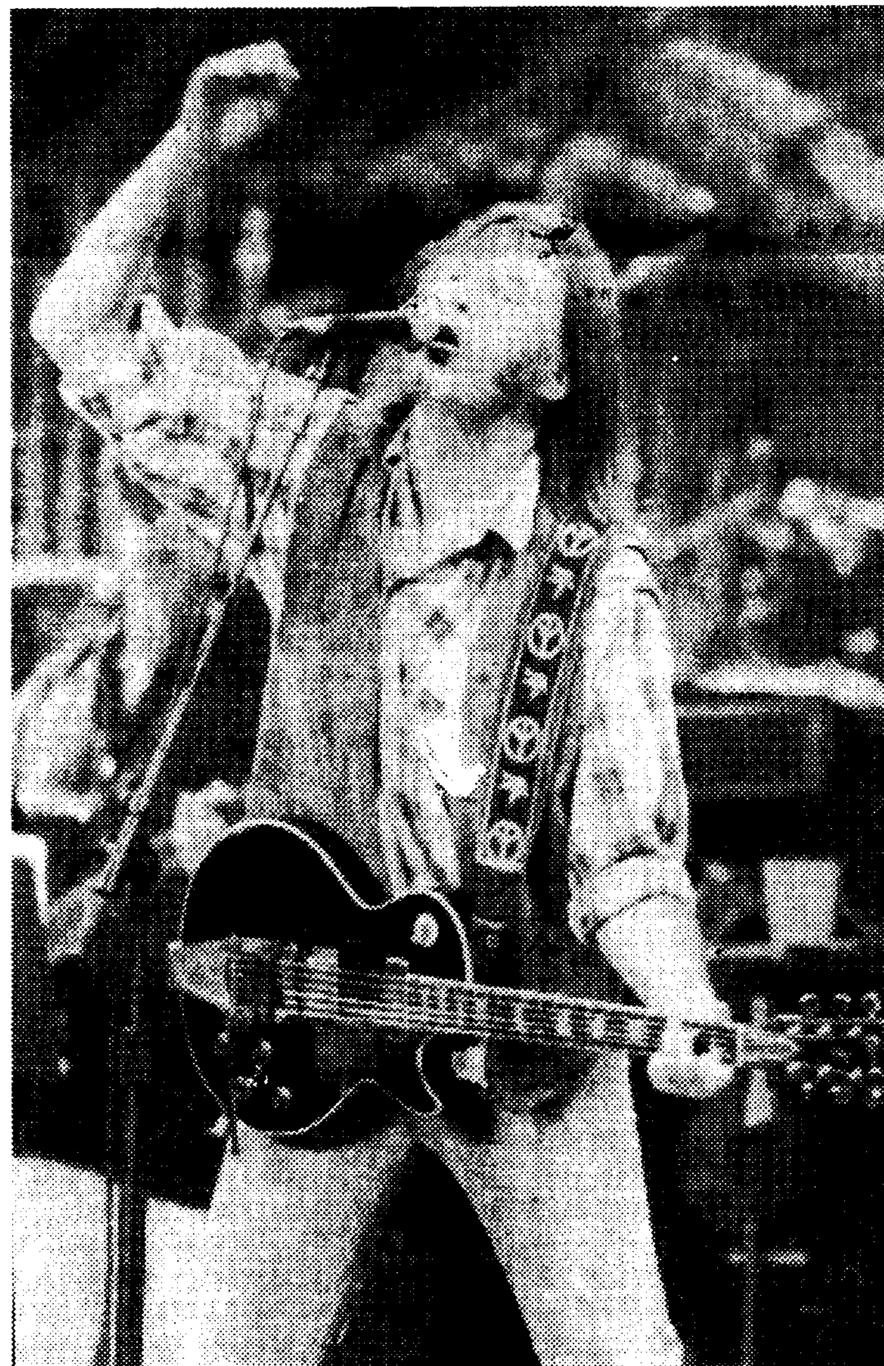

Jerry Hall

"Er is niets meer vernederend dan zoveel van hem te houden dat je alle voorvallen van ontrouw accepteert. Ik heb altijd gehoopt dat hij erover heen zou groeien en dat het nooit meer zou gebeuren. Weet je, een mens leeft altijd met hoop en de tijd heelt alle wonden."**Jerry Hall** (34) over haar vijftien jaren met **Mick Jagger** van de Rolling Stones, in McCall's Magazine.

Een motorrijder in Modesto (Californië) verklaarde aan de politie dat hij per ongeluk had ingedrukt in plaats van de rem toen hij een muur omverreed van een slaapkamer, helemaal ingericht met Elvis Presley-relikwieën.

■*PARIJS — Het Duitse topmodel Claudia Schiffer heeft een creatie aan van ontwerper Karl Lagerfeld. Ze toonde die op een modeshow in Parijs waar verschillende ontwerpers hun lente- en zomer-creaties aan de modepers tentoonstelden.*

■*NEWYORK — De Canadees Neil Young schitterde gisteren op het All-star concert in Madison Square Garden dat georganiseerd werd als eerbetoon aan Bob Dylan.*

Fergie eist miljoenen voor publicatie foto's

Sarah Ferguson, de Britse hertogin van York, en de Amerikaanse zakenman John Bryan hebben voor een Franse rechtbank van een Frans foto-bureau en een Frans tijdschrift elk een **schadevergoeding** geëist van 11 miljoen frank (ongeveer 4 miljoen gulden) voor de publikatie van omstreden foto's waarop de hertogin topless te zien is en in omhelzing met John Bryan. De rechtbank doet waarschijnlijk uitspraak op 25 november. Van Paris Match, dat de foto's plaatste wordt zes miljoen frank verlangd, van de distributeur van het blad een miljoen en van de fotograaf en het betrokken fotobureau zeven miljoen. Ook willen de hertogin van York, die gescheiden is van prins Andrew de tweede zoon van konigin Elizabeth, en John Bryan dat de gewraakte foto's aan hen worden overhandigd. De advocaten van het stel baseren hun eisen op de strenge Franse privacy-wetten. De advocaten van de tegenpartij vinden dat er geen sprake is van inbreuk op de privacy, maar van vrijheid van informatie. De gedagvaarde fotograaf, Delphine Lefaucheux, heeft nooit toegegeven dat hij de foto's genomen heeft en vindt dat de hertogin maar moet bewijzen dat dat zo is.

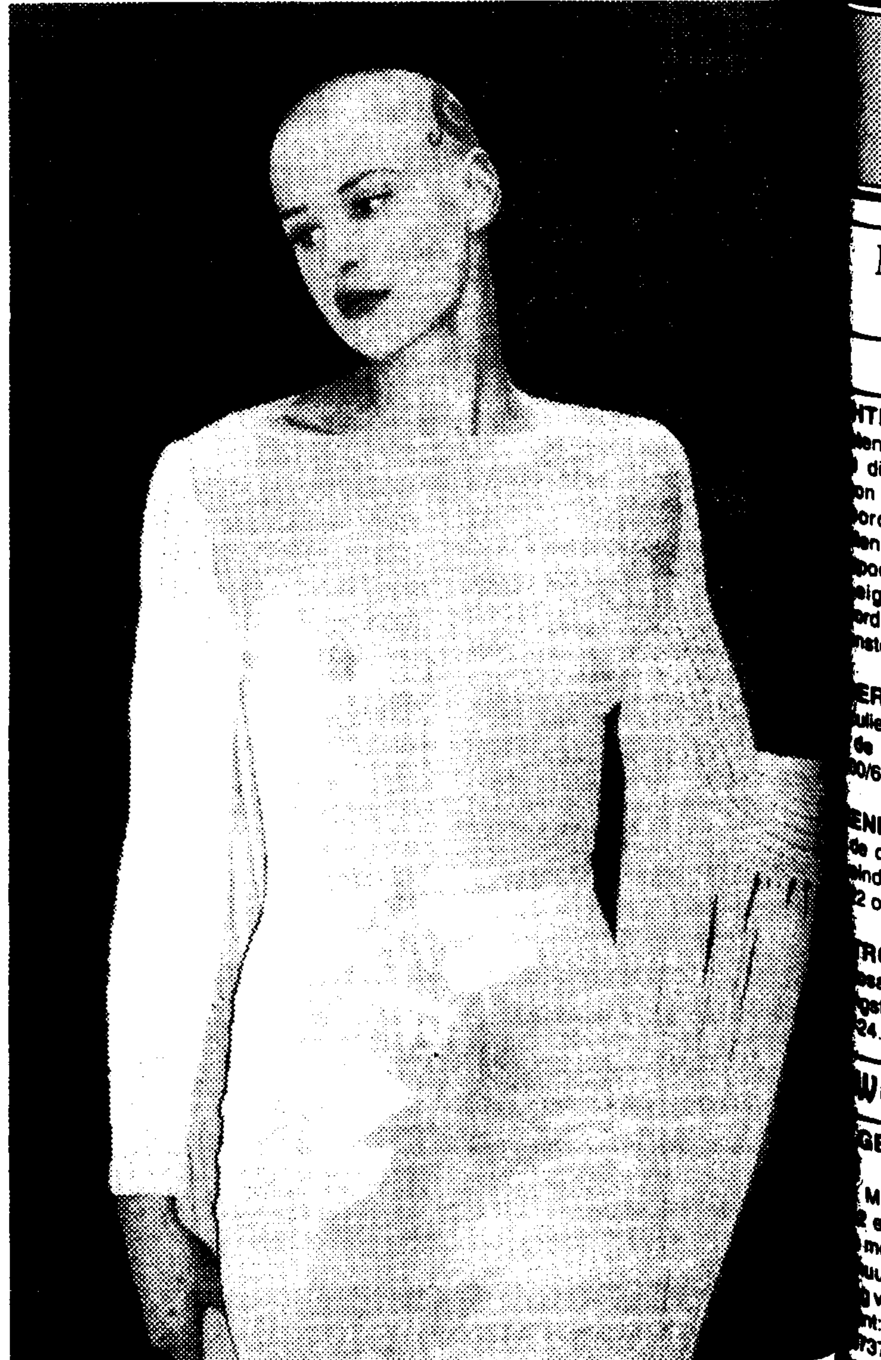
Achttien vrouwen, werkzaam op de lithografische afdeling van Philips Nijmegen, is dringend aangeraden op een andere afdeling te gaan werken. Recent onderzoek zou hebben aangetoond dat vrouwen werkzaam op deze afdeling een verhoogd risico lopen op het krijgen van een miskraam. Het merendeel van de vrouwen heeft inmiddels te kennen gegeven het advies van Philips te zullen opvolgen maar een kleine minderheid wil liever op de afdeling blijven.

Een recent onderzoek, in opdracht van IBM uitgevoerd door de Amerikaanse Johns Hopkins-universiteit en voortijdig uitgelekt, geeft aan dat de kans op miskramen bij bepaalde stoffen ongeveer twee keer zo groot is. IBM heeft in Nederland overigens geen chipfabrieken.

Space Oddity

China heeft dinsdag met succes twee **satellieten** op een draagraket de ruimte ingeschoten. Dat heeft het officiële persbureau Xinhua bekendgemaakt.

Een van de satellieten, die bestemd zijn voor wetenschappelijk onderzoek, maakt deel uit van het Zweedse *Freja*-programma. Het is de vierde keer dat China een buitenlandse satelliet lanceert. Een lancering mislukte aanvankelijk.

■*PARIJS — gewaagde creatie van Franse mode-ontwerper Jean Pierre Gaulitier voor de herfst-zomer-collectie: een doorzichtige jurk met gebreide mouwen.*

PARIJS —De Colombiaanse beeldhouwer Fernando Botero poseert voor een van zijn werken op de Champs Elysées. Een expo met zo'n 30 werken van Botero wordt tot januari in deze beroemde straat gehouden.

Cubaanse balletdanser vraagt asiel in de VS

De beroemde Cubaanse balletdanser **Jorge Esquivel** heeft bij de Amerikaanse ambassade in Rome politiek asiel gevraagd in de Verenigde Staten. Dit heeft het Italiaanse "comite voor de rechten van de mens in Cuba" vrijdag meegedeeld. De ambassade heeft het verzoek overgebracht aan Washington, aldus een woordvoerder van het comite. Esquivel bevindt zich momenteel in Rome op uitnodiging van de Italiaanse ballerina Carla Fracci. De 42-jarge Esquivel was van 1972 tot 1986 eerste-danser van het Cubaanse nationale ballet.

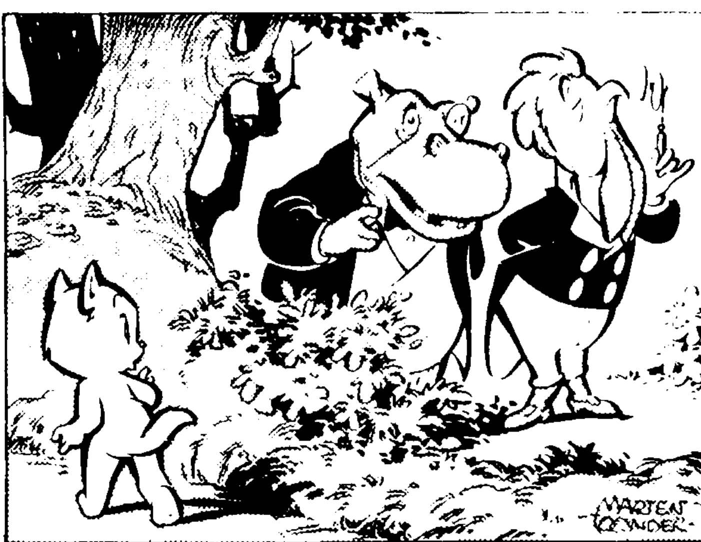
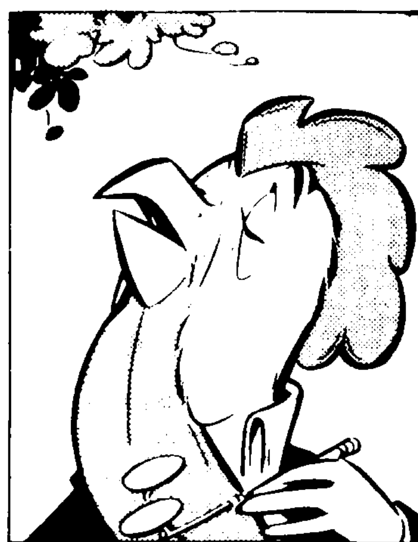
Hoge bloeddruk soms onderliggende oorzaak

Hoge bloeddruk heeft in ongeveer 5 procent van de gevallen een onderliggende oorzaak. Het is daarom ongewenst met de behandeling ervan te beginnen zonder nader onderzoek. De arts moet tenminste eenmaal gericht **laboratoriumonderzoek** laten doen en de patiënt eventueel door een internist laten nakijken. Het centraal medisch tuchtcollege zegt dit naar aanleiding van een beroep dat een huisarts had ingesteld tegen een uitspraak van het medisch tuchtcollege in Groningen dat hem een waarschuwing heeft opgelegd. Het centraal college heeft dit beroep verworpen. Tegen de huisarts was een klacht ingediend door de echtgenoot van een vrouw met hoge bloeddruk die hij drie jaar lang zonder succes had behandeld met verschillende soorten pillen. Ze bleef klachten houden en nam de pillen soms niet meer in omdat ze ze niet goed verdroeg. Op een gegeven moment werd ze op het spreekuur geholpen door een assistent in opleiding tot huisarts. Hij liet laboratoriumonderzoek doen. Dat wees uit dat de vrouw een ernstige nierfunctiestoornis had. Ze ondergaat nu nierdialyse. De huisarts voerde bij de behandeling van de zaak aan dat de vrouw steeds vage klachten had die niet ernstig leken.

Bovendien slikte ze haar medicijnen niet trouw, zodat hij geen duidelijk beeld kon krijgen van haar toestand. Het centraal medisch tuchtcollege zegt in zijn in het blad Medisch Contact gepubliceerde uitspraak dat een nieraandoening als oorzaak van hoge bloeddruk niet zeldzaam is. Onderzoek daarnaar is gemakkelijk te doen en had ook moeten gebeuren, zeker omdat de patiënte niet gunstig reageerde op de therapie en ook andere klachten had.

Tom Poes en de Feunix
door Marten Toonder

3736 — Heer Bommel nam waardig plaats naast zijn feunix-ei, zonder zich te storen aan de muren, die bij elke windvlaag afbrokkelden.

"U moet het zelf weten", zei Tom Poes hoofdschuddend. Hij liep bekommerd weg, want hij maakte zich zorgen over zijn vriend.

Het bleek dat hij niet de enige was. Op de weg stonden de markies en de burgemeester afkeurend naar de resten van Bommelstein te kijken.

"Dit gaat zo niet', sprak de magistraat. "Dat is geen omving voor de feunix. De eer van de gemeente Rommeldam staat op het spel".

"Het is me een bende", gaf de edelman toe. "Ik heb altijd al bezwaren gehad tegen de steenklomp die door deze Bommel bewoond werd. Een stijlloze optrek, mijn waarde!"

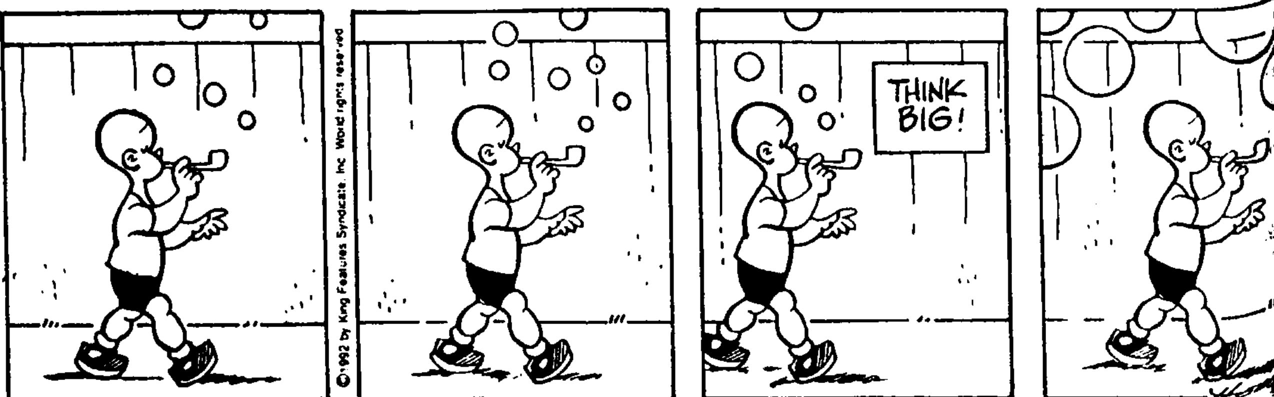
"Ik vrees dat het indertijd aan de aandacht van de schoonheidscommissie ontsnapt is", gaf de ander toe. "Maar we speelden met de gedachte om er het kantoor der belastingen in onder te brengen".

"Maar nu", hernam de markies, "loopt het de spuigaten uit. Als ik bedenk, dat in die bouwval een feunix-ei bewaard wordt, loopt het me koud over de rug".

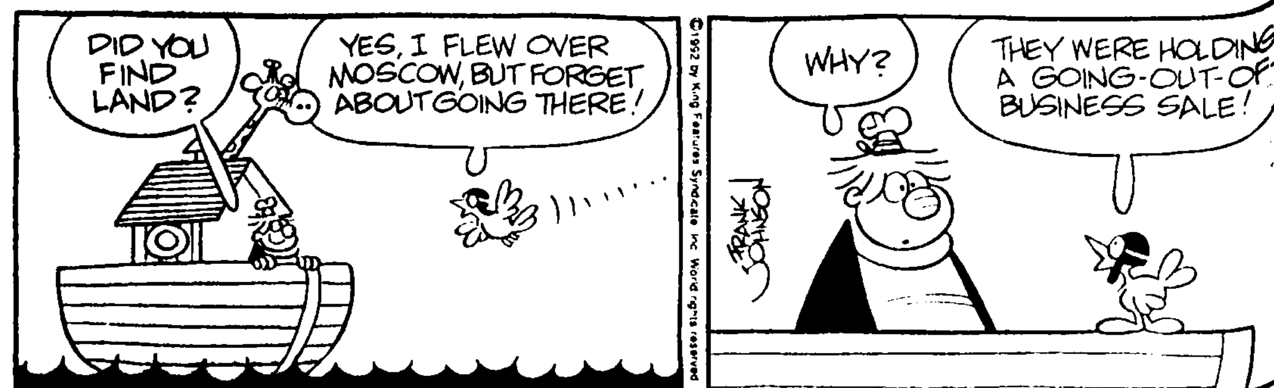
Hij zweeg even om zijn zakboekje te raadplegen.

"Over vier dagen", prevelde hij, "is het volle maan. Dan zal de feunix dus weer herrijzen. We hebben dus nog vier dagen om alles voor zijn ontvangst voor te bereiden. Aan het werk, burgemeester!"

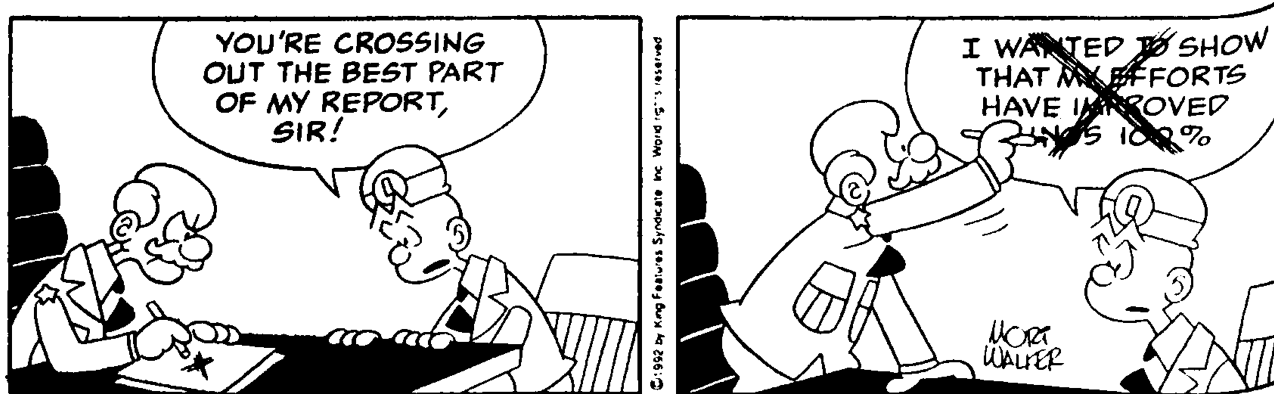
HENRY — By Dick Hodgins

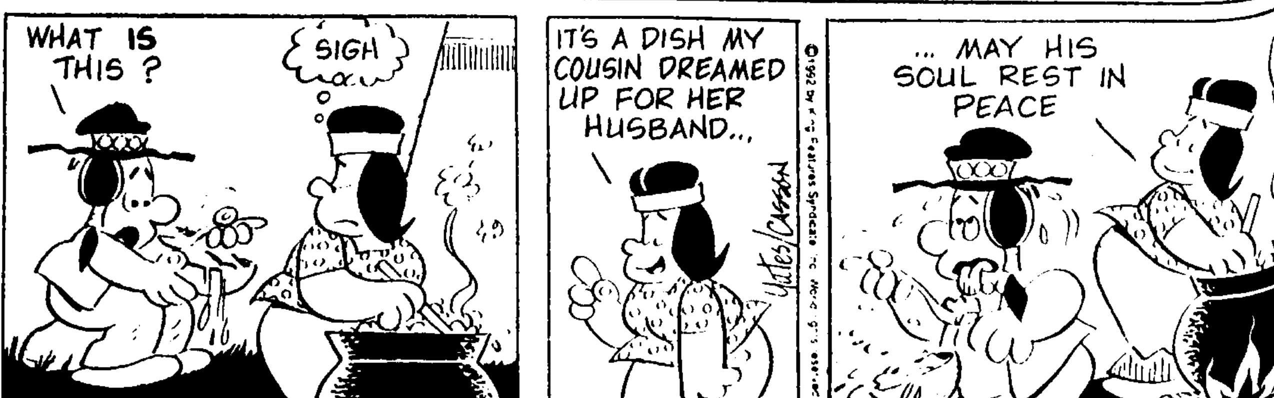
BONER'S ARK — By Addison & Frank Johnson

BEETLE BAILEY — By Mort Walker

REDEYE — By Bill Yates & Mel Casson

AGENDA CURAÇAO

MEDISCHE DIENSTEN

ARTSEN

…DIENST ARTSEN
…van de artsen van Bandabao …strict) kunnen in spoedgevallen …641658 bellen en dan het …apparaat afluisteren. De …van de andere districten kunnen …gevallen de artsenpraktijk van …en huisarts bellen en het …apparaat zal dan mededelen wie …doende arts is.

…ARTS
…patiënten) …dienstdoende arts belt U tel.: …25100.

…GING VAN TANDARTSEN
…dienstdoende arts gedurende het …en op feestdagen gelieve tel.: …te bellen.

…MEDICO STA ROSA
…weg 327, tel.: 672300/676666; …den zaterdag en zondag van …00 uur.

…IJKVERPLEGING

…LE KRUIS WIJKVERPLE-…
…ia 17. Tel.: 682344, 682947, …682574; geopend vanaf zeven …gens tot vijf uur 's middags; …wijkgebouw Bonam: iedere …09.00-11.00 uur. Tel.: 371865; …el.: 687707; Montagne Abao: …1; Kaya Fensu: tel.: 618577; …eg: tel.: 657508; voor informatie …uigelingen- en peuterbureaus kan …cht op consultatiebureau Brie-…el.: 373584. …et t/m 20 oktober: zuster Daal. …28.

…ING VAN HET WIT GELE … VOOR GEZINSVERZOR- …WIDO PA FAMIA'
…17. Tel.: 680222; spreekuren …woensdag en vrijdag van 08.00-…; dinsdag en donderdag van …00 uur.

NEUTRALE WIJKVERPLEGING
kantoor Gosieweg 15. Tel.: 692231/692232; geopend van 07.00-17.00 uur; de wacht heeft zuster Filesia. Tel.: 626314, pageboy 669-0368 b.g.g. 691838.
kantoor Bandabao, Groot Sta Martha 141. Tel.: 642555; geopend van 14.00-17.00 uur; de wacht heeft zuster Filesia. Tel.: 626314.

KRAAMKLINIEK RIO CANARIO
Schottegatweg Noord 43, tel.: 44510, 691343, 691683 en 691838; voor informatie over prenatale zorg en zorg gedurende en na de bevalling.
Consultatiebureau zuigelingen: iedere donderdagmiddag van 13.30-16.00 uur.
Consultatiebureau peuters: iedere dinsdagmiddag van 12.30-14.45 uur.

STICHTING WIJKVERPLEGING BANDABAO
Fontein 35, tel.: 648077/648387; open van maandag t/m vrijdag van 07.00-17.00 uur; na 17.00 uur bereikbaar: zuster Leito. Tel.: 641217 b.g.g. 601760.
Consultatiebureau: iedere dinsdag van 09.00-11.00/18.00-20.00 uur.

FUNDASHON LECHI DI MAMA KORSOU
Voor informatie tel.: 672289, 648225 of 672699.

GENEESK. DIENST

STADS- EN 2DE DISTRICT OOST
17 oktober 1992 vanaf 08.00 uur tot 19 oktober 1992 om 07.00 uur:
Dokter Schoop, Sentro Mediko Sta. Rosa. Tel.: 676666; ~~spreekuren: 11.00-12.00/~~ 17.00-18.00 uur; **spoedgevallen tel.: 676666 b.g.g. 689266/689337.**
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Wilsoe, Da Costa Gomez, Nassy-Tseng, Nassy, Tseng, Suiters, Braakman, Doran, Guerrero-Bakmeyer, Ayubi, De Vos en Braam)

STADS- EN 2DE DISTRICT WEST
16 oktober 1992 vanaf 17.00 uur tot 19 oktober 1992 om 07.00 uur:
Dokter De Vos, Spreekkamer: Seru Fortuna. Tel.: 684122; spreekuren: 11.00-12.00/17.00-18.00 uur; **spoedgevallen tel.: 681065 b.g.g. 689266/689337.**
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Swart, Gollo-Henry, Roose, Braakman-Bonder, De Rauw-Picus, Davelaar, Elhage, Pablo, Heerenveen, Nivillac, Rosales-Concession en De Vos)

DERDE DISTRICT BANDABAO
16 oktober 1992 vanaf 17.00 uur tot 19 oktober 1992 om 07.00 uur:
Dokter Spong, Sentro Mediko Tera Corra. Tel.: 658700; spreekuren: 10.00-11.00/17.00-18.00 uur; **spoedgevallen tel.: 687004 b.g.g. 689266/689337.**
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Schellens, Sommer, Lucasius, Spong en Tweed).

■ Patiënten van hier niet genoemde artsen wordt aangeraden in *spoedgevallen* de eigen arts te bellen en te informeren wie voor deze de dienst waarneemt. Het verdient te allen tijde aanbeveling een huisarts te kiezen die in avonden en weekeinden bereikbaarheid geregeld heeft. Vraag er naar bij uw eerstvolgend bezoek!

HYGIËNISCHE DIENST
in het weekeinde van 16 tot en met 18 oktober na kantooruren heeft de heer S. Pieter., Tel.: 625800, pagenummer 310-0713 dienst.

APOTHEKEN

WEEKEINDEDIENST ZATERDAG

Otrobanda
Otrobanda, Winkelcentrum Colon. Tel.: 625633-34-35.
Punda
Mampuritu, Santa Rosaweg 329 (gebouw Centro Medico Sta. Rosa). Tel.: 674475/674750.

ZONDAG

Otrobanda
Santa Maria, Winston Churchillweg 155. Tel.: 680800.
Punda
Banda Riba, Herst 23. Tel.: 676822/672828.

DIVERSEN

VERLOF BEGRAFENIS

(van 10.00-14.00 uur)
17 oktober: E.F. Cannister, Schottegatweg Oost 25.
18 oktober: S. Jennie-Kleinmoedig, Angolaweg 78.

HEEFT U hulp nodig, bel SOS-lijn 127.

NOODGEVALLEN/VERMISSING OP ZEE
Telefoon: 637911 (RCC)
24 uur per dag verkrijgbaar.

LUCHTPOSTSLUITING
(Postkantoor Groot Kwartier)
Nederland: voor gewone stukken: maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag om 11.30 uur; woensdag om 10.15 uur. Voor aangetekende stukken één uur van tevoren.
Suriname: voor gewone stukken: dinsdag en vrijdag om 17.30 uur en zaterdag om 10.45 en 17.00 uur.
De Verenigde Staten en Europa (op zaterdag): voor aangetekende en gewone poststukken om 14.45 en 15.45 uur.
Het zegelloket is op zaterdag van 07.00-15.00 uur open.

THORAX CENTRUM
(Jan Noorduynweg naast UNA. Tel.: 685544)
openingstijden van maandag t/m vrijdag van 08.00-17.00 uur; op zon- en feestdagen alsmede op werkdagen na 17.00 uur voor spoedgevallen tel.: 688917.

STICHTING DIERENBESCHERMING CURAÇAO
Het Dierenasiel is open van maandag t/m vrijdag 10.00-12.00/14.00-18.00 uur; zaterdag van 08.00-13.00/16.00-18.00 uur; zondag gesloten.

DIERENARTS
voor spoedgevallen gelieve te bellen: 614000 (Veterinaire Dienst) voor de dienstdoende arts.

ZONDAG

TOERISTENSCHEPEN
08.00-23.00 uur *Westerdam*.
08.00-20.00 uur *Columbus Caravell*.

MAANDAG

TOERISTENSCHIP
11.00-23.00 *Seawind Crown* (AUA).

KERKDIENSTEN

KLOOSTER ALVERNA (Gouv. van Lansbergeweg): zon.: 10.00 uur hoogmis (Ned) en 16.00 uur Papiamentu.
BARBER (H. Joseph): zat.: 19.00 uur; zon.: 06.00 en 09.00 uur.
BRIEVENGAT: zat.: 18.30 uur; zon.: 10.00 en 18.00 uur.
BUENA VISTA (Birgen Milagrosa): zat.: 18.30 uur; zon.: 09.00 en 11.30 uur.
CHARO (O.L. Vrouw van Coromoto): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.00, 11.00, 17.00 (Spaans) en 19.00 uur.
GROOT KWARTIER (O.L. Vrouw van Berg Carmel): zat.: 19.30 uur; zon.: 09.00 (Ned) en 18.00 uur.
JANDORET (O.L. Vrouw van Goede Raad): zon.: 10.00 en 19.00 uur.
HULPKERK BOCA SAMI: zat.: 18.00 uur; zon.: 08.00 uur.
HULPKERK LAGOEN (H. Johannes); zon.: 10.00 uur.
JANWE (H. Hart van Jesus): zat.: 19.00 uur; zon.: 06.30, 12.00 en 19.00 uur (Ned).
KORAAL SPECHT (Goede Herder): zat.: 19.00 uur; zon.: 11.00 en 18.00 uur.
MONTAÑA (H. Dominicus): zon.: 05.15, 08.30 en 19.00 uur.
OTROBANDA:
Santa Ana: zon.: 08.00 en 19.00 uur.
Santa Famia: zon.: 06.00, 09.00, 11.00 (Engels) en 19.00 uur.
PIETERMAAI (kathedraal): zat.: 19.00 uur; zon.: 06.00, 09.00 en 19.00 uur.
SANTA MARIA: zat.: 18.30 uur; zon.: 07.00, 09.00 en 18.30 uur.
SANTA ROSA: zat.: 18.30 uur; zon.: 07.30, 09.00 en 18.30 uur.
SAN WILLIBRORDO: zat.: 19.00 uur; zon.: 10.00 uur.
SERU GRANDI (Fuik): zon.: 17.00 uur.
SOTO; zat.: 19.00 uur; zon.: 09.00 uur.
STEENRIJK (O.L. Vrouw van Altagracia): zat.: 07.00 en 19.00 uur; zon.: 06.00, 10.00 (charismatica) en 18.00 uur.
SUFFISANT (O.L. Vrouw van Fatima): zat.: 18.00 uur; zon.: 09.00 en 18.00 uur.
SERU FORTUNA; zat.: 18.30 uur; zon.: 10.00 uur.
TERA CORA: zon.: 18.00 UUR.
WESTPUNT (H. Petrus): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.30 uur.
WISHI (H. Teresita): zat.: 18.30 uur; zon.: 08.00 en 18.00 uur.
ZUID BONAM (H. Judas Thadeus): zat.: 18.30 uur; zon.: 08.30 en 17.30 uur.

EVANGELISCHE BROEDERGEMEENTE

MORAVIAN CHURCH
(Goeroeboeroeweg, Mundo Nobo)
zaterdagavond 19.00 uur zangdienst.
zondagmorgen 09.30 uur preekdienst.
(Emmy Berthold kleuterschool, Suffisant)
zondagavond 18.00 uur Papiamentse dienst.

GEREFORMEERDE KERK

Groot Kwartier
08.30 uur dienst.
18.30 uur dienst.
Muizenberg/Stenenkoraal
10.00 uur dienst.
Buena Vista
08.30 uur dienst.
19.00 uur samenkomst.
Santa Rosa
10.00 uur dienst.
19.00 uur samenkomst.

VERENIGDE PROT. GEMEENTE VAN CURAÇAO

Ebenezer Church
(Oranjestraat 111)
09.30 uur ds. O.G. Hasenoot.
17.00 uur *Children Gospel Festival*.
Fortkerk
(Fort Amsterdam)
09.30 uur dhr. J. van Eenenkaam.
17.00 uur Kinderenzangdienst Ebenezer Church.
Emmakerk
(Rio Canario)
09.30 uur ds. H. Smit.
17.00 uur Kinderenzangdienst Ebenezer Church.

NOACH-KAPEL

zaterdag om 19.00 uur kerkdienst (Ned.) - Marinebasis Parera.

* * * * * * * * * * * * * * * *

T.V. PROGRAMMA'S

Fairlane' (1990; Andrew Dice Clay/Priscella Presley)
02.20 Russell Simmons' Def Domedy Jam (Host Martin Lawrence)
02.50 Movie: 'The Road Warrior' (1981; Mel Gibson/Emil Minty)
04.30 Movie: 'The End of Innocence' (1991; Dyan Cannon/John Heard).

ZONDAG

12.00 Movie: 'Modern Problems' (1981; Chevy Chase/Patti D'Arbanville)
13.30 Jack Benny: Comedy in Bloom (Tom Smothers narrates)
14.30 Movie: 'Hot Stuff' (1979; Dom DeLuise/Suzanne Pleshette)
16.00 Lifestories: Families in Crisis
16.30 Movie: 'Stepping Out' (1991; Liza Minelli/Shelley Winters)
18.30 Movie: 'Almost an Angel' (1990; Paul Hogan/Linda Kozlowski)
20.00 Movie: 'Soapdish' (1991; Sally Field/Whoopi Goldberg)
22.00 One-Night Stand
22.30 Kids in the Hall
23.00 Movie: 'Circuitry Man' (1990; Jim Metzler/Dana Wheeler-Nicholson)
24.35 Movie: 'Leviathan' (1989; Peter Weller/Richard Crenna)
02.15 Larry Sanders (Gary Shandling)
02.45 Movie: 'Schizo' (1977; Christopher McDonald/Lisa Aliff)
04.15 Movie: 'Bert Rigby, You're a Fool' (1989; Robert Lindsay/Anne Bancroft).

ABC (kanaal 99)

ZATERDAG

20.00 Covington Cross
21.00 Crossroads
22.00 The Commish
23.00 ABC News.

ZONDAG

19.00 Life Goes On
20.00 Funniest Videos
20.30 America's Funniest People
21.00 ABC Sunday Night Movie
23.00 ABC News.

AE (kanaal 73)

ZATERDAG

15.00 Movie: 'Death Valley' (1982; Paul LeMat)
17.00 Caroline's Comedy Hour
18.00 Real West
19.00 TravelQuest
19.30 Bob Vila's Home Again
20.00 Movie: 'Night Moves' (1975; Gene Hackman/Jennifer Warren)
22.00 Comedy on the Road
23.00 Evening at the Improv
24.00 Movie: 'Night Moves' (1975; Gene Hackman)
02.00 Comedy on the Road
03.00 Evening at the Improv
04.00 Movie: 'Mary, Queen of Scots' (1971; Vanessa Redgrave).

ZONDAG

12.00 Movie: 'Jinx Money' (1948; Huntz Hall)
13.30 First Flights
14.00 Movie: 'Flesh & Blood' (Pt 1 of 2) (1979; Tom Berenger)
16.00 Movie: 'Flesh & Blood' (Pt 2 of 2) (1979; Tom Berenger)
18.00 In Search Of...
18.30 In Search Of...
19.00 Comedy on the Road
20.00 Movie: 'Night Gallery' (1969; Joan Crawford/Berry Sullivan)
22.00 House of Eliott
23.00 Rave
24.00 Movie: 'Night Gallery' (1969; Joan Crawford/Berry Sullivan)
02.00 House of Eliott
03.00 Rave
04.00 Movie: 'Jinx Money' (1948; Huntz Hall)
05.30 First Flights.

CBS (kanaal 75)

ZATERDAG

20.00 Major League Baseball World Series: Atlanta Braves at Toronto Blue Jays (game 1) (L).

ZONDAG

19.00 60 Minutes
20.00 Major League Baseball World Series: Atlanta Braves at Toronto Blue Jays (game 2) (L).
23.00 CBS News.

NBC (kanaal 85)

ZATERDAG

20.00 Here and Now
20.30 Out All Night
21.00 Empty Nest
21.30 Nurses
22.00 Sisters.

ZONDAG

19.00 Secret Service
20.00 Danielle Steel's Jewels (Pt 1 of 2).

TBS (kanaal 89)

ZATERDAG

16.20 Movie: 'Cinderella' (1960; Jerry Lewis)
18.05 WCW Saturday Night Wrestling
20.05 Movie: 'Murder in Texas' (1981; Farrah Fawcett/Katharine Ross)
24.05 Movie: 'The Seduction' (1982; Morgan Fairchild)
02.05 Movie: 'Sins of the Past' (1984; Barbara Carrera)
04.05 Movie: 'For Ladies Only' (1981; Gregory Harrison).

ZONDAG

12.35 Movie: 'A Big Hand for the Little Lady' (1966; Henry Fonda)
14.35 Movie: 'Band of Angels' (1957; Clark Gable)
17.05 Tom and Jerry's Funhouse
17.35 Captain Planet and the Planeteers
18.05 WCW Main Event Wrestling
19.00 Movie: 'Missing in Action 2: The Beginning' (1985; Chuck Norris/Soon-Teck Oh)
21.00 National Geographic Explorer
23.00 Network Earth
23.30 Paid Program
24.30 World Tomorrow
01.00 Paid Program
04.00 WCW Main Event Wrestling

TELECURAÇAO (kanaal 8/6)

ZATERDAG

17.30 Telefiesta met tante Irma
18.00 Studio Sport
18.57 Tempu pa Dios
19.00 Cocktail Turístiko met Captain Sterling
20.00 Telenotisia
20.30 Teatro Klasiko: *Letter to Evie*
22.00 Wega di Number Kòrsou
22.07 Estreno: *Death on the Money*
23.30 Sluiting.

ZONDAG

16.00 Sena di Señor
17.00 Much'i Ben
17.50 Wega di Number Kòrsou
18.00 Samenvatting 25th Bonaire International Sailing Regatta
19.00 Cocktail Special: *Bijlmermeerramp*
20.00 Telenotisia
20.30 Uitzending Teleton.
(wijzigingen voorbehouden!)

HBO (kanaal 83)

ZATERDAG

16.15 First Look: Night and the City
16.45 Movie: 'Running Mates' (1992; Diane Keaton/Ed Harris)
18.15 Movie: 'Best of the Best' (1989; Eric Roberts/James Earl Jones)
20.00 Movie: 'Necessary Roughness' (1991; Scott Bakula/Robert Loggia)
22.00 Dream On
22.30 Larry Sanders (Gary Shandling)
23.00 Movie: 'Interceptor' (1992; Andras Divoff/Elizabeth Morehead)
24.35 Movie: 'The Adventures of Ford

05.05 Gomer Pyle
05.35 CNN News.

EURO-TV (kanaal 76/77)

ZATERDAG

19.00 Ministars
19.30 Samen Thuis, Samen Uit
19.50 NOS Journaal
20.10 'Iris'
21.00 Sluiting.
(zondag van 09.00-11.00 uur herhaling)

ZONDAG

19.00 Alfred J. Kwak
19.25 NOS Journaal
19.45 Marine en Muziek
20.10 Crime Time
20.30 NOVA
21.00 Sluiting.
(maandag van 09.00-11.00 uur herhaling)

HET WEER

WEERSVERWACHTING geldig tot morgenmiddag 12:00 uur:
Licht tot half bewolkt met voornamelijk in de vroege ochtenduren kans op een plaatselijke bui.
Matige tot vrij krachtige oostelijke (tussen tien en 22 knopen).

WEEROVERZICHT:
De aangevoerde lucht kan in de komende 24 uur net voldoende vochtig zijn om op de Benedenwindse eilanden een plaatselijke bui tot ontwikkeling te doen komen. Verder wordt voor de komende 24 uur weinig verandering in het huidige weerbeeld verwacht.

OVERZICHT WEERSGESTELDHEID

Vanmorgen 08.00 L.T.		Afgelopen 24 uur		
Station	**Het weer**	**Max**	**Min**	**Neerslag mm**
Aruba	half bewolkt	32	27	0.0
Bonaire	half bewolkt	--	--	0.0
Curaçao	half bewolkt	32	27	0.0
St Eustatius	licht bewolkt	33	26	0.0
St Maarten	half bewolkt	32	26	1.7
Amsterdam	—.—	10	02	-.-
Atlanta	zwaar bewolkt	25	11	0.0
Caracas	—.—	28	--	-.-
Kingston	licht bewolkt	33	25	0.0
Miami	licht bewolkt	32	23	21.1
New York	zwaar bewolkt	24	10	0.0
Paramaribo	—.—	36	--	-.-
Port-of-Spain	half bewolkt	31	24	10.0
San Juan	licht bewolkt	32	25	0.0

President: Wat nu gebeurt is geweldig

Wapens zwijgen in Moçambique

MAPUTO - De Moçambiquaanse president Joaquim Chissano heeft vrijdag bevestigd dat het staakt-het-vuren in zijn land van start is gegaan en dat daarmee een einde is gekomen aan de burgeroorlog die de voormalige Portugese kolonie zestien jaar heeft geteisterd.

Onlangs ondertekenden president Chissano en Afonso Dhlakama, leider van de verzetsbeweging Renamo, in Rome een vredesakkoord, dat een einde moest maken aan een van de grootste conflicten in het zuiden van Afrika. Ten overstaan van een menigte van duizenden feestvierende mensen in een buitenwijk van Maputo stelde Chissano dat het staakt-het-vuren donderdag is ingegaan. Totdat de Moçambiquaanse president het woord nam was er twijfel gerezen over de werkelijke start van de wapenstilstand, die volgde op het in Rome getekende vredesakkoord van 4 oktober.

De eerste groep van twintig waarnemers van de Verenigde Naties (VN) die moeten gaan toezien op de naleving van het staakt-het-vuren is donderdag in de Moçambiquaanse hoofdstad gearriveerd. "Wat op dit moment gebeurt is geweldig. De tijd voor onderlinge haat is voorbij. Nu begint een periode van wederzijds respect en liefde voor elkander", aldus Chissano.

BEKENDMAKING

In verband met de begrafenis van het Wnd Hoofd Landslaboratorium de heer

W. Gonzales M.Sc.

zal het Landslaboratorium te Vredenberg en haar filialen in de Poli Nobo en te Barber op

MAANDAG 19 OKTOBER 1992
VANAF 12:00 UUR GESLOTEN ZIJN

Aanname van patiënten op die dag zal tot [illegible] uur geschieden.

Het Hoofd van het Landslaboratorium
dr. J.M. Eustatia

Colofon AMIGOE
Curaçao: tel. 672000, fax. 674524
Aruba: tel. 24333, fax. 22368

…IJ AMIGOE N.V. …weg z/n of P.O.B. 577 … …: 11-07-318 …Bank N.V. …: 674.405.10 …Curaçao Bank N.V. … …Hollander … [illegible] … …(Hoofdredacteur) …(adjunct-hoofdredacteur) …(eindredacteur NAPA) …Redactie: … Jacoline Debrot-… Sheila Rhodes … Carla van Grol (sport-…) … (fotograaf) …NTIE-AFDELING …Bernardus en Jenny … [illegible] … …AMIGOE ARUBA …Betico Croes 110 … [illegible] … Kaya Gobernador N. … tel. 8627

SINT MAARTEN
Correspondent:
Eddie Williams
Abonnementen en advertenties: [illegible]
ST. EUSTATIUS:
[illegible]
AMSTERDAM
correspondent:
Mike Willemse
Telefoon & Fax: 020-6137251
HILVERSUM
correspondenten:
B. Jos de Roo en Victor Halfkamp:
Radio Nederland Wereldomroep
(tel: 035-724300)
Persagentschappen: ANP en AFP
Samenwerkingsovereenkomst met The Miami Herald, De Haagsche Courant, De Brabant Pers
DRUKKERIJ: Rotaprint N.V.
DISTRIBUTIE (abonnementen): Curaçao: Distica N.V. Tel: 370503, 370504 en 370904.
Voor klachten gelieve deze nummers op te bellen. Het abonnementsgeld kan ook betaald worden via Giro rek. nr: 205.000; Maduro Bank rek. nr: 266.330.08 en ABN rek. nr: 11.15.626
Aruba: Caya G.F. Betico Croes 110, tel: 24333
Bonaire: Shon Ma Carolina, Blvd. J. Abraham 15, tel.: 8204 (na 18.00 uur, tel.: 8342)
Losse nummers 60 cent:
Abonnementsprijs op alle eilanden van de Nederlandse Antillen Naf 16,-, op Aruba Naf 17,-.
Buiten Antillen (Nederland): NAf. 81,15 per maand (luchtpost) of NAf 26,- per maand (zeepost); jaarlijks vooruit te betalen

BIBLIOTEKA PUBLIKO KORSOU
BIBLIOBUS

…ora di Biblioteka Públiko di Gobiernu di Kòrsou ta partisipá ku entrante …s dia 20 di òktober BIBLIOBUS ta bolbe duna servisio akustumbrá …rio. E Orario ta di 4 or pa 7 or segun e lista ku ta sigui:

Djamars	20 di òktober	Montaña
Djaweps	22 di òktober	Sta. Maria
Djamars	27 di òktober	Koraal Specht
Djarason	28 di òktober	Buena Vista
Djamars	3 di novèmber	Wishi
Djaweps	5 di novèmber	Bonam

…R.P.

E Direktora menshoná,
R.M. de Paula.

ÑAPA
Zaterdag 17 oktober 1992
AMIGOE
INTERVIEWS | REPORTAGES
Weekend Bijlage Amigoe

Creatief en spiritueel bezig zijn

Rouwen is ook leed delen met anderen

David Jessop: "Noodzaak grotere verbanden inzien"

Caribische kopstukken bespreken EG-problematiek op Curaçao

DE 'CARIBBEAN': een samenraapsel van zonovergoten eilanden. Zich uitstrekkend van de Bahamas in het Noorden tot Aruba in het Zuiden en van Jamaica in het Westen tot Barbados in het Oosten. Er wonen in wat weleens wordt aangeduid als het 'Zesde Continent' zo'n kleine 45 miljoen mensen. Een bonte mengeling van rassen, culturen en religies. Mensen van Afrikaanse, Europese, Indiaanse, Chinese, Indische herkomst. Katholieken, protestanten, joden, moslims, hindoestanen en afgodvereerders.

De *homo Caribensis* is voor tal van Europeanen en andere westerlingen nog altijd het prototype van de *homo ludens*, die onbezorgd in de tropenzon vrolijk loopt te wezen. En mocht hij dan toch zorgen hebben dan drinkt hij die weg met rum van goede kwaliteit en dansend op de tonen van calypso, reggae, rumba en merengue. De Caribbean: een bonte variatie van allerlei bestuursvormen. Jonge republieken, delen van een Koninkrijk in Europa met of zonder Status Aparte, een *estado libre asociado* en een *teritorio libre en las Américas*. Een in een dictatuur met wisselende machthebbers getransformeerd zwart keizerrijk en *territoirs d'outremer* en nog enkele restanten uit een koloniaal verleden waar *Brittania ruled the waves* naast eilanden waar de Amerikaanse *stripes and stars* nog wappert.

= door Norbert Hendrikse =

Je kunt er communiceren in het Engels, Spaans, Frans, Nederlands, Papiamentu, Patois en in tal van andere creoolse taalvariaties. De in mei van dit jaar opgerichte Caribbean Council for Europe (CCE) probeert van deze legpuzzel een begrijpelijk geheel te maken en het uiteindelijke plaatje als economische en zo mogelijk ook politieke eenheid te presenteren in Europa en de rest van de wereld. Met de grandioze mislukking van de West Indian Committee nog in het geheugen, lijkt dat geen eenvoudige taak. David Jessop, *executive director* van de CCE ziet niet alleen mogelijkheden daartoe maar beschouwt het ook als een bittere noodzaak voor de Caribische regio om te overleven in een wereld waar blokvorming aan de orde van de dag is. Curaçao mag als platform functioneren voor allerlei belangrijke Caribische autoriteiten. Prominente staatsleden als Jamaica's Michael Manley, president Cheddi Jagan van Guyana, premier Patrick Manning van Trinidad, James Mitchell van St.Vincent die de helaas verhinderde Eugenia Charles van Dominica vervangt. Verder komen de oud-ambassadeur bij de Verenigde Naties en thans minister van Buitenlandse Zaken van Cuba, Ricardo Alarcón, secretaris-generaal Edwin Carrington van Caricom en tal van vertegenwoordigers van andere Caribische organisaties en waarnemers van de V.N.

De conferentie zal in aanwezigheid van koningin Beatrix worden geopend door de Antilliaanse premier, Maria Liberia Peters, die dankzij een sterke lobby bij de twee voorgaande conferenties erin is geslaagd om Willemstad twee dagen lang tot het centrum van de Caribische regio te maken.

David Jessop (46) studeerde politieke wetenschappen aan de Universiteit van Essex in zijn geboorteland Groot Brittannië en werkte daarna als buitenlandredacteur voor de Caribbean Chronicle. Over het Caribisch gebied verzorgde hij ook publicaties en programmas voor de Financial Times en de BBC. In 1982 werd hij benoemd tot directeur van de West India Committee en in juni van dit jaar werd hij de eerste directeur van de Caribische Raad voor Europa.

Wij vroegen hem wat eigenlijk de bedoeling was van de conferentie op Curaçao. "Vijf jaar geleden realiseerden we ons dat het Caribisch gebied slecht voorbereid was op de ontwikkelingen in de Europese Gemeenschap. Daarom hebben we in de afgelopen vijf jaar een aantal conferenties georganiseerd met de bedoeling om zowel de probleemgebieden als de mogelijkheden voor de Caribische regio te identificeren. De komende conferentie krijgt een heel ander karakter. Per 1 januari 1993 wordt de Europese gemeenschappelijke markt een feit. Maar al in de loop van dit jaar hebben er zich diverse problemen voorgedaan binnen de EG, die van betekenis en invloed zijn voor de Caribische landen. Waar het er nu op aankomt voor het Caribisch gebied is dat men zich laat horen in Europa. In onze ogen zijn er een aantal bedreigingen voor het Caribisch gebied die voortvloeien uit de nieuwe Europese eenheid, die indien men zich van deze kant niet duidelijk laat horen, niet opgelost zullen worden door de EG op een voor de regio bevredigende wijze. Het gaat om zes tot zeven uiterst belangrijke vraagstukken, die een gezamenlijke aanpak vanuit het Caribisch gebied noodzakelijk maken. Een ervan is b.v. het bananenvraagstuk. Indien hiervoor geen duidelijke regeling komt met Brussel, zal dit ertoe leiden dat andere landen die aangesloten zijn bij het verdrag van Lomé, bevoordeeld zullen worden ten koste van bepaalde Caribische landen. Er kunnen andere problemen ontstaan uit b.v. de Frans-Duitse afspraken die momenteel worden gemaakt, waarbij niet vergeten moet worden dat Frankrijk gebieden heeft in de Caribische regio zoals Martinique en Guadeloupe die hiervan zouden kunnen gaan profiteren ten detrimente van andere eilanden in de regio. Slechts als deze vraagstukken duidelijk zijn geïdentificeerd, kan er met kans op enig succes in Brussel gelobbied worden, door de overheden danwel door het particulier bedrijfsleven uit de Caribische regio".

Waarom is Curaçao als zetel voor de conferentie uitgekozen? Jessop: "In de eerste plaats door aandrang van premier Maria Liberia Peters tijdens de twee laatste conferenties. Bovendien hadden wij bij voorbaat gesteld dat wij de conferentie wilden houden in een land dat niet aangesloten was bij het Britse Commonwealth. Wij willen de conferentie beurtelings houden in Europa en in het Caribisch gebied en waren zeer verheugd dat van de Antilliaanse regering het aanbod kwam om dit jaar in Willemstad bijeen te komen. Het wordt immers tijd om te erkennen dat terwijl in Brussel het Caribisch gebied wordt beschouwd als bestaande uit voornamelijk Engelssprekende eilanden, de realiteit is dat er een minst even belangrijke inbreng verwacht kan worden van Spaanstalige, Nederlandstalige en Franstalige gebieden.

De Nederlandse Antillen en Aruba nemen daarbij een unieke positie in. Zij zijn deel van het Koninkrijk der Nederlanden en genieten daardoor de voordelen van het lidmaatschap van Nederland bij de EG. Van de andere kant maken zij deel uit van het Caribisch gebied en hebben zij toegang tot allerlei Caribische organisaties, hoewel wij daarbij meestal worden beperkt tot een status van waarnemer".

Een van de mogelijke problemen in de toekomst die hier onder ogen gezien wordt is de vrije beweging van personen en goederen binnen het verenigd Europa. Zou dat b.v. ook kunnen betekenen dat Europeanen zich vrij kunnen vestigen op de arbeidsmarkten van de Franse en Nederlandse gebieden in de Caribische regio?

"Dat is zeker een interessant aspect. Met name voor eilanden als Martinique en Guadeloupe die in feite een stuk grondgebied van Frankrijk zijn. Vorige week heb ik in Puerto Rico een speech gehouden over de gevolgen van het Verdrag van Maastricht voor de Caribische regio. En in dat verdrag is o.m. geregeld dat iedereen die Europees burger wordt, zich vrij kan bewegen in de Europese landen die aangesloten zijn bij het verdrag. Er zijn Europese landen, zoals b.v. Duitsland, die momenteel kampen met een vluchtelingenprobleem. Zou de regeling in het verdrag kunnen betekenen dat vluchtelingen die tot Duitser genationaliseerd worden zich vrij kunnen gaan vestigen in b.v. Martinique? Dit is een probleem waarmee eilanden als Martinique, Guadeloupe, de Nederlandse Antillen en Aruba en in mindere mate ook de Brits gebleven eilanden in de Caribische regio, terdege rekening moeten gaan houden. In het Britse Koninkrijk is bijvoorbeeld geregeld dat bewoners van autonome Britse gebieden niet vrij kunnen reizen naar Groot Brittannië om zich daar te vestigen. Het verdrag van Maastricht bevat bijlagen waarin dergelijke zaken kunnen worden geregeld. Dit zijn onderwerpen die besproken zouden moeten worden door Nederland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk voor wat betreft hun 'autonome gebieden', als ik ze voor het gemak zo mag noemen".

Wat is de rol van de West India Committee bij het organiseren van deze conferentie?

"De West India Committee is een vanouds gevestigde instelling met als taak het bevorderen van de betrekkingen tussen aanvankelijk Groot Brittanië en de Britse gebieden in het Caribisch gebied. Later is die relatie uitgebreid tot Europa en de Caribische landen. Het bevorderen van de eenheid tussen de Caribische landen is daarbij een van onze belangrijkste doelstellingen. De West India Committee mag dan lijken op een particuliere instelling, maar is opgericht en wordt financieel gesteund door de overheid. De conferentie van dit jaar in Willemstad, is de eerste die wordt georganiseerd onder de vlag van de CCE die in mei van dit jaar tot stand kwam. De voornaamste taak van deze raad is het in contact brengen van de particuliere sector in de Caribische landen met de particuliere sector in Europa. Met name om in Europa te lobbyen, om ervoor te zorgen dat de problemen in het Caribisch gebied de nodige aandacht krijgen in Brussel.

Als organisatie streeft U ook naar een Caribische eenheid. Bent u van mening dat daar momenteel behoefte aan is en dat het politieke klimaat daarvoor geschikt is, dit indachtig het mislukken van de Westindische Federatie in het recente verleden? "Een behoefte voor hechtere samenwerking is er zeker. Dat lijkt zelfs dringend nodig. Of de politieke wil er is betwijfel ik soms. Een rapport hierover, opgesteld door Caricom, ligt momenteel bij de diverse politieke leiders. Maar het is in ieder geval zo dat de sterke nationalistische en chauvinistische gevoelens die men zo vaak ervaart bij jonge republieken in de loop der jaren afzwakken en er ruimte wordt gemaakt voor begrip en toenadering. Een gefragmenteerd gebied, zoals de huidige Caribische regio, komt niet ver in een wereld waar juist gestreefd wordt naar grotere samenwerkingsverbanden. Ik wil me niet bemoeien met de lokale politiek, maar de komende conferentie zou wellicht ook een bijdrage kunnen leveren tot het vergroten bij het inzicht van de politici hier dat het streven naar eenheid en samenwerking van cruciaal belang is in de huidige wereld. Wat mij verontrust is het volgende: in de eerste plaats of de politici in het Caribisch gebied de noodzaak inzien van grotere verbanden en bereid zijn dit uit te leggen aan de bevolking. Verder maak ik mij nog steeds bezorgd over het nationalisme van enkele landen in de regio".

Wat zijn naar uw persoonlijke mening de voornaamste hindernissen om te komen tot een Caribische eenheid naar het voorbeeld van het Verenigd Europa?

"Om te beginnen is er nog te weinig dialoog tussen de Engelssprekende en het niet-Engels sprekende landen. Daarbij moet je eraan denken dat het Engelssprekend gebied zo'n vijf miljoen inwoners behelst, terwijl er in totaal in de Spaans-, Franse- en Nederlandssprekende landen in de regio in totaal zo'n 35 tot 40 miljoen mensen wonen. Daarom is het zo belangrijk om ook het Spaanssprekende gedeelte van de regio te betrekken bij het oplossen van de Caribische vraagstukken. Voorts vind ik dat er niet voldoende wordt gedaan aan het bevorderen van de onderlinge handelsbetrekkingen. De gebrekkige transportmogelijkheden spelen daarbij uiteraard een belangrijke rol. En evenals in Europa moeten de handelsbetrekkingen de basis gaan vormen voor nauwere samenwerking op andere gebieden. Een probleem daarbij is dat vele Caribische landen dezelfde produkten produceren, dus elkaar weinig te bieden hebben. Dat is een belangrijk structureel probleem waarvoor op den duur een oplossing moet worden gevonden.

Van de andere kant kan geconstateerd worden dat Caribische landen momenteel duidelijk weten in welke richting ze uit willen gaan, maar dat zij niet over de mogelijkheden en middelen beschikken om hun doel te bereiken. Het doel van de conferentie van de volgende maand is dan ook primair een agenda te bepalen voor de komende twaalf maanden. Om de prioriteiten te bepalen na een inventarisatie van de probleemgebieden die in Europa en met name in Brussel bij de EG moeten worden aangekaart. Wij hopen uit de resultaten van de conferentie een aktieplan op te kunnen stellen.

Op de tweede plaats gaat het erom te bepalen hoe op lange termijn in de relatie met Europa bepaalde vraagstukken kunnen worden opgelost. De EG beweegt zich b.v. in een richting waarbij bedragen die zijn gecommitteerd voor regionale projecten, maar die niet binnen een bepaald tijdsbestek worden besteed, onttrokken zullen worden en toegewezen aan andere landen. Bovendien hebben de EG en diverse Europese regeringen hun bedoeling kenbaar gemaakt om te gaan bezuinigen op ontwikkelingsgelden. Het verdrag van Maastricht maakt duidelijk dat de EG zich primair zal gaan richten op de 'meest ongepriviligieerde landen' en er zal waarschijnlijk een heel gevecht ontstaan onder allerlei ontwikkelingslanden die een stukje van de taart willen inpikken. Dit terwijl er steeds meer druk komt van bepaalde Europese landen die ook Zuid Amerika willen laten profiteren van de voorzieningen van de Lomé conventie. Regeringen en particulier bedrijfsleven in de Caribische landen zullen met het oog hierop de bevolking duidelijk moeten maken dat de relatie met Europa aan verandering onderhevig is. Dat de nieuwe situatie een bedreiging inhoudt en kan uitmonden in een 'economische oorlog' in verband waarmee de Caribische regio zich nu moet mobiliseren. Dit betekent ook dat de politieke en commerciële lobby uit het Caribisch gebied zich intensiever en krachtiger moet gaan concentreren op Brussel. Een consolidatie van een 'Caribische vertegenwoordiging' in de hoofdstad van de EG, bemand met een commerciële en technische staf op hoog niveau en met ervaring op het gebied van marketing en public relations, is van het grootste belang".

"Ik hoop, vooral nu de conferentie op Curaçao wordt gehouden, dat er een levendige dialoog ontstaat tussen het Engelse en niet-Engelse deel van het Caribisch gebied. Wij zijn dan ook bijzonder blij met de deelname op hoog niveau uit landen als Cuba, Puerto Rico en de Dominicaanse republiek en uit de Franse eilanden. Het biedt een unieke gelegenheid aan politici en zakenmensen om elkaar te ontmoeten en met elkaar van gedachten te wisselen over gemeenschappelijke problemen en om gezamenlijk naar oplossingen te zoeken".

Wie moeten er na afloop voor de follow-up gaan zorgen, zijn dat de regeringsleiders en hun vertegenwoordigers of de particuliere sector? "Beide, hoewel u ook weet dat de particuliere sector doorgaans sneller reageert. Wij zijn zeer vereerd door het feit dat koningin Beatrix op de eerste dag van de conferentie aanwezig zal zijn. Ik weet niet of het toevallig is dat de conferentie in dezelfde periode plaats vindt als haar bezoek, maar ik vermoed dat uw minister-president daar wel het een en ander mee te maken heeft gehad".

DAVID JESSOP ...op zoek naar eenheid... Foto Ken Wong

De vijfde Europees/Caribische Conferentie vindt dit jaar plaats in Willemstad. Onder de titel: 'Making the Caribbean's voice heard in the single European Market', zullen regeringsleiders en vertegenwoordigers van diverse belangrijke Caribische instellingen op 10 en 11 november in het ITC gaan discussiëren over probleemgebieden die te maken hebben met de Europese éénwording. De conferentie zal speciale aandacht besteden aan de Lomé Verdragen, aan het Verdrag van Maastricht en de gevolgen daarvan voor de Caribische regio, aan de EG, de GATT en de NAFTA (North American Free Trade Agreement). De conferentie wordt georganiseerd door de Caribbean Council for Europe (CCE) met medewerking van Curaçao Inc en de Antilliaanse regering die drs.Lucita Moenir Alam, waarnemend-directeur van het Bureau voor Buitenlandse Betrekkingen heeft aangesteld als haar liaison.

Eindredactie: Norbert Hendrikse, opmaak: Solange Isselt

Premier John Major (links) en zijn echtgenote Norma wuiven breedlachend naar hun partijgenoten op het Tory-congres in Brighton, na de slotrede van Major. Bij de aanvang van het congres waren de gezichten somberder, i.v.m. de kritische uitlatingen van ex-premier Margareth Thatcher over de Europa-politiek van Major.

Consternatie op partijcongres in Brighton

Thatcher legt bom onder Europa-politiek van Tories

BRIGHTON - Een aanval van de voormalige Britse premier Margaret Thatcher op het verdrag van Maastricht en op het beleid van haar opvolger John Major heeft vorige week het partijcongres van de conservatieven in Brighton in zijn greep gekregen. Terwijl kabinetsleden trachtten een opstand van tegenstanders van de Europese gemeenschap in te dammen, stak Thatcher haar aanhangers en de Euro-sceptici een hart onder de riem en noemde zij het verdrag van Maastricht 'een achterhaald visioen'.

In een artikel voor het tijdschrift *The European* zei Thatcher dat 'Maastricht' en het Europese Monetaire Stelsel (EMS) 'onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden'. Ratificatie van Maastricht zet Groot-Brittannië 'op de lopende band naar de gezamenlijke munt'.

De woorden van Thatcher, die daarna aanwezig was bij het congres maar die niet het woord voerde, zijn nadrukkelijk getimed en zullen de bestaande verdeeldheid binnen de regeringspartij verder vergroten. De aanval was een directe uitdaging aan het adres van premier Major, die er veel politiek prestige in heeft gestoken om het verdrag van Maastricht rond het eind van het jaar ter ratificering aan het parlement voor te leggen. Major was duidelijk aangeslagen door de aanval van zijn voorgangster. "Het is geen kwestie voor mij. Het is haar zaak, niet die van mij", reageerde hij tegenover verslaggevers. De premier zei voorts te beschikken over de 'volledige en unanieme steun' van zijn kabinet. Thatcher noemde de in 'Maastricht' voorziene Europese politieke en economische unie een 'rampzalig dwangbuis' voor de Britse belangen. Ze riep de Britse regering ertoe op terug te keren naar het beleid van strikte monetaire controle dat zij als premier voerde. Thatcher, die de aanval lardeerde met verscheidene uithalen naar haar opvolger, wees Majors verklaring van de hand dat Groot-Brittannië zich 'in het hart van Europa' moet opstellen en herhaalde dat zij tegen de ratificatie van het verdrag van Maastricht zal stemmen. "Het is tijd onze prioriteiten juist vast te stellen. De regering moet erkennen dat Maastricht, net als het EMS, een achterhaald visioen is. Het is tijd een visie voor morgen te bestuderen".

ONLOSMAKELIJK

"Het EMS en Maastricht zijn onlosmakelijk verbonden. Het eerste is een absolute voorwaarde voor het verwezenlijken van het tweede. Wij vinden de dwangmaatregelen van het eerste onhoudbaar. Het dwangbuis van het tweede zou een exorbitante prijs zijn", aldus Thatcher. De ontevredenheid van de Euro-sceptici, die een 'uitverkoop' van de Britse belangen aan de EG-'bureaucratiemoloch in Brussel' vrezen, klonk hardop, een ongewoon fenomeen tijdens de Tory-congressen. Thatchers bondgenoot en voormalige minister Lord Tebbit, door Labour-leider Michael Foot eens om zijn felheid een 'half-gedomesticeerde bunzing' genoemd, legde de verantwoordelijkheid voor de economische recessie direct bij Majors beleid om het pond sterling tot het EMS te laten toetreden terwijl de belaagde premier koel de vergaderzaal in keek. "Deze conferentie wil een beleid dat Groot-Brittannië voorop stelt", riep Tebbit uit. Kenneth Baker, voormalig partijvoorzitter en ook een minister die pas na de verkiezingen in april het kabinet verliet, gebruikte subtielere woorden maar was even hardvochtig over het regeringsbeleid. Thatcher noemde in haar artikel Major niet bij name maar bekritiseerde het beleid en zei dat het pond eerder uit het EMS had moeten worden teruggetrokken. Poeslief zei zij het niet de Duitsers te verwijten "dat zij hun economie op de eerste plaats zetten".

ONDERGESCHIKT

Daarmee leek ze wel aan te geven dat Major te lang de Britse belangen ondergeschikt had gemaakt. "Toen we ons eenmaal realiseerden dat het EMS onvoldoende flexibel was, hadden we eruit moeten stappen. Omdat we dat niet deden, waren we gedwongen de rentetarieven hoog te houden terwijl de recessie in eigen land ertoe noopte ze te verlagen", zei zij. Onder de hoede van de oud-premier trad het pond in 1990, onder druk van de toenmalige minister van Financiën John Major, toe tot het EMS ondanks haar oude reserves tegen een systeem van geleide wisselkoersen. Nu Groot-Brittannië buiten het EMS staat, moet het zich concentreren op de eigen belangen en de economie op orde brengen, zei Thatcher. "Wij hebben een economische strategie nodig die werkt met markten, niet daartegen, realistisch en duurzaam is en een kader voor groei. We moeten terugkeren naar het beleid van binnenlandse monetaire controle dat in de jaren tachtig goed werkte".

"Ik verwijt de Duitsers niets", verklaarde Thatcher, "ze zetten hun land op de eerste plaats en daarmee toonden zij de onmogelijkheid aan van een gezamenlijke munt voor een groep verschillende economieën als die in Europa". Hoewel bij stemmingen tijdens het congres Majors beleid met grote meerderheid is onderschreven, hebben de aanvallen van de Euro-sceptici in de congreshal een gevoelige snaar geraakt.

GEEN ALTERNATIEF

Minister van Handel en industrie Michael Heseltine reageerde met de opmerking dat de regering zich niet van de wijs laat brengen terwijl zij bezig is met het opzetten van een nieuw economisch beleid. Verscheidene ministers gaven aan dat er scherpe overheidsbezuinigingen zullen worden doorgevoerd, waaronder beperking van de sociale-zekerheidsuitgaven. In een strijdbare toespraak zei Heseltine, een partijleider die populair is bij de achterban, dat er geen alternatief is voor het gevoerde regeringsbeleid. Hij gaf weinig bijzonderheden van het nieuwe beleid, maar zei dat de regering vastbesloten is de inflatie laag te houden. Bezuinigingen op de overheidsuitgaven zijn noodzakelijk en de Britse regering deinst daar niet voor terug, zei hij. Heseltine sprak onder grote bijval uit de zaal steun uit aan Majors Europese beleid. "Ik ken geen Britse premier die over een verdrag heeft onderhandeld dat zo precies de Britse belangen behartigt". De minister van Financiën Norman Lamont, gaf in een korte eerste bijdrage ook krachtig steun aan Maastricht. Geruchten ontzenuwend dat hij een heimelijke tegenstander van het verdrag zou zijn, zei Lamont dat het 'Groot-Brittannië's belangen waarborgt en de Britse doelen verwezenlijkt". Intussen leidde de aanval van Margaret Thatcher op het regeringsbeleid tot verontwaardigde reacties van hoge partijleden. De minister van Binnenlandse Zaken, Kenneth Clarke, wees erop dat het pond onder Thatcher tot het EMS toetrad. "Hoe kan een oud-premier haar opvolger over zo'n beleid zo aanvallen?", vroeg hij zich af. De vroegere vice-premier en ex-minister van Buitenlandse Zaken Sir Geoffrey Howe verzuchtte: "Het is zeer teleurstellend en komt op een zeer ongelegen moment".

Voldoende brandstof voor conflicten in het Oosten

Verdeeldheid hindert slagvaardigheid NAVO

DEN HAAG - Drie jaar na het einde van de koude oorlog is van de hoop dat Europa een vreedzame toekomst tegemoet gaat weinig over. Met name in het oostelijk deel van dit werelddeel ligt voldoende brandstof voor tientallen gewelddadige etnische conflicten. De westerse veiligheids- en defensieorganisaties zagen in dat zij hun structuren dienden aan te passen om op de nieuwe situatie te kunnen inspelen. De NAVO koos vorig jaar voor een nieuw strategisch concept waarin mobiliteit en slagvaardigheid de kernwoorden zijn. De lidstaten van de Conferentie over Veiligheid en Samenwerking in Europa (CVSE) gaven in juli in Helsinki de 'Europese VN' instrumenten in handen waardoor zij een groter politiek gewicht moet krijgen. De Europese Gemeenschap besloot bij het verdrag van Maastricht (december 1991) de Westeuropese Unie (WEU) tot haar defensiepoot te maken.

CONFLICTEN

Terwijl bovengenoemde organisaties zich concentreerden op een nieuw te formuleren veiligheidsbeleid, escaleerden in Oost-Europa etnische conflicten tot oorlogen zoals Europa die de laatste vier decennia niet meer heeft gekend. In Joegoslavië, Nagorno-Karabach en Moldavië grepen bevolkingsgroepen naar de wapens om hun verlangen naar zelfbeschikking kracht bij te zetten. En dit is slechts een willekeurige greep. Veiligheidsrapporten komen tot ruim vijftig andere potentiële brandhaarden waarvan enkele (Georgië versus Abchazië) inmiddels vlam hebben gevat. De onrust in Oost-Europa heeft het westen dan wel tot een herdefiniëring van zijn veiligheidsdenken gebracht, de concepten van de diverse organisaties lijken slechts op papier overtuigend. Ruim een jaar burgeroorlog in het voormalige Joegoslavië maakt duidelijk dat het westen, zowel diplomatiek als militair, niet in staat is een einde te maken aan de gevechten. Op langere termijn kan daardoor de geloofwaardigheid van organisaties als de NAVO, EG, WEU en CVSE in het geding raken. De zestien lidstaten van de NAVO beschouwen hun bondgenootschap nog steeds als de centrale pijler van de Europese veiligheidsstructuur. Hoewel de dreiging van het Warschau Pact is weggevallen ziet de NAVO voldoende redenen voor haar voortbestaan. Zij verwijst daarvoor naar de nog aanwezige kernwapens in het GOS, de potentiële raketdreiging uit het Midden-Oosten (Irak, Syrië) en de etnische conflicten op de Balkan. Om op het laatste punt in te spelen besloten de ministers van Buitenlandse Zaken van het bondgenootschap op hun laatste bijeenkomst in Oslo (juni) de bevoegdheden van de NAVO zodanig uit te breiden dat zij buiten haar verdragsgebied mag optreden, zolang dat maar een vredehandhavend karakter heeft. Voor dergelijke *peace-keeping operations* is evenwel een verzoek van de CVSE of de VN vereist. Ondanks de afspraken in Oslo vormt *peace-keeping* een gevoelige kwestie. De NAVO heeft sinds juni verscheidene keren aangekondigd manschappen naar Bosnië-Hercegovina te willen sturen voor vredesoperaties. Het laatste aanbod (6.000 militairen) dateert van eind augustus maar de politieke wil lijkt te ontbreken om woorden in daden om te zetten.

ZWAKTE

De Joegoslavische crisis legt zodoende de zwakte van de NAVO bloot. "Wij hebben enige tijd nodig om de zaken nader uit te werken. Maar ik vrees dat de tijd daarvoor ontbreekt", aldus een Brusselse NAVO-diplomaat. Een slagvaardig NAVO-optreden op de Balkan lijkt momenteel een illusie. Onder de lidstaten ontbreekt consensus - noodzakelijk omdat het om een conflict buiten het verdragsgebied gaat - om in NAVO-verband op te treden.

Manfred Worner, secretaris-generaal van de NAVO, is volgens diplomaten diep teleurgesteld over het onvermogen van de NAVO. "Ik denk dat mijn emoties er niet toe doen", oordeelde hij over het NAVO-beleid inzake Joegoslavië. "Ik wil u alleen vertellen dat de NAVO een instrument is dat kan worden gebruikt. Maar voor gebruik is consensus onder de lidstaten nodig". Van eensgezindheid is echter geen sprake. Griekenland en Turkije zijn wegens eigen politieke belangen op de Balkan tegen een optreden in NAVO-verband. Ook Groot-Brittannië stelt zich terughoudend op, evenals de Verenigde Staten die de strijd in Joegoslavië in eerste instantie als een Europees probleem beschouwen. Een Europese oplossing van het Joegoslavische conflict, waarbij de VS niet direct betrokken zijn, lijkt een illusie. De EG wacht al maanden op een doorbraak in de door haar en de VN voorgezeten vredesconferentie over Joegoslavië. De WEU komt (in samenwerking met de NAVO) niet verder dan het sturen van een vlooteenheid naar de Adriatische zee die, zonder een bevoegdheid tot inspectie, moet toezien op naleving van het VN-embargo tegen Servië en Montenegro. De toekomstige defensiepoot van de EG kwam daarnaast met een aanbod tot het zenden van troepen, maar gelijk de NAVO is daarvan in praktijk nog geen sprake.

OPTREDEN VS

Het onvermogen van Europa wekt de indruk dat voor een krachtdadig optreden in Bosnië de deelname van de Verenigde Staten, eventueel via de NAVO, een voorwaarde is. Ook de WEU - waar de VS geen deel van uitmaken - liet vorige maand bij monde van haar secretaris-generaal Wim van Eekelen weten dat de steun van de Amerikanen onontbeerlijk is in verband met de geloofwaardigheid van een militair optreden. De kans dat de VS stappen in die richting ondernemen, lijkt klein. De Amerikaanse politiek staat deze maanden in het teken van de campagne voor de presidentsverkiezingen waarin binnenlandse en economische thema's de boventoon voeren. Zo is de belangstelling van de kiezer voor blijvende Amerikaanse militaire aanwezigheid in Europa aanzienlijk afgenomen nu de dreiging van de Sovjetunie is weggevallen. Dat kwam trouwens ook ter sprake tijdens het debat tussen de drie kandidaten bij de presidentsverkiezingen j.l. zondag. De terughoudende opstelling van Washington is voor NAVO-voorman Worner reden om te pleiten voor verdere Europese integratie, ook op veiligheids- en defensieterrein. "De Joegoslavische crisis heeft duidelijk gemaakt dat Europa een instrument nodig heeft dat zich bezighoudt met veiligheidszaken voor het geval de VS niet de leiding op zich willen nemen". Worner stelde dat de NAVO niet profiteert van een verdeeld Europa. De crisis in het westerse bondgenootschap betekent niet dat wordt getwijfeld aan het bestaansrecht van de NAVO. De algemene opvatting onder de lidstaten is dat een afschaffen van de NAVO destabiliserend werkt, aangezien de huidige militaire samenwerking onwelkome nationale aspiraties in de kiem kan smoren.

NEDERLAND

Ook de Nederlandse regering is niet van plan zijn lidmaatschap van de NAVO op te geven. "Internationale samenwerking is meer dan ooit de sleutel tot het behoud van vrede en het bevorderen van veiligheid, welvaart en gerechtigheid", zo valt te lezen in de memorie van toelichting voor 1993 van het ministerie van Buitenlandse Zaken. De daarvoor verantwoordelijke minister Hans van den Broek wees er eind september in zijn rede tot de Leidse studentenvereniging voor internationale betrekkingen op dat de VS bij 'de internationale samenwerking' niet mogen ontbreken. "De geschiedenis heeft geleerd dat de Europese landen niet goed in staat zijn het evenwicht en de vrede op het eigen continent te bewaren en dat de VS daarin een onmisbare rol hebben te vervullen", aldus de bewindsman.

Vrouwengevangenis in Moskou overvol

MOSKOU - De 'Butirskaya' vrouwengevangenis in Moskou is overvol. Meer dan 5000 vrouwen bevolken deze grootste gevangenis in Oost Europa. Wegens ruimtegebrek moeten soms dertig gevangenen één cel delen en om beurten slapen. Op de foto: lunchtijd in de 'Butirskaya', zo te zien een chaotische bezigheid.

Nestor van Braziliaanse politiek

■ *BRASILIA - De nestor van de Braziliaanse politiek die een begrip werd wegens zijn onverschrokken houding tegenover het leger als regeerders, Ulysses Quimaraes, is bij een helikopter-ongeluk om het leven gekomen. Samen met zijn echtgenote Angra dos Reis, de voormalige minister Severo Gomes, diens echtgenote en de piloot Jorge Comerato.*

(AFP-satellietfoto)

Rouwen om Bijlmerslachtoffers

Dalnoot en Samson van AGV: ”werkelijkheid onder ogen zien”

"WOORDEN SCHIETEN tekort, maar duizend woorden zijn niet genoeg..." stond er in de rouwadvertentie die El Al plaatste na de vliegramp in de Bijlmer. Over de ramp is heel wat gesproken, maar degenen die zich werkelijk moeten uiten, zijn met stomheid geslagen: zij die de ramp van nabij meemaakten en de naaste familieleden en vrienden van de overleden slachtoffers. Zíj zijn het die moeten praten om hun verdriet op een gezonde manier te boven te komen. Een begin van het rouwproces is op Curaçao op gang geholpen door mensen van de Afdeling Geestelijke Volksgezondheid (AGV), of in het Papiaments, Departementu Salú Mental. Hulpverleners Oswald Dalnoot en Anton Samson openen het gesprek.

= door Jacoline Debrot =

De twee AGV'ers hebben de afgelopen weken het leed van dichtbij in het gezicht gezien. Zij spraken met mensen die de werkelijkheid niet aankunnen, die niet willen weten... Zoals die mevrouw die ze het slechte nieuws moesten brengen. "Kom me niet vertellen dat mijn zus dood is", bleef ze herhalen. Ontkenning.

Mensen van de AGV bezochten ook de dame die al direkt na de ramp vermoedde dat haar vriendin 'het ergste' overkomen was. Het woordje 'dood' kon ze niet over haar lippen krijgen. Verdringing. Ook zij kon de werkelijkheid niet vatten.

Ontkenning en verdringing. Medische etiketten voor de fase van rouw waarin mensn verkeren die plotsklaps de dood ontmoetten, de dood die kwam als een dief in de nacht, zoals mgr Wim Ellis het verwoordde op het Brionplein afgelopen zondag.

De indrukwekkende gezamenlijke rouwdiensten zijn achter de rug. Het nieuws over de Bijlmer zwakt af. De cijfers van het dodental worden met de dag bijgesteld. Een dode meer, een aantal vermisten minder. Een doorhaling in de statistische kolommen. De wereld draait door...

Maar hoe moet het verder met de nabestaanden die een dierbaar persoon verloren? Voor hen tellen niet de cijfers van het aantal slachtoffers, maar het gemis van die ene, die allerliefste: een man, een vrouw, een kind.

"Praten", is het eensluidende advies van de hulpverleners van de AGV. "Praten is de enige remedie om dit verdriet te boven te komen. Wie niet nu begint met de rouwverwerking, kan later de klap verwachten. Sommigen zullen er zelf bovenop komen, met behulp van familie of vrienden. Anderen zijn aangewezen op therapie".

HULP

Samson en Dalnoot adviseren de mensen die in Nederland de ramp van dichtbij meemaakten om professionele hulp te zoeken. Ze denken aan de mevrouw die met haar familieleden ontkwam aan de vuurzee, maar die alle anderen achter zich zag verbranden of uit de ramen springen. Zo iemand moet hulp zoeken, vinden zij. Evenals de persoon die vanuit een andere Bijlmerflat met zijn moeder stond te telefoneren en voor wie de verbinding met haar voor eeuwig werd verbroken.

Of de man die voor de tv vertelde over hoe hij het vliegtuig recht op zich af zag komen, maar die door een wonder zelf ontsnapte aan het ongeluk. En de persoon die net toeliep op de flat waar zijn hele familie zat. Voor zijn ogen werden ze weggeblazen. Afgrijselijke verhalen, die pas goed loskomen nu de eerste schok voorbij is.

"Mensen die zoiets meemaken, moeten hulp zoeken", vindt Samson. "Ook al is er met sommigen ogenschijnlijk niets aan de hand. Alle zekerheid is in een keer weggeslagen. Het is een verdedigingsmechanisme van de mens om zijn angstgevoelens te verdringen, maar je kan zo niet doorgaan. Op een dag komt er een auto op je afrijden en komt alles weer boven. Verdringing is alleen maar uitstel van executie."

Traumatische ervaringen zoals de bewoners van de Bijlmer die meemaakten kunnen in een later stadium fobieën veroorzaken als vliegangst en de angst om in een hoge flat te wonen. Ook andere panische angsten kunnen ontstaan.

Dalnoot signaleert andere verschijnselen die een gevolg kunnen zijn van een ervaring als de Bijlmerramp: "Voor iedereen geldt: alles is relatief, maar voor mensen die dit meemaakten gaat dat helemaal op. Zij weten dat alle zekerheid in een klap onder hun voeten kan worden weggeslagen. Vanuit dat besef kan iemand veel risico's nemen, bijvoorbeeld de straat opgaan om te vechten. Sommigen worden agressief.

Een andere reactie is onzekerheid, besluiteloosheid vanuit het gevoel machteloos te zijn. "Sommigen weten gewoon niet hoe ze nu verder moeten".

"Soms ook komt een schuldgevoel naar boven. Individueel 'waarom heb ik ze naar Nederland gaan' of collectief, zoals er hier sprake was van een collectief politiek schuldgevoel over het huizentekort en de slechte financiële situatie".

SHOCK

Voor de Antillen leek de Bijlmerramp in eerste instantie 'ver van mijn bed'. Het gebeurde in Nederland, in Amsterdam. Maar het nieuws kwam akelig dichtbij toen bekend werd dat het om de Bijlmer ging, om de flats Groeneveen en Kruitberg, waarin veel Antillianen en Arubanen wonen. Het land verkeerde in een shocktoestand.

"Niet alleen mensen die een dierbare persoon verloren, maar ook anderen die misschien helemaal niet persoonlijk betrokken zijn bij de ramp", verduidelijkt Samson. "Ik denk aan mensen die nog bezig zijn met een onafgemaakt rouwproces. De ramp roept herinneringen op aan het eigen leed."

Dalnoot: "De theorie luidt dat als iemand iets heeft dat niet verwerkt is, een nieuwe gebeurtenis kan werken als een *trigger*. Er wordt een schepje gedaan bovenop het oude trauma."

ROUWPROCES

De dood van iemand die door een ongeluk wordt weggerukt uit het leven is vooral moeilijk verwerkbaar omdat de achterblijvenden zich niet kunnen voorbereiden. Het rouwproces achteraf is dan uitermate belangrijk om de nabestaanden als het ware los te weken van de overledene. Als dat op de juiste wijze gebeurt kan een mens zich goed aanpassen aan de nieuwe situatie en na verloop van tijd praten over de gestorvene, zonder steeds in huilen uit te barsten.

De hulpverleners stellen duidelijk dat de verwerking voor een ieder anders verloopt. Voor de een is het een kwestie van enkele maanden, voor een ander duurt het jaren om het rouwproces te voltooien. In enkele gevallen blijft een persoon steken in het rouwproces en is therapie de oplossing.

Overmand door emoties.

"Het is heel belangrijk dat de omgeving de persoon de kans geeft om te praten en niet reageert met een opmerking als 'het leven gaat door'." Soms doet zich een geval voor waarbij de AGV gezinstherapie toepast om bij elkaar begrip te kweken voor de gevoelens die er leven. om het verdriet te overwinnen moet de nabestaande bij zijn partner of familie erkenning voor de pijn.

Heftige emoties bij één van de bewoners van de flats in de Bijlmer die bij de ramp met de Boeing van El-Al zijn getroffen. Hulpverleners verwachten dat één op de vijf mensen die bij de ramp betrokken waren, blijvende psychische problemen overhoudt aan de ramp.

In de eerste plaats moet de persoon vat krijg[illegible] op de werkelijkheid. Samson haalt het voorbeeld aan van de mevrouw die de dood van haar zus bleef ontkennen. "Het is heel gemakkelijk voor ons en de familie om in die ontkenning mee te gaan. Maar ze moet het weten, vroeg of laat komt ze er achter. Ergens moet een begin worden gemaakt met het rouwproces.

AFSCHEID

De begrafenis en andere rituelen zijn essentieel voor de rouwenden, stellen de AGV-ers. Dalnoot: "Afscheid is het sleutelwoord. Want daarbij gaat het om de werkelijkheid. Je ziet dat het gebeurd is. Op die manier kunnen nabestaanden het trauma van zich afzetten. Dat geldt ook voor kinderen. Ook voor hen is het wezenlijk om de begrafenis bij te wonen."

De kerkdienst op het Brionplein bijvoorbeeld vinden de hulpverleners een initiatief dat kan bijdragen tot een stuk verwerking van het gezamenlijk leed. Op individueel niveau vinden ze het van groot belang dat alles in het werk wordt gesteld om de nabestaanden de begrafenis te kunnen laten meemaken. Financiële hulp daarvoor is onontbeerlijk. "Dat is het tonen van solidariteit. Als je dergelijke rituelen niet plaatsvinden, stel je ze uit tot later, tot de mensen bij ons komen voor therapie."

Tijdens de therapie wordt het afscheidnemen soms in scène gezet. Middels spelvormen helpen de therapeuten de patiënten op weg. Dalnoot: "Ik doe van alles met patiënten: spullen verbranden, dingen verkopen. Je moet afdoen met de dingen, een streep trekken. Dat geeft opluchting. Iemand kan daarna veel gemakkelijker praten over de gestorven persoon."

Dalnoot en Samson zijn vol lof over de manier waarp de rouwmanifestatie in Nederland is gehouden. De stille rondgang. Het kransleggen bij de plek van het ongeluk, de bijeenkomst in het RAI-gebouw. Maar ook het huilen, de kleding en de muziek. Voor iedereen was er ruimte op eigen wijze, volgens de gewoonten van de eigen cultuur, zich te uiten.

TEMPO

De tijd waarin de dood van iemand verwerkt wordt, hangt helemaal af van de persoonlijkheid van de nabestaande. "Als therapeut volg je het tempo van je patiënt", vertelt Samson. *"You can lead a horse to the water, but you can't make it drink."* Een persoon begeleiden kan, maar iemand dwingen om via een bepaald tijdschema over het verlies heen te komen is onmogelijk.

Inmiddels bezochten de hulpverleners van de AGV alle familieleden van slachtoffers en iedereen die zich om de een of andere reden had gemeld bij het crisisteam in het Fort. Ook de mensen voor wie er goed nieuws was omdat dat eveneens schokkend kan zijn. En ook de mensen die nog in onzekerheid verkeren.

De Regerings Voorlichtingsdienst geeft de namen door, daarna neemt de AGV zelf contact op met de betrokkenen. "Over het algemeen zijn de mensen blij dat we ze benaderen", vertellen Dalnoot en Samson. Zelf krijgen ze op deze manier meteen zicht op de intensiteit van het verdriet van de nabestaande. "Hoe dichter de persoon bij de overledene stond, hoe dieper de wond inslaat."

Bij een van de bezoeken, werd aan de hulpverleners een video vertoond van een slachtoffer toen dat nog leefde. Samson: "Op die manier blijft zo iemand ook voor ons geen papieren persoon, maar gaat het slachtoffer leven. Wij treuren collectief om een landgenoot, maar zij rouwen om een intensieve relatie..."

De hulpverleners van de AGV openen het gesprek. Dat roept reacties op die kunnen leiden tot de verwerking van het verdriet. Met het vertonen van de video, begon de nabestaande met de rouwverwerking door de realiteit aan te durven. Een realiteit die steeds concreter werd. Van een vliegtuigongeluk in Nederland, in Amsterdam, in de Bijlmer. De werkelijkheid van een dodental van 250, negentig, of zeventig. De werkelijkheid van die ene, die dierbare...

Kinderen en rouwgedrag

KINDEREN en verdriet. De hulpverleners van de AGV vinden het 'fantastisch' wat ze op de Nederlandse televisie zagen. Kinderen in Amsterdam die op school in een kringgesprek, spraken over de vliegtuigramp. "Kinderen moeten zich uiten. Het is helemaal niet oneerbiedig dat ze begrafenisje spelen, of met tekenen of kleien een vliegtuig uitbeelden dat tegen een flat aanvliegt. Het is hun manier om zich te uiten."

De AGV-ers stelden aanwijzingen op schrift voor ouders en volwassenen om hun kinderen het slechte nieuws te vertellen. Het heeft geen zin om geheimzinnig te doen over de dood, zo stellen de hulpverleners. Vroeg of laat komen kinderen er toch achter wat er is gebeurd en kan dit wantrouwen in de ouder/volwassene tot gevolg hebben.

De ouder moet zich niet voor zijn emoties schamen als hij het slechte nieuws vertelt. "Wees niet bang dat het kind nooit over het verdriet heen kan komen", aldus de therapeuten. Indien de ouder zichzelf niet kan overwinnnen om met weerzin te praten over het ongeluk of verlies, dan kan een professionele hulpverlenere hierbij van dienst zijn.

Met de leeftijd en ontwikkeling van het kind moet rekening worden gehouden. Jonge kinderen tot ongeveer de leeftijd van zeven jaar denken nog magisch. Ze kunnen denken dat ze op een of andere manier door de gebeurtenis gestraft worden, omdat ze iets verkeerds hebben gedaan. Ouders moeten hun kinderen verzekeren dat ze geen schuld hebben en tevens duidelijk maken dat de overleden persoon nooit meer terugkomt. Sommigen willen misschien vertellen dat de overledene bij God is.

Het is raadzaam het kind de begrafenis bij te laten wonen. Maar dwing het kind niet om het gezicht van de overledene te zien of de overledene aan te raken of een bloemetje te leggen op het lijk.

Lichamelijk contact tijdens het vertellen van het nieuws is belangrijk. Neem het kind op schoot, of laat het tegen de schouder leunen en zoek een aanknopingspunt: "Je hebt toch gehoord van het vliegtuig dat tegen dat hoge gebouw is gevlogen..."

Geef het kind de gelegenheid te reageren, te huilen. Zeg niet 'grote kinderen huilen niet' of 'hou je goed', maar probeer het kind te begrijpen. Luister naar de boodschap die het kind te vertellen heeft: is het boos, verdrietig, bang of heeft het een schuldgevoel?

Fasen van rouwgedrag

ROUWVERWERKING kan gezien worden als een proces van steeds verder gaande bewustwording. **De eerste fase** van rouwverwerking is de fase van confrontatie. Deze emotionele schok kan gepaard gaan met ontkenning, hoewel de rouwende toch ervaart dat het onheil is geschied. De rouwende kan het gevoel hebben dat alles onwerkelijk is, dat hij droomt. Met deze situatie kan hij niets beginnen. De eerste fase duurt enkele uren tot enige dagen.

De tweede fase is die van de objectieve bewustwording. Geleidelijk aan kan de rouwende zich een voorstelling maken van het gebeurde. Er is haast geen ruimte om zich bezig te houden met andere dingen dan de dood en de overledene. Herinneringen aan de gestorvene vullen deze periode. Ze gaan gepaard met intense momenten van pijn en verlangen, dikwijls vergezeld van een vorm van protest en woede. Deze fase kan enige weken tot enige maanden duren.

Subjectieve bewustwording staat centraal in de **derde fase**. Beslissend lijkt de drang om te overleven. De nabestaande beseft verder te moeten. Is het niet voor zichzelf, dan wel voor de kinderen of echtgenoot. Sombere gevoelens zijn normaal. In enkele gevallen - bij degenen die aanleg hebben - komt depressie voor. De derde fase neemt enkele maanden tot een half jaar in beslag.

Daarna komt de **vierde fase** van integratie. De rouwende wordt zich geleidelijk aan bewust dat de nieuwe realiteit hanteerbaar wordt. Hij kan verder leven. De herinneringen worden draagbaar en de pijn minder scherp. Nieuwe mogelijkheden worden gezien.

* *1) Met dank aan psychiater H.R.A. Baal van de Capriles-kliniek, die deze informatie op papier zette*

Cursus beeldgedrag en bewegingsvorm bij Akademia di Arte

Martien Verstraaten: ”Kijk naar anderen, maar blijf in je eigen schoenen staan”

DE AKADEMIA di Arte organiseert in de komende weken een workshop onder leiding van paragnost en voormalig docent beeldende vorming uit Groningen Martien Verstraaten. De workshop krijgt de titel mee: 'Inspiraties en intuïties in vorm-, kleur- en beeldgedrag'. In een schrijven vertelt Martien Verstraaten dat zijn tiendelige workshop bestemd is voor personen met een onstuitbare en onverklaarbare belangstelling voor tekenen, schilderen, beeldbetekenis en beeldgedrag. Aanleg voor kunst is beslist geen vereiste, maar een flinke dosis nieuwsgierigheid naar onbekende creatieve mogelijkheden van elke deelnemer is een aanwijzing voor succes tijdens deze workshop. En hij gaat door: “Creativiteit hoort bij de mens, de natuur en bij de samenleving. Bij de ene persoon via directe - kunstzinnige producten - en bij de ander via bijvoorbeeld beroeps/bedrijfsmatige en financiële processen of bestuurlijke vindingrijkheid en inventiviteit. Via intuïtieve, spirituele en energetische processen en technieken worden in elke deelnemer stap voor stap sluimerende en slapende talenten wakker gemaakt en tot leven gebracht”.

= door Nel Casimiri =

De workshop van Martien Verstraaten bestaat uit een A gedeelte met tekenen, schilderen, experimentele werkvormen en een B gedeelte van beeldgedrag, geluid en bewegingsvorm. Elke avond worden die A en B gedeelten met elkaar verweven en geïntegreerd in verschillende verbanden en processen, waardoor elke deelnemer een diversiteit aan mogelijkheden krijgt aangeboden.

Als ondersteuning van de creatieve processen en producten wordt gebruik gemaakt van o.a. klassieke en experimentele meditaties, visualisaties en imaginaties, tekst- en beeldaffirmaties en muziek- en geluidsinterventies.

ALTERNATIEF

Zo'n aankondiging die een geheel nieuwe en alternatieve aanpak van het onderwijs in de beeldende kunst doet vermoeden, en dat gegeven door een helderziende, een paragnost, wekt nieuwsgierigheid op. In een gesprek met Martien Verstraaten, in de bibliotheek zonder boeken van de Akademia di Arte, vertelt hij over de workshop en wat hij met de diverse termen bedoelde.

U bent paragnost en docent. Zijn die twee kanten van uw persoon in uw werk verweven?

“Je bent ook paragnost als je onderwijs geeft. Het was een soort voorloper van het paranormale werk, wat ik daarna ben gaan doen, van als paragnost mensen coachen. Als docent beeldende vorming en als paragnost heb ik ervaring om het paranormale en het energetische te verwerken in onderwijsleerprogramma's. Dat doe ik door bijvoorbeeld gebruik te maken van intuïtieve kennis die ik in individuele gevallen had. Daarmee bundel ik de mensen in groepen. Normaal krijgt een docent zomaar een willekeurige groep aangewezen. Ik deel die groepen in in deelgroepen, afhankelijk van het soort energie die bepaalde mensen uitstralen. Ik maak sterkte-zwakte-analyses van mijn studenten en gebruik dat in de programma's. Zo ontwikkelde ik ook methodieken waarmee je sneller scoort dan met de traditionele methodes. Die methodieken, het werken met bepaalde technieken, werden door mijn collega's van het docententeam getoetst. En die zagen dat het werkte. Na verloop van tijd gebruikten ze ze zelf ook.

Zo zijn er bijvoorbeeld schalen van geluidsinterventie, verschillende soorten van geluid waarop elk individu apart reageert. Een bepaald geluid kan een goede stemming oproepen. Stemming reageert op geluiden en op de omgeving. Meestal wordt er van uit gegaan dat stilte het beste is om goed te kunnen studeren. Maar dat is niet waar. Sommige mensen kunnen het beste studeren als de radio heel hard staat. Ik gaf daarom eens als opdracht dat elke student zijn eigen werkruimte in het leslokaal moest bouwen. Dat werden ware decors die met de decors van hun vorige leven te maken hebben gehad. En vanuit die situatie ging ik ze begeleiden”.

Maar ze leven nu.

“Ja, maar het heden is naar ervaring een gevolg van het verleden. Daar moet je rekening mee houden om je leven nu vorm te kunnen geven. Ik ging niet rechtstreeks terug naar hun vorig leven, het woord werd ook niet als zodanig genoemd. Je zou het ook een deelpersoonlijkheid kunnen noemen. Het woord zou alleen schade kunnen aanbrengen aan de decors van de fantasie. De decors, waarin ze zich het meest prettig voelden in het verleden, moeten optimaal kunnen functioneren in het heden”.

BEELD

“Het heeft ook te maken met het beeld dat ze hebben van wat een beeldende kunstenaar is, of zou moeten zijn. Wat ze weten en wat ze gehoord hebben over beeldende kunstenaar bepaalt dat beeld. Ze laten hun werkstukken zien aan hun ouders. Als die er niets aan vinden, brengt ze dat in een conflictsituatie. Ouders zijn de eersten die schouderklopjes moeten uitdelen. Dat is het eerste referentiekader. Wat docenten vertellen is heel iets anders. Ze worden tijdens de lessen met denkbeelden geconfronteerd die hun vreemd zijn. We moeten ze langzaam losweken. En hoe meer ze in hun eigen trillingen komen, hoe beter ze in hun eigen werk komen. Ik zeg altijd: 'Kijk naar anderen, leer, maar blijf in je eigen schoenen staan'. Als een student niet meer hoeft te copiëren, kan hij op eigen benen staan. Dat scheelt tijd en energie”.

U gaat een workshop van 10 sessies geven. Hoe zijn die avonden ingedeeld?

“De avondnummers 1 tot en met 7 lopen synchroon met de 7 energiecentra en hebben de titels: Aarde, Emotie, Wil, Hart, Wereld, Zien en Visie. De eerste avond is avond nummer 0, dat is de introductie avond. Avond nummer 8 is de afsluitavond. Dan werkt iedereen vrij voor zichzelf, niet begeleid, maar ik ben wel aanwezig. Op avond nummer 9 wordt het werk gepresenteerd, met video's, teksten, polaroids, en andere werkvormen van een beeldende productie”.

“Op de eerste avond, de introductie, leren de studenten mediteren en doen we ontspanningsoefeningen. Ook gaan we dan tekenen zonder pen, werken met een filmisch geheugen. We moeten het vak een beetje ontmythologiseren, ze moeten een aantal dingen vergeten. Studenten moeten vergeten dat het ze ontbreekt aan de middelen of aan technische vaardigheden. We maken een idealproductie. In de geest. Het tweede deel van die avond gaan we schilderen met water. Zonder kleurtoevoegingen. Dat is om het gevoel te krijgen. Het hoeft niets voor te stellen. Als het opdroogt is er toch niets meer te zien”.

THEMA'S

Wat is de betekenis van de thema's?

“De zeven thema-avonden zijn genoemd naar de energiecentra. Het zijn allemaal Chakra-termen. Het getal zeven komt niet alleen in onze cultuur, maar ook in andere culturen telkens terug: zo zijn er ook zeven dagen per week. In april kreeg ik het verzoek van een collega op Curaçao om het getal zeven te verwerken in deze tiendelige workshop. De eerste avond is gewijd aan het thema AARDE. Dan komen aan de orde dingen als: Wat is materiaal? Wat kun je met materiaal? Traditionele en experimentele materialen, enz.' De materie is gegrond op de aarde. Het gaat om primaire zaken. De tweede avond staat in het teken van de EMOTIES. Emoties ontstaan als je in relatie komt met iets anders, het is beweging in klank en kleur. We werken met muziek- en geluidsbanden als voorbeeld van beweging. Men mag ook zelf bewegen. Er doen een aantal modellen mee die bewegen in een stilleven. En via het geluid speelt ook het ritme een grote rol. De derde avond is het thema de WIL. De wil staat voor energie en productie. Maar dat niet alleen. Het zijn grootheden naast elkaar, het gaat om het integrreren. Wat voor soorten energie zijn er en hoe kun je dat in je werk gebruiken. En ook, hoe kun je buiten de productie handelen en scoren. Concreet werken we aan veertig portretten op een avond. Dan komt iedereen in tijdnood. Daarbij moeten twintig portretten linkshandig worden gemaakt en twintig portretten rechtshandig. Sommigen hebben nog nooit met hun 'andere' hand getekend. Ik ga ervan uit dat iedereen portretten kan tekenen, ook al hebben ze het nog nooit gedaan. De vierde avond heeft als thema het HART. Het hart en zijn omgeving is het centrum, een heel belangrijk aspect van het aardse menselijk leven. Elke avond komt ook een stuk meditatie en visualisatie aan bod. Het gaat de vierde avond om hartsaangelegenheden en ook om hartritmen. Er is een diversiteit in soorten, zo is er ook bijvoorbeeld levensritme. We gaan ons eigen hartritme voelen, en hoe het versnelt na aerobic-oefeningen en vertraagt als we bijna slapen. Dat kun je ook weergeven in kleuren, als een abstracte registratie. Als concrete uitwerking van hartsaangelegenheden gaan we een hartdocument maken met verschillende ritmen. Het worden werkstukken via beeldschrift”.

“Het vijfde thema is de WERELD. Bij de wereld staan de communicatiekanalen in het middelpunt, ook de non-verbale communicatie, met beeldtaal en beeldbetekenis. De verschillende typen van beelden, telebeelden en beeldenoverdracht, het energetische werkveld, beeld - zender - ontvanger. In concreto zullen de cursisten werken in paren als elkaars model. Zij krijgen de opdracht elkaars aura, uitstraling, energetisch veld, te bestuderen en te tekenen. Ze maken modelstudies. De zesde avond is gewijd aan het ZIEN. Aan het waarnemen dus. De kijker in de waarneming. Wat is kijken, welke soorten van kijken zijn er, binnen en buiten de begrenzing van vorm en tijd. Ook de taal der voorwerpen komt aan bod en welke taal spreekt het landschap. We oefenen bijvoorbeeld met een beeldwaarneming op 100 cm afstand. En hoe is die beeldwaarneming op 10 meter? En daarna op 10 kilometer afstand, als je dus zeker weet dat het met het blote oog niet meer zichtbaar is? Hoe, op wat voor soort scherm, komt dat beeld? Ook werken we met beelden uit het verleden en beelden uit de toekomende tijd. In de praktijk maken de studenten een serie collages over verleden, heden en toekomst. De zevende avond is het thema VISIE. Dat houdt in een totale visie. Weten, kennen en kunnen. De innerlijke beelden en de individuele mogelijkheden van elke cursist. Visies zijn niet altijd maatschappelijk bepaald. We vragen welke beelden het hoogst scoren, wat is het meest relevant geweest van de zes avonden die vooraf gingen, we gaan inventariseren. Daarna maken we een persoonlijk creativiteitsdocument als een soort afsluiting van de avond”.

Bent u al eens eerder op Curaçao geweest?

“Dit is de derde keer dat ik op Curaçao ben. Ik was er twee en een half jaar geleden al en toen heb ik diverse lezingen gehouden en ook radiolessen. Maar dat ging meer om de paragnostische aspecten. Beelden zijn daarvan wel deelaspecten”.

Gaat u nu ook weer radiolezingen geven?

“Ik ga een 26-delig radioprogramma houden voor Radio Paradise onder de titel 'Bestemmingen'. Dat wordt elke maandagavond uitgezonden van 19.15 tot 20.00 uur. Het gaat over een paranormale leefstijl, werk en carrière, maatschappelijk innerlijk. Elke avond heeft een eigen subthema. Het eerste deel van het programma bestaat uit een lezing van ongeveer een kwartier. In het tweede gedeelte mogen de luisteraars vragen stellen naar aanleiding van het thema. Een telefonist vangt de opbellers op en geeft de vragen aan mij door”.

CULTUURGEBONDEN

U komt net uit Nederland. Zijn zulke thema's niet erg cultuur gebonden?

“Ik ken de Antilliaanse wereld in Groningen heel goed. Ik heb in Groningen ook veel consulten gegeven aan Antilliaanse mensen. De eerste keer dat ik met de Antilliaanse cultuur in aanraking kwam was dat een soort openbaring voor mij. Het eerste wat ik gedaan heb is Antilliaanse dansen leren. En uiteindelijk ben ik naar Curaçao gegaan”. De tweede keer, afgelopen maart/april, heb ik radio-interviews gegeven bij de radiostations Z-86 en Hoyer”.

Een 26-delig radioprogramma beslaat een half jaar. Wilt u zo lang hier blijven?

“Mijn intentie is nu om hier op Curaçao te blijven en uiteindelijk te gaan werken”.

Hebt u al een werkvergunning?

“Ik ga nu een werkvergunning aanvragen. Ik ben bezig een advieskantoor op te richten onder de naam 'Destinations', dezelfde naam dus als het radioprogramma. Het wordt een paragnostisch advieskantoor. Maar dat sluit de kunst niet uit. Het gaat om 'intuitive career and business affairs', om levenscarrières zakelijk en maatschappelijk. Het wordt een adviesbureau voor de gehele Nederlandse Antillen en voor het Caribisch gebied met als standplaats Curaçao'.

De directeur van de Akademia di Arte op Curaçao heeft zelf ook een cursus bij u gevolgd in Nijmegen in de tijd dat hij in Nederland woonde en hij was er erg enthousiast over. Bent u zelf ook beeldend kunstenaar geweest?

“In principe is elk mens een paragnost en beeldend kunstenaar. Ik was tien jaar lang beeldend kunstenaar van beroep en ik ben vandaaruit in het onderwijs terechtgekomen. Ik ben kunstschilder. Op een keer vroeg iemand, die ik zeer bewonderde en die ook ouder was dan ik, me of ik hem les wilde geven. Ik was er onzeker over, maar het ging zeer goed. In mijn jonge jaren heb ik colleges gevolgd aan de Academie voor Beeldende Kunsten in Antwerpen, in Tilburg en in Amsterdam. Dat is dus iets anders als een complete opleiding. Daarnaast ben ik autodidakt als schilder. Ik hield een aantal tentoonstellingen en heel langzaam kwam het onderwijs op mij af en ik werd aangenomen aan de lerarenopleiding in Groningen. Ik kwam dus in het onderwijs terecht wat ik heel prettig vond”.

En de paragnostische kant?

“Paragnost ben ik altijd geweest in meer of mindere mate. Ik heb het lang buiten de deur gehouden omdat ik niet wist hoe ik het op een goede manier in mijn dagelijkse leven kon integreren. Ik ben geen lid van de Nederlandse Vereniging van paragnosten, wel ben ik enige tijd lid geweest van de Vereniging van reïncarnatie-therapeuten”.

Er komen de laatste tijd nogal veel mensen uit de alternatieve hoek vanuit Nederland naar Curaçao: een astroloog, een kaartlegster, Yomanda, gebedsgenezers. Lijkt dat niet op een soort missionering?

“ Die term is inderdaad niet zo vreemd. Hoe kan het dat in het verleden zo weinig van deze stromingen de Antillen bezochten? Terwijl het in heel veel landen een normaal verschijnsel is. Men komt en men gaat. En niet alleen de paragnosten”.

Misschien heeft Curaçao zelf genoeg helderzienden?

“Het is belangrijk bepaalde gevoelens in taal te gieten, bespreekbaar te maken. Dat bleek uit mijn radiolezingen: mensen belden op en zeiden: 'U vertelt wat wij voelen, maar wij spreken er niet over'. Het is een vorm van spiritueel management'.

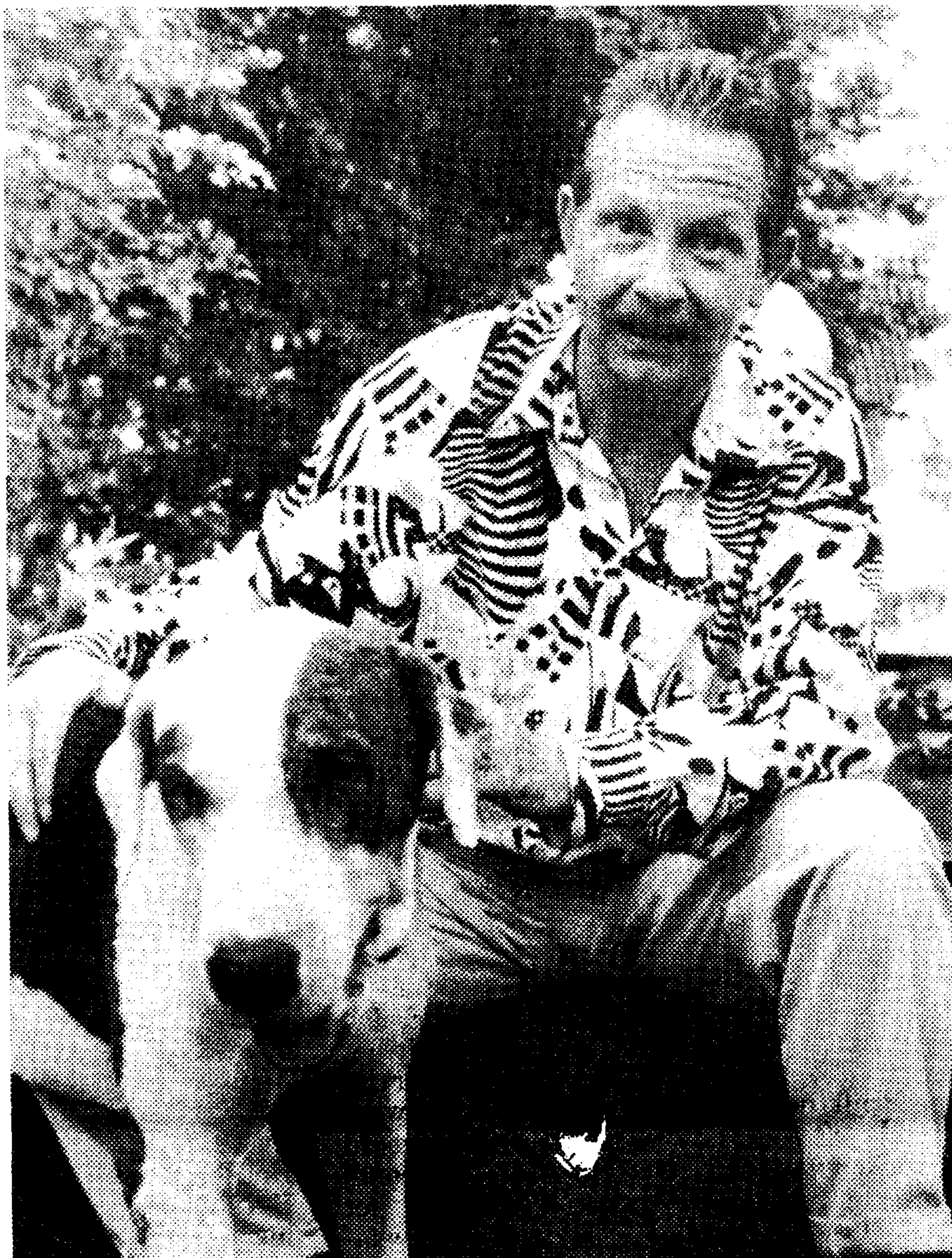

Foto Ken Wong

MARTIEN VERSTRAATEN
...altijd paragnost geweest...

Fabriek in Seattle: zo geconstrueerd

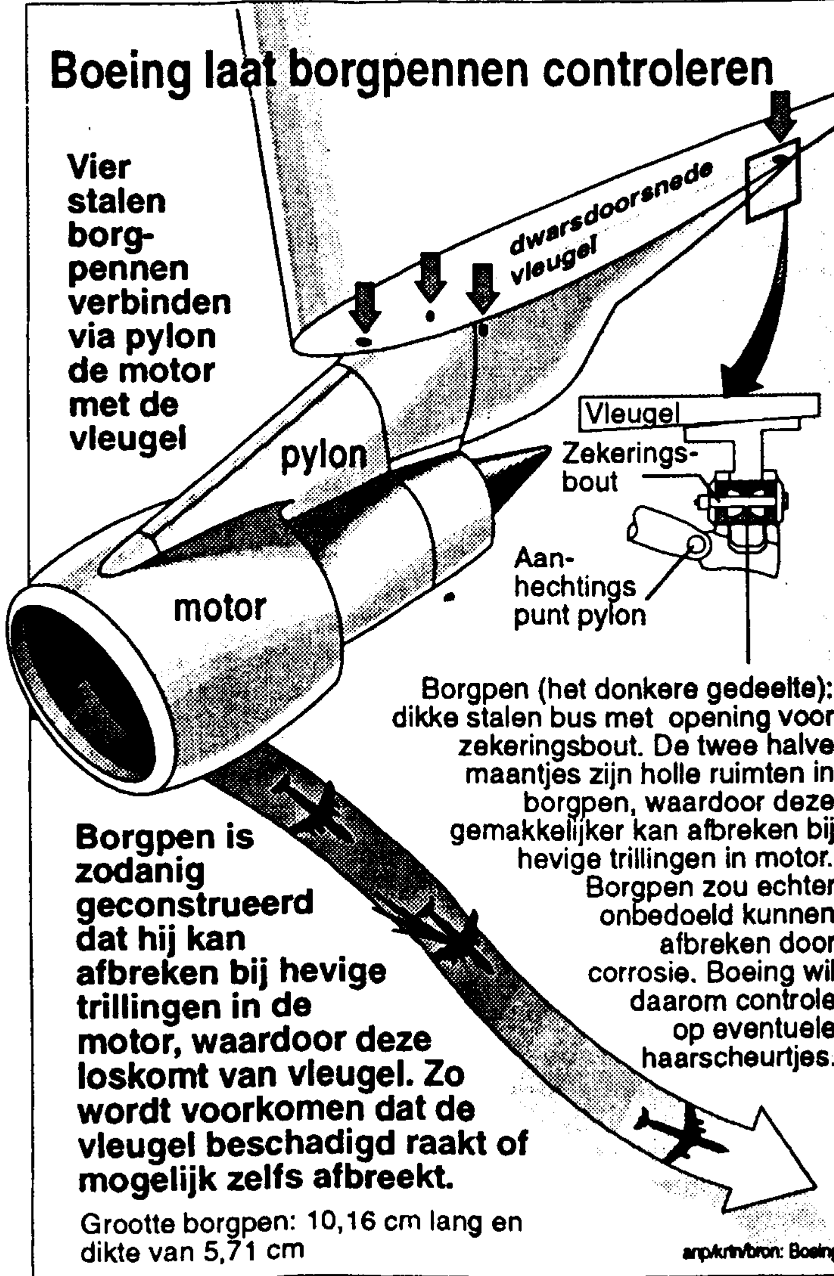
Motoren van verongelukte El-Al Boeing kwamen los

ER BESTAAT nog steeds onduidelijkheid over wat er zich precies heeft voorgedaan met de motoren van de Boeing 747 van El Al die zich twee weken geleden, bij een poging om een noodlanding te maken op Schiphol, boorde in twee flatgebouwen in de Amsterdamse Bijlmer. Er wordt gespeculeerd dat er bij de start zand zou zijn opgezogen in de straalmotoren, hetgeen geleid zou hebben tot oververhitting en brand. Een andere theorie is dat het vliegtuig in een vlucht trekvogels terecht gekomen zou zijn, hoewel er geen sporen van vogels zijn gevonden in de overblijfselen. Een belangrijke vraag waar men nog een antwoord op zoekt is ook, waarom de motoren van het vliegtuig afgevallen zijn voor het neerstortte. Dat zou ook zijn gebeurd met een Boeing 747-200 vrachttoestel van China Airlines dat op 29 december van vorig jaar verongelukte bij de luchthaven van Taipei op Taiwan.

MOTOR LOS

Bij de Boeing-fabriek in Seattle, in de Amerikaanse staat Washington, verklaarde een *damage* expert dat de motorophanging bij de 747 zodanig is ontworpen dat een motor bij te forse vibratie automatisch loskomt van de vleugel. Hierdoor zou worden vermeden dat een kapotte motor grotere schade aanricht, bijvoorbeeld dat de hele vleugel afbreekt. Een ervaren Britse oorlogsvlieger, die later ook jarenlang als captain heeft gevlogen op een Boeing 747, bevestigt dit. Bij het ontwerp van de Boeing-types is volgens hem de motor inderdaad zo geconstrueerd dat hij bij een bepaalde kracht los kan komen. Zo blijven in

Vervolg op pag. 7

In 1872 schreef een euwse schoolmeester woordenboek van de derlandse taal. Hondertig jaar later doen de menstellers van de alfde druk van deze ote Van Dale erg lang r de definitie van het ord 'aids' en krijgt de in het woordenboek ampele overweging de ra eigenschap dat hij auwt en muizen vangt. t is steeds weer worlen.

et trio vormt de twaalfde herziene druk van Van Groot Woordenboek der erlandse Taal. Hans Heesnans is samen met de gische lexicograaf eerts de schrijver van standaardwerk dat op 31 ustus verscheen en vergbaar is bij de lokale khandels. Het is voor de ede keer in zijn 49-jarige n dat Heestermans de ierige drukte beleeft die de presentatie van een uwe Van Dale hoort. In 4 mocht hij voor het eerst naam als auteur op het lblad van Nederlands ngrijkste en dikste woorboek zetten. In de acht r daartussen heeft de dse taalgeleerde, in nst van het Instituut voor erlandse Lexicografie, een leesbrilletje moeten schaffen.

werken van de Grote Dale kost Heestermans acht tot tien jaar, die er en de nieuwe edities en, circa twintig uur per k, jaar in jaar uit.

is veel", vindt hij zelf "Met mijn werk op het ituut erbij ben ik dus guur per week bezig. En de stukjes die ik voor en schrijf kom ik wel op ntig uur per week dat ik de Nederlandse taal in weer ben. Als je dat met dood in je ziel zou doen, is onmogelijk. Het kan en als het je hobby is, als et leuk vindt om te doen. vind, dat blijkt dus, het steeds heel leuk".

COMPUTER

Grote Van Dale is dit jaar jaar oud. In 1872 publirde Johan Hendrik van le, een schoolmeester en nivaris in het Zeeuwsamse dorp Sluis voor het t zijn woordenboek. Meer honderd jaar later, in 6, werd de, ook in Zeegeboren neerlandicus s Heestermans bij de actie van de Van Dale ol-ken.

19de eeuwse sfeer van estermans' studeerkamer een hoog raam staat een ndaard met bladmuziek als het met de taalvlooivan de geleerde even t) heeft in de hoek een ke schroeivlek in de vorm een kleine personal comer. Hans Heestermans schpt de keel eer hij de naam het ding uitspreekt.

'Alles van ons woordenk zit nu in de computer, Dat was een vrij omvangoperatie, want als je in een computer stopt, et dat zodanig gebeuren je er later ook weer iets vols uit kunt krijgen. Dus est elk elementje in het ordenboek nauwkeurig chreven zijn.'

heb zeer aan die comter moeten wennen; de pen was tot nu toe het ge schrijfinstrument dat beheerste, want zelf de machine was voor mij iets bekends. Maar gelukkig ijft naast die computer, het ele handwerk toch nog besan. Ik schrijf de definities n de woorden nog steeds et de hand, met de pen op pier, achter mijn bureau. t zal ook altijd wel zo ijven".

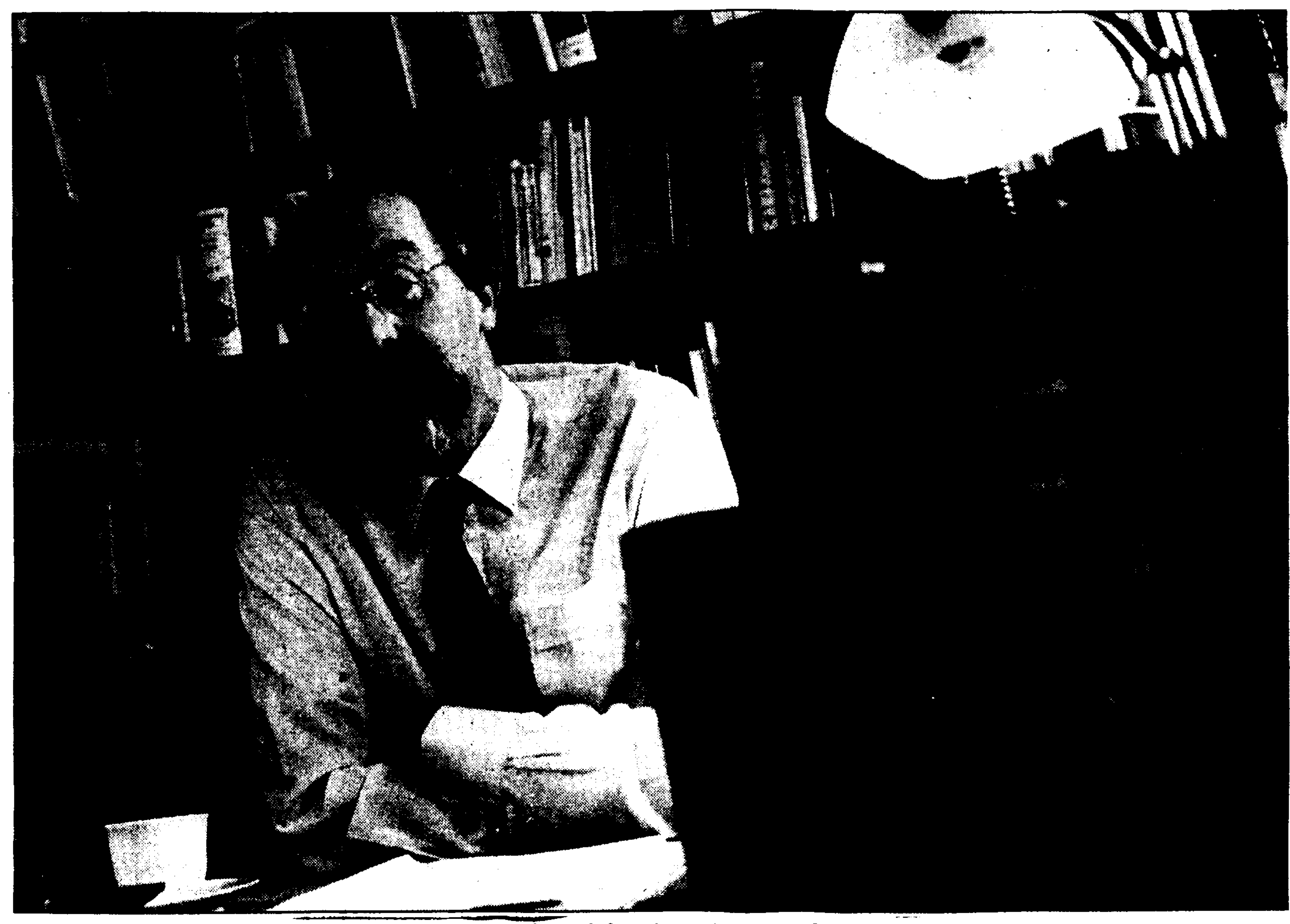
BELANGSTELLING

e twaalfde druk van de rote Van Dale verschijnt in n tijd, dat de Nederlandse al grote belangstelling niet. Dat resulteerde de gelopen jaren in allerlei alboekjes, in vele woordeneken met een bepaald ema (tot en met het 'Woorenboek van de Golfoorlog', arin begrippen en afkorngen als 'Scud' en 'Smart omb' en 'Triple A' werden rklaard), het ledental van vereniging Onze Taal verubbelde en op de televisie erwierven spelletjes als tien voor taal' tot verbazing

Van Dale's dr. Hans Heesterman:
"Zonder liefde voor de taal kan je geen goed woordenboek maken"

"Het laatste nieuwe woord dat ik in de Nederlandse taal heb gesignaleerd is de 'weigeryup'. Dat is iemand die onder de militaire dienst probeert uit te komen, echter niet om morele redenen, maar zoals het bij yuppies schijnt te horen, door overwegingen die met de carrière te maken hebben. Er zijn tegenwoordig in Nederland zelfs hele juridische bureaus die voor zulke mensen, de weigeryups, vrijstelling proberen te krijgen. Ik ben het woord pas laatst voor het eerst tegengekomen. Het is niet te voorspellen of de weigeryup rond de eeuwwisseling nog zal bestaan en dus de volgende editie van Van Dale zal halen of niet".

Dr.Hans Heestermans zit redelijk tevreden aan het bureau in zijn imposante Leidse studeerkamer, de twee boekenwanden tienhoog. Hij blaast af en toe met zorg en liefde een pluisje weg van het drietal goednieuwe, kloeke boeken dat links van hem rechtop staat.

Als je geen liefde hebt voor de taal, kun je nooit een goed woordenboek maken.

van de makers een hoge kijkdichtheid.

Heestermans: "In de jaren zeventig was er sprake van taalvervuiling en normvervaging: 'je schrijft maar zoals je wilt' klonk het toen, spellen was niet zo erg belangrijk; dat was de hele cultuur van die tijd. In de jaren tachtig is daar verandering in gekomen en wilde men weer goed en correct gaan schrijven en weten aan welke normen je je moet houden".

Dr.Hans Heestermans en zijn Belgische collega Geerts gaan bij het maken van een nieuwe editie van de Grote Van Dale uit van de vorige. Deze wordt op oneffenheden en fouten bekeken, met nieuwe woorden aangevuld en alle bestaande woorden met hun definities worden opnieuw bekeken. Vaak worden de omschrijvingen opnieuw geformuleerd in eigentijdser taalgebruik, en met behulp van nieuwe kennis en inzichten, die ter beschikking zijn gekomen.

Hans Heestermans geeft als voorbeeld van zo'n opnieuw geformuleerde definitie het woord 'Kat'. "In de vorige druk uit 1984 van de Van Dale", zegt hij, "lazen we bij 'Kat': *'Bekend viervoetig huisdier; uit de familie der katachtigen van de orde der roofdieren (Felis ochreata domestica) met dichte zachte pels; zowel de naam van beide geslachten als in het bijzonder van het wijfje, poes"*.

"Tja", corrigeert Heestermans zich nu, na acht jaar: "Een 'bekend viervoetig huisdier' -dat vind ik al niet zo treffelijk als definitie, dat vind ik nu zelf een lexicografisch trucje. Dus dat heb ik veranderd in een definitie waarin wat meer elementaire kenmerken van de kat zitten.

"In de nieuwe druk van de Grote Van Dale schrijf ik dus: *'Viervoetig klein huisdier uit de familie der katachtigen van de orde der roofdieren (Felis ochreata domestica); met spitse oren en ogen die 's nachts kunnen zien; dat muizen vangt en miauwt; zowel de naam van beide geslachten als met name voor het wijfje'*. Dus toegevoegd zijn vooral fysieke kenmerken en het feit dat het beest muizen vangt en miauwt. En zeker dat miauwen lijkt me essentieel voor de kat".

"Met elke definitie worstel je. Ik heb woord 'kafkaesk' of 'kafkaiaans' opgenomen. Dat is toch wat lastiger te omschrijven dan 'kat' of 'kattig'. Een toonaangevend Frans woordenboek omschrijft het als 'de beklemmende sfeer, die oprijst uit de boeken van Frans Kafka'. Dat is op zich niet onjuist, maar dan moet je naar mijn mening er ook wel bij vermelden waardoor die beklemmende sfeer in de boeken ontstaat; anders moet je de boeken van Kafka gelezen hebben voor je de omschrijving begrijpt. Dus hebben wij in Van Dale aangegeven waardoor die beklemmende sfeer wordt opgewekt".

Heestermans bladert in het tweede van de drie nieuwe Van Dale-boeken, tuurt op de bladzijden en mompelt dat zijn nieuwe leesbrilletje nu al te zwak is, en leest dan voor: "Kafkaiaans: *'Op raadselachtige wijze beangstigend en bedreigend, vooral door een overgeperfectioneerde samenleving, die zich aan de controle van het individu onttrekt'.*

Dan geef je in ieder geval kort aan waardoor die angst ontstaat".

Dantesk, als van Dante afgeleid woord, bestaat ook, zo bevestigt de taalgeleerde na onze vraag. Maar hij zou niet weten of het in zijn woordenboek ook voorkomt. Hij bladert en kijkt er zelf van op als hij als definitie van 'Dantesk' vindt: *'Herinnerend aan wat men vindt bij Dante Alighieri; vooral met de gedachte aan zijn voorstelling van de hel in de Divina Comedia'.*

Wagneriaans, proberen we vervolgens - dat is ook zo'n woord waarmee een sfeer wordt aangegeven, onheilszwanger, dreigend, noodlot, ook gezwollen en theataal. Dr.Heestermans zoekt het woord op en vindt het niet. Hij kleurt een beetje.

"Ik zie wel het woord 'Wagnertuba'. Zo ziet u dat er altijd wel iets is. We noteren het woord 'Wagneriaans' onmiddellijk voor de volgende druk".

EYTMOLOGIE

Een van de vernieuwingen in de twaalfde druk van Van Dale, waar Heestermans zeer gelukkig mee is, is dat van 30.000 woorden nu ook de etymologie is opgenomen. Hij zegt: "Ik vind het zelf altijd heel interessant om te lezen waar een woord vandaan komt en het is gebleken dat ook de gebruikers van de Van Dale het boeiend vinden. Als je bij voorbeeld leest dat mannequin uit het Frans afkomstig is, maar dat de Franse taalschat het weer aan het Nederlandse woord 'manneken' heeft ontleend, dat 'poppetje' betekent, het poppetje dus eigenlijk waarop de kleren gepast worden, dan is dat zeer relevante informatie. In de vorige editie stond alleen maar dat mannequin uit het Frans kwam".

Heestermans' werk bestaat voor een groot deel uit lezen en luisteren: zien en horen wat zich in de geschreven en gesproken taal aan ontwikkeling voordoet. Hij wordt geholpen door een groep correspondenten in het land, dat hem ook zijn observaties toezendt.

"Datgene wat ik zelf verzamel en wat ik binnenkrijg aan nieuwe woorden, moet ik gaan schiften en beoordelen. Hoelang bestaat het woord al? We hebben als kriterium dat de woorden of uitdrukkingen minimaal drie jaar bestaan en algemeen gebruikelijk zijn, willen ze een plaats vinden in Van Dale. Ik ga vervolgens kijken wat voor voorbeelden er bij moeten én ik moet gaan definiëren. Dat definiëren geldt als de hoogste kunst van de woordenboekenmakerij. De omschrijving mag niet te lang zijn, zeker niet langer dan twintig woorden om begrijpelijk te blijven".

"Binnen die twintig woorden moet je de informatie geven die relevant is voor het woord. Als je zit met vaktaalwoorden, van een vak waar je zelf niets of nauwelijk iets van weet, moet je een vakman raadplegen. En die heeft dan weer de neiging om te veel informatie te geven. Daar moet je het evenwicht tussen vinden, dat de leek bevatten kan. Dat is lastig en tijdrovend. Een goede definitie kan je soms uren en uren kosten".

AIDS

In 1984 diende zich het nieuwe woord, of beter begrip 'aids' aan; dat was juist bij de afronding van de elfde editie van de Grote Van Dale.

Eerst, in dat jaar 1984, leek aids nog niet de bedreiging van de wereldbevolking die hij weldra wel zou vormen. Men hield het aanvankelijk op een geheimzinnige 'homoziekte'. Dat laatste woord is nog steeds te vinden in de nieuwe Grote Van Dale: *'Homoziekte: weerlegde term voor aids'.*

Het begrip aids zelf, vond Heestermans, was erg moeilijk bij het maken van definitie.

"Lexicografen zijn er van overtuigd", zegt hij , "dat als je een technische term moet definiëren, je aan niemand kunt uitleggen wat het precies is. De specialist zoekt het niet in een woordenboek op, want die weet wel waar het om gaat. Dus voor de leek kun je alleen maar aangeven in welke richting het gaat, wat de belangrijkste elementen zijn. Bij aids kun je als belangrijkste gegeven aanduiden dat het een ziekte is. Je kunt eventueel aangeven waardoor de ziekte ontstaat en bij welke soort mensen je de ziekte het meest zou kunnen aantreffen".

Hans Heestermans pakt deel 1 van de nieuwe Van Dale-trilogie en zegt: "Aids; laten we eens kijken wat er van terecht gekomen is".

Hij leest voor: "Aids: *'Letterwoord uit Aquired Immuno Deficiency Syndrome; via bloed of sperma overdraagbare ongeneeslijke en dodelijke virusziekte, waarbij het natuurlijke afweersysteem van het lichaam niet of onvoldoende werkt'.* Nou, daar heb je de voornaamste elementen; om te weten te komen wat aids precies voor een ziekte is, moet je een medicus zijn. Ik hoop overigens dat we in een volgende editie die adjectieven 'ongeneselijke en dodelijke' kunnen schrappen".

GEILNEEF

In het voorwoord van de twaalfde druk schrijft Heestermans dat een voorname functie van het woordenboek is dat je er ook gewoon in moet kunnen lezen.

Hij licht dat toe: "Men pakt een woordenboek meestal om de schrijfwijze of betekenis van een bepaald woord na te gaan, maar er is een hele categorie mensen die, na dat gedaan te hebben, vervolgens blijft lezen in Van Dale - die zien andere woorden en denken: 'Hé, dat wist ik niet dat dit woord zus of zo betekende!' En die dan nog verder bladeren. Vanwege die leesfunctie van het boek vind ik de voorbeeldzinnetjes ook zo belangrijk. Wat ik een voor een volgende druk van Van Dale nog zou willen, is het vermelden van alle mooie dichtregels of de prachtige eerste regels uit bekende romans".

De literatuur draagt nogal wat bij aan de nationale woordenschat. In de jaren zeventig en tachtig noteerde Heestermans ook de nodige bijdragen van taalgoochelaars als het duo Kees van Kooten en Wim de Bie. Met thans nog zichtbaar plezier: "Ja, de 'regelneef' natuurlijk", zegt hij,'het begrip 'regelneverij', de 'oudere jongere' -dat zijn woorden en begrippen die zeer snel ingang hebben gevonden in de Nederlandse taal; een maand na zo'n televisie uitzending worden ze algemeen gebruikt. De 'geilneef', voor iemand; die geobsedeerd is door sex - 'jemig de pemig', als verzuchting".

Hans Heestermans is inmiddels al bezig aan de dertiende druk van de Grote Van Dale, die rond de eeuwwisseling verschijnen zal. Leuk werk is het; hij smult er dagelijks van.

"Je kunt als lexicograaf een zeer knap taalkundige zijn, met een prachtig proefschrift achter de rug, maar als je geen liefde voor de taal hebt, kun je nooit een goed woordenboek maken. Want dat woordenboek vereist iets meer dan theoretische kennis; je moet veel praktische taalervaring hebben en vooral liefde voor de taal. Nou, ik weet niet beter".

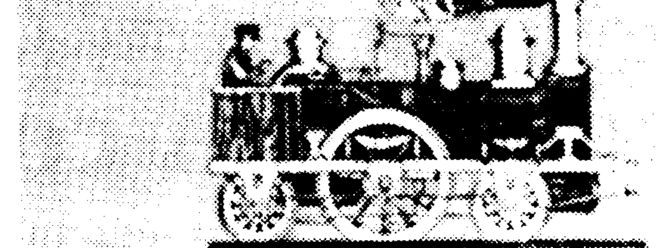
'Wasserij Stoomtrein': taal curiosa verzamelt door Jules Welling

= door Carel de Haseth =

DAT EEN vlieg wel kan vliegen, maar een mug niet kan muggen, weet waarschijnlijk ieder kind van de lagere school wel. Het is dan ook een simpel voorbeeld van het gebruiken van eigenaardigheden in de taal als tijdverdrijf, als spel. En dan niet alleen als spel voor kinderen: ook volwassenen kunnen er plezier aan beleven, getuige het sukses van boeken over dit onderwerp van talloze auteurs, waarvan Battus ongetwijfeld het populairst is.

Een andere schrijver over taalcuriosa is de journalist Jules Welling, van wie dit jaar bij Uitgeverij M & P in Weert een derde boek over dit onderwerp verscheen onder de titel *Wasserij Stoomtrein en andere taalcuriosa*, nadat hij eerder al *Vishandel Hein Graat en Taxibedrijf Antiloop* publiceerde. Welling behandelt in zijn boek in korte hoofdstukjes van meestal zo'n twee tot drie en een enkele keer zelfs acht pagina's steeds één bepaald thema. Hij gebruikt nu eens een leuke anekdote om het onderwerp aan te snijden, dan weer gaat hij bijvoorbeeld uit van reakties van lezers op zijn vorige boeken. Wat dat laatste betreft: boeken over dit onderwerp roepen blijkbaar veel reakties op bij de lezers, die er ook behoefte aan hebben hun vondsten met anderen te delen. Dit geldt niet alleen voor Welling, maar voor ieder die over dit genre publiceert.

Door deze ongedwongen aanpak, en wellicht ook de journalistieke achtergrond van Welling, leest *Wasserij Stoomtrein* lekker vlot weg.

EN ANDERE
TAALCURIOSA

Welling schrijft over allerlei bijzondere onderwerpen: over initialen en smokkelletters, over malapropisme of stripwoorden (die na weglaten van een letter een andere betekenis krijgen), het kan gewoon niet op. Daarbij veroorlooft hij zich van tijd tot tijd uitstapjes naar onderwerpen, die niet direkt met taal te maken hebben, zoals bijvoorbeeld over de ampersand, over de manier van het tellen in de sport, over magische vierkanten of spelletjes met lucifers.

Welling heeft beslist heel wat aardige dingen te melden. Een lezenswaardig hoofdstuk gaat bijvoorbeeld over het woordje niets, waarover Welling zegt: 'Niets' bestaat in geen enkele exacte wetenschap, sterker nog, kàn in geen enkele wetenschap bestaan! Niemand kan het definiëren en dat maakt het woord 'niets' zo curieus. De taal heeft er geen enkele moeite mee, integendeel, het is een buitengewoon handig woord.

Dan zijn er natuurlijk de echte kunststukjes met taal, zoals komplete zinnen met alleen de e of de a als klinker, of juist woorden met alle klinkers uit het alfabet erin, en allerlei varianten op dit thema. Heel bijzonder is wel de zin van zesentwintig letters, die een van Welling's lezers konstrueerde en waarin alle letters van het alfabet in voorkomen: Wijf lokt u, cq 'r pa dmv 'n zg sexy bh. Doe hem dat maar eens na! Welling haalt in sommige hoofdstukken ook vondsten van andere schrijvers aan. Een van de mooiste in deze kategorie is ongetwijfeld het 'Alternatief Spellingsalfabet' van Ivo de Wijs: de A van Zeg 'ns, de B van Mol, de C van Budding', enz. Zonder meer en klein meesterwerkje met schitterende vondsten als de F van Gulden, de T van Van Nelle en de Y van Columbus. Je zou ze bijna allemaal wel willen overnemen, maar is dat nu eenmaal niet de bedoeling van een boekbespreking in de krant.

Wie plezier aan taal beleeft doet er goed aan zelf kennis te nemen van wat Welling heeft te bieden in zijn *Wasserij Stoomtrein en andere taalcuriosa. Jules Welling Wasserij Stroomtrein en andere taalcuriosa ISBN 90-6590-588-X.*

...ering vijf eeuwen evangelisatie

...es Colombianen door ...paus zalig verklaard

BOGOTA - Kerkelijk ...lombia viert in oktober ...st. Zeven Colombianen ...rden namelijk zalig ver...aard door paus Johannes ...ulus II en een Spanjaard. ... in Colombia werkzaam ...weest is, wordt heilig ver...ard. Dit gebeurt in ver...nd met het feit dat het vijf ...wen geleden is dat de ...angelisatie door de katho...ke kerk op het Ameri...aanse continent begon. De ...euwe zaligen en de heilige ...bben dit met elkaar ...meen dat zij als Colom...nen werkzaam waren in ...anje toen de dood hen ...erviel of dat men zich als ...njaard voor de pastorale ... in Colombia heeft ...zet.

...d de CELAM-conferentie ...dt de al eerder zalig ver...arde mgr Ezequiel Mor...o heilig verklaard. Hij is ...eerste "Colombiaanse" bis...op die deze eer te beurt ... Er is trouwens geen ...ele Colombiaan tot heden ... zalig verklaard in de ...tholieke kerk. Mgr ...oreno werd in Spanje ...boren en trad in bij de ...gregatie van de Broeders ... Johannes de Deo. Als ...issionaris werd hij eerst ...ar de Filipijnen gestuurd, ...aar hij tot priester werd ...ewijd. Vijf jaar na zijn Fili...ijnse benoeming werd hij ...t overste benoemd van zijn ...ngregatie in Spanje.

VRIJWILLIGER

... bood zich in die periode ... vrijwilliger aan om de ...vincie Candelaria weer ...en te zetten voor zijn ...gregatie. In 1889 kwam ... Bogota aan, waar hij in ...ver afgelegen Candelaria ... noviciaat heropende van ...congregatie. In grote armo... maar met veel overtui... zette hij zich daar in ...e kerk. Ook verspreidde hij overal de devotie voor het Heilig Hart. In 1893 volgde zijn benoeming tot apostolisch vicaris van Casanare.

Zijn tekst onder zijn bisschopswapen was: U bent mijn kracht en mijn toevlucht. In 1896 volgde zijn benoeming tot bisschop van Pasto. Hij deed zich kennen als een man van diepgaand geloof en met een intens gebedsleven. In 1905 kreeg hij kanker. Op advies van zijn vrienden ging hij naar Spanje voor herstel. Hij overleed echter aan deze ziekte op 18 augustus 1906.

SPAANSE BURGEROORLOG

Op 25 oktober worden in Rome zeven Colombiaanse broeders zalig verklaard en wel als martelaar. Zij kwamen om tijdens de Spaanse burgeroorlog. Het zijn de eerste Colombianen die deze eer te beurt valt. Zij bleven in die Revolutie trouw aan de katholieke kerk en aan de Christus zoals zij die hadden leren kennen in deze kerk. De zeven Colombianen waren lid van de congregatie Broeders van Johannes de Deo waarvan ook mgr Moreno lid was. Zij zetten zich in die tijd in Spanje in voor de ziekenzorg en voor de armen.

Ook toen dit gevaar voor hun leven opleverde. Het waren Juan Bautista Velaszquez Palaez (27), Ruben de Jesus Lopez Aguilar (28), Luis Arturo Ayala Nino (27), Eugenio Ramirez Salazar, Esteban Maya Gutierrez, Melquiades Ramirez Zuluaga en Gaspar Paez Perdomo. Tussen haakjes staat hun leeftijd op het ogenblik dat zij omkwamen. Vanuit Colombia wordt een pelgrimsreis georganiseerd om de zaligverklaring in Rome bij te wonen.

Droom president Balaguer niet verwerkelijkt

Johannes Paulus herdenkt vijf eeuwen evangelisatie

SANTO DOMINGO - Toen paus Johannes Paulus II in Santo Domingo arriveerde was het grootste evenement in het kader van vijfhonderdste verjaardag van de ontdekking van Amerika in de Dominicaanse Republiek al voorbij. Politieke en kerkelijke hoogwaardigheidsbekleders brachten in processie de 'stoffelijke resten' van 'ontdekker' Columbus na 450 jaar uit de kathedraal van Santo Domingo over naar een nieuw en imposant monument in de buurt van de haven van de hoofdstad.

Het had een gebeurtenis van internationale allure moeten worden, waaraan alle Latijnsamerikaanse presidenten zouden deelnemen. Het liefst had de regering onder leiding van president Joaquin Balaguer gezien dat ook de paus de processie zou bijwonen. Maar de enige internationale gast van betekenis was de algemeen secretaris van de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS), Joao Clemente Baena Soares.

Bij de vele critici van het immense en zeer kostbare Columbus-monument in de arme Dominicaanse Republiek heeft zich nu ook de paus geschaard. Dat Johannes Paulus II 's zondags voorging in een mis met het monument op de achtergrond is de enige triomf van de regering, die het monument liet bouwen. De kerkelijke autoriteiten in de Republiek zeggen dat zij geen andere plaats konden vinden voor de mis. De paus wilde niet op het verzoek van de Dominicaanse president ingaan voor te gaan in een Eucharistieviering op de eigenlijke 'feestdag', 12 oktober. Op die dag zal de paus de openingsrede uitspreken van de Celam-conferentie.

De paus kwam namelijk niet naar Santo Domingo om te herdenken dat Columbus daar vijfhonderd jaar geleden voet aan wal zette maar hij ging naar de Dominicaanse Republiek omdat het vijfhonderd jaar geleden was dat de evangelisatie van Amerika een aanvang nam. Het gaat hierbij om twee verschillende feiten. Aldus de Vaticaanse woordvoerder Joaquin Navarro Valls.

Navarro Valls legde deze verklaring af bij het bekend maken van de lijst van de deelnemers aan de vierde Algemene vergadering van de Latijnsamerikaanse bisschoppenconferentie. De verklaring had van doen met de polemiek in Santo Domingo over het monument ter ere van Columbus. Bij het rumoer om dit monument -de Columbus-vuurtoren - zijn zeker twee doden gevallen.

Het zijn twee verschillende feiten en het enige verband tussen beiden is dat de paus voorgaat in de Eucharistieviering in de omgeving van dit monument omdat er eenvoudigweg geen andere geschikte plaats in de openlucht was te vinden voor een dergelijke viering, zo benadrukte ook de Vaticaanse woordvoerder.

Mgr Cipriano Calderon, vicevoorzitter van de Pauselijke commissie voor Latijns Amerika maakte bij die gelegenheid bekend dat de Celamconferentie 361 deelnemers telt. Dat zijn dan de kardinalen en bisschoppen die wegens hun functie zoals kardinaal, aartsbisschop of bisschop afgevaardigd zijn: 234. Dan zijn er degenen die uitgenodigd zijn uit landen en gebieden welke nauw verbonden zijn met de Celam zoals Spanje en Portugal. Hun aantal bedraagt 26. Ook zijn er waarnemers van andere kerken: vijf in totaal.

Dan zijn er de deskundigen van verschillende kerkelijke disciplines en van kerkelijke bewegingen. Hun anatal bedraagt twintig. Tenslotte zijn er nog 76 deelnemers aan de conferentie die direct door de paus zijn benoemd. Een van is van Curaçao afkomstig: de pater Dominicaan -theoloog dr Rudy Josepa, die indertijd de figuur bestudeerd heeft van zijn ordegenoot: De las Casas die opkwam voor de slaven.

Het presidium bestaat uit drie man: kardinaal Angelo Sodano die staatssecretaris van het Vaticaan is; verder de kardinaal-primaat van Santo Domingo Nicolas de Jesus Lopez Rodriguez die ook voorzitter van de Celam is. Nummer drie is de vertegenwoordiger van het grootste episcopaat van Latijns Amerika, dat van Brazilie: mgr Serafim Fernandez de Aurajo.

Pauselijk document over schandelijke slavernij

SANTO DOMINGO - De mannen, vrouwen en kinderen die als slaven uit Afrika naar Amerika werden overgebracht, zijn het slachtoffer geworden van een "schandelijke praktijk, waaraan ook gedoopte mensen hebben deelgenomen die zich niet hielden aan de principes van hun geloof."

Dat schrijft paus Johannes Paulus II in een boodschap aan de Amerikanen van Afrikaanse herkomst die dinsdag in Santo Domingo is verspreid. Hij zegt de nakomelingen van de slaven toe dat de kerk eraan zal meewerken dat zij hun problemen overwinnen en een rechtvaardiger en humaner leven kunnen leiden. De paus roept de Afro-Amerikanen op de samenleving en de kerk te laten profiteren van hun culturele identiteit en hun traditionele waarden.

Hij prijst de "moedige en levendige Afro-Amerikaanse parochies die zonder hun geschiedenis te vergeten, de rijkdom van hun cultuur tonen in de kleurrijke veelvormigheid van het continent."

Weense wijbisschop Kuntner na bezoek Latijns Amerika:

Erg onder indruk engagement mede door basisgemeenschappen

WENEN - De Latijnsamerikaanse bisschoppenconferentie (CELAM) houdt tijdens haar vierde Algemene vergadering in Santo Domingo van 12 tot 28 oktober vast aan de keuze voor de armen, waartoe de bisschoppen besloten tijdens de vorige ontmoetingen in Medellin (1968) en Puebla (1979). Daarvan is de Weense wijbisschop Florian Kuntner overtuigd na een enkele weken durend bezoek aan verschillende Latijnsamerikaanse landen.

Kuntner sprak tijdens zijn reis met verschillende vertegenwoordigers van plaatselijke kerken, waaronder bisschoppen en theologen die als afgevaardigden of adviseurs aan de ontmoeting in Santo Domingo zullen deelnemen. Een grote meerderheid van het Latijnsamerikaanse episcopaat is vastbesloten de impulsen die in Medellin en Puebla zijn gegeven verder te verdiepen. De meeste van zijn gesprekspartners waren ervan overtuigd dat het "vooruitstrevende midden" in Santo Domingo de boventoon zal voeren, hoewel tot hun spijt niet alle genomineerde gedelegeerden en officiële adviseurs door Rome zijn geaccepteerd.

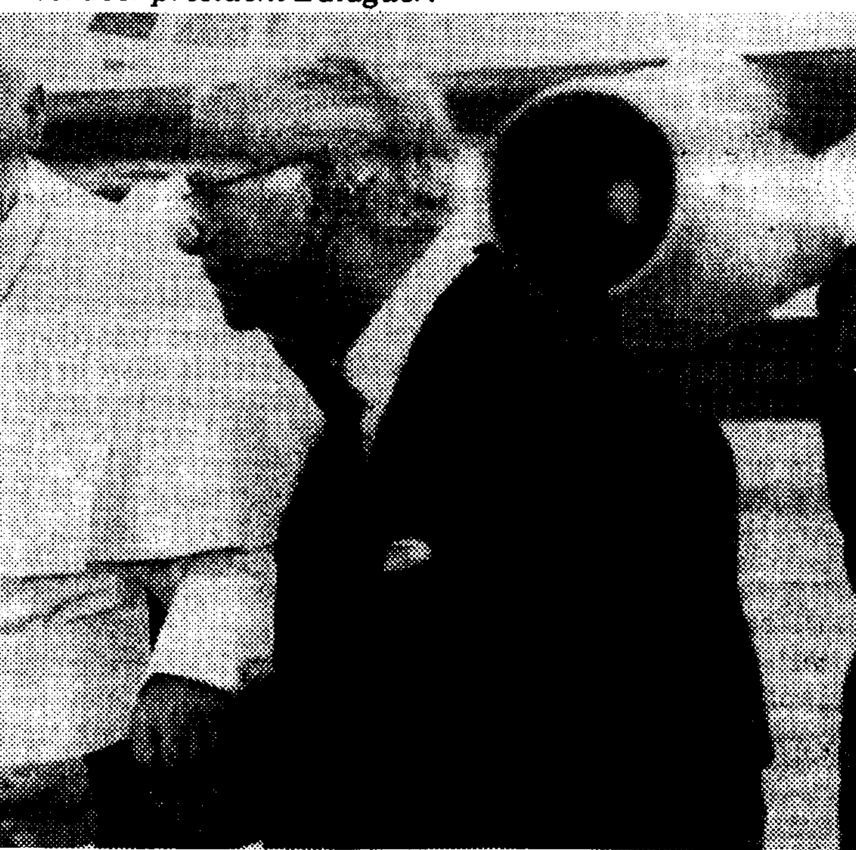
Kuntner was zeer onder de indruk van de levendigheid, vitaliteit en het engagement van de kerk in Latijns-Amerika. Volgens hem spelen de basisgemeenschappen hierin een belangrijke rol. Hij woonde onder meer een nationale ontmoeting bij van zo'n drieduizend vertegenwoordigers van basisgemeenschappen in Brazilië waaraan ook ruim zestig bisschoppen en een groot aantal priesters deelnamen.

De bisschoppen waren op deze bijeenkomst in de eerste plaats een "luisterende, observerende en vaak vragende" partij, hoewel zij op beslissende momenten "richtinggevende" woorden spraken. De rol die de bisschoppen tijdens de ontmoeting hadden, heeft "zeer veel indruk" op bisschop Kuntner gemaakt.

GEINSPIREERD

Hoeveel basisgemeenschappen Brazilië kent, is niet precies bekend. Voorzichtige schattingen houden het op minstens zestig- tot zeventigduizend. Anderen vermoeden dat er nog veel meer groepen zijn. De hele kerk in Brazilië wordt volgens Kuntner door de basisgemeenschappen geïnspireerd en dankt aan deze groepen veel van haar vitaliteit.

Bij zijn aankomst op het internationale vliegveld Las Américas in Sto.Domingo werd paus Johannes Paulus begroet door president Balaguer.

Kerk Bolivia: niet bij Columbus-feest

LA PAZ - De Rooms katholieke kerk in Bolivia "zal zich onthouden van zelfs de minste deelname" aan de plechtigheden ter herdenking van de komst van de Spanjaarden naar Amerika vijfhonderd jaar geleden. Dat heeft aartsbisschop mgr Luis Sainz van La Paz tegenover de pers gezegd.

Omdat de kerk "meeleeft met de smart van het volk, de marginalisering en ongerechtigheid" zal zij de herdenking aangrijpen om aan te dringen op verbetering van de situatie van de inheemse volkeren, de Aymara's, de Quechua's en de Guarani's, liet de aartsbisschop weten.

Organisaties van Indianen in Bolivia hebben protestacties aangekondigd tegen de officiële viering van de ontdekking van Amerika door Columbus. De eerste plechtigheid is volgende week maandag. Sainz zou acties die de plechtigheden met geweld proberen te verstoren af, omdat zij in strijd zijn met "wat het christendom leert". Maandag en dinsdag zijn in de steden Sucre en Potosi bomaanslagen gepleegd, die geen slachtoffers hebben geëist.

Volgens Sainz zou de herdenking er eerder "toe moeten dienen om van de geschiedenis te leren en een klimaat te scheppen dat gunstig is voor de verbetering van de levensomstandigheden van de inheemse volkeren."

...x Christi: Elke uitspraak Celam van belang

...isschoppen-conferentie krijgt ...met nieuwe problemen te maken

...IJMEGEN - De keuze ...or de armen zal op de ...rde Algemene vergade...g van de Latijnsameri...anse bisschoppenconfe...ntie (CELAM) verbaal ...rden bekrachtigd. De ...raag is echter hoe de ...isschoppen deze uit...praak zullen concreti...eren, meent prof. Dr. L.P.M.G. van Nieuwen...ve, die op verzoek van ... vredesbeweging Pax ...risti, de Nederlandse ...sieraad en het Cen...al Missiecommissa...t als waarnemer de ...LAM-vergadering in ...nto Domingo bijwoont.

...t zwaartepunt van de bij...komst zal liggen op de ...atie van de kerken met de ...kscultuur. De grote vraag ...f de indiaanse en zwarte ...olking zullen worden ...ogd of als gelijkwaar... partners zullen worden ...chouwd. "De uitspraken ... de bisschoppen doen, ...len van zeer grote bete...is zijn, in welke richting ...ook gaan", aldus Van Nieu...enhove.

Hij wijst op de meningsverschillen tussen de "koepel", die het werkdocument voor de vergadering heeft voorbereid, en een groot aantal bisschoppenconferenties. "Het Vaticaan heeft de leiding van de conferentie gekleurd", zegt hij. "Er zitten geen voorstanders van basisgemeenschappen in. Dat is voor mij al een zwaar negatieve indicatie." Van Nieuwenhove voorspelt dat de discussie "niet erger" zal zijn dan tijdens de derde CELAM-vergadering in Puebla (1979). "Toen waren de voorbereidende documenten ook abstract, maar de uitkomst was wel interessant."

De Celam-vergadering wordt geconfronteerd met een aantal nieuwe problemen: De indianen stellen zich krachtig op en zullen in de toekomst de kerk meer gaan uitdagen, de vrouwenbeweging laten van zich horen en het is de vraag of de negentig miljoen Afro-Amerikanen met hun eigen cultus nog langer met de kerk in zee willen. Bovendien staan ook de Pinksterkerken voor het eerst duidelijk op de agenda. Deze vormen een serieuze bedreiging voor de Rooms-katholieke kerk die nog steeds de pretentie heeft de kerk in Latijns-Amerika te zijn.

Tot de internationale Pax Christi-delegatie behoren behalve Van Nieuwenhove de Nijmeegse theologe Berma Klein Goldewijk, gepromoveerd op een proefschrift over de opvattingen van de Braziliaanse bevrijdingstheoloog Leonardo Boff, en afgevaardigden uit Duitsland, Polen en de Verenigde Staten. Voor zover hij weet zijn klein Goldewijk en hij, samen met twee secretariaatsmedewerkers van Pax Christi, de enige Nederlanders die de bijeenkomst in Santo Domingo bijwonen.

Het Vaticaan heeft berichten tegengesproken, als zou het "wijzigingen" hebben aangebracht in het door de Celam opgestelde werkdocument voor de Algemene vergadering. De pauselijke commissie voor Latijns-Amerika heeft aan het document "geen komma veranderd", liet vice-voorzitter mgr. Cipriano Calderon van de commissie weten. Verder kunnen de deelnemers aan de algemene vergadering ook een visie naar voren brengen die niet overeenstemt met het werkdocument. De paus heeft de door de nationale bisschoppenconferenties voorgestelde deelnemerslijst ongewijzigd geaccepteerd, zei Calderon.

Ook vijf waarnemers van andere christelijke kerken en gemeenschappen, onder wie de scheidende secretaris-generaal van de Wereldraad van Kerken, dr. Emilio Castro, wonen de bijeenkomst bij, evenals zestien leken, de Oostenrijkse missiebisschop Erwin Krautler uit het Braziliaanse bisdom Xingu en de Italiaanse kardinaal Carlo Maria Martini, voorzitter van de Raad van Europese bisschoppenconferenties. De voorzitter van de Congregatie voor de geloofsleer, kardinaal Joseph Ratzinger, heeft "om persoonlijke redenen" afgezegd.

Het stemrecht is voorbehouden aan de bisschoppen. Het aantal deelnemers uit religieuze ordes en congregaties is sinds de laatste vergadering in Puebla (1979) bijna verdubbeld, beklemtoonde Calderon.

Wegens schenden mensenrechten geestelijken

Haïtiaanse priester dreigt met excommunicatie soldaten

PORT AU PRINCE -Een met Aristide bevriende priester in Haïti heeft alle militairen met excommunicatie bedreigd wanneer zij zich blijven schuldig maken aan het schenden van de mensenrechten. De woning van een der Haïtiaanse bisschoppen werd onlangs onderzocht op wapens welke men niet heeft gevonden. Ook van deze bisschop is bekend dat hij niet vijandig staat tegenover de verdreven gekozen president.

Met enig machtsvertoon heeft personeel van de Haïtiaanse veiligheidsdiensten het gebouw onderzocht waarin mgr Willi Romelus kantoor houdt. Hij is bisschop van Jeremie, dat op tweehonderd kilometer van Port au Prince ligt. Van militaire zijde zei men dat men begrepen had dat er wapens werden bewaard in de bisschoppelijke woning. Er deden zich geen problemen voor en ook vond men niets dat op een wapen leek. Mgr Romelus heeft zich fel verzet tegen de manier waarop Jean-Bertrand Aristide als president van Haïti werd afgezet.

In een protestnota heeft de priester Gerard Jean Juste zich beklaagd over het feit dat militairen het niet nauw nemen met de mensenrechten. Om die reden waarschuwt hij dat soldaten die zich aan dit feit schuldig maken de kans lopen dat hen excommunicatie treft. Excommunicatie betekent dat iemand buiten de kerkelijke gemeenschap wordt gezet. Het name noemt pater Juste het feit dat onlangs de priester Edner Devalcin opgepakt werd en korte tijd werd aangehouden voor verhoor. In zijn protestnota haalt pater Juste tenslotte ook het geval aan van de protestantse predikant Robinson Joseph die directeur is van een hoofdstedelijk radiostation.

Als dit soort feiten zich blijven voordoen zal de kerk de betrokkenen moeten excommuniceren, aldus pater Juste. Van pater Juste en de priester Devalcin is bekend dat zij bevriend waren met Aristide, de eerste democratisch gekozen president van Haïti.

Jongensdroom kwam als donderslag bij heldere hemel

Meteorietenjacht in Oeganda

HET WAS als in een spannend jongensboek. Al vijfentwintig jaar hield hij zich bezig met het waarnemen van meteoren: lichtsporen aan de hemel veroorzaakt door deeltjes uit de ruimte. Ook had hij wel eens restanten van grotere objecten in handen gehad en bestudeerd: meteorieten die door anderen waren gevonden (zoals de 'Glanerbrug' in 1990). Maar om zèlf als eerste en enige een gebied met pas gevallen meteorieten te onderzoeken, dat had hij nooit durven dromen. Dan zij de snelle reactie van broer Jan in Afrika, die toevallig vlak bij de plaats van zo'n inslag werkt, kon die droom werkelijkheid worden. Hans Betlem, actief lid van de Dutch Meteor Society, verkeert nog steeds in een hoge staat van opwinding. Hij is net terug van een bezoek aan Oeganda, waar op 14 augustus een groot aantal meteorieten uit de hemel viel. "Daar is nog niets van naar buiten gekomen. Voor zover ik kan nagaan was ik één van de weinigen buiten dat land, zo niet de enige, die daarvan op de hoogte was".

$ 1000 PER KILO

Op de tafel in de woonkamer in Leiden ligt een aantal van die stenen uit de kosmos als kostbaarheden uitgestald. En kostbaar zijn de stenen inderdaad, want in het zwarte circuit moet men er per kilogram oms wel duizend dollar voor neertellen. Maar geld wil deze amateur er niet mee maken: het is het onderzoek waar het om gaat. Om die reden heeft Betlem tot nu toe ook niets over de val naar buiten laten lekken: "Ik heb wel wat berichten op de fax naar Amerika gezet, naar officiële instanties die dit soort zaken verzamelen, maar met het oog op de internationale mineralenmaffia heb ik het verder stil gehouden. Ik had geen zin om door de handelaren voor de voeten te worden gelopen en te zien hoe al het materiaal wordt weggestroopt nog voordat er onderzoek aan kan worden verricht". De meteorieten waren neergekomen in een dorp bij Mbale, aan de voet van Mount Elgon in het oosten van Oeganda. Om 15 uur 40 lokale tijd hoorde en zag de lokale bevolking een explosie in de lucht, waarbij men in eerste instantie dacht aan een bombardement of mitrailleurvuur. Enkele minuten later regenden er echter geen kogels maar meteorieten uit de hemel. Inslagen vonden onder meer plaats op het terrein van het station, het Shell-depot en de gevangenis. De katoenfabriek kreeg een voltreffer van 4 à 5 kilo, die enkele machines beschadigde en een jongetje zou een stukje van vier gram op zijn hoofd hebben gekregen. Betlem: "Mijn broer werkt daar vier kilometer van het inslagpunt als technisch coördinator aan het Mount Elgon Conservations and Development Project, een bosbouwproject. Hij heeft me direct gefaxt en van de val op de hoogte gesteld. Na een korte periode van voorbereiding en met steun van de Leidse sterrewacht ben ik toen heengegaan om onderzoek te verrichten. Expertise as daar op dat moment niet. In heel kort tijd hebben we toen een samenwerkingsoverneenkomst gelsoten met de afdeling geologie van de Makerere-universiteit in Kampala".

INSLAGPUNTEN

Een week lang is Betlem met zijn broer en een geoloog bezig geweest met het uitkammen van het valgebied en het in kaart brengen van de inslagpunten. Aan mensen die meteorieten hadden gevonden, waaronder die van het leger en de politie, ward gevraagd de plaats van inslag aan te wijzen. Ook werd gevraagd of zij met behulp van een stok en kompas de richting van de explosiewolk aan de hemel konden aangeven. Meteorieten werden gewogen en zo nodig gefotografeerd. In totaal werden er vijftig inslagpunten en bijbehorende gewichten gekarteerd. Volgens Betlem zou het daarmee één van de 'vallen' in de geschiedenis zijn die het best gedocumenteerd gaat worden: 'ontzettend mooi materiaal en kakelvers in je handen gevallen '.

Een fragment van ongeveer 35 cm met duidelijk zichtbaar de smeltkorst

Boven de vinder (midden) met een fragment van 15 kg. **Onder** Hans Betlem

Voor meteorietonderzoekers is het net als bij archeologen een ramp wanneer blijkt dat het gebied door schatgravers wordt verstoord. De meteorieten waren neergekomen in een gebied van vijf kilometer lang en anderhalve kilometer breed. Betlem: "Een klassiek voorbeeld van een elliptisch strooiveld, zoals je dat maar eens in de 20 tot 30 jaar ergens op aarde tegenkomt'. Sommige fragmenten hadden een gat tot een meter diep in de bodem geslagen. In totaal werd ongeveer 150 kg aan meteorieten geregistreerd, maar omdat een deel van het gebied moerassig is, zla er heel wat meer materiaal zijn neergekomen. De oorspronkelijke meteoriet moet enkele tonnen hebben gewogen. De overgelukkige amateur is tenslotte met dertig meteorieten huiswaarts gekeerd en daar direct begonnen aan het uitwerken van alle gegevens. 'Een gigantische partij werk', aldus Betlem.

Uit het gewicht en de ligging van de fragmenten kan worden afgeleid uit welke richting de hoofdmeteoriet is gekomen. De zwaarste fragmenten vliegen immers door hun traagheid het verste door. De 'aanvliegrichting' blijkt het noorden tot noordwesten te zijn geweest.

NetMail:software voor electronische post

APPLICARE BV heeft een Nederlandstalig programma voor elektronische post ontwikkeld, dat bedoeld is voor Novell-netwerken. Het programma, NetMail, ziet er prima uit, is snel aan te leren en wordt voor een lage prijs aangeboden. Ongeacht het aantal gebruikers betaalt een bedrijf er in Nederland nog geen 500 gulden voor. Het E-Mailprogramma kan gebruikt worden op middelgrote en kleine netwerken. Met het programma kunnen brieven, memo's, facturen en allerlei andere documenten binnen of buiten het netwerk worden verzonden aan individuele gebruikers of aan gespecificeerde groepen.

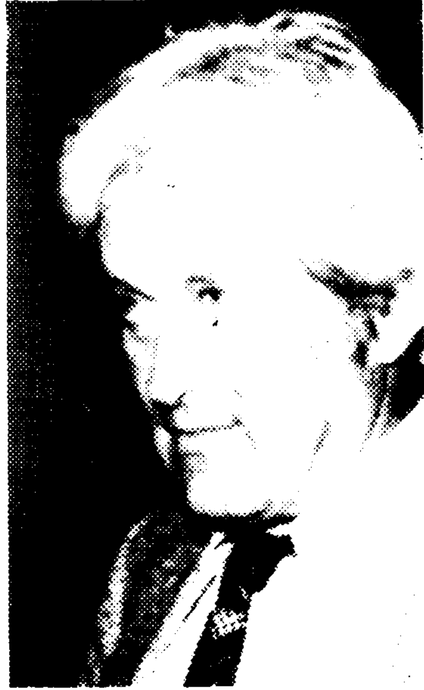
De systeembeheerder van het netwerk bepaalt welke medewerker wel en welke niet van de postfunctie gebruik kan maken en welke bevoegdheden hij verder krijgt. Het aanleggen van gebruikers- en groepslijsten gaat behoorlijk snel. Elektronische post kan de interne memostroom binnen bedrijven voor een groot deel of wellicht zelfs helemaal vervangen. Ontvangen berichten kunnen voor later gebruik worden opgeslagen, geprint of verwerkt in andere documenten of rapporten. NetMail biedt daarnaast interessante extra's, zoals het verzenden van 'aangetekende stukken'; berichten die zelf automatisch een ontvangstbevestiging terugsturen, zodra de geadresseerde er kennis van neemt. Op die manier kan later nooit meer geroepen worden dat iemand dat belangrijke memo niet heeft gekregen.

Met het programma kunnen niet alleen berichten worden gestuurd: in het meezenden van bestanden als rekenbladen, teksten die zijn aangemaakt met andere tekstverwerkers en dergelijke is voorzien. De ontvanger kan -afhankelijk van de instellingen die door de systeembeheerder zijn gekozen - op zijn werkstation een melding krijgen als er post voor hem is. In de postmap (elke gebruiker kan er zelf meerdere aanleggen) is direct te zien welke berichten al gelezen zijn en welke nog niet. Het beantwoorden, doorsturen of in een archiefmap opslaan van het bericht gebeurt door menu-keuzes te maken. Applicare heeft een jaar aan de ontwikkeling van NetMail gewerkt. Momenteel is het bedrijf bezig met een uitbreiding die het mogelijk moet maken om verbindingen tussen allerlei afzonderlijke netwerken te leggen door middel van kieslijnen, in plaats van dure huurlijnen of X25-verbindingen.

INTEL, VS's grootste chipleverancier, zag in het derde kwartaal de nettowinst stijgen met negentien procent tot 241 miljoen dollar. De omzet nam toe tot een record van 1,43 miljard dollar tegenover 1,19 miljard dollar in dezelfde periode van vorig jaar. De resultaten gingen sterk omhoog door de grotere verkoop van PC's door de computerfabrikanten.

Marcus en Charpak krijgen Nobelprijzen chemie en fysica

STOCKHOLM - De Amerikaan Rudolph Marcus ontvangt dit jaar van de Zweedse Academie de Nobelprijs voor chemie. Marcus krijgt de met rond twee miljoen gulden gedoteerde chemie-prijs voor zijn "bijdrage aan de theorie van de reacties bij elektronen-overdracht in chemische systemen", aldus het jury-rapport. Rudolph A. Marcus werd in 1923 geboren in Montreal, Canada. Sinds 1978 bekleedt hij de leerstoel chemie aan het instituut voor de technologie in Californië. De nobelprijzen, waarvan eerder die voor fysica werd toegekend aan de Franse professor Georges Charpak, worden traditioneel uitgereikt op 10 december, de sterfdag van de stichter van de prijs, Alfred Nobel (1833-1896).

...GEORGE CHARPAK...

Marcus, die de Amerikaanse nationaliteit heeft aangenomen, heeft met de ontwikkeling van zijn theorie over de overdracht van elektronen in de jaren vijftig baanbrekend werk verricht. De praktische gevolgen strekken zich uit tot alle gebieden van de scheikunde, aldus het juryrapport. Marcus' theorie werd door de Zweedse academie buitengewoon "op de werkelijkheid gelijkend" genoemd. De 69-jarige wetenschapper werd al herhaaldelijk geëerd met onderscheidingen, zoals in 1984 met de Wolff-prijs chemie.

Het theoretische werk van Marcus aan de elektronenoverdracht heeft geleid tot beter begrip van verscheidene chemische processen, zoals hoe planten licht gebruiken om te groeien, de zogenaamde fotosynthese. Het ontwerpen van experimenten werd er aanzienlijk door gestimuleerd. Tussen 1956 en 1965 ontwikkelde Marcus zijn theorie over wat volgens de Zweedse academie mogelijk het eenvoudigste chemische elementaire proces is - de overdracht van een elektron tussen twee moleculen.

In zo'n reactie worden er geen chemische verbindingen verbroken, maar vinden veranderingen plaats in de moleculaire structuur van de reagerende moleculen en de directe buren.

BEREKENING

Marcus ontdekte eenvoudige wiskundige manieren om te berekenen hoe de energie van het moleculaire systeem daarbij verandert. "Deze moleculaire wijziging stelt de elektronen in staat te 'springen' tussen de moleculen", aldus de beoordeling van de jury. "De theorie heeft bewezen van nut te zijn bij de interpretatie van talloze chemische fenomenen en processen, hoewel zij aanvankelijk op verscheidene onderdelen omstreden was". Sommige voorspellingen bleken in strijd met verwachtingen van chemici en konden moeilijk worden bevestigd. Dat gebeurde uiteindelijk aan het slot van de jaren tachtig. Marcus promoveerde aan de McGill universiteit van Montreal en werd in 1951 professor aan het Polytechnische instituut van Brooklyn, New York.

...RUDOLPH MARCUS...

NATUURKUNDE

De Nobelprijs voor natuurkunde is dit jaar toegekend aan de Fransman georges Charpak. De 68-jarige Charpak krijgt de prijs voor zijn ontdekking en ontwikkeling van deeltjesdetectoren. Met de prijs is een bedrag gemoeid van 6,5 miljoen Zweedse kronen (bijna 2 miljoen gulden). De in Polen geboren Charpak is verbonden aan de Ecole superieure de physique et chemie in Parijs en het CERN (Europees centrum voor nucleair onderzoek) in Genève.

Het is voor het tweede achtereenvolgende jaar dat een Franse wetenschapper de nobelprijs voor Natuurkunde krijgt toegekend. Afgelopen jaar kreeg Pierre-Gilles de gennes de prijs voor zijn onderzoek naar de praktische toepassing van vloeibare kristallen en polymeren.

Het volgens de Zweedse Academie baanbrekende onderzoek van Charpak werd in 1968 voor het eerst gepubliceerd. "Met de vooruitgang op het terrein van de deeltjesfysica nam ook de belangstelling voor zeldzame processen toe, die vaak leidden tot de ontdekking van nieuwe eigenschappen van de kleinste bestanddelen van de materie", zo stond in de toelichting van de Zweedse Academie te lezen. Charpak geniet vooral bekendheid door de ontdekking en ontwikkeling van een zogeheten proportioneel vat, een speciale ruimte waarin de botsingen van kleine deeltjes wordt geregistreerd.

Op basis van Charpaks vinding hebben wetenschappers de afgelopen twee decennia verschillende deeltjesdetectoren ontwikkeld. Sommigen van hen zijn daarvoor al beloond met de Nobelprijs, onder wie de Nederlander Simon van der Meer in 1984. Van der Meer werkt met zijn mede-prijswinnaar Carlo Rubbia eveneens in de deeltjesversneller van het cern-instituut in Genève.

Motoren van Boeing

Vervolg van pag. 4

ieder geval de brandstoftanks in tact die in de vleugels zitten. Bij het type Boeing 737 zaten de motoren zo los dat ze met grote regelmaat naar beneden kwamen. Daarom werd een paar jaar geleden een kabel ontworpen om de motoren op de 737 beter vast te houden. Wat de fabriek in Seattle echter vergat te vermelden is dat door het loslaten van de motoren het kwetsbare hydraulische systeem en de brandstofleiding ernstig worden beschadigd. De besturing van een 747 gaat op hydraulische wijze. Valt de druk in dat systeem weg - bijvoorbeeld door te weinig hydraulische brandstof - dan wordt het toestel onbestuurbaar. De captain van het verongelukte El-Al vliegtuig meldde ook kort voor de *crash* dat zijn bestuursinrichting niet meer functioneerde. Mogelijk is dat het gevolg geweest van het uitvallen van het hydraulische systeem toen de Boeing 20boven het Naardermeer één of twee motoren verloor. Gegevens uit de geborgen *data flight recorder* die momenteel in de Verenigde Staten wordt onderzocht, zouden hierover uitsluitsel kunnen geven.

TULIP Computers in Den Bosch gaat een netwerk leveren aan de Trans Siberie expres service in Moskou, een gezamenlijke onderneming van het Russische ministerie van Transport en de Amerikaanse Sea land service. Met de order is ruim drie miljoen roebel of Nf 150.000 gemoeid.

Atmosfeer detecteert straling uit heelal

DE ATMOSFEER van de aarde kan iets doen wat zelfs satellieten als het Amerikaanse Gamma Ray Observatorium niet kunnen: het detecteren van de meest energierijke straling uit het heelal. Deze straling, zeer kortgolvige gammastraling, wordt door de atmosfeer geabsorbeerd, dus is vanaf het aardoppervlak niet rechtstreeks waarneembaar. En de detectoren van satellieten zijn er te klein voor. Maar tijdens de absorptie in de atmosfeer wordt er licht geproduceerd en dat is wél waarneembaar. Langs deze weg heeft men nu voor het eerst de meest energierijke straling uit een ander sterrenstelsel kunnen waarnemen.

Het stelsel Markarian 421, staat op een afstand van 350 miljoen lichtjaar van de aarde. Het heeft een 'actieve' kern, waarin enorme hoeveelheden energierijke straling en deeltjes worden geproduceerd. De hoogste energie ligt in het gebied van biljoen elektronvolt, dus is zeer kortgolvige gammastraling. Bij het treffen van de aardatmosfeer veroorzaakt een gammafoton een regen van elektronen, die zelf blauwachtige lichtflitsjes produceren: Cerenkcv-straling (naar de Russische fysicus die deze straling in 1934 ontdekte). Zulke flitsjes kunnen met fotodetectoren worden waargenomen.

Op het Whipple-observatorium op Mount Hopkins (VS) bewaken meer dan honderd snelle fotodetectoren een stukje hemel dat door een serie spiegels wordt bespied. Het lastige is dat de flitsjes verstopt zitten tussen signalen die veroozaakt worden door deeltjes van de kosmische straling. Deze komen echter uit alle richtingen van het heelal, dus meestal niet uit die van de gammabron. Bovendien geven zij een ander soort signalen, zodat ze met filtertechnieken uit de metingen kunnen worden verwijderd.

Als kosmische 'standaardkaars' voor kortgolvige gammastraling gebruikt met de Krabnevel, het restant van een ster-explosie in ons melkwegstelsel. Hoewel de afstand tot Mk 421 honderduizend maal zo groot is, blijkt de intensiteit van dit stelsel slechts een factor drie geringer. Dit betekent dat het stelsel een enorme hoeveelheid kortgolvige gammastraling produceert. Het zendt in dit energiegebied bijna evenveel straling uit als ons gehele melkwegstelsel in zichtbaar licht. Zouden onze ogen gevoelig zijn voor kortgolvige gammastraling, dan zouden we de hemel bezaaid zien met de heldere punten van sterrenstelsels en zou ons eigen melkwegstelsel niet opvallen. Hoe anders zou ons wereldbeeld zijn.

Tuinieren in de Tropen

Jeannette van Ditzhuijzen

In potten en bakken

SOMMIGE TUINIERS hebben de pech dat zij bij hun huis een 'oude' tuin aantreffen. Nou heeft een 'oude' tuin vele voordelen: grote bomen die schaduw geven en weinig zorg vragen; flink uitgegroeide trinitaria's, oleanders en andere struiken, die nauwelijks nog water behoeven, omdat hun wortels inmiddels diep genoeg zitten; en een redelijk goede grond, als de vorige eigenaar de bladeren van de bomen gewoon op de grond liet liggen, zodat ze tot humusrijke aarde konden verteren.

Waarom dan toch die 'pech'? Om de doodeenvoudige reden dat er aan zo'n tuin weinig eer te behalen valt. Een echte tuinier wil zelf planten opkweken, zaadjes in de grond stoppen en stekken planten. Maar in zo'n oude tuin is de bodem een snelwegennet van wortels, waar niets nieuws meer in wil groeien. Al het water dat je eroverheen gooit, wordt door die grote kerels ingepikt. De nog kleine worteltjes van de nieuwe planten hebben het nakijken en sterven in het ergste geval af.

Maar er is geen reden tot wanhoop. De oplossing is eenvoudig: bedek alle kale plekken met potten, bloembakken en kuipen gevuld met bloemen, planten en zelfs struiken. Het voordeel is dat je elke plant op zijn favoriete plek kunt zetten: zonaanbidders in de felle zon, schaduwminnaars onder het gebladerte van een grote boom, zodat ze mooi gefilterd zonlicht krijgen en windhaters net om het hoekje van het huis, waar de wind niet of nauwelijks durft te waaien. Mocht er ergens een dode boom in de tuin staan, hak hem dan niet om, maar laat er een klimmer in groeien. In een mum van tijd zijn de dode takken op decoratieve wijze met de nieuwe plant bedekt.

Bij tuinieren in potten moet men zich echter wel goed bedenken dat het watergeven nauw luistert. Zeker bij de ongeglazuurde aardewerken potten, die er in de winkel zo mooi uitzien. Het water in zo'n pot verdampt snel, in tegenstelling tot een plastic pot, die het water beter vasthoudt. Het beste is wit plastic, omdat het zwarte plastic de warmte absorbeert. Wie geen plastic wil zien, kan een plastic bloempot in een aardewerken pot zetten.

Een tweede bezwaar van de decoratieve aardewerken potten is dat een aantal van boven smaller is dan in het midden. Wie na een jaar de plant wil overplanten en haar dus ongeschonden uit de pot wil krijgen, begrijpt het probleem. De wortels hebben een grote kluit gevormd die niet door de nauwe opening kan. De pot stukgooien is de enige oplossing.

Een andere mogelijkheid is om in zulke fraai gevormde, maar onpraktische potten geen echt grote planten te stoppen, maar kleintjes, bij voorkeur zogenaamde eenjarigen. Een voorbeeld van een eenjarige is de *Petunia*. Na verloop van tijd gaat deze plant er slordig uitzien en moet ze vervangen worden door een van haar vele nakomelingen, die in de buurt zijn opgekomen. Trek de plant dan gewoon uit de pot, vervang de aarde en plant nieuwe *Petunia's*.

Waar ook goed rekening mee moet worden gehouden is de drainage. Met de regentijd voor de deur is een volgelopen pot niet onvoorstelbaar. Indien na een fikse bui het water in de pot blijft staan, verdwijnt alle lucht uit de aarde. De wortels sterven af en de plant gaat rotten. Zorg dus altijd voor gaten onderin de pot. Als de pot nog geen gaten heeft, bij een doorgezaagde drum bij voorbeeld, zullen deze erin geboord moeten worden. Beter is het dan, om dat niet in de bodem te doen, maar in de zijkanten, iets boven de bodem. Op die manier kan er een voorraadje water op de bodem blijven staan, waar de wortels in tijden van droogte nog uit kunnen putten.

Een palm in een halve drum, met daaromheen vlijtige Liesjes staat heel decoratief. (foto: F.A. de Graaff)

Een ander punt waar op gelet moet worden is het zogenaamde dichtslaan van de grond. Dat gebeurt door het regelmatige watergeven. De grond wordt hard en daardoor kan er geen lucht meer in de aarde doordringen. In zulke gevallen is het het beste om de grond met een klein krabbertje of een stokje 'open' te houden.

Uiteraard hebben de wortels van de potplanten maar een beperkte hoeveelheid aarde tot hun beschikking. Die aarde moet daarom van goede kwaliteit zijn. Neem geen grond uit de tuin, want die zal in de meeste gevallen niet veel te bieden hebben.

Er zijn tegenwoordig diverse goede zakken potaarde te koop. Zij bevatten vaak veel humus, waardoor het vocht beter wordt vastgehouden. Eenjarigen kunnen bij het planten verse grond krijgen. Planten die jarenlang in een pot blijven, moeten af en toe bijgemest worden. Persoonlijk ben ik een voorstander van organische mest. Af en toe een schep compost bovenop de aarde wordt altijd zeer gewaardeerd. Een goede organische, samengestelde mest biedt *Alguano*, een mengsel van zeealgen, zeevogelmest en mineralen. Het is op Curaçao te koop. Ten slotte is het ook mogelijk om af en toe wat geite- of andere dierlijke mest door de bovenste laag grond te mengen.

Bij mijn palmen in halve witgeschilderde oliedrums ben ik deze week zelfs rigoreus te werk gegaan. Ik heb de bovenste laag aarde, zo'n tien centimeter, voorzichtig weggehaald en vervangen door nieuwe potgrond. Aan de voet van de palmen stonden aanvankelijk vlijtige Liesjes, maar die hebben de verhuizing niet overleefd. Ze krijgen hier ook meer zon dan op hun oude standplaats en daar zijn ze niet echt van gediend. Dus heb ik er maar eens *Petunia's* neergezet. Die zullen het ongetwijfeld wel willen doen, zeker als de regentijd ook nog eens meewerkt.

Onderwijs anders bekeken

door Elisabeth Hollander

De waarheidstrechter

'DE INTEGRITEIT VAN de leefwereld', dat zou als het hoogste criterium gehanteerd moeten worden bij het oplossen van problemen en niet alleen de gebruikelijke wetenschappelijke analyses en aanbevelingen. Dit is de stelling die Harry Kunneman verdedigt in zijn in 1986 verschenen proefschrift met de intrigerende titel 'De Waarheidstrechter'.

Harry Kunneman (niet te verwarren met zijn broer Frank Kunneman, de dynamische docent van de rechtenfaculteit van de UNA) hanteert deze metafoor als volgt: "Wetenschappelijke probleemoplossings-patronen functioneren in onze Westerse maatschappij als een gigantische trechter, een waarheidstrechter. Om welk probleem het ook gaat deze trechter staat klaar om ze in zijn brede opening op te vangen en zodanig te kanaliseren dat er een rationeel verantwoorde op ware kennis gebaseerde oplossing te voorschijn komt. Maar de waarheidstrechter kanaliseert niet alleen, hij transformeert tegelijkertijd de problemen die hij verwerkt".

"In de trechter", gaat Kunneman verder, "bevindt zich namelijk een filter dat slechts objectiveerbare aspecten van de problemen doorlaat en de normatieve, expressieve en esthetische aspecten als een irrationele onverwerkbare brij ter zijde schuift".

INDRUK

Wij kunnen ons niet aan de indruk onttrekken dat ook binnen het innovatieproces van het Beroeps Voorbereidend Onderwijs, de waarheidstrechter enthousiast gehanteerd wordt. Het gevolg hiervan is dat er geen echt nieuwe ideeën of originele oplossingen aangedragen worden, maar dat men blijft steken in 'alsmaar meer van hetzelfde', terwijl dit toch alleen maar zal kunnen leiden tot 'meer van dezelfde problemen'.

Ivan Illich stelt dan ook terecht dat uitbreiding van het Westerse onderwijssysteem niet leidt tot een vergroting van invloed op de eigen leefsituatie van de betrokkenen, maar integendeel leidt tot grootscheepse vernietiging van creatieve vermogens. En in het beroepsonderwijs gaat het juist om de ontwikkeling van de creatieve vermogens.

Deze zullen het de leerlingen immers mogelijk moeten maken zich te ontwikkelen tot 'de kleine zelfstandige, die in staat is tot probleemoplossend handelen' om maar eens een doelstelling van de beleidsmakers in herinnering te roepen. Niet méér onderwijs is hiervoor een vereiste, maar ánder onderwijs. Onderwijs waarin theorie en praktijk een produktieve verbinding zijn aangegaan, maar als gelijkwaardige polen.

Kunneman haalt in dit verband het voorbeeld aan van de problemen die ontstonden bij de bouw van de kathedraal van Milaan aan het einde van de veertiende eeuw, doordat men afweek van de beproefde principes der gothische architectuur.

Naar aanleiding van de moeilijkheden die daarbij naar voren kwamen, ontstond een debat tussen aanhangers van de geometrische theorie enerzijds en de plaatselijke handwerkers en bouwmeesters anderzijds: de plannen die de laatsten ontworpen hadden, waren volgens de eersten volstrekt onuitvoerbaar en uit theoretisch oogpunt gezien belachelijk. De handwerkers moesten zich voegen naar theoretisch vastgelegde principes, want *ars sine scientia nihil est*.

Daartegenover hielden de bouwmeesters koppig vast aan hun plannen onder het motto *scientia sine arte nihil est* en bouwden een kathedraal die al vijfhonderd jaar fier overeind staat.

BEKLEMMEND

Het is tegelijk beklemmend en opwindend dat de mens gedwongen wordt steeds opnieuw zijn positie te bepalen ten overstaan van de ontwikkelingen. Beklemmend omdat hij dat nooit met grote zekerheid kan doen en opwindend omdat het hem de kans geeft zich in te stellen op nieuwe perspectieven.

Alles wat nieuw is, is onzeker en daarom hebben we voor het BVO mensen nodig met zin voor creativiteit en verantwoordelijkheid, met vertrouwen in eigen kunnen, met een voorliefde voor het nieuwe en met een open oog voor de noden van anderen. Maar de 'noden van de ander' zullen nooit gebruikt mogen worden als een middel om de leerlingen op hun plaats te houden, zoals de klas ondervond die hun lokaal een grote opknapbeurt wilde geven, maar waarbij hun enthousiasme en motivatie werd aangezien voor arrogantie.

Onder het motto dat de leerlingen ook moesten leren iets voor een ander te doen, werd de klas in groepjes opgedeeld. Eind van het liedje was dat de eenzame onderwijsvernieuwer met de vier overgebleven leerlingen de vloer van het ontredderde lokaal schrobden en de anderen de auto's van het personeel een goede beurt gaven.

En zo was alles weer zoals het altijd was geweest en ook altijd zal zijn.

Extreem-rechts huwelijk voor Brigitte Bardot

Brigitte Bardot in 1968 toen geruchten de ronde deden dat zij zou scheiden van Günther Sachs von Opel. Imiddels trouwde ze voor de vierde maal met de extreem-rechtse Fransman Bernard d'Ornale.

Brigitte Bardot, de Franse actrice die zich nu vooral met dierenbescherming bezighoudt, is in het geheim voor de vierde maal getrouwd. De 58-jarige Bardot huwde in Noorwegen de Franse uiterst-rechtse politicus Bernard d'Ornale, zo schreven de Britse dagbladen de *Daily Mirror* en *Today* donderdag.

"Er was geen verloving, het ging allemaal heel snel", zei de 51-jarige miljonair D'Ornale volgens Today. Het paar leerde elkaar in juni kennen tijdens een geanimeerde party en Bardot wilde zo snel mogelijk voor het altaar staan. De kranten schreven niet wanneer het sterren-huwelijk, dat werd gesloten in een "roodhouten kerkje aan een fjord", plaatsvond.

D'Ornale is een vriend en naaste adviseur van de Franse extreem-rechtse politicus Jean-Marie Le Pen van Front National.

Bardot was eerder getrouwd met de regisseur Roger Vadim, de acteur Jacques Charrier en de Duitse miljonair Gunter Sachs. Haar 34-jarige zoon Nicholas uit haar tweede huwelijk woonde met vrouw en twee kinderen de feestelijke huwelijksviering bij.

Positive thinking bij Amsterdamse politie

Amsterdamse politieagenten volgen al enkele jaren een cursus **positief denken** van een nieuwe religieuze groepering die er volgens ingewijden "heel extreme opvattingen" op na houdt. Ook in Den Haag maken agenten gebruik van het gratis aanbod van de spirituele academie van de Brahma Kumari's. Een woordvoerder van de Amsterdamse politie bevestigt dat "sommige agenten" de afgelopen twee jaar "op vrijwillige basis" deelnemen aan de cursus van de spirituele academie. "De een zegt dat het helpt, de ander heeft er niks aan." Hij kan niet zeggen of de deelnemers zich gerealiseerd hebben dat er wellicht een omstreden beweging achter schuil gaat. Commissaris F. Wagenaar vertelde donderdag voor de Ikon dat hij zelf zeer tevreden is over de cursus. Ook hij heeft zich nooit afgevraagd of er een religie achter steekt. "Ik ben geïnteresseerd in weerbare mensen. Als een politieman zegt dat hij vanuit de katholieke kerk of welke kerk dan ook iets aangedragen krijgt dat hem helpt weerbaar te zijn, dan mag hij daar van mij naar toe."

Dieettips

Olivia Wong Lai Sing

Lichaam heeft water nodig

ONS LICHAAM heeft om verschillende redenen water nodig. Ten eerste omdat het uit meer dan vijftig procent uit water bestaat en dit constant aangevuld moet worden. Bij een vermageringsdieet wordt het overtollige lichaamsvet verbrand, waarbij veel afvalstoffen vrijkomen. Deze moeten ook worden uitgescheiden door voldoende te drinken.

In ons klimaat gaat door de hoge temperatuur de verdamping via de huid veel sneller dan in koudere klimaten. Het water dient verder in ons lichaam als transportmiddel van voedingsstoffen naar de cellen toe en als transportmiddel van afvalstoffen vanuit de cellen. Hoeveel water een gezonde volwassene nodig heeft, is afhankelijk van verschillende factoren. Van de aard van het voedsel, de temperatuur, de vochtigheidsgraad van de omgeving en de intensiteit van de gedane arbeid. Is het voedsel rijk aan eiwitten en zouten, dan heeft men meer vocht nodig dan indien het voedsel arm is aan eiwitten en zouten. Is de omgevingstemperatuur hoog 20en de vochtigheidsgraad gering, dan verlies men veel vocht met de ademhaling en het zweten. Dit vochtverlies kan stijgen tot vele liters per dag en moet dan weer worden aangevuld. Bij koorts is de vochtbehoefte ook veel groter.

Bij het sporten, verlies men veel vocht en zouten met het transpireren, welke weer moeten worden aangevuld. Onvoldoende drinken leidt tot uitdroging van de lichaamscellen, omdat het vochtverlies via de longen, nieren en de verdamping van de huid gewoon doorgaat. Er wordt wel minder urine geproduceerd met als gevolg dat de afvalprodukten minder goed kunnen worden uitgescheiden en in het lichaam blijven. De vochtbehoefte van een gezonde volwassene is ongeveer twee liter per dag, waarvan men gemiddeld één liter opneemt in de vorm van dranken, zoals water, thee, koffie, juice, frisdranken en melk en een halve tot één liter via vast voedsel. Voor de meeste mensen is het dorstgevoel pas een reden om te gaan drinken. Dan is het te laat, omdat het dorstgevoel pas ontstaat wanneer er al een lichte dehydratie (uitdroging) is van het lichaam. Dit geeft lusteloosheid, vermoeidheid en gebrek aan eetlust hetgeen met drinken had kunnen worden voorkomen. Een dieettip: maak er een gewoonte van om elk uur wat te drinken. Probeer veel water of thee te drinken en dit af te wisselen met een glas melk, juice, of een kop soep. Maak geen gebruik van dranken waar veel suiker in voorkomt zoals thee of koffie met veel suiker, limonade en andere frisdranken. Voor meer informatie omtrent deze rubriek: tel. 54530.

Kook mee met May

Zucchini brood

IN DE KOOK en smulrubriek deze week een recept voor het maken van Zucchini brood. U heeft hiervoor nodig:

3 eieren
1/2cup bruine suiker
1 cup maïsolie
2 cups grof geraspte rauwe ongeschilde zucchini (ongeveer 250 gram)
3 theelepels vanille ekstrakt
2 cup meel
1 cup volkoren meel
1 theelepel zout
1 theelepel baking soda
1/4theelepel bakpoeder
3 theelepels kaneel
1 cup grof gehakte walnoten.

Klop de eieren luchtig en voeg de suiker, olie, zucchini en vanille er aan toe. Goed mengen. Meel, zout, baking soda, bakpoeder en kaneel mengt u vervolgens met elkaar en voeg het bij het eimengsel. Weer goed mengen. Doe er tot slot de noten door.

Het beslag gaat dan in twee ingevette en met bloem bestoven vormen van 19-10-6 cm. Bak het brood in een voorverwarmde oven van 350 F in 45 tot 60 minuten gaar en bruin.

Eet smakelijk. **MAY**

Een interview met de admiraal n.a.v. zijn ontdekkingsreis

Christoffel Columbus: "Handelt Uw volk naar de geest van zijn tijd?"

= door Bernadette Heiligers =

DEZE WEEK op 12 oktober 1992, startte officieel de herdenking van de 500 ste verjaardag van de ontdekkingsreis van Columbus: de reis in 1492 die tot de meest ingrijpende verschuivingen op onze aardbol heeft geleid. In Latijns Amerika, het Caribisch gebied en ook bij ons op Curaçao, is het niet gepast om de herdenking van deze ontdek-kingsreis te vieren, zonder kritische kanttekeningen bij de historische interpretatie ervan te plaatsen. In de geschiede-nislessen op school, werd Columbus voorgespiegeld als de heldhaftige ontdekker die het begin inluidde van de civilisatie van het Amerikaanse continent. Ondanks deze zonnige voorstelling van zaken, zien velen de komst van Columbus echter als het begin van de uitroeiing van de oorspronkelijke bevolking, de plundering van de natuurlijke rijkdommen van het ontdekte gebied en de oplegging van de Europese cultuur. Daarom spreekt men liever niet van de herdenking van de ontdekking door Columbus, maar de herdenking van de evangelisatie van dit gebied.

Op initiatief van Jac Visser werd op 12 oktober j.l. een vraaggesprek op Radio Paradise geënsceneerd, met Christoffel Columbus. De tekst en inhoud voor dit programma werden verzorgd door Bernadette Heiligers, die ook het gesprek met Columbus voerde. De rol van Columbus werd gespeeld door Phillip Rademaker. Op deze pagina van Ñapa de tekst van dit denkbeeldige vraaggesprek met admiraal Christoffel Columbus.

Na 500 jaar, valt het niet mee om van het gebeurde een goede balans op te maken, zonder meegesleept te worden door subjectieve en eigentijdse redeneringen, sympathiën, antipathiën en vooroor-delen die in de loop van vijf eeuwen over en weer zijn ontstaan. Daarom hebben wij besloten om het een en ander voor te leggen aan de man waar het allemaal om begon: Christoffel Columbus. Admiraal van de Oceaanzee, Onderkoning en Gouverneur van de nieuw ontdekte landen. Bereidt u zich voor op een hels gesprek.

Columbus: "Hels gesprek! Welk recht heeft u om mijn rust te verstoren"?

Met alle respect, Admiraal Columbus, maar heeft u die vraag ook gesteld toen u 500 jaar geleden de bevolking van San Salvador en Hispaniola begroette?

"Ach...had ik het niet gedacht. U bent een kind van de martelaren-cultuur. U komt mij vertellen dat ik verantwoordelijk ben voor al het leed dat gedurende de afgelopen 5 eeuwen in dit deel van de wereld is geleden. U misvormt de betekenis van mijn ontdekkingsreizen om de chaos van uw heden te rechtvaardigen? Laat me toch met rust".

Admiraal, uw medewerking aan dit gesprek kan juist waardevol zijn om enige nuanceringen aan te brengen in de tegenstrijdige opinies over uw reizen.

"Ontdekkingsreizen waren het! En ik zie niet in hoe enige tegen-strijdigheid kan ontstaan omtrent de betekenis van mijn bevindingen. Señora, u kunt de geschiedenis niet veranderen. Of het u zint of niet, de maatschappij waar u deel van uitmaakt, is het resultaat van de tocht die ik in 1492 heb gemaakt en die het gezicht van de wereld voorgoed veranderd heeft. Het is een gevolg van de zeeroute die ik heb opengelegd tussen Europa en dit werelddeel. Dat is een van de grootste gebeurtenissen in de menselijke geschiedenis. Daar kan geen twijfel over bestaan".

Maar is het wel gepast om te spreken van de ontdekking van een 'nieuwe wereld', Admiraal? U trof hier immers mensen aan die al eeuwenlang in dit deel van de wereld hebben geleefd?

"Vanuit Europa gezien was dit zonder meer een nieuw continent. Maar wilt u zo vriendelijk zijn om de zaken niet door elkaar te halen? Het doel van mijn reis was niet om een nieuw wereld-deel te ontdekken. Het doel was om vanuit Europa in westelijke richting te varen en op die manier in Azië te komen. U moet namelijk weten, Azië had in die periode een enorme aantrekkingskracht op de koningshuizen in Europa. Produkten als zijde, parels en specerijen kwamen al in grote karavanen over land vanuit het verre oosten. De goederen werden in steden opgeslagen aan de oostkust van de Middellandse Zee. Europese handelaren haalden ze op in grote zeilschepen en bij terugkomst werden ze verhandeld in handelscentra als Venetië en Genua in Italië. Zelf ben ik in Genua geboren en als kind was ik al gefascineerd door de drukte aan de waterkant, de machtige zeilschepen en de onbekende landen aan de andere kant van de horizon. Op twaalfjarige leeftijd ben ik al aan boord van een schip gaan werken. De minder ontwikkelde mensen dachten toen nog dat de aarde plat was, maar bij anderen - zoals bij mij - begon het besef door te dringen dat de aarde rond moest zijn. En ik begreep dat het mogelijk moest zijn om over zee in het verre oosten te komen. Dát was mijn bestemming".

Achteraf gezien, lijkt het er toch niet op dat de handel uw enige beweegreden was om die gewaagde reis te maken.

"De handel was een zeer belangrijke beweegreden. Hetzelfde jaar dat mijn expeditie vertrok hadden de katholieke Koningen Ferdinand van Aragon en Isabella van Kastilië de Moren uit Spanje verdreven. Deze oorlog heeft veel geld en energie gekost en het land had behoefte aan goud en goederen. Tegen de tijd dat de goederen over land uit het verre oosten in Spanje kwamen waren ze vele malen duurder en was een groot deel verloren gegaan. Er moest een betere manier gevonden worden om aan goud en goederen te komen. Ik begréép die behoefte, en ik heb die behoefte aangegrepen om steun te vragen aan de Koning en Koningin van Spanje, om mijn hartstocht te kunnen verwezenlijken. Daarnaast speelde natuurlijk het godsdienstige belang. Vooral ko-ningin Isabella van Kastilië was buitengewoon gefascineerd toen ze besefte hoeveel zielen tot het ware geloof bekeerd konden wor-den. Zonder de steun van deze Spaanse vorstin zou mijn expeditie nooit werkelijkheid zijn geworden". *Vóór uw vertrek hebt u bedongen dat u en uw nakomelingen de titels zouden krijgen van Admiraal van de Oceaanzee, en Onderko-ning en Gouverneur van de nieuw ontdekte landen. Is dit geen duidelijk teken dat uw expeditie bedoeld was om de ontdekte landen aan Spanje te onderwerpen?*

"Vooral mijn laatste 3 expedities stonden in het teken van de spreiding van de Spaanse macht over de wereld. Dat zou u zeker zo kunnen stellen, ja. Maar als ik zie wat de mensheid in de eeuwen daarna met elkaar en met de wereld heeft gedaan, geloof ik niet dat dit een schokkend gegeven hoeft te zijn. Señora, de Spaanse vorsten hebben openlijk en rechtstreeks gedaan wat heden ten dage onder geraffineerde dekmantels geschiedt. Kijk maar eens rond in uw eigen gemeenschap. De zwakkeren gaan gebukt onder de macht van de sterkeren. Maar zelf kijken ze neer op hen die nóg zwakker zijn, zoals het volk van Haiti, om maar een voorbeeld te noemen, en ook andere volken in dit gebied die nog minder hebben dan zij. Zo is het altijd geweest, en zo zal het altijd blijven. Slechts de cosmetica is door de eeuwen heen veranderd". *Wilt u ons vertellen dat het relatief toch allemaal meeviel wat 500 jaar geleden op deze eilanden is aangericht?*

"Ik constateer het feit dat wreedheden altijd hebben bestaan en dat ze vijf eeuwen na mijn dood nog altijd voortbestaan. Alleen tracht men ze nu te rechtvaardigen door nieuwigheden als ideologiën, nationalismes, en andere zogenaamd heilige doelen".

Maar als u die wreedheden destijds in Europa had gepleegd, was u dan ook de geschiedenis ingegaan als één van de grootheden der aarde? Of had men u dan gezien als de voorganger van Hitler, bijvoorbeeld?

"Mag ik wel even uitspreken? Ik constateer ook het feit dat mijn expeditie, behalve vernieling en onderwerping van de indianen, ook een nieuwe weg heeft geopend tussen twee werelddelen. Aan u de keuze, of u zich vastbijt in de negatieve gevolgen van die ontdekking, of dat u gebruik maakt van de mogelijkheden die die weg ook voor u geopend heeft".

Ik wil graag even terugkomen op het machtsstreven van de Europese koningshuizen in die periode. U heeft zelf tien jaar in Portugal gewoond. Heeft u het Portugese hof nooit benaderd voor steun aan uw expeditie?

"Jazeker. Maar in de tijd was het niet gebruikelijk om wekenlang op zee te varen zonder land in zicht. De toenmalige koning van Portugal, Johan de Tweede, wenste dat risico niet te nemen. Daar komt bij dat hun eigen ontdekkingsreiziger, Bartolomeo Diaz, net in Portugal teruggekeerd was van een succesvolle expeditie rond de zuid-punt van Afrika. Daarmee had Diaz de oostelijke zee-route naar Indië opengesteld. U zult wel begrijpen dat wij toen in Portugal niets meer te zoeken hadden. Maar gelukkig had de Spaanse vorstin wel grote belangstelling voor mijn plannen. Zij begreep dat ik door God was uitverkoren. En God heeft mij de overtuiging gegeven dat het mogelijk was om via het westen naar China en Japan te varen".

En heeft God gelijk gekregen?

"Ik heb in totaal 4 reizen in westelijke richting gemaakt. Ik heb altijd in de overtuiging geleefd dat ik in Indië terecht ben gekomen. Dat bleek dus niet zo te zijn. Daarom heb ik zelf nooit beweerd dat ik de ontdekker van een 'nieuwe wereld' zou zijn. De term 'nieuwe wereld' werd voor het eerst gebruikt door de Italiaan Pietro Martire, die aan de hand van mijn reisverslagen het vermoeden kreeg dat ik nooit in Azië ben aangekomen. Pas na mijn dood is men mij gaan beschouwen als de ontdekker van de nieuwe wereld. Historisch gezien vind ik dat trouwens zeer juist, zeer juist".

Er zijn inmiddels geschriften gevonden die aantonen dat er velen vóór u waren. Men noemt bijvoorbeeld de Noormannen, die vijf eeuwen vóór u, van Noorwegen naar de kust van Canada zijn gevaren, of de Phoeniciërs, of zelfs de ....

"Maar hebben hun reizen enige invloed gehad op de ontwikkeling van de mensheid, op de verspreiding van het Christendom, en op de opkomst van het Amerikaanse continent? Laat me niet lachen! Het belang van een ontdekkingsreis is niet dat je op een onbekende kust belandt en vervolgens geen enkele spoor achterlaat. Het succes van mijn reis, en van mijn zorgvul-dige documentatie, was dat ik een zeeroute heb geopend tussen twee werelddelen, waar de hele mensheid later gebruik van heeft gemaakt. Dát heeft niemand vóór mij ooit gedaan".

Over de mensheid gesproken, admiraal Columbus, uw eerste aankomst in dit gebied betekende natuurlijk dat twee zeer verschillende civilisaties elkaar voor het eerst ontmoetten.

"Dat kan je zo stellen, ja. Het eerste eiland dat wij aandeden behoorde tot de eilandengroep die u Bahamas noemt. De bevolking die wij daar aantroffen noemde het eiland Guanahani, maar IK heb het San Salvador gedoopt, als dank aan de goede God die ons bij de overtocht heeft geleid. Ik dacht dat het eiland vlak voor de kust van India lag en daarom hebben wij de bevolking 'indianen' genoemd. Ik heb begrepen dat het Arowakken waren, een vrij vredelievend volk. Sommigen hadden gouden ringen aan hun neus hangen, en u zult wel begrijpen dat wij .. eh...zeer geinteresseerd waren om te weten waar dat goud vandaan kwam. Zij wezen naar het zuiden en wij begrepen dat wij alleen per schip bij het goud konden komen. Wij hebben enkele indianen gevangen genomen om ons de weg te wijzen en zo zijn we bij Cuba en Hispaniola beland. Op Cuba was niet veel bijzonders te zien, maar op het eiland dat nu is opgesplitst in Haiti en Santo Domingo, hadden de indianen iets grotere voorraden goud bij zich. Dat groene, heuvelachtige eiland leek zoveel op Spanje dat ik het 'Hispaniola' heb gedoopt. Het was een prachtig eiland, maar heel veel rijkdom was er niet te vinden. De rijkdom lag bij de keizerrijken van de indianen op het vasteland van Midden - en Zuid Amerika. Nog steeds heb ik geen rust, als ik bedenk dat ik de kust van Venezuela voorbij ben gevaren zonder het vasteland te verkennen. Vandaag de dag is heel dat continent genoemd naar Amerigo Vespucci, die deel uitmaakte van de expeditie van Alonso de Ojeda. Kunt u nagaan señora, zeven jaar later hebben zij de oceaan-route gevolgd die IK in 1492 voor het eerst gevaren heb. En nog wordt Vespucci iedere dag herdacht als naamgever van Amerika".

Admiraal Columbus, u vertelt net dat u die indianen gevangen heeft genomen om u de weg naar het goud te wijzen. Heeft u daarmee niet het patroon gelegd voor de toekomst van dit gebied? Een toekomst van slavernij en onderwerping aan de Europeaan?

"Señora, de oorspronkelijke bevolking van dit gebied bestond niet alleen uit vredelievende Arowakken. Weet u soms niet naar wie de Caribische Zee is genoemd? De Cariben waren een varend volk die vanuit hun kano's zeer brute aanvallen op andere stammen pleegden. En op het vasteland van Midden en Zuid Amerika - waar ik zelf helaas nooit voet aan wal heb gezet - speelde oorlog een zeer belangrijke rol in het leven van de indianen. Met name de macht van de Azteken, die rond 1500 een hoogtepunt doormaakte, berustte voor een goed deel op veroveringen van andere stammen".

Toch was er sprake van een bloeiende cultuur van verschillende stammen onder de oorspronkelijke bewoners. Maar sinds de zeeroute tussen Europa en dit gebied werd opengelegd, Admiraal, werden die culturen binnen de kortste keren verwoest en de oorspronkelijke bevolking zelfs uitgeroeid. Als u daarop terugkijkt, is het dan niet begrijpelijk dat men er moeite mee heeft om de 500ste verjaardag van uw reis te vieren?

"Hypocrieten zijn het! Mij willen ze niet herdenken! Maar aangezien ze niet om deze historische datum heen kunnen, hebben ze besloten om de vieringen in het licht te plaatsen van de evangelisatie van dit continent. '500 jaar christendom'. Laat me niet lachen! De invoering van het Christendom ging gepaard met de uitroeiing van de indianen. Wie de evangelisatie van dit gebied viert, viert indirect ook die onherroepelijk ook de uit-roeiing van de oorspronkelijke bevolking van dit continent. Maar dan zoals het is in deze tijd gebruikelijk is, hè... onder een mooi dekmantel".

Zelfs al zouden wij uw expeditie feestelijk herdenken, Admiraal, wat moeten wij doen met de feiten als de Europese kolonisatie die uw komst heeft ingeluid, of de onderdrukking van andere volken in naam van Europese Koningshuizen?

"Moet u luisteren señora...In de tijd dat ik mijn eerste expeditie voorbereidde was het praktisch onmogelijk om gewone zeevaarders voor dit avontuur te porren. De onontwikkelde mensen in die tijd dachten dat de aarde plat was en dat wij er onherroepelijk vanaf zouden vallen als wij in westelijke richting zouden varen. De enige mensen die mee wilden waren criminelen, die deze reis verkozen boven een leven in het gevang. Het waren ruwe mensen, die misschien eh... te onzorgvuldig met de oorspronkelijke bewoners omgegaan. Maar er waren toen al mensen die het niet eens waren met de gang van zaken. De bisschop Bartolomé de las Casas bijvoorbeeld, die in 1502 op een van mijn latere expedities is meegegaan, was ook zeer geschokt over de verwoesting en uitroeiing die op die eilanden plaatsvonden. Hij schreef daar een lange brief over aan de Koning en Koningin van Spanje, want hij kon zich niet voorstellen dat deze brutaliteiten in naam van de Spaanse kroon konden plaatsvinden. Misschien kunt u dus wel zeggen, dat het begin van deze grote ontdekkingsreis verschillende eh... schoonheidsfouten had".

En heeft het Caribische gebied reden om te juichen over de jaren die daarop volgden? Is het uiteindelijk resultaat geen mengeling van volken die op ongelijke voet en tegen wil en dank met elkaar moeten samenleven?

"Ik zou er veel begrip voor hebben als u had geprobeerd om de slachtoffers van vroeger af te schilderen als de helden van nu. Maar er is niets wat mij met meer minachting vervult dan tekenen van een martelarencultuur: een weerzinwekkende gewoonte om zich aan een status van martelaar vast te klampen, om vooral niet verantwoordelijk te worden gesteld voor het eigen falen. Mag ik u misschien verwijzen naar het Noordamerikaanse kontinent? Gedurende de hele 17de en 18de eeuw hebben Spanjaarden, Nederlanders, Fransen en Engelsen elkaar in dat werelddeel op onbarmhartige wijze bestreden. Ze hadden allen een eigen taal, een eigen geloofsovertuiging en een eigen toekomstbeeld. Uiteindelijk hebben ze zich juist door hun tegenstellingen aan elkaar opgetrokken, ze hebben van elkaar geleerd en ze hebben een machtig land gebouwd".

Maar zijn zij niet uit vrije wil naar dat continent gegaan? En bestaat de bevolking van ons gebied niet voor een groot deel uit mensen die onder dwang bij elkaar zijn gebracht?

"De eerste generaties zeker, ja. Maar hun nageslacht heeft er evenmin voor gekozen als de kinderen van andere mensen, die vrijwillig de oceanen overstaken om zich in den vreemde te vestigen. Señora... zoals ik u al vertelde, begon ik mijn expeditie met het doel om in China, en vooral in Japan te komen. Helaas is het mij niet gelukt. Maar vanuit mijn rustplaats, heb ik de opzienbarende ontwikkelingen in dat land gevolgd. Tot in 1853 was Japan hermetisch voor het westen gesloten. Het land kende een enorme vreemdelingenhaat en ieder contact met het westen werd in de kiem gesmoord. Maar in 1853 stuurde Noord Amerika een vlooteskader naar Japan met een opdracht van de Amerikaanse president om handelsbetrekkingen aan te gaan. Japan had geen keuze en het land stelde zich onder dwang open. Ze hebben echter niet gekozen voor de martelarenrol. Ze hebben ervoor gekozen om beter en sterker te worden dan hun Amerikaanse belagers".

"Maar ach, ik ben moe! Als het u goed doet, kunt u mij beschouwen als de grote boosdoe-ner van de vijftiende eeuw. Verguist u mij maar, als symbool voor de hebzucht en de arrogantie van Europa. Misschien...misschien hebt u wel gelijk. Maar IK heb gehandeld naar de geest van mijn tijd. Begrippen als sociaal gevoel en medemenselijkheid, waren in die tijd bij ons niet ontwikkeld. Dat zijn ze tegenwoordig wel. Maar handelt uw generatie naar de geest van uw tijd? Wat heeft Uw land, uw volk, van de samenleving gemaakt? Denkt u daar maar eens heel rustig over na".

'Verguis mij maar als symbool van hebzucht'

'Doel van mijn reis was om in Azië te komen'

'Wie evangelisatie viert, viert ook de uitroeiing'

Natuurlijk beter worden

door Rudolf de Wit

Zink: stimuleert afweer-reacties

ZINK IS EEN buitengewoon belangrijk stimulans voor afweerreacties in het lichaam en dan vooral voor de activiteit van de T-cellen. Mensen die lijden aan ernstige eiwitondervoeding nemen meestal ook te weinig zink tot zich. En een zinkgebrek veroorzaakt bij ondervoede mensen nu juist zo'n enorme verzwakking van de cellulaire afweer dat zij heel vatbaar worden voor allerlei infecties. Een tekort aan zink kan leiden tot het kleiner worden van de thymus en tot afname van het aantal rijpe T-cellen. Daardoor raken veel cellulaire afweerfuncties verstoord, zoals de gevoeligheidsreactie van de huid, de afstoting van getransplanteerd weefsel en de bacteriedodende werking van T- en B-cellen.

Zink speelt niet alleen een rol bij de weerstand, maar is ook nog onmisbaar voor veel andere lichaamsfuncties. Het is nodig voor de produktie van nucleïnezuur, eiwitten en wel zo'n tachtig enzymen in het menselijk lichaam. Zink is belangrijk voor de vertering van koolhydraten, voor de groei en ontwikkeling van de voortplantingsorganen, voor de tastzin en voor de opname van vitamine B1, fosfor en eiwitten.

Wanneer men bedenkt hoe belangrijk zink is, dan is het toch zorgelijk dat het gemiddelde Amerikaanse menu een te kleine hoeveelheid van dit mineraal bevat (volgens het voorlichtingsbureau voor de voeding bevat het voedingspatroon in Nederland over het algemeen wel een redelijk hoeveelheid zink). Het zinkgehalte kan trouwens nog verder dalen door het eten van teveel voedingsvezel, door cadmium (in het leidingwater) en door alcoholmisbruik. Een zinkgebrek kan vooral gevaar opleveren voor kinderen en zwangere vrouwen.

WAARSCHUWING

Het is dan ook geen wonder dat tegenwoordig zoveel mensen dagelijks een zinksupplement innemen. Toch moeten we hier een waarschuwing laten horen. Er is ook een keerzijde aan de invloed van zink op het afweersysteem. Zink is wel bevordelijk voor de afweerkracht van de T-cellen, maar leidt ook tot een sterke afname van de afweerkracht van de fagocyten.

In de praktijk betekent dit, dat het onverstandig is om een zinksupplement te gebruiken wanneer er sprake is van een bacteriële infectie of wanneer deze dreigt. Zink helpt dus wel bij de genezing van wonden, maar het is misschien niet zo verstandig om het te gebruiken na een operatie of bij brandwonden, omdat het daarbij ook de weg vrij kan maken voor een bacteriële infectie. Een te hoog zinkgehalte kan ook de groei van de Candida-schimmel bevorderen, omdat macrofagen zo belangrijk zijn bij de strijd tegen Candida-infecties.

We kunnen dus concluderen dat zink goed kan helpen bij tekorten in de afweer die te maken hebben met de T-cellen, maar dat het schadelijk kan zijn bij infecties die door bacteriën veroorzaakt worden.

Zink werkt dus op de weerstand als een tweezijdig zwaard en is daarmee een schitterend voorbeeld waaraan te zien is waarom men met beleid te werk moet gaan bij het gebruik van extra vitaminen en mineralen. Rijk aan zink zijn bijvoorbeeld spinazie, lever, vis en schaaldieren uit zee, sojabonen, zonnebloempitten en eetbare paddestoelen. Een aanvullende dosering ligt meestal tussen vijftien en vijftig milligram per dag. Maar pas op? Neem geen extra zink wanneer men een bacteriële of schimmelinfectie onder de leden heeft, tenzij de arts anders voorschrijft.

Het innemen van extra vitaminen en mineralen is natuurlijk niet genoeg. Het is ook belangrijk dat men goed eet en het lichaam voorziet van de nodige eiwitten, koolhydraten en vetten. Een aantal voedingsmiddelen levert niet alleen energie, eiwitten, vitaminen en mineralen, maar heeft ook een beschermende werking waardoor de weerstand nog groter wordt. Zo zijn er voedingsmiddelen die het lichaam specifiek tegen kanker beschermen.

VOEDINGSVEZEL

Van voedingsvezel is algemeen bekend dat het in belangrijke mate bescherming kan bieden tegen kanker aan de endeldarm en het rectum, aandoeningen aan de kransslagader, blindedarmontsteking, aambeien. diverticulosis (uitstulpingen van de dikke darm en met ontstekingen daarvan als gevolg, ...erg pijnlijk!) en nog veel meer ziekten.

Voedingsvezel stimuleert het afweersysteem niet direct, maar zorgt voor een vlotte ontlasting, zodat het lichaam giftige stoffen snel weer kwijt kan raken. Het schijnt dat het eten van vezelrijk voedsel ook zorgt dat er meer nuttige, zuurstofverbruikende (aerobische) bacteriën in de darmen voorkomen. Bacteriën die geen zuurstof gebruiken, worden erdoor gehinderd. En deze kunnen nu juist schadelijk zijn, omdat ze galzuur kunnen afbreken tot kankerverwekkende stoffen. Voedingsvezel helpt dus op twee manieren bij het voorkomen van darmkanker.

Er zijn verschillende soorten voedingsvezel, die elk op een andere manier bescherming bieden. Het lijkt dat zemelen uit graan en andere cellulosehoudende voedingsmiddelen het duidelijkste effect hebben op de hoeveelheid ontlasting en de snelheid waarmee deze het lichaam verlaat. Voedingsvezel uit vruchten en groenten heeft vooral cholesterolverlagende eigenschappen. Voedingsmiddelen die zeer veel vezelstof bevatten, zijn bij voorbeeld: amandelen, arbrikozen, bramen, zemelrijke ontbijtprodukten, paranoten, kikkererwten, kokosnoten, dadels, hazelnoten, erwten, vijgen, guaves, braamframbozen, pastinaken, perziken, pinda's, sojameel, walnoten, volkorenmeel en tarwekiemen.

Er zijn veel mensen die dagelijks tarwezemelen eten om te zorgen dat zij voldoende voedingsvezel binnenkrijgen. Maar ook hier geldt dat overdaad kan schaden. Zemelen bevatten bepaalde fosforverbindingen (fytaten), die mineralen kunnen binden, waardoor deze niet meer door het lichaam kunnen worden opgenomen. Dat kan bij voorbeeld gebeuren met koper, ijzer, magnesium, mangaan en zink.

Te veel fytaatrijk voedsel kan dan ook leiden tot een tekort aan deze voedingsstoffen, terwijl ze voor de weerstand juist zo belangrijk zijn. Het schijnt, dat vooral een zinktekort kan leiden tot een daling in de activiteit van de T-cellen. Bij

ondervoede bevolkingsgroepen die uitsluitend graanprodukten eten, is het fytaatgehalte in de voeding vaak hoog. Daardoor kan het lichaam bepaalde beschermende mineralen niet opnemen en dan ontstaat een nog ernstiger vorm van ondervoeding.

Om over na te denken

BEHANDEL iemand alsof het zijn laatste dag is. Op het moment dat we weten dat een geliefde, een vriend zal sterven om wat voor reden dan ook, dan willen wij ineens veel meer doen voor deze persoon.

We proberen van alles en schuiven alle afspraken op; alle aandacht wordt besteed aan deze persoon die spoedig van ons zal heen gaan. Welnu, volgens Og Mandino, schrijver van de bestseller *The Greatest Salesman in The World* is een van de regels voor een gelukkig leven juist: "Behandel iemand alsof het zijn/haar laatste dag is".

Vorige week zag ik een oud vrouwtje lopen. Schijnbaar probeerde zij met veel moeite de bushalte te bereiken. Ik dacht aan haar laatste dag en in een fractie van een seconde flitste een heel verhaal voor mijn ogen voorbij. Hoe zou ik mij voelen, morgen als ik zou horen dat zij er niet meer is? Ik zou eigenlijk laat komen als ik nu zou stoppen, en ik had toch al zo veel te doen. Ik stopte en moest maar een paar straatjes omrijden en het geluk op het gezicht van mijn medemens was niet te beschrijven.

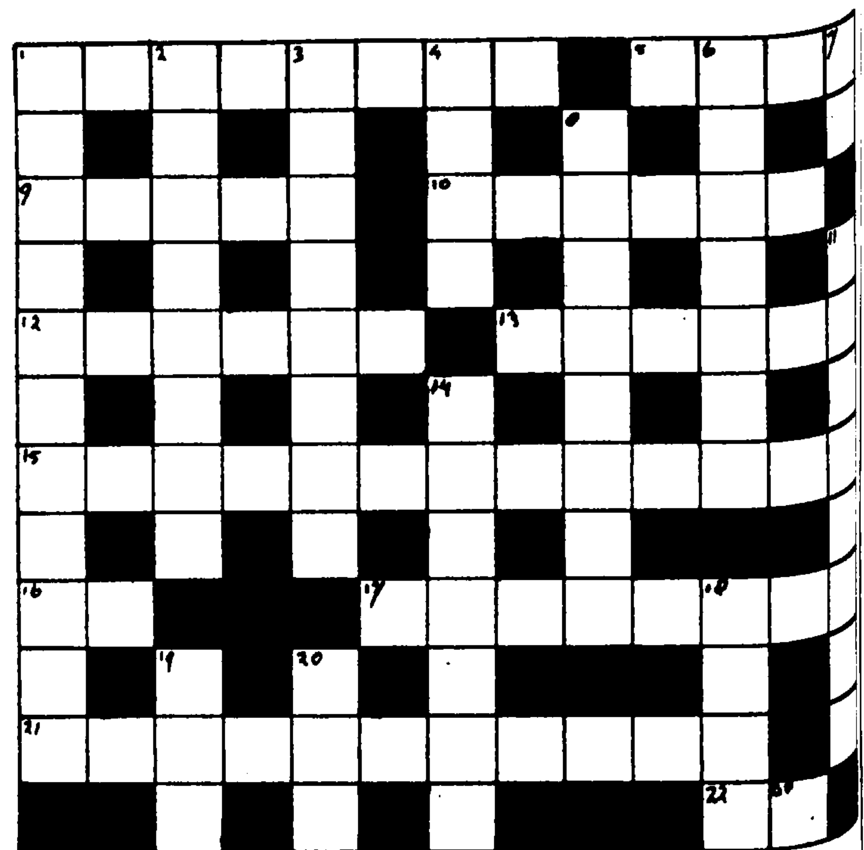
Behandel iemand alsof het zijn laatste dag is; ga eens buiten je afsprakenboekje en doe iets voor iemand; pak het kind even vast en speel er mee; hou elkaar nog een keer vast en zeg dat je van elkaar houdt; bespreek de problemen en los ze op. Er is geen tijd meer om ruzie te maken, geen tijd meer voor beschuldigingen en verwijten; de tijd dringt en we willen zo graag de laatste dag zoveel mogelijk goed doen...... voordat deze geliefde voorgoed verdwenen is.

Snelle berechting

De Algerijnse regering heeft voor een effectievere bestrijding van **terroristische aanslagen** drie speciale rechtbanken in het leven geroepen. De rechtbanken zijn bevoegd tot snelrecht en mogen aan 'terroristen' vanaf 16 jaar straffen opleggen die variëren van vijf jaar tot de doodstraf. De instelling van deze speciale gerechtshoven is een gevolg van de onlangs in Algerije van kracht geworden wet tegen het terrorisme.

In een decreet definieert de regering terrorisme als "elke vorm van wetsovertreding die de staatsveiligheid ondermijnt en die zich tegen de stabiliteit en het normale functioneren van instituten richt."

Cryptogram

HORIZONTAAL:
1. dirigeerstok (8)
5. deze razernij lijkt het omgekeerde van bewusteloosheid (4)
9. bijkomende familieleden (5)
10. genezing van gestolen goed (6)
12. lectuur uit de zak (6)
13. vóór Kerstmis wordt die jongen een kerel (6)
15. antwoordpijpje dat kan baren (13)
16. alternatief woord (2)
17. rechtspraak over een slijpijzer (8)
21. dagslaper (11)
22. muzikale meid (2)

VERTICAAL:
1. niet het figuur van een vrouw (11)
2. juristendrank (8)
3. (met iemand) tennissen langs de stadsgracht (9)
4. oplettend getal (4)
6. hangen om vrouwen of zitten om schoorstenen (7)
7. jongen tegen de vlakte (2)
8. familie van de boekenwurm? (8)
11. ontzettend dood rund (8)
14. flink prijzen kan irriteren (7)
18. natuurjongen (4)
19. altijd samen met we (3)
20. zuur kunstwerk (3)

Winnaar vorige week

UIT HET GROTE aantal inzendingen van de Amigoe Puzzel van verleden week is uiteindelijk als gelukkige winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

J.P. Frouws
Ponton 44
Aruba

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie afhalen op het kantoor van de Amigoe: Curaçao - Scherpenheuvel z/n, tot drie uur n.m.; Aruba - Kaya G.F. Betico Croes 110 tijdens kantooruren.
Oplossingen moeten ingediend zijn op Curaçao vóór donderdagmorgen tien uur en op Aruba vóór woensdag middag vijf uur.
Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden:

AMIGOE PUZZEL

Curaçao: POB 577, Aruba: Caya G.F. Betico Croes 110 en Bonaire: Kaya Gobernador Debrot 152 t.n.v. Hubert Linkels.

Oplossing vorige week

HORIZONTAAL: 1. pel; 4. Mars; 8. Adat; 11. bot; 12. peet; 15. laat; 17. O.L.; 18. de; 19. terp; 21. paars; 23. koren; 26. maag; 28. ree; 29. po; 30. min; 31. os; 33. stee; 35. rare; 37. si; 38. tel; 40. snee; 42. e.o.; 43. tol; 45. toe; 47. ervaren; 49. sip; 52. leb; 54. S.A.; 55. asem; 57. paf; 59. E.K.; 61. rust; 64. teer; 66. se; 67. kop; 69. ia; 70. nat; 72. prat; 74. eerst; 76. kaars; 78. kaar; 80. ei; 81. no; 82. loot; 84. pret; 86. dat; 87. toko; 88. spet; 89. nee.

VERTICAAL: 1. p.p.; 2. eet; 3. leem; 5. al; 6. rap; 7. saar; 9. dos; 10. al; 11. berm; 12. tennis; 14. tras; 16. tael; 18. do; 20. pats; 22. re; 23. kort; 24. eis; 25. mo 27. gene; 29. pa; 32. set; 34. eerst; 35. roest; 36. Eos 39. lol; 41. Eva; 42. era; 44. lip; 46. eer; 48. neep; 50. pas; 51. bekend; 53. buit; 56. merk; 58. fel; 60. koe; 62. S.A.; 63 taal; 65. raap; 68. pret; 70. na; 71. tros; 73. tarn; 75. si; 76. kok; 77. sop; 79. ree; 81. no; 83. te; 85. te.

Schaken

door Jules Welling

Hongaarse Nederlands kampioene

DE HONGAARSE Erika Sziva is in Dieren Nederlands kampioene geworden en volgt Annemarie Benschop op, die overigens haar titel niet verdedigde. Sziva is de levensgezellin van Im Johan van Mil. Zij wonen samen in Eindhoven en vormen het sterkste schakende koppel van het land.

Sziva kwam in het voorjaar 1991 naar Nederland. Zij was toen al viervoudig kampioene van Hongarije (bij afwezigheid van de Polgarzusjes). Ze werd onmiddellijk opgenomen in het mannenteam van Eindhoven, dat in de hoofdklasse (eredivisie) uitkomt en scoorde er lustig op los. Alleen haar partner, Van Mil, kon aan het einde van de competitie bogen op een betere score.

Ik ken Sziva inmiddels goed. Niet alleen is ze een clubgenoot van me, we werken ook samen aan twee nieuwe boeken en dat bevalt me uitstekend. Haar partner mag ik al vijftien jaar tot mijn vrienden rekenen. Hij werkt ook mee aan de boeken.

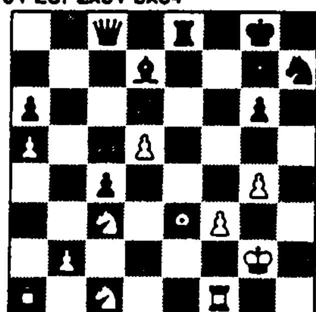
Het spel van Sziva wordt gekenmerkt door een gedegen openingsopzet en een goed oog voor taktische wendingen. Zij mag beschouwd worden als een aanwinst voor het Nederlandse damesschaak. Helaas wordt dat niet door iedereen zo gezien. Tijdens het kampioenschap werd er door twee deelneemsters een officieel protest tegen haar ingediend: ze zou niet lang genoeg in Nederland gewoond hebben om gerechtigd te zijn om in het kampioenschap uit te komen. Een regelrechte stoot onder de gordel. Ze woonde al meer dan een jaar in Nederland en was dus reglementair gerechtigd deel te nemen, maar het tekent de haat- en nijd-sfeer in het Nederlandse damesschaak. Het protest werd afgewezen en terecht, maar de sfeer was verziekt.

Nederland heeft een openhartige traditie in het opnemen van buitenlanders. Genna Sosonko en Viktor Korchnoi, uitgeweken Sovjetburgers, werden kampioen bij de heren. In het laatste kampioenschap speelde Chileen Roberto Cifuentes mee. Bij de dames was de Roemeense Cathy van der Mije-Nicolan jarenlang de sterkste. Dat moet kunnen. Sziva vertegenwoordigde Nederland al aan het eerste bord op de vrouwenolympiade in de Filipijnse hoofdstad Manilla.

Het is voor de Nederlandse dames natuurlijk niet leuk dat een buitenlander de hoofdprijs komt wegkapen, maar ze zouden allereerst eens de hand in eigen boezem moeten steken en gewoon beter moeten schaken. Het peil van het laatste kampioenschap was doorgaans niet om over naar huis te schrijven, en dan druk ik mij uiterst genuanceerd uit. Met enige moeite heb ik de volgende selectie kunnen maken:

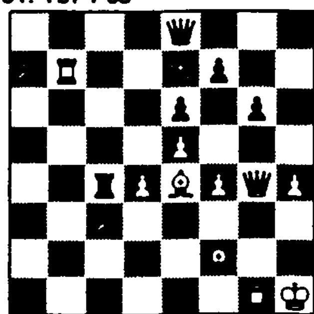
Eindstand: 1. Wim Sziva 6; 2/3. Wim Harmsen, Wim Limbach $5^1/_2$; 4/5. Fim Bruinenberg, Slingerland $4^1/_2$; 6/9. Wim de Greef, Wuts, Wim de Vries, Wim Belle 4; 10. Koster 3.

Bruinenberg - Sziva
1. d4 Pf6 2. c4 g6 3. Pc3 Lg7 4. e4 d6 5. f3 0-0 6. Le3 c5 7. Pge2 Pc6 8. d5 Pe5 9. Pc1 e6 10. Lg5 exd5 11. cxd5 a6 12. a4 h6 13. Le3 Ph7 14. Le2 h5 15. Dd2 Te8 16. 0-0 f5 17. h3 Ld7 18. Kh1 Dc8 19. Kh2 Tb8 20. exf5 Lxf5 21. g4 hxg4 22. hxg4 Ld7 23. Kg2 b5 24. a5 Pc4 25. Lxc4 bxc4

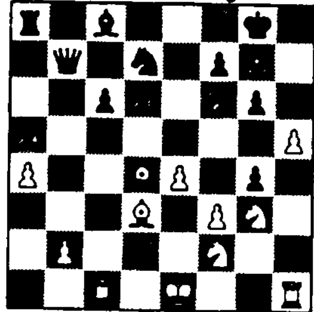
26. Dc2 Txe3 27. Dxg6 Txb2+ 28. P3e2 De8 29. Dxe8+ Lxe8
0-1

Belle - De Vries
1. e4 g6 2. d4 Lg7 3. f4 d5 4. e5 h5 5. Le3 Ph6 6. Pf3 Lg4 7. Pbd2 e6 8. Lf2 Pf5 9. h4 Pd7 10. c3 Lf8 11. Da4 Lxf3 12. Pxf3 c6 13. Ld3 Db6 14. Tb1 Le7 15. g3 Dc7 16. b4 b6 17. 0-0 Ph6 18. Kg2 0-0 19. Dc2 Kg7 20. Tfe1 Pf5 21. c4 dxc4 22. Lxc4 Tac8 23. Tec1 Db7 24. Ld3 Pb8 25. De2 Dd7 26. Le4 Tfd8 27. a4 Tc7 28. Dc4 Tdc8 29. Td1 De8 30. De2 Lf8 31. Pe1 Pe7 32. Tdc1 Pd5 33. Pd3 Dd7 34. Kh2 Le7 35. Df3 Pa6 36. Le1 Td8 37. Td1 Tcc8 38. Tb2 De8 39. Kh1 c5 40. b5 c4 41. bxa6 cxd3 42. a5 Da4 43. axb6 Pxb6 44. Dxd3 Tc4 45. Lf2 Dxa6 46. Df3 Da4 47. Tbb1 Dd7 48. g4 hxg4 49. Dxg4 Pd5 50. Tg1 De8 51. Tb7 Pc3

52. Lxg6 fxg6 53. Txe7+ Dxe7 54. Dxg6+ Kh8
1-0

Limbach - De Vries
1. e4 g6 2. d4 Lg7 3. Pc3 c6 4. Le3 d6 5. Dd2 b5 6. h4 h5 7. f3 Dc7 8. Ph3 Pd7 9. a4 b4 10. Pd1 a5 11. c3 bxc3 12. Pxc3 Pgf6 13. Ld3 Db7 14. Pf2 Pb6 15. Tc1 0-0 16. g4 Pbd7 17. Pe2 e5 18. Pg3 exd4 19. Lxd4 hxg4 20. h5

20... Pe5 21. Lxe5 dxe5 22. h6 Lh8 23. h7+ Pxh7 24. Dh6 f6 25. Lc4+
1-0